ÖZEL RÖPORTAJ

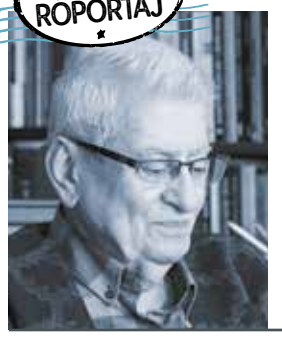

Rasim Özdenören

“Sosyal bilimci edebiyatı; edebiyatçı da sosyal bilimleri bilmek zorunda”

Edebiyat dünyamızın birçok güzeli vardır... Hatta kimileri bir araya gelip “yedi güzel adam” olmuştur. Bu yedi güzel adamdan biri de Rasim Özdenören’dir. Konumuz edebiyat olunca üstad Rasim Özdenören’e gitmemek olmazdı. Özdenören, yazı yazmaya başlayalı, dile kolay, altmış üç yıl olmuş. Özdenören’le edebiyat ve sosyal bilimler ilişkisini ve hatta fen bilimleriyle ilişkisini derinlemesine konuşma fırsatı bulduk. Sorularımızın cevaplarını ararken, aynı zamanda birçok klasik eserin yeni ve farklı yorumlarını da Özdenören’den öğrenmiş olduk. Bu sadece bir yorumdan ziyade, bir eserin nasıl yorumlanması gerektiği üzerine de bir ders oldu bizim için.gündemdeki birçok önemli soruyu samimiyetle sorduk ve kendisi de samimiyetle cevap verdi.

▸ 28

Açık Medeniyet “Dergilik”te...

Gazetemizi Turkcell’in Dergilik uygulamasından da takip edebilirsiniz... Hem de tüm geçmiş sayılarıyla birlikte...

www.acikmedeniyet.com

Fikrî Bağımsızlık | Intellectual Independence | الاستقلال الفكري

YIL: 2 SAYI: 16 | AĞUSTOS 2019 | FİYATI: 5 TL.

İbn Haldun Üniversitesinin aylık gazetesidir.

açık medeniyet

Edebiyat, sosyal bilimlerin nesi olur?

Hakkı Öcal
Edebiyattan sızan tarih ve sosyoloji

▸ 3

D. Mehmet Doğan
Dil, edebiyat ve düşünce

▸ 9

Melike Günyüz
Çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından ne farkı var?

▸ 21

“Yedi güzel adam...”

Şairler şehri Kahramanmaraş; Karacaoğlan’dan modern şiirin büyük ustası Necip Fazıl’a, Erdem Bayazıt’tan Cahit Zarifoğlu’na kadar pek çok yazar ve şair yetiştirmiş, birçok edebiyatçının yolunun kesiştiği bir kenttir. Türk edebiyatında “*Maraş ekolünü*” temsil eden şair ve yazarlardan yedisinin yeri ayrıdır. 1950 ve 1970 yıllarında yolları kesişen yedi güzel adam, Türk edebiyatına damga vuran en önemli isimlerdendir.

▸ 23

“Notable writers from European history”

The written word has grown to largely replace the oral traditions in Europe, an understandable development given how quickly and more widespread the transmission of stories can be when written down, even more if printed. Europe has produced many great writers, people who left a mark on culture and whose works are still being read. A chronological order of notable writers can give an idea of how they affected the world.

▸ 14

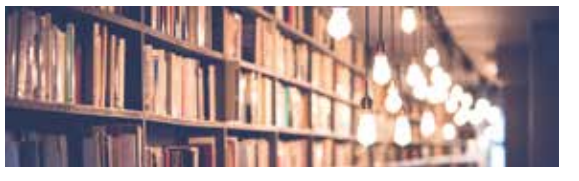

Yeni medya, edebiyatı dönüştürüyor mu?

▸ 25

Gazetenizle birlikte Açık Kitap eki ve Hasan Aycın çizgi posteri hediye...

YAKINDA

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

"Fikrî Bağımsızlık"

Kitâbü'l-Edvâr

Safiyyuddîn Urmevî

İnceleme, Neşir & Tercüme

Mehmet Nuri UYGUN

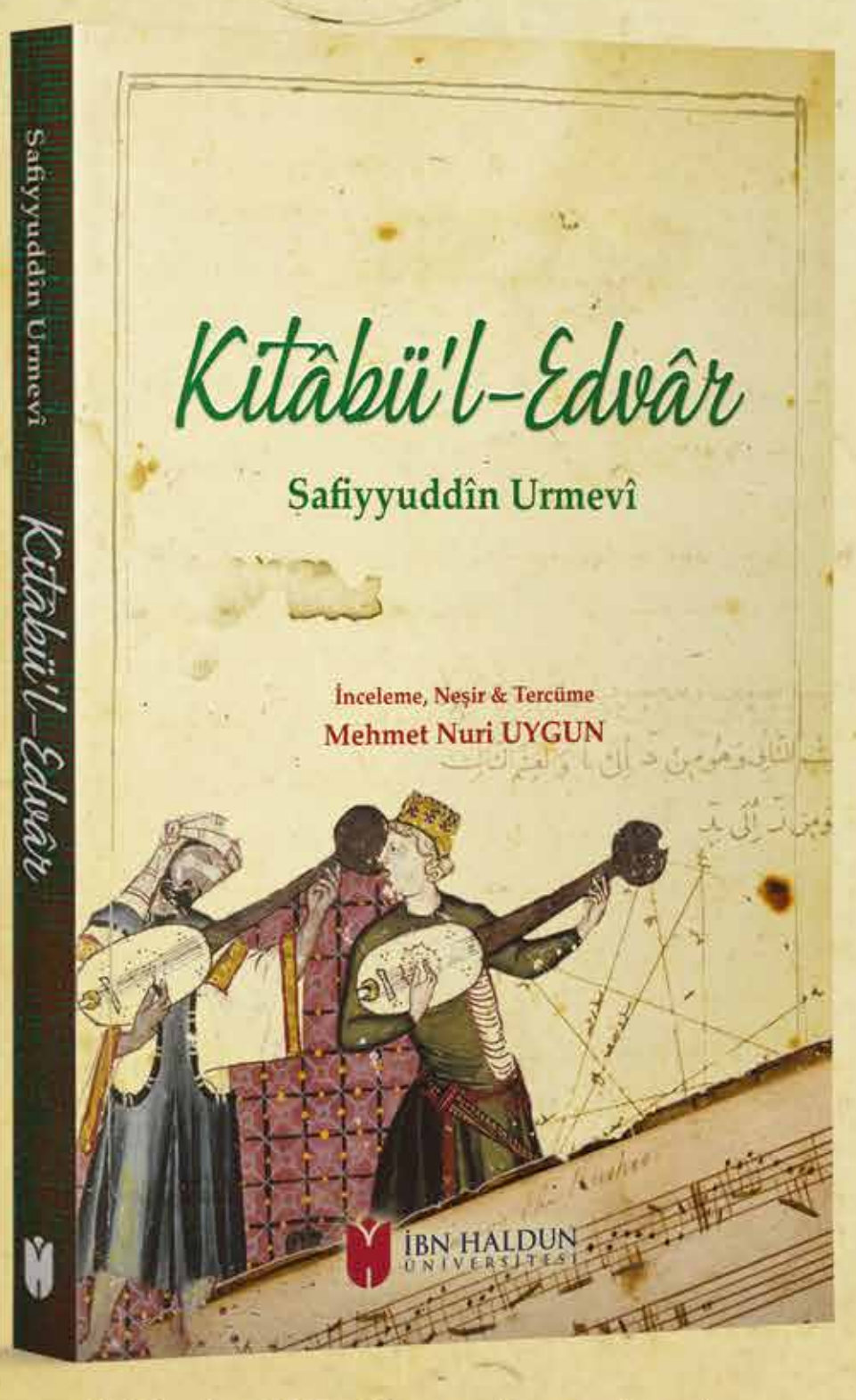

Bu kitap, XIII. Yüzyıl müzik teorisi ile ilgili Urumiyeli Safiyyuddîn Abdulmu'min tarafından yazılmış gamın on yedi perdeye bölünmesi ile elde edilen ses sistemini açıklayan bir eserdir. Daha sonraları Safiyyuddîn'in sistemi olarak anılan bu sistemde önceki mûsiki teorisyenlerinden Fârâbî ve İbn Sinâ'yı görüşlerinden dolayı saygı ifadeleri ile eleştirmiştir. Kitâbü'l Edvâr (seslerin daireler üzerinde gösterilmesi) denilebilecek bir isimle anılmıştır. Eserini Nasîrüddin Tûsî'nin tavsiyesi ile yazdığı söylenir. Eser, sesler ve oranları, makamların açıklanması, Ud sazı üzerinde seslerin uygulanışı, usûllerin açıklanması ve nağmelerin etkileri, uygulama ile ilgili besteler gibi kısımlardan oluşmuştur. Arapça 8 ayrı nüshadan Türkçe'ye çevrilerek mukayeseli olarak incelenmiştir.

440 Sayfa · 13,5 x 21 cm · Karton Kapak

Edebiyattan sızan tarih ve sosyoloji

HAKKI ÖCAL *

Nurettin Şazi Kösemihal; roman-hikâye-tiyatro-şiir ve denemeleri okuyarak, o yazarın dönemine dair tarih ve sosyoloji için hammadde çıkartan ilk sosyoloğumuzdur. Aynı yolu daha sonra Fuat Köprülü, Kemal Karpat, Şerif Mardin, Zafer Toprak ve Taner Timur da tutmuşlar ve değerli eserler vermişlerdir. Bu ifadeyi, kendi siyasal analizlerinde edebiyattan malzeme arayan tarih, siyaset bilimi ve sosyoloji araştırmacılarının sadece bu kadar olduğu şeklinde anlamamak lazım. Bu âlimler, edebiyattan tarih ve sosyoloji sızdırmanın metodunu da irdelemiş oldukları için ayrıca dikkat çekicidir.

Genç bilim insanları, nicel araştırma yöntemlerine rağbetin artmasına rağmen, nitel araştırmalara, söylem ve metin analizlerine giderek daha çok yer veriyorlar. Ancak edebiyatın tarih yazımı için bir kaynak, sosyolojik araştırma için veri tabanı gibi görünmesi, kendisi için de çok özel bir yöntemdir ve ne yazık ki şimdilerde çok kullanılmıyor.

Bozok Üniversitesinden Dr. Ejder Çelik, Türk Dili dergisinde yayımlanan "*Edebiyat Eseri Toplumun Aynasıdır*" başlıklı yazısında *(2013, Cilt 104: 59–64)*, "*Edebiyat, sosyoloji için elverişli bir gözlem alanıdır. Sosyoloji açısından edebiyat, değişik toplum yapılarının en karakteristik özelliklerini yansıttığı gibi insan ilişkileri temelinde ortaya konmuş bir analiz birikimini ve sahasını ifade eder.*" diyor.

Prof. Kemal Karpat ise, Osmanlı'dan Günümüze Edebiyat ve Toplum kitabında, taslağı ilk sunduğu Harvard Üniversitesi Yayınları editörlerinin, "*Olaya dayanan analiz istiyoruz; muhayyile gücü ile yazılan yazılara ihtiyacımız yok!*" diye itiraz ettiklerini bildiriyor.

Biz, İbn Haldun Üniversitesinde, YÖK'ün basit bir Türkçe eğitimi olarak zorunlu tuttuğu üniversite dersleri arasına aldığımız Türk Dili ve Edebiyatı dersinin izlencesini hazırlarken bu yöntemi kullandık.

Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümümüzden Öğretim Üyesi ve Türkçe Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi *(TÖMER)* Müdürü Dr. Emine Hoşoğlu Doğan ve bölümün diğer üyeleri ve ben, bu dersin her iki yarıyıldaki konferanslarında ve tartışma oturumlarında edebiyatımızın özellikle Tanzimat'tan bu yana dev eserlerinde, "*Edebiyatın yazdığı tarih ve sosyoloji*" başlığı altında, dil ve edebiyatın sosyal bilimlerin neresinde durduğundan tutun, edebiyata yansıyan sosyal değişimlere, edebiyatın yol açtığı siyasal gelişmelere kadar birçok soruya cevap aradık.

Üniversitemiz, araştırmaya ve öğretime devam ettiği sürece de edebiyat müfredatımızda çok ama çok önemli yer tutacak.

** İbn Haldun Üniversitesi Rektör Danışmanı ve Medya ve İletişim Bölüm Başkanı.*

Bandrol satış rakamları açıklandı

Kültür ve Turizm Bakanlığının, 2019 yılının ilk yarısı itibarıyla sinema yapımları ve kitaplara ilişkin bandrol satış rakamları belli oldu.

2019 yılının ilk 6 ayını kapsayan süreçte Türkiye'de 159 milyon 510 bin 762 kitap için bandrol satışı gerçekleştirildi. Telif Hakları Genel Müdürlüğünün açıkladığı bandrol ve tescil istatistiklerine göre, süreli olmayan yayın *(kitap)* bandrolü satışı bu yılın ilk 6 ayında 159 milyon 510 bin 762 olarak gerçekleşti.

Eser türleri itibarıyla bu yıl en fazla bandrol satışı, eğitim kategorisinde gerçekleşti. Yılın ilk 6 ayında eğitim kategorisinde 72 milyon 513 bin 790 bandrol satışı yapılırken, yetişkin kategorisinde 35 milyon 865 bin 28, inanç kategorisinde 18 milyon 960 bin 551, çocuk-gençlik kategorilerinde 16 milyon 866 bin 364, yetişkin kurgu kategorisinde 11 milyon 981 bin 31, ithal yayın kategorisinde 1 milyon 332 bin 122 ve akademik alanda 1 milyon 991 bin 876 bandrol satışı yapıldı.

Edebiyat tarihinde büyük bir gezinti: Ahmet Hamdi Tanpınar Müze Kütüphanesi

Adını Türk yazar, şair ve öykücü olan Ahmet Hamdi Tanpınar'dan alan kütüphane aslında bir edebiyat müzesi ve arşividir.

Bulundurduğu eserler, yazmalar, dergiler ve ödül almış yapıtlar, mimarinin kütüphane kısmını oluştururken; yazarların büstleri, şahsî eşyaları ve yapıtların tıpkıbasımları ise müze kısmını oluşturur. Böylece ortaya müze kütüphanesi ortaya çıkar. Yani hem kültürel birikimler hem de kültürel birikimler sonucu ortaya çıkan edebî birikimlerin yer aldığı mükemmel bir mekândır Ahmet Hamdi Tanpınar Müze Kütüphanesi.

Tanpınar Kütüphanesi, bulunduğu konum itibarıyla Gülhane Parkı dolaylarından İstanbul tarihini kucaklarken, bir yandan da Cağaloğlu kısmından günümüz yayıncılığına ortaklık ediyor. Dönemin alay geçitlerini seyretmek için yapılmış olan bu binaya, "*Selam Köşkü*" de deniyordu.

Tanpınar'ın kütüphane ile ilişiği 1929'da burada yapılan edebiyat toplantılarına üye seçilmesiyle başlamış. 1929'dan 1930'lu yılların sonuna kadar burada zamanın edebiyat dergileri, yazar ve şairleriyle birleşmiş ve edebiyat şuarasını burada toplamış. Müze kütüphanesine dönüştürüldüğü günden bu yana ise gerek etkinliklere, sergilere ve edebiyat sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği projelere gerekse edebiyatseverlerin, öğrencilerin, editörlerin ve yazarların buluşma noktası hâline gelmiş.

Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi, 12 Kasım 2011 yılında açıldı. Kütüphanede 1000'i aşkın yazar, 9000 kitap mevcut.

9000 kitap KOHA Kütüphane otomasyon sistemine kayıtlı. Ayrıca İstanbul'un dışında Kırklareli, Edirne, Tekirdağ, Çanakkale, Kocaeli, Sakarya ve Yalova illerinde yaşamış yazarların yapıtları da yer alıyor. 69 adet edebiyat alanında süreli yayının geldiği müze kütüphanesinde, okuyucular kitap ve dergilerden müze içinde yararlanabiliyor. Edebiyat müze kütüphanesinde, 33 ayrı yazarın 100'ü aşkın ayrı eşyası-belgesi bulunuyor.

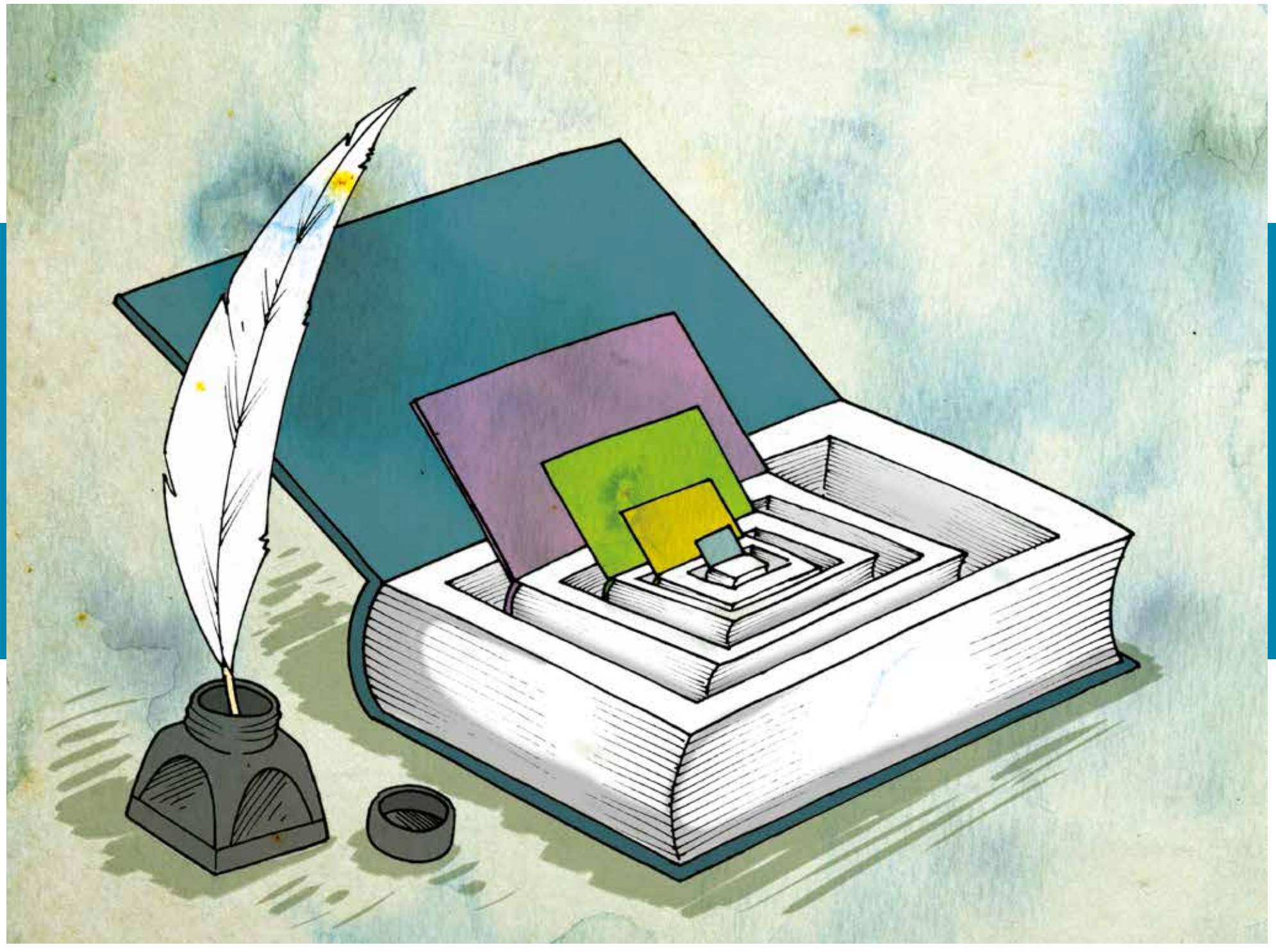

Belirsizliğin bereketi ya da edebiyat, sosyal bilimlerin nesi olur?

Ahmet Murat Özel *

Daryush Shayegan, geleneksel dünyanın bir mensubu ama neredeyse apansız karşılaşıverdiği modernlikle baş etmeye çalışan bir bilincin *(evet, yaralı bilincin)* iç sesine tercüman olurken, bu karşılaşmada yaşanan sıkışmayı çok çarpıcı bir dille anlatır. Geleneksel dünyanın anlam dünyası bu bilinç için giderek silikleşmiş, önemini yitirme eşiğine gelmiş, o da maddî ve manevî modern yapıların ilerleyişleri karşısında çekinik duruma düşmüş, modernliği kavramakta ve karşılamakta yetersizlikle malul olmuştur. Shayegan'ın hemen hemen bütün vurgusu, Doğu'ya ait olmayan bir modernlik deneyiminin bir Doğulu tarafından kavranışındaki zorlukla ilgilidir. Bu bilinç, ne Doğulu/geleneksel geçmişinin sağladığı, iliklerine işleyecek kadar massedilmiş anlam dünyasından ve tam da bu sebeple onun sağladığı konfordan vazgeçebilmekte ne de gelmiş de geçmekte olan modernleşme deneyimini görmezden gelebilmektedir. Bu arada kalmışlıktır onu yaralayan.

Daryush Shayegan, geleneksel dünyanın bir mensubu ama neredeyse apansız karşılaşıverdiği modernlikle baş etmeye çalışan bir bilincin (evet, yaralı bilincin) iç sesine tercüman olurken, bu karşılaşmada yaşanan sıkışmayı çok çarpıcı bir dille anlatır. Geleneksel dünyanın anlam dünyası bu bilinç için giderek silikleşmiş, önemini yitirme eşiğine gelmiş, o da maddî ve manevî modern yapıların ilerleyişleri karşısında çekinik duruma düşmüş, modernliği kavramakta ve karşılamakta yetersizlikle malul olmuştur.

Ama Shayegan'ın anlatımı içinde, onun geleneksel olanın yetersizliğini yargılarken tereddüde düştüğünü sezdiğimiz yerler belirir. Bunlar, özellikle onun sözü İran edebiyatına getirdiği yerlerdir. Shayegan, ikiye ayrıldığını peşinen kabul ettiği bilincinin, edebiyat söz konusu olduğunda bir ara alana sığınabildiğini söylemek ister gibidir: "*Zaten –benim gibi bir Acem için paha biçilmez olan– büyük şairlerimi yeniden toparlamaya çalıştığımda, zaman galerisinde birbirini takip eden portreler gibi görmem onları. Falanca şairin filanca döneme ait olduğunu belirleyen, ne zamanının modası ne de takvimlerdeki kronolojidir (...); hafızanın görünmez merkezine ortak bağlılıkları, bu şairleri zamana bağlı olmayan bir hâle ile sarmalayıp, tek bir güneşin parıltılı ışınları hâline getirmektedir. (...) Materyalist, Marksist, ateist hatta kâfir olmam önemli değildir. Marksist diyalektiğin keskin bıçağıyla en küstah karşıtlarımın kellelerini koparttıktan sonra uslu uslu evime dönüp ilahî Hafız'ın Divan'ını ya da Mevlana'nın Mesnevi'sini açarım; sözcüklerle, imgelerle sarhoş olurum.*"

Onun deneyiminde; geleneksel edebiyat, bir Doğulu için yaralı bilincini onarabildiği bir yer olabilir. Bunun sebebi, bir milletin sadece dil dağarcığının değil, duyuş ve seziş repertuvarının da edebiyatla biçimleniyor olmasıdır. Burada Shayegan'ın ait olduğu kuşağı hesaba katarak konuştuğumu belirtmeme bilmem gerek var mı? Yani geleneksel bir eğitim düzeneğine temas edebilmiş, geleneksel edebiyatın ilgi ve ihtimam gördüğü bir toplum hayatında soluk almış bir kuşağı... Onun kuşağının ve daha önceki yani modernlikle ilk karşılaşmaları üstlenmiş olan kuşağın aklının modern düşünce verimlerine erdiği oranda, zevklerinin geleneksel olanla biçimlenmiş ya da lekelenmiş olduğunu söyleyebiliriz. Mesela önceki kuşaktan bir Türk, Yahya Kemal moderndi ama klasik edebiyatın bütün girdi-çıktılarına aşina olduğu oranda gelenekçiydi; sadece edebiyatta değil, zihninde ondan pek de ayıramadığı müzikte de geleneksel olanın yanındaydı (*"Duydumsa da zevk almadım İslav kederinden" diyen şair, duymakla duyumsamayı kasteder ama bu duyumsama yani anlama/yaklaşabilme ona bu kederi içselleştirme imkânı sağlamaz. Zevk alma eşiği geleneksel olana bitişiktir.)* Daha sonraki kuşaklar itibarıyla artık bu yarılmanın bu denli kat'i olması söz konusu olmayacaktır. Artık yeni kuşaklar, geleneksel olandan zevk almaktan uzak düştükleri oranda, İslav kederinden zevk alabiliyor olacaklardır.

Burada dikkatinizi, geleneksel olanla modern olanın kapışması karşısında, Doğulu okuryazarın şizofrenisi yerine; edebiyatın, bu şizofreni söz konusu olduğunda bile, iki dünya arasındaki yarılmayı ve mesafeyi bulanıklaştıran bir ara alan olabilmesine çekmek isterim. Edebiyatın, sosyal bilimlerin kesinlik arayışının temsil ettiği aklî kuşatma iddiası karşısında gösterdiği direnç ona bu türden bir ara bölge olma imkânı verir. Modern olguların ve modernlikle gelen sosyal çalkantının tahlil ve tasnif edilmesi, etiketlenmesi ve aklen aşılabilmesi için mühimmat üreten sosyal bilimler karşısında, kesinlik iddiasının bizzat kendisini tedirgin eden nebulaması varlığıyla edebiyat durur. Sosyal bilimlerin kesinlik ve tanımlama girişimlerinin kuşatamayacağı, daha bulanık, daha melez ve daha gayri aklî bölgeleri bulabildiğimiz bir mahzen, bilinçaltı işlevi görür edebiyat. Edebiyatın, edebiyatçının bilinçli olmak zorunda olmadan yaptığı rasat sonucunda, sadece tanım ve tasnife gelenleri değil, henüz biçimlenmemiş ama varlığıyla biçimlenmiş alanları aydınlatma gücüne sahip alanları da gözlemlediğini görürüz. Yeni kurulan bazı ilişkiler, yaklaşmakta olan temaslar, belirsizleşme eşiğindeki sınırlar, yeni türden kahramanların doğuşu en güncel edebiyat tarafından bir bir avlanır. Edebiyatçının kendisinin bu av esnasında apaçık bir bilince ve ne yaptığının şuuruyla dopdolu olmasına gerek bile yoktur. Onun, sezgilerinin ve edebiyatın kendisine taktığı kanatlarını açarak, çelişkilerin yumaklaştığı alanlara sorti yapması yeterlidir.

Daryush Shayegan

Onun deneyiminde; geleneksel edebiyat, bir Doğulu için yaralı bilincini onarabildiği bir yer olabilir. Bunun sebebi, bir milletin sadece dil dağarının değil, duyuş ve seziş repertuvarının da edebiyatla biçimleniyor olmasıdır. Burada Shayegan'ın ait olduğu kuşağı hesaba katarak konuştuğumu belirtmeme bilmem gerek var mı? Yani geleneksel bir eğitim düzeneğine temas edebilmiş, geleneksel edebiyatın ilgi ve ihtimam gördüğü bir toplum hayatında soluk almış bir kuşağı...

Edebiyatın sağladığı ara bölge; bir başka biçimde, iki bölgenin temas edebildiği "tarafsız bölge" gibidir de. İki bölge için de aklîleştirme çabasının gereksindiği kesinlik ve sınırlandırma çabasına karşın, Shayegan'ın pek veciz ifade ettiği gibi edebiyat, hayat benzeri bir belirsizlik önerir. Bu belirsizlik, insan gerçeğine dair tasarımları ve genellemeleri tartışmaya açar. Değişimlerin, sosyal savruluşların, organizasyonel dönüşümlerin arkasında, orada öylece duran insan gerçeği, iki bölge arasında bir müzakerenin başlayabildiği bir temas hattıdır. Böylece Homeros ya da Şahname; bütün bir geçip giden tarihe karşın, bu insan gerçeğine dair konuşma hakkını ellerinde bulundurur.

Edebiyatın sağladığı ara bölge; bir başka biçimde, iki bölgenin temas edebildiği "*tarafsız bölge*" gibidir de. İki bölge için de aklîleştirme çabasının gereksindiği kesinlik ve sınırlandırma çabasına karşın, Shayegan'ın pek veciz ifade ettiği gibi edebiyat, hayat benzeri bir belirsizlik önerir. Bu belirsizlik, insan gerçeğine dair tasarımları ve genellemeleri tartışmaya açar. Değişimlerin, sosyal savruluşların, organizasyonel dönüşümlerin arkasında, orada öylece duran insan gerçeği, iki bölge arasında bir müzakerenin başlayabildiği bir temas hattıdır. Böylece Homeros ya da Şahname; bütün bir geçip giden tarihe karşın, bu insan gerçeğine dair konuşma hakkını ellerinde bulundurur. Yanı sıra, yaralanmış bilince, kendisini bütünlüklü ve yaralanmamış hissedebildiği muğlak ve belirsiz alanı temin eder. Aklıyla modern olmanın peşine düştüğü esnada bile onu, premodern dünyaya ve dolayısıyla kutsal kitapların ve anlatıların inananlara sağladığına benzer bir tamamlanmışlığa, yaralanmamışlığa davet eder. Edebiyatın dünyasında, kendisini yaralayan tarihi değil, bireysel deneyimin yegânelerini bulur.

Edebiyatla düşünmek ya da edebiyatın sağladığı "*malzeme*"yi düşünmek, sosyal bilimcinin vazgeçemeyeceği bir şeydir. Onun, edebiyatın kendisini bir oyun gibi takdim etmesine aldanmama görevi vardır. Daha da doğrusu, edebiyatın kendisini oyunlaştırırken, öte yandan kendisi dışındaki her şeyi de bir oyun idraki içinde tasavvur edebilmeyi sağladığını görmesi beklenir. Hayatın ancak bir anlatı/oyun içinde tasavvur edilebildiği, tarihten sosyolojiye kadar bütün sosyal bilimlerin bir anlatı ile tasavvur inşa ettiklerini fark etmek, edebiyatın sunduğu oyuncu karakterle *("homo lupens"!)* karşılaşmakla kristalize olur. Ne var ki edebiyat bu oyunsuluğu, gevşek ve ihmal edilebilir bir temsile büründürürken, sosyal bilimler bu oyunsuluğu berkiten, kat'ileştiren bir yöntem bulmaya çalışır. Şöyle de denebilir: Edebiyat katı olan her şeyi buharlaştırma eğilimindeyken, sosyal bilimler buhar olanları katılaştırmak ister.

Edebiyatla düşünmek ya da edebiyatın sağladığı "malzeme"yi düşünmek, sosyal bilimcinin vazgeçemeyeceği bir şeydir. Onun, edebiyatın kendisini bir oyun gibi takdim etmesine aldanmama görevi vardır.

** İbn Haldun Üniversitesi İslamî İlimler Fakültesi.*

Edebiyat olmasa...

NECİP TOSUN *

Edebiyat, insana hayat karşısında bir birikim ve bilinç aktarır. Yaşananları yorumlar, gelecek tasarımında bulunur. Okuru uyarır, sarsar ve yüce, erdemli duygulara çağırır. Edebiyatçının üretim aşamasında böyle bir niyeti olmasa bile sonuç budur. Çünkü edebiyat, kişisel olarak üretilir ama toplumsal olarak tüketilir. Bu yönüyle edebiyat gücünü, "*hayata müdahale*"den alır. Bu güçten kastımız, toplumu; insanı değiştirme, dönüştürme, ona hissetmediği duyguları sezdirme kabiliyetidir.

Edebiyat; adalet arayışımızın, dünyayı anlama, kavrama serüvenimizin, nihayet kendimize varma çabamızın bir sonucudur. Çağımızda aklın, zekânın her şeyi kavramada yetersiz olduğu görüldü. İşte edebiyat, gerçeğin arkasındaki görünmeyeni, hakikati bize bildirir. Sanat, edebiyat bunun için de sezgimizi harekete geçirir. Hakikat, her zaman sis ve kaos içinde gizlidir. Edebiyatın görevi onu ortaya çıkarmak, ayan etmektir. Dünya; sahteliği, ikiyüzlülüğü, körlüğü geçer akçe yapmaya çalışırken; edebiyat, bunu iyiliğe, güzelliğe, samimiyete çevirmenin yollarını açıklar. İnsanların durumunu açık etmeyen edebiyat güçsüzdür, sönüktür. Çağının tanığı olarak utanç duygusundan kurtulmak, görmedim, duymadım dememek için edebiyat söz alır. Edebiyatın hedefi birey olmak, özgür kalmak ve dünyanın künhüne vakıf arayışıdır.

Edebiyat, insanlığın hafızasıdır. Kuşkusuz insanın yaşadığı tecrübeler kutsaldır. Ama kimileri çok özel ve bir duruma hastır, genelleştirilemez. Edebiyat ise genelleştirilebilir, bütün insanlığa ve zamanlara teşmil edilebilecek insanlık tecrübelerini işler. Bu tecrübeler zaten kalıcı olur ve yarınlara taşar. Eğer bu deneyim kişiselliği aşıp evrenselliğe, tüm insanlığı ilgilendirecek bir yapı taşıyorsa edebiyatın konusu olur. İnsanlığın yaşadığı büyük dramları, trajedileri, yorumları aktarır. Savaşların, iktidar mücadelelerinin perde arkasını aralar. Shakespeare'in yaptığı tam da budur. Edebiyat; kurallarla, disiplinlerle ilgilenmez. O; insanın yaşadığı depremlerle, acılarla, değişim ve sarsıntılarla ilgilenir. İnsanın içinde akıp giden duyguları, deneyimleri, tutkuları, sevgileri kaydeder. İnsanı kurallar içinde değil bir duygular âleminde kayda geçirir. İnsanın iktidar *(Shakespeare-Kral Lear)* ya da suç *(Dostoyevski-Suç ve Ceza)* karşısındaki deneyimini irdeler. Açlığın *(Knut Hamsun-Açlık)* biyolojik yanını değil psikolojik yansımalarını izler. Bireyin yaşadığı tüm bu duyguları kayda geçirir. Okur da insan sayısı kadar çok sesli bir dünyanın içinde olduğunu, bir fani olarak zavallılığını da eşrefi mahlûkat olarak güçlülüğünü de sezer, büyük, zengin bir dünyanın insanı olduğunun erdemine varır. Zaten bir edebiyat okuru, kendi hayatını ve dünyayı anlamak için kitabın başına oturmuştur.

Edebiyat, birikimi yansıtır ve insanlığın medeniyet birikimini gelecek kuşaklara aktarır. Onu yeniler ve gizlerini ortaya çıkarır. Mevlana; birikimi, vaaz ile değil, hikâye ve şiirle ifade eder. Fabllara başvurur. Dostoyevski; Suç ve Ceza'da, Raskolnikov'a suç işleterek, merhamet, katil, suç, ceza, Tanrı, toplum kavramları etrafından hukuk terminolojisini alt üst edecek hukuk tartışması başlatır. Tolstoy; Savaş ve Barış'ta her iki olguya nüfuz eder, gizlerini ortaya çıkarır. Hem de başka disiplinlerle ortaya konamayan yeni düşünceleri ortaya koyar. Çünkü elinde hem kurmacanın gücü hem de insanlık denen büyük bir giz vardır. Sait Faik; İstanbul'u gezgin gibi aktarmaz, adeta ruhunun fotoğrafını çeker. Enis Batur'un da belirttiği gibi Sezai Karakoç şiirleri okunmadan Orta Doğu'da şu an olup biteni anlamamız imkânsızdır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur'u okunmadan ülkemizde yaşanan mazi-gelecek, Doğu-Batı çatışmasını bütünüyle kavrayamayız. Çünkü edebiyat, gündelik hayatın puslu gözlüğü ile göremeyeceğimiz dünyaları bize gösterir. Bilginin, aklın ötesine geçip sezdirir, yeni ufuklar açar. Edebiyat; insanların vaktini öldürmez, bereketlendirir, çoğaltır, zenginleştirir. Bir vaazdan, felsefî metinden, hukuk tartışmalarından çok daha fazla bir deneyimi, ufuk açıcı gözlemleri aktarır. Bunlar kuru bilgi değil, sarsıcı tecrübe örnekleridir, temsillerdir.

Edebiyat olmasa Yunus gibi inancımızı, Köroğlu gibi başkaldırımızı, Şeyh Galib gibi aşkımızı anlatamazdık. Edebiyat olmasa Moğol yağmasının açtığı yaraları Mevlana ile saramaz, atlatamazdık.

Edebiyat olmasa emperyalistlere olan öfkemizi Mehmet Âkif vasıtasıyla haykıramazdık. Edebiyat olmasa Binbir Gece biriktirdiğimiz hakikatleri birbirimize aktaramazdık. Masumların kanı ve sömürü üzerine oturmuş emperyalist bir dünyanın farkına ancak edebiyatın sezgileri ve keşifleriyle varırız.

Edebiyat; insanlığın çalkantılarla akıp giden varoluşsal macerasındaki dönüm noktalarını, kırılma anlarını kayda geçirmek ve bu anlara ilişkin doğru sorular sormak, karanlık yönlerine ışık olmak ister. Amacı her dönemde hayatın gizine ilişkin kalıcı fotoğraflar çekmektir. Bu süreçte dinleyenin/okurun karşısına yeni bir dil, yeni bir söylem ve giderek yeni bir gerçeklikle çıkar. Bu anlamda edebiyat, tarihsel süreç içerisinde sürekli kendini yeniler ve çağının dilini konuşur.

İnsanlık durumları ve varoluşsal gerçekler, hayal gücünün imkânlarıyla yeniden üretilir, daha çarpıcı bir şekilde var edilir. Tarihsel süreç içerisinde mitlerin, masalların yaptıkları da budur. Kuşkusuz sanat-edebiyatın pozitif bilimlerden farkı, biraz da kullandığı malzemeden kaynaklanır. Pozitif bilginin verileriyle, görünmeyen, bilinmeyen, tanımlanamayan bir dünyanın gizlerine eğilen edebiyat, muhayyilenin sınırlarını sonuna kadar zorlar. Bu edebiyatın yaptığı gerçeklikten kopuş, uyuşturma ve oyalama değil, dilsel tutarlılık, kurgu yetkinliği ve estetik titizlikle oluşturulan eserlerle, gerçekliği yeniden üretmektir. İnsanlığın büyük ütopyalarını önce büyük edebiyatçılar kurar. Edebiyatçı, sezgisiyle bilimsel buluşlar için bile yol açıcı bir işlev görür. Çağdaş teknolojik ilerlemeler, devlet tasarımları edebiyatçıların gördüğü ütopyaların bir yansımasıdır.

Edebiyata; yaşamımızı anlamak, onu anlamlandırmak ve ona yön vermek için bir yol yöntem aradığımız için başvururuz. Gerçekten de edebiyatta farklı zihniyetler, anlayışlar, yaklaşımlar billurlaşmış, kristalize olmuş bir dil ve anlatım bilinciyle bize sunulur. Biz de insanın ruhunda akıp giden gizleri, zaaflarını, güçlü yanlarını, itiraflarını edebiyat sayesinde öğreniriz. Edebiyat, içimizin derinliklerinde yapılan bir yolculuktur ve kitaplar bize tüm gizlerin anahtarını verir.

Edebiyat; insanlar arasında ortak bir duygu, ortak bir dil geliştirir. İnsanlar arasındaki duvarları yıkar, köprüler oluşturur. Edebiyat; gündelik olayları aşıp, insanlara değişmez hakikatleri aktarır. Edebiyatın, sanatın birleştirici ortak dili, birbirimizi anlamamızı sağlayabilir, farklı anlayışlara köprü olabilir, birbirimizin acılarını, sevinçlerini paylaşmamızı sağlayabilir.

** Öykücü, eleştirmen.*

İslam ve edebiyat

SERDAR DEMİREL *

Yazımıza İslam ve edebiyat başlığını koyduk. Bu, dine edebiyat perspektifinden bakmayı değil de edebiyata İslam kültür zemininde durarak bakmayı tercih ettiğimizi göstermek içindir. Bir diğer ifade ile tarih tecrübemizdeki insana dair ortaya konan estetik muhtevalı yazıların arkasındaki dinî tasavvura işaret etmeyi hedefledik.

Edebiyatın konusu insandır. İnsana dair olayları, duyguları, düşünceleri, hayalleri ve metafizik gerilimleri dil üzerinden estetik bir kıvamda anlatma sanatıdır. Diğer dinlerde olduğu gibi İslam'ın muhatabı da insandır. Tabii olarak din ve edebiyat arasında güçlü bir bağ vardır.

İslamî edebiyat dediğimizde, İslam'ın insanda inşa ettiği kâinat ve metafizik tasavvuru, bu zeminde kişinin derinliğine göre varlığında meydana gelen hâsılayı; düşünce, hayal ve hissiyatın yazıya aktarılmasından söz ettiğimiz anlaşılmalıdır.

Mesela şairin, Allah'a ve Peygamber'e duyduğu sevgisini kelimeleri yontarak meydana getirdiği beyitlerle ifade etmesi... Hz. Peygamber *(s.a.v.)* konulu manzum ve mensur tür ve eserlerin başlıcalarını; Na'at, Mevlit, Miraciye, Hilye, Kırk Hadis, Siyer, Esmâ-i Nebi, Mûcizâtı Nebî vb. olarak anabiliriz burada. Bir tasavvuf edebiyatı, bir menkıbe geleneği ve hatta türkülerimiz akla gelebilir.

Her toplumun kendine has bir edebiyatı vardır; dinî olan, seküler olan diye. Bu, bizim edebiyat serüvenimiz için de geçerlidir.

Edebiyata İslamî vasfını veren şey, onun İslam varlık teorisine yaslanması ve İslamî epistemolojinin izleğinden gitmesidir. Özellikle de Kur'an ve Hz. Peygamber'in *(s.a.v)* rehberliğinde yürümesidir. Edebiyatın özünde büyülü söz varsa eğer, Kelam-ı Kadîm bunun ilâhî versiyonunu, Hz. Peygamber'in *(s.a.v.)* hadisleri de ilâhî mananın beşer dil kapasitesinde dile getirilmesini anlatır.

Bu sebeple Hz. Peygamber'in *(s.a.v.)* bir vasfı da "*Cevâmi'ul Kelim*"dir. Yani az sözle anlam katmanı yüksek cümleler kuran kutlu kişi. Sözleri, fizik ve metafizik uyumu ve bütünlüğü yansıtan son Peygamber...

İslâm'ın öngördüğü medeniyetin kültürel kimliği ve ayırt edici toplumsal yapısı 3 temel unsur üzerine kuruludur. Bunlar: Kuşatıcı bir inanç sistemi *(Ethos)*, kuşatıcı bir ahlâk sistemi *(Ethics)* ve müşterek bir toplumsal kimlik *(Ethnos)*.

İslam akidesi, bireyin ve toplumun kâinat tasavvurunu, insan algısını ve bunun Yaratıcı ile ilişkisini kurar, varsa yanlışı tashih eder. İslam ahlâkı davranış kodlarını belirler. Bunun canlı hayata yansımasını, ferdî ve toplumsal tahayyülünü, beklentilerini edebiyat ince bir kurguyla kayıt altına alır. Lakin bunu, vahiyle irtibatını koparmadan yapar.

Biz ne isek edebiyatımız da odur, ona dairdir. Eğer insan dünyevî meseleleri metafizik anlamın bütünlüğü içerisinde hayatında solumakta ise ona dair melal de, susur da, ufuk da bu manaya parmak basacaktır.

Bir mümin için bu muhtevada bir inşa faaliyeti aslında ibadetin farklı bir formudur da denebilir. Din; hakikati, onun güzelliğini bulma ve temasa girme arayışıdır. Hz. Rasulullah *(s.a.v.)*, "*Allah güzeldir, güzeli sever!*" buyurmaktadır. *(Müslim: 1/93, hn. 147)*. Kişinin dinî tecrübede derinliği arttıkça, din, onu hakikate yaklaştırmakla kalmaz, estetiğin içine de çeker.

Tarihte ortaya konmuş Mesnevi, Yunus Emre Divanı, İstiklal Marşımız ve daha nice güzel eserlerin dinî içerikli olması tesadüfi değildir.

Siz ne iseniz edebiyatınız da odur.

* *İbn Haldun Üniversitesi İslamî İlimler Fakültesi.*

Cemalettin Latiç

Bosna'nın Yunus Emre'si: Cemalettin Latiç

Aliya İzzetbegoviç'in çalışma arkadaşı Prof. Dr. Cemalettin Latiç'in, Bosna Hersek'in millî mücadelesinde olduğu kadar edebiyatında da önemli bir yeri var. 2017'de Necip Fazıl Uluslararası Kültür Sanat ödülüne layık görülen Latiç'in toplu eserleri artık Türkçe olarak da yayımlanıyor.

1957 yılında Gornji Vakuf'ta dünyaya gelen Latiç; Arapça, İspanyolca ve İngilizce çalışmalarıyla tanınmış bir çevirmen. Özellikle dinî şiirleriyle tanınan Latiç, "*Boşnak Yunus Emre*" olarak da tanınıyor ve Süleyman Çelebi'yi örnek olarak mesnevî türünde Boşnakça yazdığı bir Mevlid-i Şerif bulunuyor. Süleyman Çelebi'nin mevlidini ayrı bir yere koyan Latiç, "*Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i ile büyüdüm ve elimden hiç bırakmadım.*" der. Latiç bunun yanı sıra, Hafız-ı Şirazi, Celâleddin-i Rumi, Şerefüddin el-Bûsirî ve Hafız Salih Gaşeviç gibi şairlerden de esinlenir. Hatta bu şairlerden esinlenerek Mevlid yazmaya karar verdiğini belirtir. Yazdığı eserlerin en önemli özelliği ise, İslam'ın birleştirici ruhundan yararlanarak; İslam'ı yayacak ve İslam'ı anlatacak olmasıdır. Latiç'in başlıca eserlerini şöyle sıralamak mümkün; Mejtaš i Vodica, Dome Davudov, Srebrena Česma, Škripa Vratica, Ja Sam Tavus Ašikane, Srebrenički Inferno, Careve Oči ve Mevlid-i Şerif...

Cemalettin Latiç, Bosna'nın ölüm-kalım savaşı verdiği yıllarda Boşnak lider Aliya İzzetbegoviç'in yanındaki en önemli dinamiklerden biri olarak yer aldı. Kuvvetli kalemiyle, Mehmed Akif Ersoy'un Türk istiklal harbinde oynadığı rolü, 90'lı yıllarda Bosna'nın özgürlüğü için oynadı. Yakın dönemde Avrupa'nın ortasında yaşanan Bosna Hersek savaşında, bir milletin acılarının uluslararası kamuoyuna taşınmasında önemli katkıları olan Latiç, aynı zamanda Bosna Hersek millî marşının da yazarıdır.

Alhamiyado edebiyatını yeniden diriltti

Boşnak edebiyatının en güçlü temsilcilerinden olan Cemalettin Latiç, kalemini esirgemediği birçok edebî sahanın yanında, Bosna'nın divan edebiyatı hükmünde olan Alhamiyado edebiyatına da, ilahî ve kaside formlarıyla modern zamanlardaki en önemli katkıyı sağladı. "*Gel En Sevgili*" divanı, manzum Alhamiyado edebiyatının yeniden diriliş müjdesi, zamanın ruhundan kopmadan, gelenek ile kucaklaşıp, geleneğin kendi formu içinde yeni bir üslup ile ihyasının ilk adımı sayılır.

Alhamiyado edebiyatı, Arap alfabesi ile Slav dillerinin *(Boşnakça, Hırvatça ve Sırpça)* iç içe geçmesi sonucu oluşan kendine has bir edebiyat türüdür. Bu tür; Yunanistan, Arnavutluk, Polonya ve Beyaz Rusya'da görülse de ilk olarak İspanya'da ortaya çıkmıştır.

Latiç'in eserleri Ocak 2019'dan itibaren Türk okuyucu ile de buluşmaya başladı. Latiç'in ilk olarak "*Gel En Sevgili*", "*Gazi Hüsrev Bey*" ve "*Çarın Gözleri*" adlı kitapları Türkçeye çevrilmiş durumda.

Dil, edebiyat ve düşünce

D. MEHMET DOĞAN *

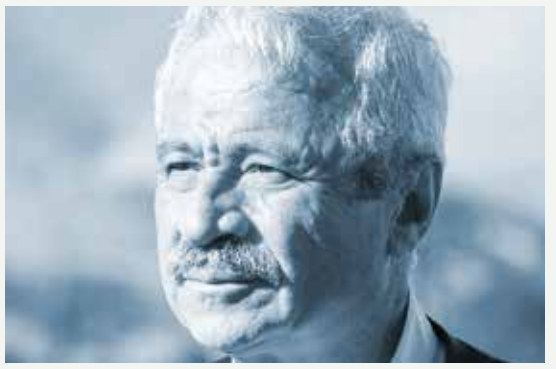

Biz "*edebiyat*" diyoruz, Batılılar "*literatür*"... "*Literatür*"ün bizdeki anlamı, "*bir konudaki eserlerin tamamı*"... Yani bir nevi kitabiyat bilgisi. Yahut da o konuyla ilgili "*edebiyat*". Bu durumda yazıya geçirilen her şeyi "*edebiyat*" sayabiliriz.

Bir dilin edebiyatı ile düşüncesi ile uğraşanlar ister edebiyat eseri ortaya koysunlar ister fikir eseri, öncelikle zihinlerinde bir temel metinler listesi bulunmalı.

Edebiyat şiirle başlamıştır. Sözlü dönemde sözü güzel söylemek, vezinli, kafiyeli ifade etmek, akılda kalması, ezberlenmesi için gerekli idi. Hatta bir mûsîkî boyutu da vardı. İlk şairlerimiz aynı zamanda mûsîkî araçları yani saz da çalan kişiler olmalıdır.

İlk yazılı edebî verimlerimiz muhtemelen sözlü edebiyatın kayda geçirilmesi ile ortaya çıkmıştı. Dede Korkut hikâyelerinin 15. asırda yazıya geçirildiğini biliyoruz. Oradaki Dedem Korkud, bizim bahşı-ozan-âşık geleneğimizi temsil eden bir karakter.

Bizde bir düşünce eserleri listesi, aynı zamanda bir edebiyat eserleri listesidir. Tabiatıyla bu liste Orhun yazıtlarıyla başlıyor. Yazılı edebiyatımızın başlangıcında şiir olması gerekmez miydi? Öyle olmalıydı. Bize mahsus bir hâl olarak bir devlet felsefesi metni... Ardından Kaşgarlı Mahmud ve Yusuf Has Hacib'in eserleri geliyor. Bu iki şahsiyet çağdaş, aynı coğrafyadan ve eserleri de neredeyse eş zamanlı yazılmış. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lügati't-Türk'ü Bağdat'ta kaleme alınmış, Kutadgu Bilig Kaşgar'da... Kaşgarlı Mahmud'un eseri Arapça fakat içinde çok zengin Türkçe ve edebiyat bilgisi barındırıyor. Onun sözü şöyle özetlenebilir: Devlet, Türklerin işi... Bu uzun süre devam edecek. Onların dilini öğrenin ki onlara daha yakın olasınız...

Yusuf Has Hacib ise Kaşgarlı'nın derlediği edebî verimlerin muhassalası olan bir eser ortaya koyuyor. Bu edebî eserin bir düşünce metni olduğundan şüphe yok. Yine devlet eksenli bir metinle karşı karşıyayız. Kutluluğu, mutluluğu devlet olmadan ayırmayan bir metin bu...

Şöyle hızla göz gezdirsek; ilk Türkçe metinlerin sahipleri Ahmed Yesevî, Hacı Bektaş-ı Veli, Gülşehrî, Yunus Emre, Âşık Paşa, Ahmedî... Edebiyatımızın baştan beri düşünce taşıyıcı bir tür olduğu görülür.

Divan edebiyatının bir hikmet deryası olduğunu unutmayalım. Hikmeti şiirleştirmekte en ustalar Nabi ve Ragıp Paşa... Onların Tanzimat dönemindeki halefi ise Ziya Paşa'dır.

Namık Kemal'den itibaren birçok ünlü şairimiz edebiyat tarihimizin olduğu kadar, fikir tarihimizin de kahramanlarıdır: Tevfik Fikret, Mehmet Âkif, Yahya Kemal... Bunlarsız fikir tarihimiz yazılamaz desek, yanlış bir şey söylemiş olmayız. Fikir, ağır basmakla beraber şiirden de vazgeçmeyen Ziya Gökalp de edebiyatın dışında tutulamaz.

Yakın dönem fikir tarihimizi şiirden ayırabilir miyiz? Mehmed Âkif'in Safahat'ında döneminin fikir ve ilim meselelerini nasıl dile getirdiğini biliyoruz. O, aynı zamanda bir fikir öncümüz. Daha sonra Necip Fazıl da öyle... Mesela Nureddin Topçu, bir fikir adamıdır ama onun erken yaşta roman yazmayı denediğini, daha sonra bir kitap dolusu hikâye yazdığını biliyoruz.

Edebiyat dili ile düşünce dili bütünlüğünü en iyi temsil eden iki isim: Ahmet Haşim ve Ahmet Hamdi Tanpınar. Keşke onların dilini ve üslubunu günümüzün ilim ve fikir adamları devam ettirebilselerdi. Tanpınar'ın "*19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*", dönemi ile ilgili yazılmış çok sayıda eserden biri değil. Üstünlüğü, onun bir edebiyatçı tarafından yazılmış olması. Nasıl Mehmed Âkif'in, Yahya Kemal'in şiirleri düşünce yoğunluğu olan eserlerse, Tanpınar'ın romanları da öyle. Onun "*Beş Şehir*"le açtığı çığır, edebiyatın fikir yoluyla ifade edilmesinin muhteşem örneği...

Bir düşünce eseri okurken, fikir gıdası alırken edebiyat tadı da hissetmek... Bunun bir mükemmeliyet ölçüsü olduğunu söyleyebiliriz. Edebiyata bakan düşüncenin ifade gücü daha yüksektir. Bu, şu yanlışları da tashih eder: Fikir metinleri kupkuru olur!

Edebî eser fikir bağlantısı konusunda söylenecek çok şey var. Hiçbir edebiyat eseri fikirden yoksun değildir. Bazılarında fikir görünür, bazılarında hissedilir, bazılarında ise bir arka plan olarak vardır.

---

* *Yazar.*

Yerli ve millî romancı: Tarık Buğra

Türk romancılığının en önemli isimlerinden biri, tarihçi olmamasına rağmen tarihi en iyi anlatan eserler ortaya koymayı başaran Tarık Buğra'ydı. "*Osmancık*" romanıyla Osmanlı Devletini; Küçük Ağa ile Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş günlerini ve yaşanan yenilikleri çarpıcı şekilde ele alan Buğra, hayatı boyunca memleketin değerlerine sahip çıktı, bir kalıba sokularak sıradanlaştırılmayı kabul etmedi, maddî olan karşısında eğilip bükülmeyi reddetti.

Cumhuriyet döneminin en önemli isimleri arasında sayılan Tarık Buğra'nın insana ve topluma bakışı da "*millî*" çizgideydi. Bir konuşmasında; insanın kötülükleri, aldanışları, "*domuzlukları*" olduğunu belirtir. Sonra da ekler, "*Ama insan, aslında güzel mahlûktur. Eşref-i mahlûkat lafı kabule değer.*" İnsanı sever Tarık Buğra, insancıl bir yönü vardır. Hiçbir insanın tümüyle kötü olmayacağı görüşünü benimsemiştir. O, kin ve hırsın adamı değildir. Hayatı boyunca elden bırakmadığı bir alçakgönüllülüğün sahibi olmuştur. Tarık Buğra; insanın hürlüğüne, tekliğine, kalıba dökülemeyeceğine inanır. Bu insan, üstün yeteneklerini bağımsız bir toplumsal ortamda koruyup geliştirebilir. Toplumun insan için böyle bir anlamı vardır. Bağımsız toplumsal ortam için de hür düzeni gerekli görür.

Tarık Buğra'nın iç dünyası

Bir iç dünyanın sahibi olmak şair ve yazarlar için ne kadar önemliyse, Tarık Buğra için de o kadar önemlidir. Buğra; coşkun, dalgalı ve atılımlı bir iç dünyanın sahibiydi denilebilir. Sanatçı; yıllar içinde bu iç dünyasını işler, geliştirir, zenginleştirir. Başyapıt niteliğindeki büyük eserler oradan doğar ve adeta bir basınçla fışkırır.

Bireysel psikolojisi bakımından ele alınırsa, Tarık Buğra'nın sahip olduğu iç dünya değerlerinin dışarısıyla çoğu zaman uyuşmadığı, çatıştığı

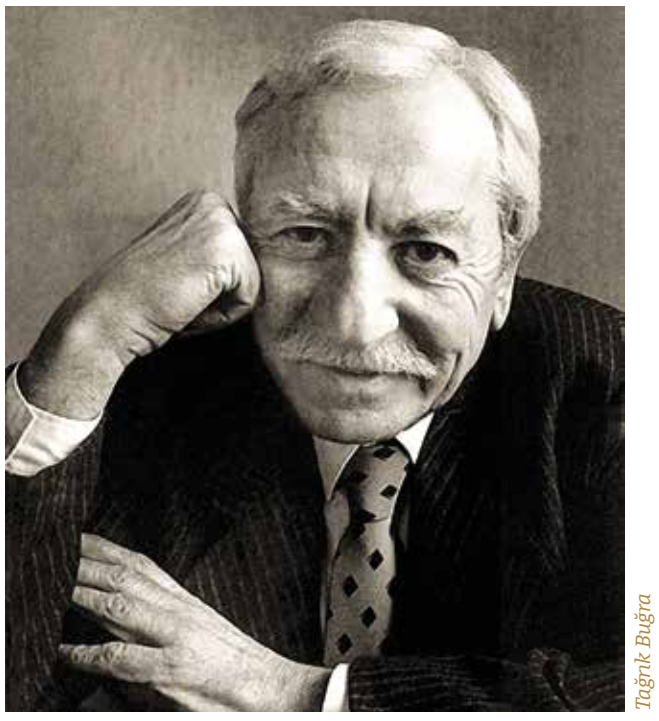

Tağrık Buğra

söylenebilir. Naif ve kırılgan bir tarafı da vardır. Çabuk kırılır, böylesi bir çatışmada kendi bağımsızlığına sahip çıkarak oradan kolayca uzaklaşır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kaleminden Doğu-Batı tartışması

Ahmet Hamdi Tanpınar

Ahmet Hamdi Tanpınar, Türk edebiyatında özel yeri olan yazarlardan biri olarak kabul edilir. Bunun nedenleri birçok şeye bağlanabilir; romanlarındaki üslûp, şiirlerindeki ahenk, edebiyat tarihçiliği vs.

Tanpınar, "*iki medeniyet arasında kalmak*" konusuna yoğun şekilde eğilmesiyle tanınan bir edebiyatçıdır. Batı'yı da Doğu'yu da oldukça iyi bilmesine rağmen, ne tek bir dünyanın tarafı ne de reddiyecisidir. Hatta Tanpınar'ın bir gazetede çıkan yazısına verdiği başlık bu eğilimi açıkça ortaya koyar: "*Şark ile Garp Arasında Görülen Esaslı Farklar*".

Peki, Tanpınar'ı farklı kılan neydi? Kendi kullandığı sözcüklerle bu farkları birkaç başlıkta sıralamak mümkün:

1. Giriş cümleleri: Şark'la Garp arasında ilk bakışta göze çarpan ayrılıkları birkaç ana fikre indirmek ve onlardan hareket ederek mütalaa etmek daima mümkündür. İtikadımca bunların başında bu iki zihniyetin eşya ve madde karşısındaki davranışları gelir. Söylemeye hacet yok ki burada bu kelimeleri en geniş manalarında yani hem madde ve eşya hem fikir ve hayal, zihni ve içtimaî hayatın bütün verileri, hülâsa düşünen zekâ ve işleyen el karşısındaki nesne manasına alıyoruz.

2. Maddeyi ele alış: Şark, maddeyi olduğu gibi yahut ilk rastlayışında ona verdiği değişiklikle kabul eder, telkin ettiği ilk hususiyetlerle yetinir. Bu ilk karşılaşma bazı mükemmelliklere kadar varır. Hatta erişilmez bir hâl aldığı da olur. Fakat çarçabuk teessüs eden bir gelenekte bu mükemmellik durur kalıplaşır. Garp ise onu daima elinde evirir, çevirir, zihninin karşısında tutar, ondan birtakım başka hususiyetler ve mükemmelleşme imkânları arar, onun hakkında en etraflı bilgiye sahip olmağa çalışır ve bu gayretler sayesinde sonunda bu maddeyi başka bir şey denecek hâle getirir.

3. Hikâyecilik: Şark hikâyeciliği ile Garp hikâyeciliği arasındaki ayrılıkta bu hâl iyi görülür. Şark hikâyesi, daima başlangıcı olan masalda, onun başlıca şartları olan gayri muayyen *(belirsiz)* zamanda ve müphem *(belirsiz)* mekânda macerasını anlatır. Garpte ise hikâye ve romanda, daha evvel destanda sanatkârların dikkatinin önünde tuttuğu şey, daima insan ve hayatın kendisidir. Şark hikâyesi, bu dikkatin çok berisinde kendi kaçış âlemini kurmakla kalır. Onun için başlangıcında çok zengin temalarını olduğu gibi harcar, sonunda ise sadece kendini tekrar eder. Şahısların kendilerini aşan hiçbir zemini yoktur. Teferruata girmeyi bilmediği için esaslıyı daima kaybeder.

4. Müzik: Mûsîkî de aşağı yukarı böyledir. Şüphesiz klasik mûsîkîmiz, halk havaları ile beraber dünyanın en zengin denilebilecek nağme hazineleridir. Bu mûsîkîye ben bağlıyım. Fakat eksiklerini de inkâr edemem. Nağmenin ötesinde yine değişik şekli ile nağme yahut da bir nağmeden öbürüne geçişler vardır. Bilmem söylentiye hacet var mı, nağme, mûsîkînin iptidai *(ilkel)* maddesidir. Onun işlemesi, değişmesi, yepyeni tertiplere girmesi lazımdır. Garp mûsîkîsini bugünkü şekline getiren iki esaslı saz, tıpkı pusula ve sıfır gibi, Müslüman medeniyetinin icat ettiği veya değiştirdiği âletlerdir. Fakat eski minyatürlerde resimlerini gördüğümüz Arap kemanını bugün Ostrach'ın elindeki sade kabiliyetine eriştiren şey, Garplının hayatına girmiş eşyaya tasarruf kudretidir.

5. Farkın kaynağı: Şurası var ki keman ve kanunu icat ettiği zaman Müslüman medeniyeti bugün anladığımız manada Garp medeniyetinin vazifesini görüyordu. İnsanlığın ileriye bakan yüzü, o medeniyetin yüzü idi. Kadim Yunan ve Latin'in miras ve tecrübelerine sahip olan bu medeniyeti, bütün Avrupa Aristo'yu öğrenmek için Endülüs medreselerine akın ediyordu. Eski Yunan'ı İran'dan hatta tarihinin o kadar bağlı görüldüğü Mısır'dan, Roma'yı sayısız bir zaman masalında çalkalanan sabırlı ve sanatkâr Çin'den, yavaş yavaş bir mevsim gibi kendisini bulan Orta Çağın Rönesans'ı ile Garp medeniyetini bir yığın hamlesinde hızını aldığı Müslüman medeniyetinden ve Hint medeniyetlerinden ayıran fark işte bu dikkat, onun mahsulü olan şahsî tecrübe ve bu tecrübelerin birbirine eklenmesinden doğan bilgidir.

6. Son cümleler: Garp'la Şark'ın arasındaki fark işte bu yaptığı işi şahsen yaşamak, onun vasıtası ile realitenin içine iyiden iyiye yerleşme keyfiyetidir. Bütün bunlara biraz da hayatındaki istikrar imkân verir. Bu istikrar, Garp medeniyetine tarihinin ve o tarihi mümkün kılan coğrafyasının bir hediyesidir. Fakat bu bir başka yazının mevzuudur.

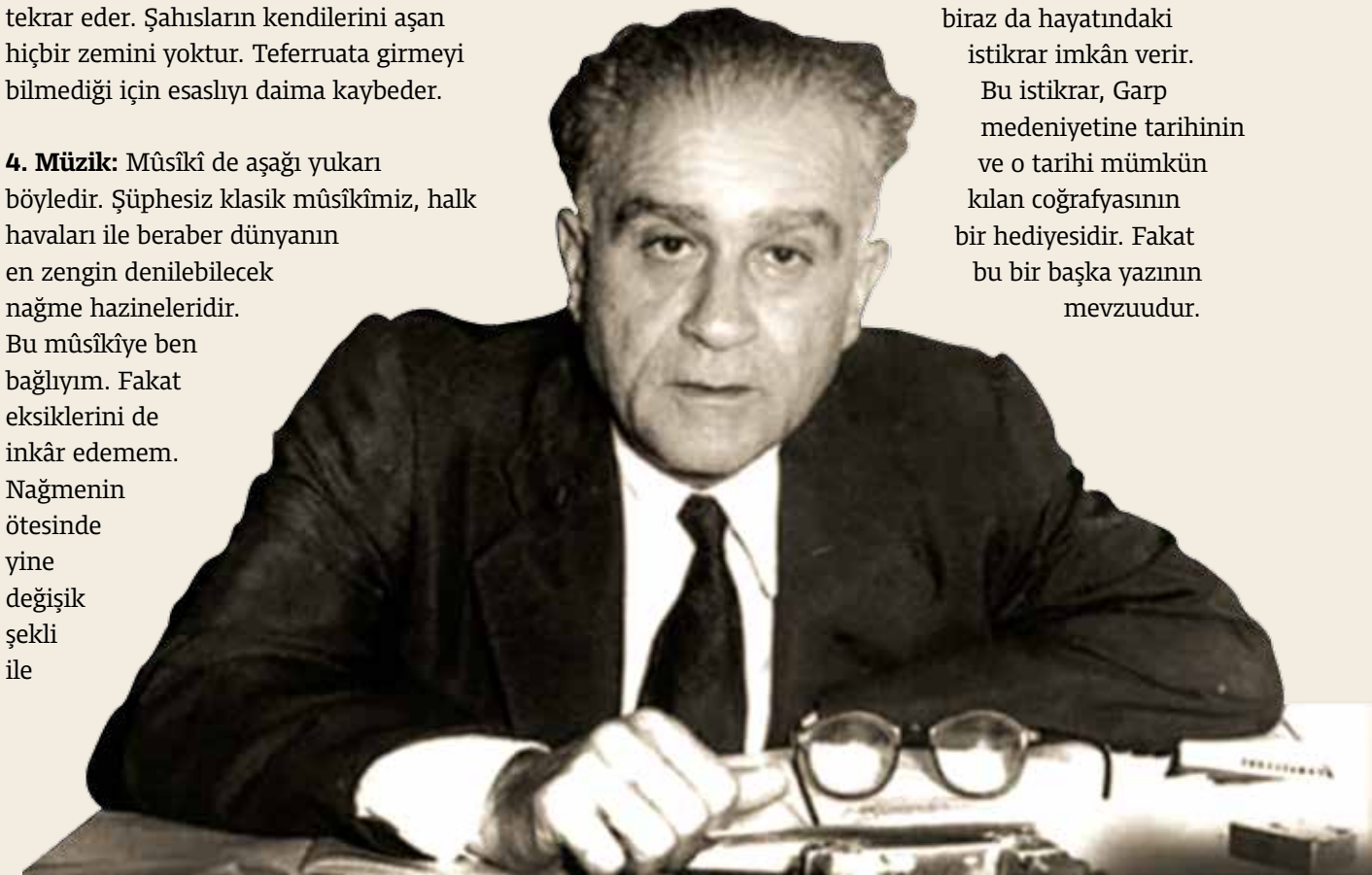

Felsefî eser ile edebî eserin etkileşimi

Ünlü filozof Platon, "*Felsefe, merakla başlar!*" der. Temelinde soru sormak ve sonu gelmeyen merak olan düşünce edimi olan felsefe, her olgu ve kavramı kendine konu edinebilir. Hâl böyle olunca varlık, düşünce, dil, yazı, kültür ve uygarlık bağlantısında felsefe ile edebiyat ilişkisi sürekli sorgulanan bir alan hâline geliyor. "*Felsefe mi edebiyata yoksa edebiyat mı felsefeye yön verir?*", "*Felsefe ile edebiyat etkileşiminden ortaya çıkan felsefî roman nasıl bir yapı arz eder, ne tür bir eserdir?*" sorularının yanıtı hep arandı.

Albert Camus

Felsefe ve edebiyat etkileşimi, öncelikle, birbirinden farklı bu iki alanın nasıl bir ilişki içinde bulunduklarını yani birbirlerine göre yer ve önemlerinin ne olduğunu belirlemeyi zorunlu kılar. Acaba, felsefe mi edebiyatın yoksa edebiyat mı felsefenin hizmetindedir? Kuşkusuz, felsefe, edebiyat gibi, güzel sanatların bir dalı değildir. Buna karşılık, her türlü düşünüş ya da fikrî görüş de

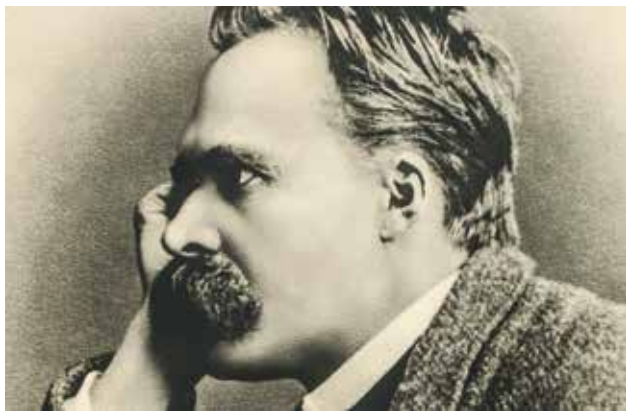

Friedrich Nietzsche

felsefe değildir. Ama birer entelektüel kültür ögesi olarak, hakikati arayan ve açıklayan felsefe ile sanat, özellikle de güzel sanatların bir dalını teşkil eden edebiyat arasında asırlardan beri süregelen yakın bir ilişki var.

Felsefî roman: Felsefî eser ile edebî eserin bileşeni

Acaba, bir felsefî eserin edebî ya da bir edebî eserin felsefî sayılabilmesi için ne gerekir? Kuşkusuz, her ikisi de bireysel bir çabanın ürünüdür. Fakat sadece, bireysel bir çabanın ürünü olmaları, böyle bir sayışta yeterli midir? Her şeyden önce, bir düşünüşün, dolayısıyla, bir eserin felsefî olabilmesi için, geriye dönüşümcü olması, mantıksal ve tutarlı önermelerden oluşması, var olan karşısında bir tavır alışı dile getirmesi, evrensel olması; bütünü kapsaması, anlatımı duygulu kılan öğelerden

Jean-Paul Sartre

bağımsız olması gerekir. Ayrıca, bir felsefî soru etrafında varlık kazanması, sistematik olması, felsefe tarihi çerçevesinde, belli bir tarihsel yapıda, sorunsal devamlılık içerisine oturtulabilmesi gerekir.

Örneğin; bir edebî eser, sadece duygulandırma seviyesinde kalmamalı, sadece psikolojik birtakım analizlerle yetinmemeli, kişiler ve olaylar bazında da olsa, eserin anlam bütünlüğünü sağlayacak gizli bir varlık felsefesi, bir metafizik ortaya koymalıdır.

Bunların tümünün bir edebî eserde bulunabileceğini kabul etmek son derece güç... Fakat bir edebî eser, bu gerekleri yerine getirebilmiş; fikrî, zevke indirgemeden, bu zevki, fikrin daha da iyi anlatımı için kullanabilmiş ise, aynı zamanda felsefî bir eser niteliğindedir. Ancak bu takdirde, karşımıza ne sadece edebî ne de sadece felsefî olan bir tür çıkar. Bu da, özellikle, Mevlana, Yunus Emre, Şeyh Galip, Mehmet Akif, Ziya Paşa, Namık Kemal, Abdülhak Hamid, Reşat Nuri Güntekin gibi, değerli şair ve yazarların, Türk kültürüne ait kaleme almış oldukları eserlerde, edebî tarz içinde gizlenmiş olan felsefî tefekkürün ortaya çıkartılmasını sağlar.

Felsefî ve edebî eserlerden alınan haz farklıdır

Hem felsefî hem de edebî eserlerden zevk alınır. Ama herhangi bir felsefî eserden alınan zevk ile bir edebî eserden alınan zevk farklıdır. Bir felsefî eserde zevk, fikrin anlatımı için daha büyük bir kolaylık sağlarken, bir edebî eserde fikir, zevke indirgenir. Felsefî-edebî diye adlandırılan Kafka, Camus, Sartre, Dostoyevski, Simone de Beauvoir gibi güçlü edip ve filozofların eserleri tezli romanlardır ancak, bunların hiçbirinde felsefî boyut kaybolmamış, fikir, üsluba motif oluşturmamış yani felsefe, güzel sanatların bir dalı olan edebiyata indirgenmemiştir. Bunların uyandırdıkları etki, daha çok fikrî platformda olmuş, eserlerin ağırlık merkezini, yazarların temsil ettikleri metafizik anlayış oluşturmuştur.

Felsefî romanlarda, hem biçim hem içerik birlikte önem kazanır. İşte, felsefe ile sanat, özellikle de edebiyat arasındaki ilişki, bariz bir şekilde, tam da bu noktada ortaya çıkar. Böylece, felsefenin soyut kavramlarıyla ifadesi güç olan, duygusal insan yaşantıları, edebiyatın anlatımı ile somutluk kazanır. Örneğin, başkaldırı felsefesinin temsilcisi olan Camus'a göre; ölümü, dünyanın akla aykırılığına başkaldırı düşüncesini, en iyi biçimde sanat, özellikle de roman ifade eder. Böyle bir isyan ya da başkaldırı, felsefenin diliyle anlatılamaz. Bunu anlatabilecek olan sanat, özellikle de edebiyattır ve o, Camus'a göre, yaşayan varlığın, yaşadığı için ve yaşadığı zaman boyunca sonsuz avukatıdır.

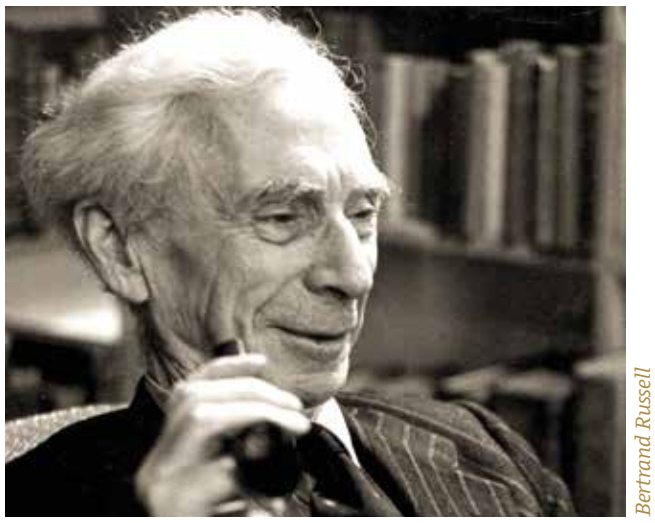

Bertrand Russell

Antik Yunan'da Platon'un, Orta Çağ Hristiyan dünyasında Aziz Augustinus'un, Aziz Anselmus'un, Boethius'un, modern çağda Descartes, Berkeley, Hume, Pascal, Bergson, Schopenhauer ve daha sonraları; Voltaire, Rousseau, Nietzsche ve Kierkegaard'ın, değerli birer filozof oldukları kadar, aynı zamanda büyük birer edip oldukları da malumdur. Keza, Russell, Camus ve Sartre, Nobel edebiyat ödülü almış ünlü filozoflardır. Örneğin Tolstoy, "*Savaş ve Barış*"ta bir ölçüde tarih felsefesi yapar. Aynı şekilde Dostoyevski, çoğu kez varoluşçularca yazarların en büyüğü olarak tanımlanır. Proust, "*Geçmiş Zamanın Ardında*" adlı yapıtından da anlaşılacağı üzere, filozofların klasik ilgi alanlarından birisi olan, "*zamanın doğası*" sorunuyla derinden ilgilenir.

Üniversitelerde okutulan "Türk Dili" dersi üzerine

MEHMET YÜCEL TÜRKSEZER *

Üniversitelerimizde okutulan "*Türk Dili*" dersi gerekli midir? Niçin böyle bir dersin okutulması zorunlu kılınmıştır? Bugünkü müfredatı itibarıyla yeterli mi yetersiz mi?

Daha önceleri birkaç üniversitede okutulan "*Türk Dili*" dersinin; 4.11.1981 tarihinde kabul edilen 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 5'inci maddesinin *(ı)* bendi gereğince üniversitelerin lisans ve ön lisans programlarında en az iki yarıyıl olarak planlanıp okutulması zorunlu kılınmıştır.

Üniversitelerde "*Türk Dili*" dersi gerekli midir? Genel kültürün ve genel bilginin öğretildiği lise ve dengi okullarımızda, gelişen ve değişen şartlar da hesaba katılarak bilhassa da teknik konularda zaman zaman yeni düzenlemelere gidilmekte ve bu yenilikler müfredatlara yansıtılmaktadır.

Yükseköğretim öncesi ana dilimiz öğrencilere yeterli seviyede verilmeli, belirli bir kültür diline kavuşturulmalı ve bu iş yükseköğretime bırakılmamalıdır. Kültürü meydana getirenin ve yaşatanın dil olduğu varsayıldığına göre dilin iyi şekilde öğretilmesi gerekir. Öğrencilerin büyük bir bölümü ana dilin kurallarını tam olarak kavramadan yükseköğretime geldiğinden bu dersin yükseköğretimde verilme ihtiyacı doğmaktadır. Bu gerekçeyle Yüksek Öğretim Kurulu kurulduğu yıl itibarıyla "*Türk Dili*" dersini zorunlu kılmış olup, aynı gerekçe hâlâ devam etmektedir.

Ancak 1981 yılında zorunlu kılınan bu ders üniversitelerde istenilen düzeyde uygulanıyor mu? Otuz beş yılı aşkın bir süredir yükseköğretime bağlı lisans ve ön lisans programlarının tamamında okutulmakta olan bu dersin gerekçesi bugün için de geçerli olup, günümüzde daha da artarak devam etmektedir. Çünkü ortaöğretimini tamamlamış olan öğrencilerimizin Türkçeyi kullanma becerilerinde gerçekten büyük aksaklıklar görülmektedir. Bir yükseköğretim kurumundan mezun olarak hayata atılma durumunda olan kişinin dille ilgili eksiğinin bulunmaması bir zorunluluktur.

Bu kadar uzun yıllar iki yarıyılda *(Türk Dili I ve Türk Dili II olarak)* verilmekte olan bu dersin müfredatına baktığımızda: Birinci yılda; Türkçenin yapı ve işleyiş özelliklerinin kavratılması *(temel konular, Türk dilinin dünya dilleri arasındaki yeri, Türkçe dil kuralları, kompozisyon, dilekçe ve öz geçmiş yazma, imla ve noktalama vb.)*; ikinci yılda; dilin yazılı ve sözlü anlatımda kullanma yeteneğinin kazandırılması *(kompozisyonda anlatım şekilleri, hikâye, tasvir, deneme, makale vb.)* hedeflenmektir.

Genel olarak bu müfredata bakıldığında "*Türk Dili*" derslerinin belirlenen amaca uygun verilmekte olduğu ve öğrencilerin bu konuda istenilen donanıma sahip olacakları düşünülebilir. Yani öğrencinin önce yazılı ve sözlü anlatımını geliştirmesi, sonra dille ilgili bir kültür edinmesi ve nihayetinde dille ilgili ulusal kimliğe ve ulusal benliğe ulaşması beklenmektedir.

Ancak son yıllarda bu dersin hazır programlar alınarak online yapılmakta oluşu, bazı üniversitelerde müfredat değişikliğine gidilmeden ilk yıllardaki müfredata göre verilişi, bu dersin pek de istenilen düzeyde verilmediği sadece kanun gereğinin yerine getirilmeye çalışıldığı izlenimini oluşturmaktadır. Bu kanıya nereden mi varıyoruz? Yukarıda bahsedildiği üzere temel konulardan olan dilekçe ve öz geçmişini yazamayan lisans mezunu öğrencilerden.

Belirtilen gerekçeler çerçevesinde öncelikle üniversitelerde bu dersin önemine inanarak bilhassa sosyal bilimlerde olmak üzere eğitimin tüm alanlarında dilin incelikleri öğretilemeyen öğrencinin istenilen başarıya ulaşamayacağı düşüncesiyle "*Türk Dili*" dersinin çerçeve programı, gerekçesi, hedefi, derste uygulanmakta olan yöntemler, içeriği, kaynakları ve öğrenci kazanımları tartışılmalı, sonucunda Türk Dili Programı yenilenmelidir.

** İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü.*

Kötülüğün sıradanlığı: Faust efsanesi

Dünyevî bilgi ve zevk karşılığında ruhunu iblis Mephistopheles'e satan efsanevî Doktor Faustus'un tecrübesi, kutsal olmayan siyasî eylemler için her zaman bir metafor olarak kullanılageldi. Öyle ki bu metin Brexit'ten Donald Trump'ın seçimine kadar bugünün popülist siyasetine ışık tutuyor. 500 yıllık bu halk efsanesi, kriz zamanlarında tekrar yankılanıyor ve hâlâ Batı'nın hayal gücünü etkilemeye devam ediyor.

Faust efsanesi, bir çeşit büyücü sayabileceğimiz kötülüğün ete kemiğe bürünmüş hâli olan bir simyacının –Johann Georg Faust– hayatını merkeze alır *(c 1480–1540)*. Faust'un istismarları üzerine spekülasyonlar üreten bu efsane, 16. yüzyılın sonlarında ortaya çıktı ve Christopher Marlowe'un ilk kez 1592'de Londra'da gerçekleştirdiği, "*Doktor Faustus'un Trajik Hayatı ve Ölümü*" adlı oyununa ilham oldu. Yaklaşık aynı dönemlerde, Pan Twardowski, ruhunu şeytana satan büyücü efsanesiyle Polonya folklorunda kök salmaya başladı.

Böylelikle klasik müzikten operaya *(Schubert, Wagner, Berlioz)*, kurgudan *(Bulgakov, Turgenev, Wilde)* şiire *(Puşkin, Byron, Heine)* ve dramaya *(Havel, Mamet, Gertrude Stein)* kadar Faust efsanesi çeşitli kültürel alanlarda üretilen ürünlere ilham ya da konu olmaya devam etti/ediyor.

Faust efsanesi, özellikle ahlakî kriz zamanlarında özel bir rezonansa dönüşüyor. Söz gelimi Klaus Mann'ın bir romanı olan Mephisto'da *(1936)*, kariyerini ilerletmek için kendisini Nazi rejimiyle özdeşleştiren ince örtülü bir oyuncu portresi sunmasıyla, –şeytanla pazarlık, Faust– temasını Almanya'nın en ünlü aktörü yapar.

Alman edebiyatının en önemli yazarlarından biri olan Thomas Mann'ın, "*çağımın romanı*" olarak nitelendirdiği, efsane Doktor Faustus *(1948)* kitabı yine Faust efsanesinden ilham alan diğer önemli bir eser... Kitabın kahramanı, şeytanın kendisine frengi enfekte ederek kazandığı yüksek yaratıcı güçler karşılığında sevgiden feragat eden bir bestecidir: Alman edebiyatında Goethe'nin "*Faust*"u kadar olmasa da dünya çapında yankı uyandıran ikinci Faust konusu, "*Doktor Faustus*"un ana karakteri çağdaş kompozit Adrian Leverkühn'ün kaderi ve karakterini Alman halkının kaderiyle paralellik içinde ele alıyor. Kısmen Nietzsche'nin yaşam öyküsüne dayanan roman, nihilizm ve primitivizmin burjuva kültürünü nasıl kullandığını araştırıyor. Üçüncü Reich'in ölmekte olan közlerinde, Mann'ın kahramanının fizyolojik, zihinsel ve ruhsal bozulması, Almanya'nın ahlakî yozlaşması için bir metafor hâline geliyor.

Teolojik temelini vurgulamasına rağmen, Faust efsanesi laik tüketici toplumlarında, özellikle de anlık bir mutluluk kültüründe dönüşerek gelişmeye devam ediyor. Çünkü bugün kredi kartlarından fast food'a uzanan günlük yaşamlarda, sonrasında acı getireceğini bile bile anında zevk almayı tercih ediyoruz.

Nitekim Faustus, hizmet ettiği tek Tanrı'nın, "*insanın kendi iştahı*" olduğunu söylüyor.

Tanzimat edebiyatını "okumak"

GÖKDEMİR İHSAN *

Edebiyat metinlerini yazar-merkezli eleştiriden *(ve böylelikle yazarın otoritesinden)* "*kurtardığımızda*" —yazarı kızdırmak pahasına da olsa— metinle baş başa kalabileceğimizi modern eleştiri kuramları bize öğretmişti. Umberto Eco ise bize "*yazarın niyetinden*" bağımsız olarak "*metnin niyetinin*" okunabileceğini söylüyordu; tabii hemen burada ortaya çıkan "*okurun niyetinden*" de kurtarılmak kaydıyla. Edebiyat eserlerini tarihsel, bilimsel çalışmaların nesnesi hâline getirmek Batı'da epey eski bir uygulama ve —sağ olsunlar— kültürel incelemeler ve benzer çağdaş disiplinler bu ameliyeyi kanırtırcasına yerine getiriyorlar. Çoğunlukla —Eco gibi söylersek— okurun niyetiyle ve dolayısıyla "*aşırı-yorumla*" malul olsalar da beşerî bilimler literatürünün bir şekilde gelişmesine katkı sağlıyorlar.

Bizim edebiyat çalışmalarımız, "*hayatı ve eserleri*" seviyesinden henüz kurtulmaya yeltendiği için, yerli metinleri böylesi bir bakışla ele alanlara —Batılı çağdaş eleştiri kuramlarının Türkiye mümessilleri dışında— pek rastlanmıyor. Bir genelleme daha yapmamıza izin verilirse, aslında hem bu istisna saydığımız akademisyenler hem de onun karşısında görünen "*yerli*" akademisyenler "*geri kalmışlığımız*" konusunda çoğunlukla mutabıklar. Güncel Batı akademisinde Batı-dışı toplumların modernleşme tecrübeleri özgün örnekler olarak ele alınırken bizimkiler meseleye hâlâ "*geri kalmışlık*" zaviyesinden bakmakta ısrar ediyor. Bunun en belirgin tezahürünü Tanzimat romanına yaklaşımlarda müşahede edebiliriz: "*Köksüzlük*", "*taklit*", "*acemilik*".

Oysa Tanzimat romanını "*geri kalmışlığımızdan*" kaynaklanan bir "*acemilikler*" literatürü olarak okumayı bıraktığımızda, edebiyatçılar için açabileceği pencereleri bir kenara bile bıraksak, beşerî bilimciler için bir gizli hazine keşfederiz. Bu tür bir defineciliğin örneklerini vermeye çalıştığım "Modern Kahramanın Düşüşü" kitabındaki "*İntibah'ta Şiir ve Şiirselliğin İşlevi*" başlıklı makalede, Batı-dışı toplumların roman tecrübelerini inceleyen Moretti'nin "*Dünya Edebiyatı Üzerine Düşünceler*" başlıklı makalesinden şu cümleyi alıntılamıştım: "*Bir kültür modern romana yöneldiği zaman, ortaya çıkan şey her zaman için yabancı form ile yerel malzemeler arasında bir uzlaşma şeklinde kendini göstermektedir*". Bu uzlaşmanın çoğunlukla bir uzlaşmazlığa dönüştüğünün de pekâlâ fakında olan Moretti, "*form olarak uzlaşmanın paradoksları ve istikrarsızlığını*" ele alıp ve Henry Zhao'nun bu uzlaşmazlığın yarattığı "*huzursuzluğu*" konu edindiği The Uneasy Narrator *(Huzursuz Anlatıcı)* adlı kitabından bir tespiti aktarıyordu: "*Son dönem Sing romanının belirgin bir özelliği, anlatıcının metne burnunu sokmasına yerli Çin romanının önceki dönemlerinden gözlenene kıyasla çok daha fazla rastlanmasıdır... Yeni benimsenmiş teknikleri açıklamaya çalışan çok sayıdaki işaret, anlatıcının kendi statüsünün istikrarı konusundaki huzursuzluğu ele vermektedir... Ahlaki yorumlar yargıları daha belirgin duruma getirmek için daha taraflı bir hâl almaktadır.*"

Bunları okuyunca sizin de aklınıza —kendilerinden şahsen beklenmediği hâlde— ahlakçılık taslayan "*geveze*" Tanzimat romancılarımız gelmedi mi? Bendeniz doğrudan Ahmed Mithat Efendi'yi hatırlıyorum. Mesele o kadar vahim ki yerli akademimizi tahkir etmek için, "*Bakın, 'gâvur' yapmış!*" diyerek bir tür oto-oryantalizme savurulmaya bendeniz razı olsam da, bahse konu tespiti yapan yazar Çinli.

Biz de eskiler gibi söyleyerek bitirelim: İmdi, ey kâri! Bu tembel akademiye ne ceza verelim: Kırk katır mı yoksa kırk satır mı? Bendenizin gönlü satırdan yana. Bu akşam oturup kırkar satır yazsınlar!

---

* *Yazar.*

Hikâyeler dünyayı nasıl şekillendirir?

Büyük İskender; henüz daha bir çocukken, Makedonya'nın lideri olarak görülüyordu. Yunanistan'daki küçük krallık, komşularıyla sürekli olarak savaş hâlindeydi. Babası öldürüldüğünde ve İskender tahta çıktığında halkının tüm beklentilerini karşılamaya hazırdı. Nitekim krallığının güvenliğini sağlamakla kalmadı, aynı zamanda koca Mısır İmparatorluğunu ve Mısır'dan Kuzey Hindistan'a uzanan geniş bir alanı fethetti.

Tüm bunları yaparken İskender'in yanından eksik etmediği bir kitabı vardı: Homeros'un İlyada'sı. Hocası Aristoteles sayesinde metni oldukça yoğunluklu bir şekilde okuyarak okumayı ve yazmayı öğrenmişti. Fetihlerine başladığında, İlyada'da da geçen sahneleri yeniden canlandırmak için Truva'da durdu.

Edebiyattaki yerine rağmen, Homeros'un destansı şiirinde antik Yunanistan kütüphanelerinin ve kamp ateşlerinin ötesinde bir yankısı vardı İlyada'nın. İlyada ve İskender arasındaki etki her iki yönde de pozitifti. Destandan ilham alan İskender, Grek'i geniş bir bölgenin ortak diline dönüştürerek Homeros'a geri döndü, böylece İlyada'yı dünya edebiyatına dönüştürmek için gereken altyapıyı kurdu. Ve İskender'in halefleri, Homeros'u gelecek için koruyacak olan büyük İskenderiye ve Bergama kütüphanelerini inşa etti.

İlyada, Gılgamış Destanı, Binbir Gece Masalları... Tüm bu epik eserler, tüm kültürler için ortak referans noktaları olarak hizmet etmeye ve izleyicilere nereden geldiklerine ve kim olduklarına dair birtakım ölçüler sunmaya her dönem devam edecek.

Büyük İskender

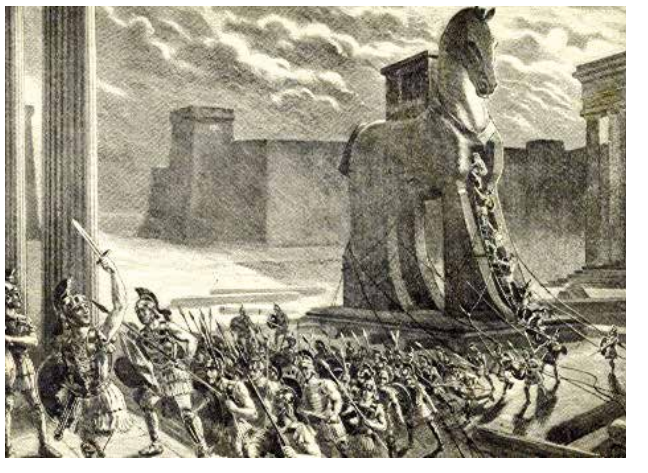

Notable writers from European history

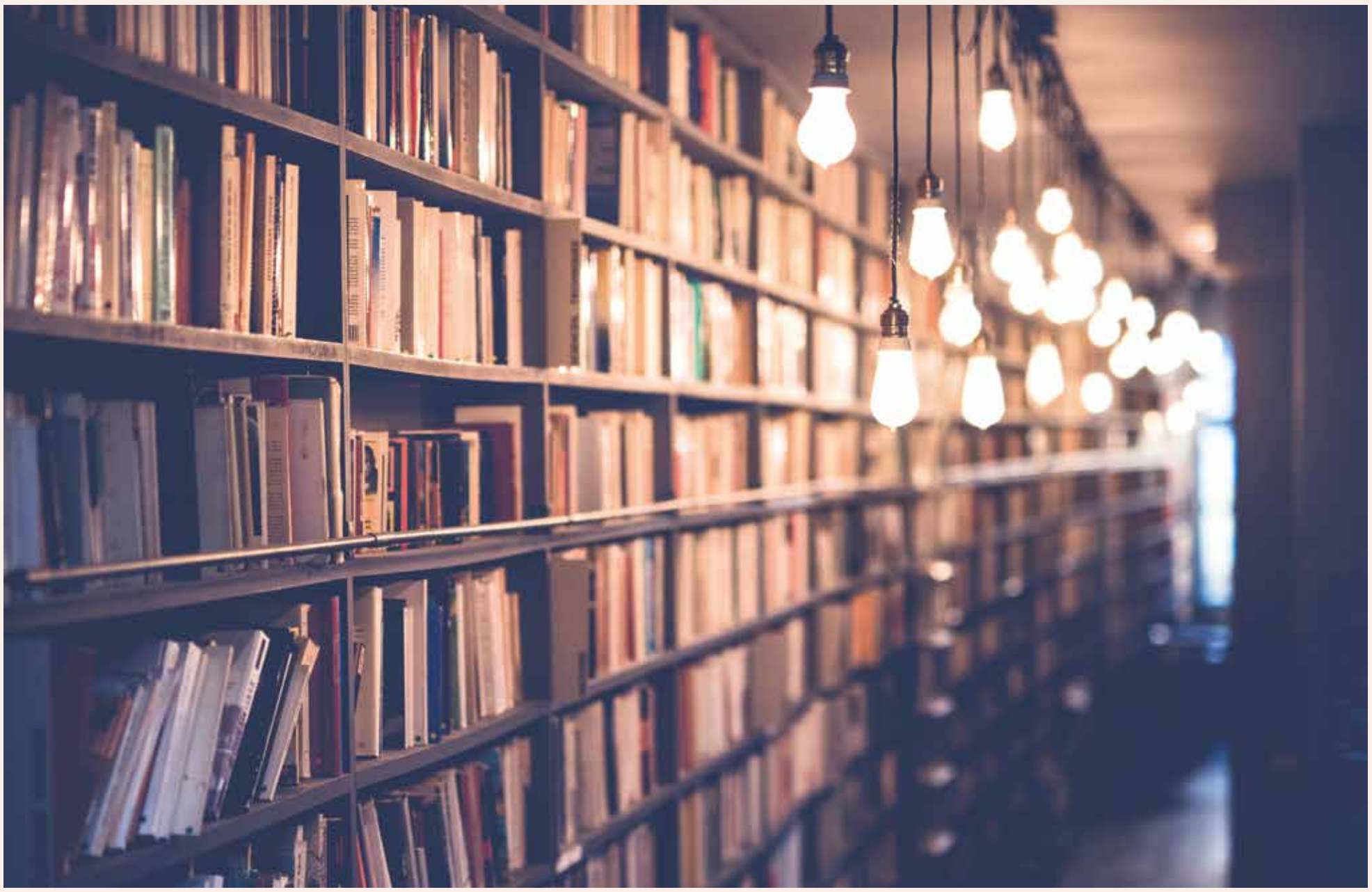

The written word has grown to largely replace the oral traditions in Europe, an understandable development given how quickly and more widespread the transmission of stories can be when written down, even more if printed. Europe has produced many great writers, people who left a mark on culture and whose works are still being read. A chronological order of notable writers can give an idea of how they affected the world.

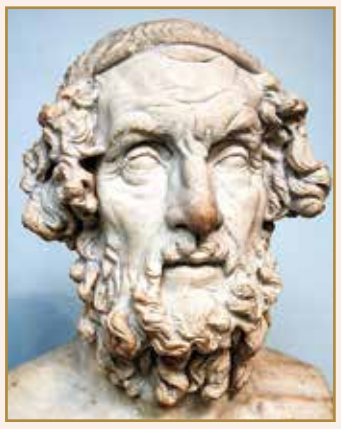

Homer c.8th/9th Century BCE

The "*Iliad and Odyssey*" are two of the most important epic poems in western history, both having a profound effect on the development of written arts and culture. Traditionally these poems are ascribed to Greek poet Homer, although he may simply have written and shaped works which had been in the oral memory of his ancestors. That said, by writing them down in the manner he did, Homer earnt a place as one of Europe's greatest poets. Of the man, we know little.

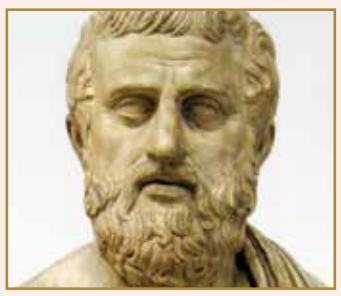

Sophocles 496 – 406 BCE

A well-educated man from a wealthy family, Sophocles served several roles in Athenian society, including a role as a military commander. He also wrote plays, entering and winning the drama element of the Dionysian festival possibly over 20 times, more than esteemed contemporaries. His field was tragedies, of which only seven full-length pieces survive, including "*Oedipus the King*", referenced by Freud when discovering the Oedipus complex.

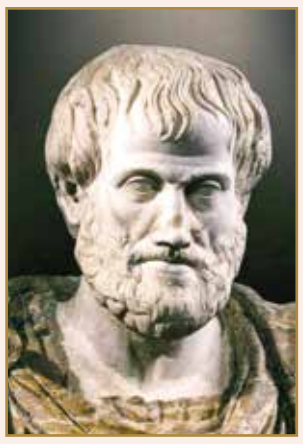

Aristophanes c. 450 – c. 388 BCE

An Athenian citizen who wrote during the era of the Peloponnesian War, Aristophanes' work constitutes the greatest surviving body of ancient Greek comedies from one person. Still performed today, his most famous piece is probably "*Lysistrata*", where women refuse to be with their husbands until they have peace. He is also believed to be the only surviving example of what is termed "*Old Comedy*", different from the more realistic "*New Comedy*".

Publius Vergilius Maro 70 – 18 BCE

Virgil was regarded as the best of the Roman poets during the Roman era, and this reputation has been maintained. His most famous, albeit unfinished, work is the "*Aeneid*", the story of a Trojan founder of Rome, written during the period of Augustus' reign. His influence has been felt widely in literature and, as Virgil's poems were studied in Roman schools, by children.

Horace 65 – 8 BCE

The son of a freed slave, Horace's early career saw him commanding units in the army of Brutus, who was defeated

by future Roman emperor Augustus. He returned to Rome and found employment as a treasury clerk, before achieving great renown as a poet and satirist of the highest order, even corresponding with Augustus, now emperor, and praising him in some works.

Dante Alighieri 1265 – 1321 CE
A writer, philosopher, and political thinker, Dante wrote his most famous work while in exile from his beloved Florence, forced out by his role in the politics of the day. "*The Divine Comedy*" has been interpreted by each successive age in a slightly different way, but it has greatly influenced popular depictions of hell, as well as culture, and his decision to write in Italian rather than Latin helped prompt the spread of the former language in the arts.

Giovanni Boccaccio 1313 – 1375
Boccaccio is best known as the author of the "*Decameron*", an earthy and tragic-comic look at life which, because it was written in vernacular Italian, helped raise the language to the same level of regard as Latin and Greek. Shortly after completing the "*Decameron*" he changed to writing in Latin, and less known today is his work in humanist scholarship during the period. Together with Petrarch, he is said to have helped lay the groundwork the Renaissance.

Geoffrey Chaucer c. 1342 / 43 – 1400
Chaucer was a talented administrator who served three kings, but it is for his poetry which he is best known. "*The Canterbury Tales*", a series of stories told by pilgrims end route to Canterbury, and "Troilus and Criseyde" have been hailed as some of the finest poetry in the English language before Shakespeare, written as they were in the vernacular language of the country rather than Latin.

Miguel de Cervantes 1547 – 1616
In Cervantes' early life, he enrolled as a soldier and was kept prisoner as a slave for several years until his family raised a ransom. After this, he became a civil servant, but money remained a problem. He wrote in many different fields, including novels, play, poems, and short stories, creating his masterpiece in "*Don Quixote*". He is now regarded as the main figure in Spanish literature, and "*Don Quixote*" has been hailed as the first great novel.

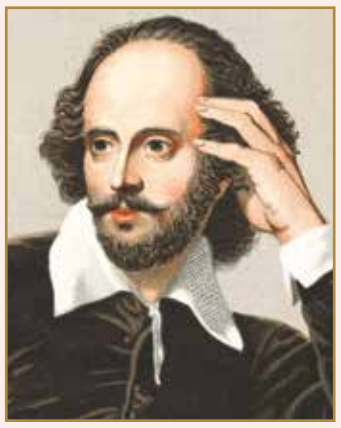

William Shakespeare 1564 – 1616
A playwright, poet, and actor, Shakespeare's work, written for the company of a London theatre, has seen him called one of the world's great dramatists. He enjoyed success in his lifetime but has gone on to ever greater and wider appreciation for works like "*Hamlet*", "*Macbeth*", or "*Romeo and Juliet*", as well as his sonnets. Perhaps strangely, although we know quite a lot about him, there is a constant current of people who doubt he wrote the works.

Voltaire 1694 – 1778
Voltaire was the pseudonym of François-Marie Arouet, one of the greatest French writers. He worked in many forms; imparting wit, critique, and satire against the religious and political system which saw him become hugely famous during his one lifetime. His most known works are "*Candide*" and his letters, which encompass enlightenment thought. During his life he spoke on many non-literary subjects like science and philosophy; critics have even blamed him for the French Revolution.

Jacob and Wilhelm Grimm 1785 – 1863 / 1786 – 1859
Known collectively as "*The Brothers Grimm*", Jacob and Wilhelm are remembered today for their collection of folk tales, which helped start the study of folklore. However, their work in linguistics and philology, during which they compiled a dictionary of the German language, coupled with their folk tales, helped forge the idea of a modern "*German*" national identity.

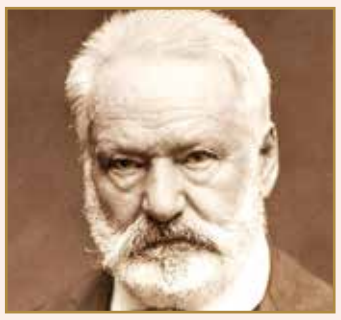

Victor Hugo 1802 – 1885
Best known abroad for his 1862 novel "*Les Miserables*", thanks in part to a modern musical, Hugo is remembered in France as a great poet, one of the nation's most important Romantic-era writers and as a symbol of French republicanism. The latter was thanks to Hugo's activity in public life, in which he supported liberalism and the republic, as the period he spread in exile and opposition during the Second Empire under Napoleon III.

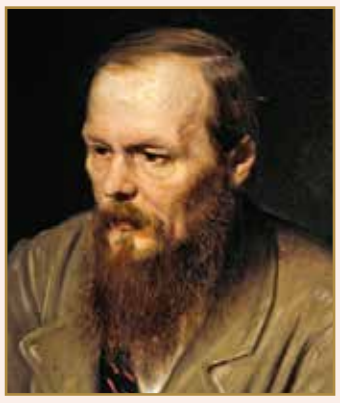

Fyodor Mikhailovich Dostoevsky 1821 – 1881
Having been hailed as great by a vicious critic for his first novella, Dostoyevsky's career took a difficult turn when he joined a group of intellectuals discussing socialism. He was arrested and put through a mock execution, complete with last rights, then imprisoned in Siberia. When free, he wrote works such as "*Crime and Punishment*", examples of his superb grasp of psychology. He is considered an all-time great novelist.

Lev Nikolayevich Tolstoy 1828 – 1910
Born to wealthy aristocratic parents who died while he was still young, Tolstoy began his career in writing before serving in the Crimean War. After he this turned to a mixture of teaching and writing, creating what have been labeled two of the great novels in literature: War and Peace, set during the "*Napoleonic Wars*" and "*Anna Karenina*". During his lifetime, and ever since he has been considered a master of human observation.

Émile Zola 1840 – 1902
Although famed as a great novelist and critic, French author Zola is known primarily in historical circles for an open letter he wrote. Entitled "*J'accuse*" and printed on the front page of a newspaper, it was an attack on the upper ranks of the French military for their anti-Semitism and corruption of justice in falsely condemning a Jewish officer called Alfred Dreyfus to prison. Charged with libel, Zola fled to England but returned to France after the government fell. Dreyfus was eventually exonerated.

Sosyolojiyi edebiyat ile buluşturmak

KÖKSAL ALVER *

Sosyoloji, edebiyat ile bulaşabilir mi? Sosyoloji, edebiyat ile buluşursa ne olur? Bir sanat biçimi olan "*edebiyat*" ile bir "*bilim*" dalı olan sosyolojinin buluşması nasıl mümkün olur? Sanat ile bilim arasında "*köprü*" nasıl kurulur; bu köprüden kim geçer? Disiplinler arası bakışı önceleyerek sosyal bilimlerin sanat, estetik ve edebiyata yakın olması gerektiğine işaret eden, özelde sanat sosyolojisi, edebiyat sosyolojisi, sosyolojik eleştiri gibi yaklaşımlar, sanat ve edebiyatı sosyoloji için bir hazine şeklinde sunmaktadır. Sosyal bilimci/sosyolog bu sonsuz hazineden mahrum kalamaz, kalmamalıdır. Peki, ama neden?

Edebiyat ile sosyolojinin meselesi insandır; ortak bir meseleyi farklı bir bakışla, usul ve yöntemle, dil ve üslupla izah etmenin iki biçimidir sosyoloji ve edebiyat. Mesel insan, hazine insan, çözüm aranan mecra insan. İnsan ve toplum bütün yüzleriyle, hâlleriyle, ruhuyla, bedeniyle edebiyat hazinesinde gömülüdür. Bu gömü üzerindeki örtü kalkınca, tozlar üflenince, eller dokununca parlayacak, ortalığı aydınlatacak, bakışları zenginleştirecek bir hazinedir. Sosyal bilimci kendi işini yani analitik çözümlemesini yaparken, topluma bakarken, insan etkileşimini merak ederken edebiyattan etkileyici karşılıklar alabilir. Edebiyat, sosyal bilimciye özelde sosyoloji muhibbine, cömert elleriyle insan hazinesinin kapılarını açabilir, bu mümkün. Bu hazinede yani edebiyatta, edebiyatın bitimsiz hikâyeler dünyasında, toplumsalın ve insanî olanın tüm karmaşasıyla, zıtlıklarıyla, uyumuyla, dokunuşlarıyla, etkileşim biçimleriyle, dönüşen doğasıyla, fıtratıyla, dünyaya verdiği cevaplarla, üretimiyle var olduğu muhakkaktır. Çünkü edebiyat insan hikâyesinin sahici bir dökümüdür.

Sosyoloji, edebiyat ile buluşunca ne olacak? Sosyolog, edebiyat metinleri okuduğunda ne görecek? Pek çok şey. Pek çok hakikat. Pek çok acı, keder, elem, hüzün. Aynı zamanda pek çok mutluluk, huzur, aşk, sevgi, bağlanma. Kimlik, siyaset, ideoloji, maddiyat, dünyevîleşme, sınıf, statü, hayat biçimleri, gündelik hayat. Kültür, medeniyet, zihniyet, tasavvur, bakış açısı, yorumlama... Hayata dair ne varsa edebiyat ile buluşan sosyoloji, onu daha yakından görme imkânı elde eder; hayata bakmaz sadece, hayata dâhil olur, hayatın içinde insan hikâyesine yakınlaşır. Bu büyük yüzleşmeyi, bu büyük tanıklığı sosyolojiye ancak hayat verebilir; hayattan, sadece hayattan beslenen edebiyat verebilir.

Sosyoloji, edebiyat ile buluşunca şöyle bir şey olur: Gözü gönlü aydınlanır sosyolojinin! Hayal, düş, kurmaca, oyun ile gerçekliğin, gündelik olanın, hakikatin buluşma noktalarına doğru ilerler. Edebiyat, sosyolojinin hayretini arttırır. Merakını alevlendirir. Cesaretini kamçılar. Bakışı değişir, farklı bakışları dener, bakış açılarının nasıl bir dünya kurduğunu kavrar. Detayın, ayrıntının, derinde olanın gündelik olana katkısını ve etkisini görür. Edebiyat, sosyolojinin varsa gözündeki perdeleri indirir, kulağının pasını alır, sadece aklıyla değil kalbiyle de bakmayı, görmeyi, irdelemeyi, fehmetmeyi ilham eder. Bunun adı muhayyiledir, imgelemdir, yaratıcı düşünmedir, yakın okumadır, eleştirel bakıştır. Edebiyat, sosyolojik muhayyilenin anahtarıdır. Sosyoloji, toplumsalın kılcal damarlarında ve ruhunda mündemiç olan hakikati, gerçekliği, hikâyeyi muhayyile anahtarı ile çözer.

** Yazar, öykücü.*

What is the oldest known piece of literature?

As with the wheel, cities and law codes, the earliest examples of written literature appear to have originated in ancient Mesopotamia. The Sumerian civilization first developed writing around 3400 B.C., when they began making markings on clay tablets in a script known as cuneiform. Their texts usually consisted of economic and administrative documents, but by the third millennium B.C., Sumerian scribes were also copying down essays, hymns, poetry and myths.

Two of their oldest known literary works are the "*Kesh Temple Hymn*" and the "*Instructions of Shuruppak,*" both of which exist in written versions dating to around 2500 B.C. The former is an ancient ode to the Kesh temple and the deities that inhabited it, while the latter is a piece of "*wisdom literature*" that takes the form of sagely advice supposedly handed down from the Sumerian king Shuruppak to his son, Ziusudra. One of Shuruppak's proverbs warns the boy not to "*pass judgment when you drink beer.*" Another counsels that "*a loving heart maintains a family; a hateful heart destroys a family.*"

While Shuruppak's fatherly wisdom is one of the most ancient examples of written literature, history's oldest known fictional story is probably the "*Epic of Gilgamesh,*" a mythic poem that first appeared as early as the third millennium B.C.

The adventure-filled tale centers on a Sumerian king named Gilgamesh who is described as being one-third man and two-thirds god. Over the course of twelve clay tablets' worth of text, he goes on a classic hero's journey that sees him slay monsters, rub elbows with the gods and search for the key to immortality—all with predictably tragic results. The Epic of Gilgamesh started out as a series of Sumerian poems and tales dating back to 2100 B.C., but the most complete version was written around the 12th century B.C. by the Babylonians. The story was later lost to history after 600 B.C., and it wasn't until the mid-19th century that archaeologists finally unearthed a copy near the Iraqi city of Mosul. Since then, scholars have hailed the 4,000-year-old epic as a foundational text in world literature.

Sosyal bilimlerde bir eğitim yöntemi olarak edebiyat

MAHMUT ARSLAN *

Edebiyatın sosyal bilimlerde bir eğitim yöntemi olarak kullanılması çok yeni bir kavram değil. Özellikle gerçekçilik akımının ortaya çıkması ile romanlar ve hikâyeler bir devrin ve bir toplumun sosyal yapısını yansıtır hâle gelmiştir. Edebiyatın toplumu yansıtma özelliği sadece Batı edebiyatı için de geçerli değildir. Toplumsal sorunlardan uzak bir aşk ve duygu edebiyatı olarak tanınan Doğu edebiyatı da toplumsal sorunlardan çok uzak değildir. Örneğin Sabri Fahri Ülgener, bir devrin zihniyet okumalarını divan şiiri üzerinden yapmıştır. Geçmişe dönüp saha araştırması yapılamayacağına göre o devrin belgelerine bakarak sosyal gerçeklik hakkında bilgi sahibi olunabilir ki bu arşiv araştırması olarak bilinir. İşte edebiyat da bir ülkenin ortak millî arşivi olarak değerlendirilebilir. Charles Dickens'ın romanları on dokuzuncu yüzyıl İngiliz işçi sınıfının içinde bulunduğu durumu anlamakta eşsiz bir kaynaktır. Gabriel García Márquez'in eserleri de Güney Amerika'nın sosyal ve tarihî gerçeklerine ışık tutar. "*Kırmızı Pazartesi*" romanında yazar, bir namus cinayetini anlatır ve Orta Doğu kültürünün Güney Amerika toplumuna olan etkilerini ortaya koyar. Türk edebiyatında da Fakir Baykurt'un köy romanları aynı kategoride değerlendirilebilir.

Edebiyat, sosyal bilim için bir veri kaynağı olarak kullanılabildiği gibi bazen sosyal ve tarihî tezleri açıklamak için de bir araç olarak kullanılabilmiştir. Örneğin Márquez, Güney Amerika tarihini "*Yüzyıllık Yalnızlık*" isimli romanında bir ailenin hikâyesi çerçevesinde anlatmıştır. Bu eser aynı zamanda Márquez'in, Güney Amerika tarihini Marksist açıdan yorumlama biçimidir. Aynı şekilde Türk Edebiyatında da Kemal Tahir, "*Devlet Ana*" romanı ile Osmanlı Devletinin kuruluşunu ve Türkiye toplumunun oluşumunu Marksist açıdan anlatır. Devlet Ana'da hamaset yoktur. Heretik akımlar, Kalenderî dervişleri, gayrimüslim azınlıklar, Alevi Türkmenler romanda önemli karakterler olarak yer alırlar.

Edebiyatın bir diğer kullanım alanı da bilimsel kuramları ve görüşleri sıkıcı olmayan bir olaylar örgüsü içinde anlatabilmeye yardımcı olmasıdır. Örnek olay yöntemi, bunun en bilinen örneğidir. Örnek olaylar iki türlü hazırlanabilir. Birincisi ve de en çok kullanılanı gerçek olaylara dayanan örnek olaylardır. Bunun dünyadaki öncüsü Harvard İşletme Okuludur. Burada bir örnek olay merkezi vardır ve her yıl yeni örnek olaylar yazılır. Bir işletmede gerçekleşen olaylar buradaki profesyonel yazarlar tarafından mevcut kuramlarla ilintilenerek anlatılır ve öğrencilere uygun sorular sorularak örnek olayı analiz etmeleri istenir. Harvard MBA programları tarafından başlatılan bu uygulama dünyanın pek çok üniversitesince kullanılır. Bazı durumlarda da kuramları içeren gerçek olmayan kurgu örnek olaylar hazırlanır. Bu örnek olaylarda bilimsel kuramlar, karakterler ve olaylar örgüsü ile anlatılmaya çalışılır. Böylece okuyucu olayların içine çekilerek doğrudan değil dolaylı olarak öğrenir. İnsan kaynakları ve iş ahlakı alanında tarafımızdan yazılan "*Etkileşenler*" isimli sosyal sorumluluk romanı ve "*Harami Ali Bey*" isimli sahne eseri de aynı amaçla kaleme alınmıştır. Yıllar içinde öğrencilerden gelen olumlu tepkiler göstermektedir ki yaklaşık bir dönem içinde anlatılan insan kaynaklarının temel konularını 200 sayfalık bir roman metni içinde birkaç gün içinde öğretmek mümkün olabilmektedir.

* *İbn Haldun Üniversitesi İşletme Bölümü.*

ÇİZGİ

Ahmet Altay

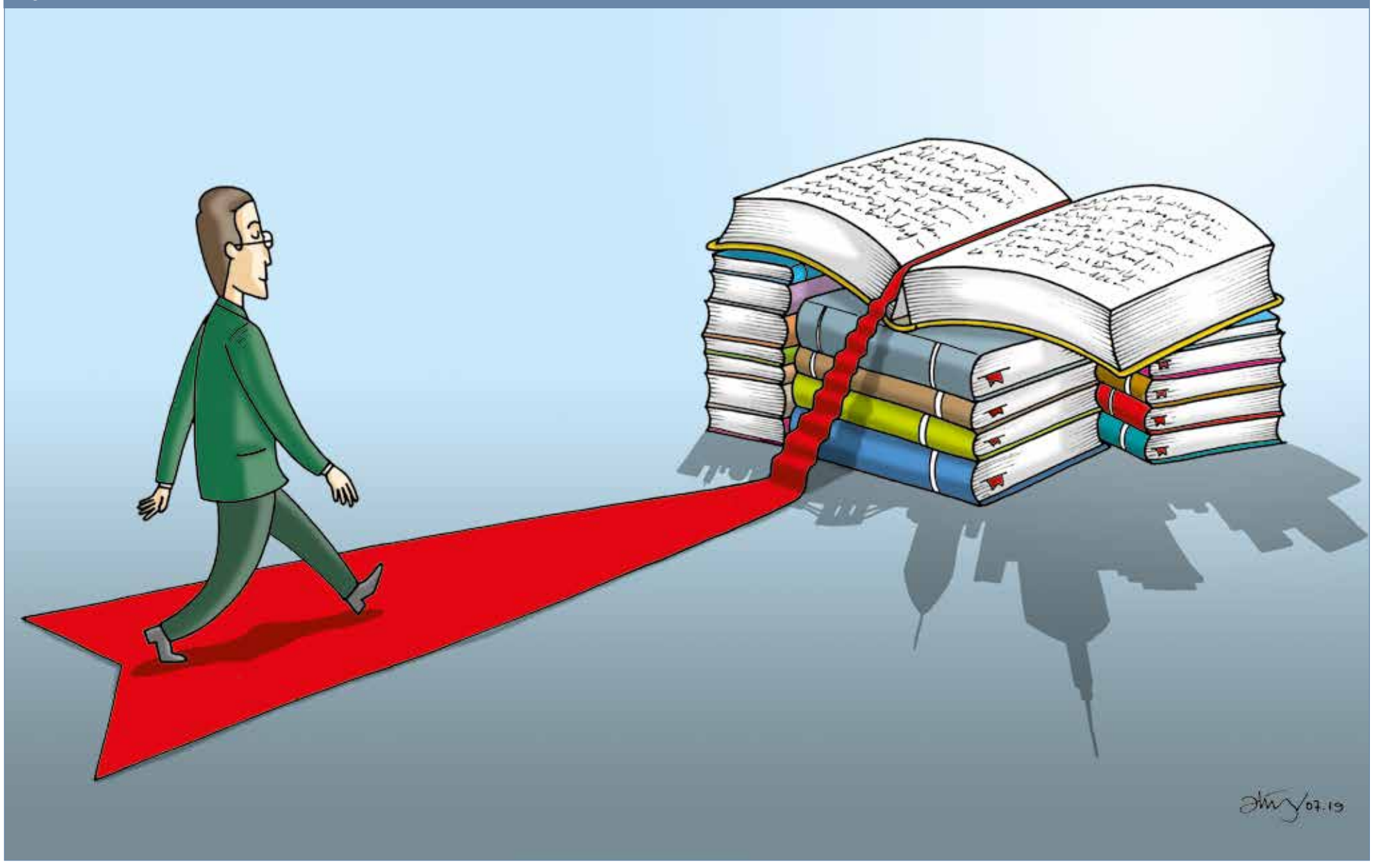

Kemal Tahir romanlarında tarih algısı

Kemal Tahir

Türk edebiyatında düşünsel ve ideolojik kimliği, edebiyat anlayışı konusunda üzerinde ittifak edilmiş, yapıtları, düşünceleri en çok tartışılan yazarların başında Kemal Tahir gelir. Aslında onun yazınsal, siyasal duruşuna bakıldığında, dingin günlerde değil, hep bir fırtınanın içinde yaşamayı seçtiği, kalıplara, kanona başkaldıran bir sanatçı, düşünür kimliği sergilediği görülür.

Öykücü, eleştirmen Necip Tosun, bir yazısında, Kemal Tahir'in Marksizmi, Osmanlı'yı, Batıcılığı, tarihi hep yeniden sorguladığını, her şeyde ve her yerde Anadolu gerçeğini aradığını belirtiyor. Tosun'a göre ünlü yazar, Marksizmi yerli bir bakış açısıyla yorumlamış, Osmanlı'ya saygıyla ve sevgiyle bakmıştır. Bütün bu yönleriyle, tarih/toplum tezleriyle, edebiyata bakışıyla her kesimin kendine hem yakın hem de uzak bulduğu Kemal Tahir, Türk edebiyatının ve düşünce dünyasının tartışılan isimlerinden biri oldu. O, kimine göre gerici/Osmanlıcı, kimine göre tartışmasız bağımsız bir sosyalist aydındır. Özellikle Batılılaşmaya

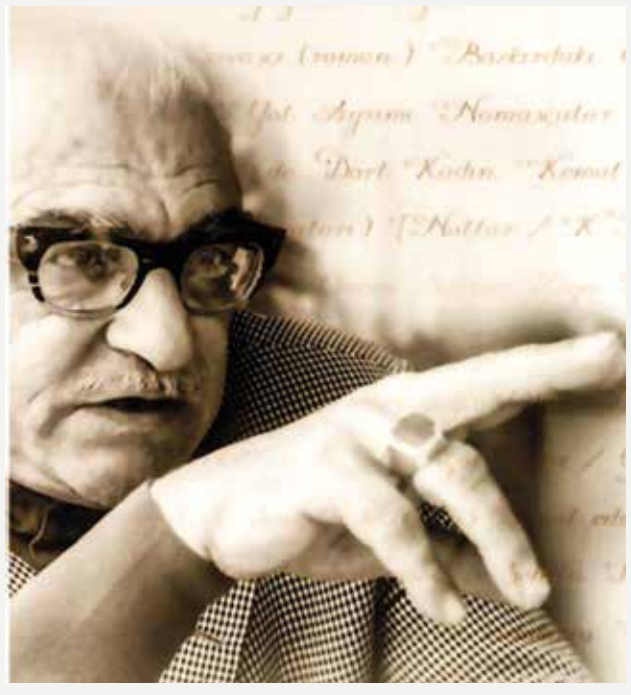

karşı duruşuyla yaygın bir sevgi kazanırken, millî mücadele yorumu da resmî/jakoben kesimleri rahatsız etti.

Sonuçta solun, sağın, İslamcıların, ulusalcıların bir şekilde görüşlerine saygı duyduğu ilginç bir isim olmayı başardı. Kemal Tahir, gerek romanlarında gerekse öykülerinde bireysel bunalımlar ve açmazlardan çok, toplumsal sorunlara eğilmiş ve "*gerçekçi*" sanatsal tutumu benimsemiştir. "*Batı'nın kişi dramına karşılık, ben toplumun dramını işlersem, kendi romanımı vereceğim.*" diyen Tahir, eserlerinde bireyi hep var olduğu toplumsal koşullar içerisinde ele aldı.

Tarihsel tespitleri hep tartışıldı

Düşünceye yaslanan bir edebiyat anlayışını savunan Tahir'in yapıtlarındaki tarihsel, siyasal, sosyolojik tespitleri tartışma konusu oldu. Resmî görüşe ters tarih tezleri, kabul yanında eleştiriler de aldı. Batı düşüncesi karşısında muhalif bir tutum takınan Tahir, yerli ve millî unsurların tümünün siyasette, sanatta, gündelik hayatta hâkim unsur olmasını savundu.

Osmanlılaşmanın imkânsız olduğunu kabul etmekle birlikte, körü körüne bir mazi düşmanlığına da mesafeli durdu, gözü kapalı Batılılaşmayı reddetti. Kemal Tahir, ülkedeki Batıcı tutumlara karşı Türk-Osmanlı sanatını savundu. Batılılaşmayı, "*bilmediklerimizi almak*" olarak değerlendirdi, bildiklerimizi bırakmak olarak algılayanlara karşı çıktı, eserlerinde de Batıcıları eleştirdi.

Kemal Tahir; tarih disiplininin, bütün bilimlerin anası ve tek kaynağı olduğuna inandı. Bu bağlamda pek çok eseri belgesel bir yön de taşır. Sanat görüşü olarak gerçekçiliği benimseyen Tahir, Anadolu insanına ve onun tarihine eğilir. İnsan dramının kişisel olduğunu kabul etmekle birlikte, bu dramın onun kişiliğinden değil, toplumsallığından kaynaklandığını ileri sürer. Düşünce ağırlıklı bir sanat anlayışını savunduğu için, onun "*mesaj*" yaklaşımı hep tartışılmıştır. Tahir; edebiyat eserinin bir doğruyu, bir gerçeği iletmesinden yanadır. Bu nedenle seçtiği tiplerin çoğu, bir doğrunun ispatı için seçilmiş figürler gibidir. Eserlerini kurgularken önce kendi doğrularını, sonra da karşı çıktığı düşünceleri temsil eden karakterler oluşturup bunları çatıştırır. Bu bölümlerde didaktiklik iyice gün yüzüne çıkar. Çünkü ona göre sanat, insanlara hoş vakit geçirtmek için yapılmaz. Eserin bir meselesi olmalı, tümüyle gerçeğe yaslanmalı, tarihsel ve sosyolojik gerçeklerle birlikte iç ve dış olaylarla irtibatlı olmalıdır. Başka bir deyişle düşüncelerle bağlantılı olmalıdır. Kemal Tahir, sanatçının yapıtlarında başka disiplinlerden yararlanırken sanatçı bakışını hiçbir zaman kaybetmemesi gerektiğini savunur. Ama tarih, Kemal Tahir'in eserlerinde hep merkezdedir.

"Yorgun Savaşçı", "Devlet Ana", "Kurt Kanunu"

Kemal Tahir'in eserleri üzerindeki odak tartışmalar her zaman tarih görüşleri, daha doğrusu romanlarına yansıttığı tarih yorumu ve sunumu oldu, tarih ve edebiyat bağlamında "*Yorgun Savaşçı*", "*Devlet Ana*" ve "*Kurt Kanunu*" adlı eserleri büyük tartışmalar yarattı.

İsmet Bozdağ, "*Kemal Tahir'in Sohbetleri*" adlı eserinde yazarın portresini şöyle çıkarıyor: "*Masasının üstünde üç bin sayfaya yakın not vardı. Kayı aşiretinin Asya göçünü, 13. yüzyıl Bizans'ını, Selçuklularını, Moğol'unu iyiden iyiye incelemiş, notlar almış, yapılan gravür ve resimleri görmüş. Anadolu Ahilik teşkilatını dikkatle araştırmış, o çağ Asya ve Avrupa milletlerinin sosyal ve kültürel yapılarını gözden geçirmiş, saz şairlerinin hayatlarını okumuş, cönkler karıştırmış ve böylece masanın üstünü kaplayan üç bin sayfaya yakın not çıkarmış. Bütün bunlar, yazacağı yeni roman için…*"

Kemal Tahir'e göre tarihi bilmeyen kişi kendini de bilmez. Kendini bilmeyen, içinde yaşadığı toplumu meydana getiren insanların özelliğini de bilemez. Kemal Tahir, sanatçının yapıtlarında başka disiplinlerden yararlanırken sanatçı bakışını da kaybetmemesi görüşündedir. Tarih ve edebiyat bağlamında onun tartışmalı romanlarından biri olan "*Yorgun Savaşçı*"da kritik bir konuya, olaya değinir. Kurtuluş Savaşının perde arkasını, yaşanan

sıkıntıları, çatışmaları aktarır. İşgal kuvvetlerinin baskısı altında çıkış yolu arayan insanlar, bir yandan direnişi örgütlemekte bir yandan da Anadolu'yu direnişe ikna etmeye çalışmaktadır. İşgal altındaki İstanbul'da tam bir iç savaş yaşanmaktadır. Ülke baştan başa savaş yorgunudur. Yenilginin moral bozukluğu bütün ülkeyi kuşatmıştır. Bir yandan da büyük bir huzursuzluk yaşanmakta, bir ışık beklenmektedir. İttihatçılar, Abdulhamid, İngilizler, Çerkez Ethem, asker-siyaset ilişkisi, harekât ordusu, öldürülen paşalar, sürgünler, halifelik, Ziya Gökalp, Osmanlı toprak düzeni, Kuvayı Milliye kelime ve kavramları etrafında roman oluşturulur. Tüm kurtuluş ideolojileri masaya yatırılır. Dönemin tarihi kişilikleri, olaylar ve durumlar karşısındaki tavırları adım adım tartışılır. Kemal Tahir; yine tartışmalı, kritik bazı tarih tezlerine yer verir. Çerkez Ethem'i bir kahraman olarak sunar. Bu mücadelenin bir halk hareketi değil bir kadro hareketi olduğu temellendirilir. Kuvayı Milliyenin bir halk hareketi olmadığını, bir kadro hareketi olduğunu öne çıkarır. Hedefiyse emperyalizmin saldırısını durdurmak, güçlü ve bağımsız bir devlet kurmaktır. İşte roman bu oluşum sarsıntılarını işler.

"Devlet Ana"da Osmanlıyı anlatıyor

Kemal Tahir, bir başka önemli tarihî romanı Devlet Ana'da, Osmanlı'nın kuruluşunun sosyolojik, dinî, ticarî, toplumsal temellerini romanlaştırır. Söğüt'teki aşiretten imparatorluğa giden sürecin dinamikleri romanda gündeme getirilir. Bu yükselişteki pay sahipleri, Osman Bey, Orhan Bey, Şeyh Edebali figürleri üzerinden özellikle zihniyet/anlayış çözümlemesine gidilir. Romanın odağında hep Osmanlı'nın kuruluş macerası yer alır. Anlatıcı Söğüt'e, oradan Eskişehir'e, Anadolu'ya bakar. Osman Beyin savaşları, savaş enstantaneleri, ele geçen hisarlar, tepelenen düşmanlar... Öncelikle kuruluş öncesi toplumsal hayata bakılır. Burada ahilik konusu gündeme gelir. Ahiliğin töresi, işleyişi, ritüelleri bir bir sıralanır. Osmanlı toprak düzeni övülür. Romanda Kemal Tahir'in Batı'ya bakışının izdüşümlerini görmek mümkündür.

Aslında Kemal Tahir'in gündeme getirdiği sorunlar hâlâ güncelliğini koruyor. Teklifleri, önerileri, sanat yaklaşımı tabii ki tartışılmaya devam edecek. Ancak Türkiye'nin düşünce dünyasında, sanat ve edebiyat alanında ortaya koydukları etkisini sürdürecek gibi görünüyor.

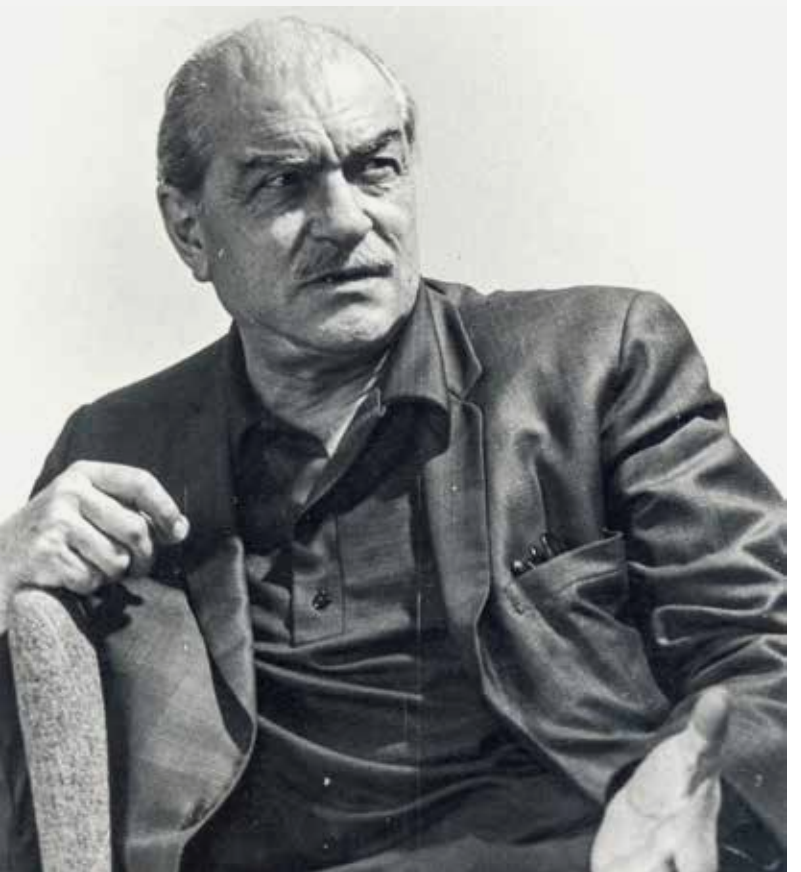

Seven reasons why literature is so important

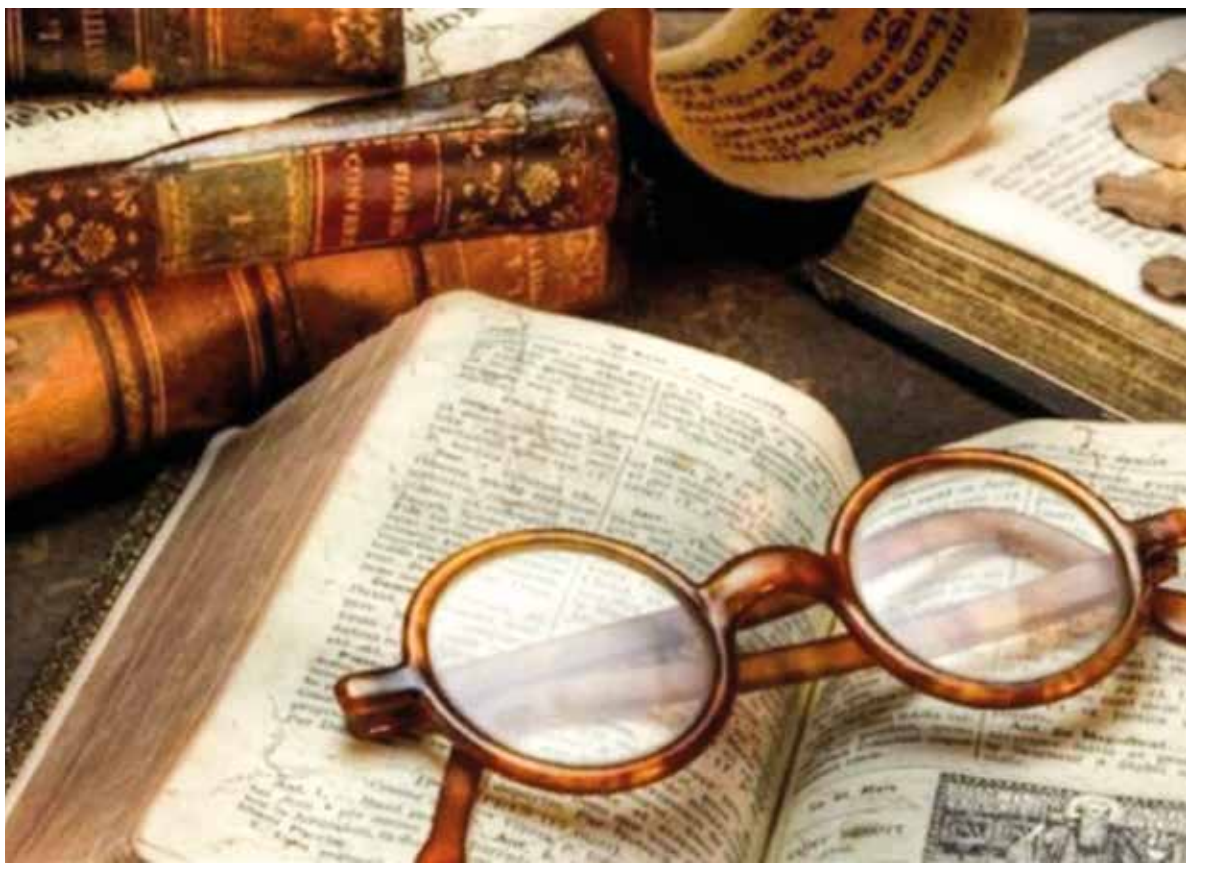

"Literature Is One Of The Most Interesting And Significant Expressions Of Humanity."
P. T. Barnum

Today, there are too many people who believe that literature is simply not important or underestimate its abilities to stand the test of time and give great knowledge. There is a stigma in society that implies one who is more inclined toward science and math will somehow be more successful in life, and that one who is more passionate toward literature and other art forms will be destined to a life of low-paying jobs and unsatisfying careers.

Somewhere along the line, the world has come to think that literature is insignificant. However, literature serves as a gateway to learning of the past and expanding the knowledge and understanding of the world. Here are just a few reasons why literature is important.

1. Expanding horizons

First and foremost, literature opens people's eyes and makes them see more than just what the front door shows. It helps readers realize the wide world outside, surrounding them. With this, they begin to learn, ask questions, and build their intuitions and instincts. Readers expand their minds.

2. Building critical thinking skills

People learn what critical thinking is in their language arts classes. When they read, they learn to look between the lines. They are taught to find symbols, make connections, find themes, and learn about characters. Reading expands these skills, and they begin to look at a sentence with a larger sense of detail and depth and realize the importance of hidden meanings so that they may come to a conclusion.

3. A leap into the past

History and literature are entwined with each other. History is not just about power struggles, wars, names, and dates. It is about people who are products of their time, with their own lives. Today the world is nothing like it was in the 15th century; people have changed largely. Without literature, people would not know about their past, their families, the people who came before and walked on the same ground as them.

4. Appreciation for other cultures and beliefs

Reading about history, anthropology, or religious studies provides a method of learning about cultures and beliefs other than our own. It allows people to understand and experience these other systems of living and other worlds. They get a view of the inside looking out, a personal view and insight into the minds and reasoning of someone else. They can learn, understand, and appreciate it.

5. Addressing humanity

All literature, whether it be poems, essays, novels, or short stories, helps readers address human nature and conditions which affect all people. These may be the need for growth, doubts and fears of success and failure, the need for friends and family, the goodness of compassion and empathy, trust, or the realization of imperfection. Literature teaches that imperfection is not always bad and that normal can be boring. So literature is needed to connect with humanity, provides growth, strengthens minds and gives ability to think outside the box.

Doğu, bir kariyerdir

NAGİHAN HALİLOĞLU *

Edward Said, sosyal bilimler ve edebiyat disiplinlerine yeni bir okuma yöntemi önerdiği 1978 tarihli Oryantalizm kitabına İngiltere başbakanlarından Benjamin Disraeli'nin Tancred *(1847)* romanından bir alıntıyla başlar: "*The East is a career*"... "*Doğu*", bu coğrafya hakkında en ufak bir şey bilenler ya da "*oraya*" gitmeye cesaret edenler için bir "*kariyer*" olanağı sağlamaya devam etmektedir. Said, incelemesinde, Antik Yunan'dan beri Avrupa'daki edebî eserlerde, "*Doğu*"nun nasıl resmedildiğinin peşine düşer. Elbette bu bakış Aeschylus'tan *(Eshilos)* Pierre Loti'ye kadar şekil değiştirmiştir. Yazar, Jale Parla'nın da işaret ettiği gibi her ne kadar Türkleri görmezden gelse de, değişik dönemlerde Doğu'nun Avrupa tarafından hangi kötü özelliklerle özdeşleştirildiğinin bir haritasını çıkarır. Burada unutulmaması gereken şey, doktora tezini Joseph Conrad'ın romanları üzerine yazan Said'in argümanını edebî eserler üzerinden kurmuş olduğudur. Günümüzde sosyal bilimlerin pek çok sahasında tahlil yöntemi olarak kullanılan oryantalist söylem analizinin çıkış yeri edebî tahlildir. Bunda, sosyal bilimlerle uğraşanların arada bir ellerine bir roman almaları gerektiğine dair bir ders olsa gerektir.

Doğu'nun bir kariyer olduğunu günümüzde hâlâ Avrupa ülkelerinde ve Amerika'daki kitapçıların ön raflarında bulunan kitaplardan anlamak çok kolaydır. Hindistan'a tatile giden her Amerikalı, Afganistan'da bir "*yardım kuruluşu*"nda çalışmış her İsveçlinin deneyimleriyle ilgili bir kitap yazması vaka-i adiye olmuştur. Said'in daha çok Doğu-Batı eksenli gördüğü bu söylemsel güç ilişkisi günümüzde gelişmiş Kuzey *(ve gelişmekte olan Güney)* hattında daha kuvvetli bir biçimde görülmektedir. Bunun dışında yine günümüzde çok ilgi gören fantezi türündeki eserlerde de kurulan çeşitli dünyalar, tasvir edilen değişik "*ırklar*" Doğulu temalar içerir. Doğu, Batı'ya her manada kaynak sunmaya devam etmektedir.

Pakistan asıllı Britanyalı yazar Kenan Malik'in de değindiği gibi Batı, Avrupalılardan farklı olan insanların tek tip ve mutlaka onlardan daha kötü karakter özelliklerine sahip olduğuna dair düşünce, Batı Avrupalı toplumların kendi ülkelerindeki farklı topluluklara da aynı bakış açısıyla bakmasına yol açar. Daha doğrusu imtiyazlıların imtiyazsızlara bakışı ülke sınırları içinde ve dışında benzer saiklerle ve söylemlerle ilerler. Eskiden kolayca işçi sınıfına atfedilen özellikler şimdi göçmenlere atfedilmektedir. Nitekim bu iki grup, tarihsel süreçte çokça örtüşmüştür. Yine de tarihi, işçi sınıfın katkıları üzerinden okuyan Marx bile, Said'in de işaret ettiği gibi Doğu'daki toplumları değerlendirirken oryantalist yaklaşımdan kaçamamıştır.

Günümüzde de birçok yazar oryantalist yaklaşımı ülkelerinin dışına çıkmak zorunda kalmadan halk kitlelerini tasvir ederken kullanabilmektedir. Bunun en iyi örneklerinden biri sıkça medyaya konu olan Fransız yazar Michel Houellebecq'tir. 2015 yılında yayımladığı Soumission *(Teslimiyet)* adlı romanında Fransa'nın başına Müslüman bir devlet başkanının geçmesini hikâye eder. Roman, Fransızları göçmenlerin ülkeyi ele geçirmeye yakın olduğu konusunda bir uyarı olmanın yanında Fransa'da yaşayan Müslümanları tamamen oryantalist bir çerçeveden resmetmektedir. Tamamen metalaştırılan Fransız Müslümanlar, romanda asla konuşturulmaz ve Said'in ta 1978 senesinde kategorize ettiği özellikler üzerinden tasvir edilir. Hasılıkelam oryantalist yaklaşım Avrupa edebiyatında türlü yönleriyle devam etmektedir. Bunun karşılığı olarak Doğu'nun sürekli reddiye mi yazması gerektiği yoksa Batı'yı karikatürize eden metinlerle mi cevap vermesi gerektiği de ayrıca tartışılması gereken bir mevzudur.

** İbn Haldun Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü.*

Bir kalem efendisi: Ahmet Kabaklı

Türk basınının "*şeyh-ül muharririn*"i; yayın dünyasının yazar ve şairi; düşünce dünyasının önemli mütefekkiri ve eğitim dünyasının vefalı hocası Ahmet Kabaklı, Türkiye'de edebiyat deyince mutlaka sayılması gereken isimlerden birisidir.

Ömrünü ilme ve özellikle edebiyata adayan Ahmet Kabaklı, Türk edebiyatına adeta âşıktı. 1972 yılından beri "*Türk Edebiyat Cemiyeti*" adına çıkan ve kuruluşunda yer aldığı "*Türk Edebiyatı*" dergisini yayımladı. Ahmed Kabaklı'nın en büyük eseri, "*Türk Edebiyatı*" adıyla üç cilt hâlinde yayımlandı. Ayrıca Charles Dickens'dan çevirdiği "*Pikvik'in Maceraları*" *(1962)* adlı tercüme bir mizah ve ibret romanı; Ahmed Rasim'den sadeleştirdiği "*Şehir Mektupları*" *(Cild-1, 1971)*, 1001 Temel Eser dizisinin 70 numaralı eseri olarak çıkan, Aziz Efendi'den aktardığı "*Muhayyelat-ı Aziz Efendi*" *(1973)* adlı eserleri unutulmazları arasında yerini aldı.

Diğer edebî eserleri "*Mehmed Akif*", "*Yunus Emre*" ve "*Mevlana*" adlı monografilerdir. İktisadî, sosyal eserleri ise: "*Müslüman Türkiye*", "*Mabed ve Millet*", "*Kültür Emperyalizmi*", "*Bürokrasi ve Biz*", "*Bizim Alkibiades*"... En son eseri olan "*Temellerin Duruşması*"nda ise cumhuriyet devrini çeşitli yönleri ile ele aldı.

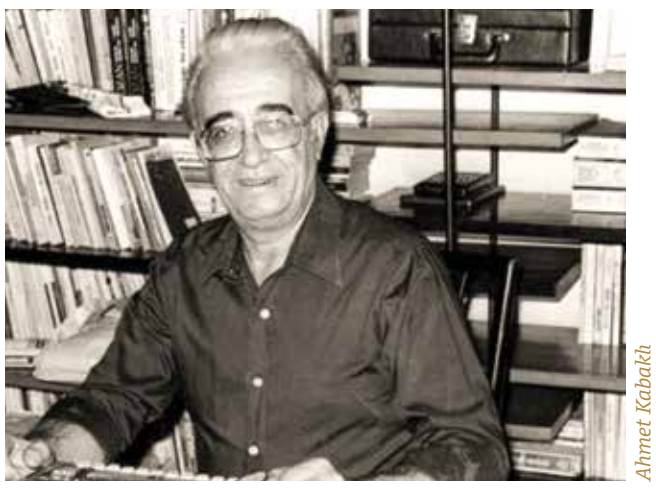

Ahmet Kabaklı

AÇIK MEDENİYET GAZETESİ
YIL: 2 SAYI: 16 AĞUSTOS 2019 FİYATI 5 TL ISSN 2602-2699

açık medeniyet

Fikrî Bağımsızlık | Intellectual Independence | الاستقلال الفكري

Açık Medeniyet Gazetesi, İbn Haldun Üniversitesinin aylık yayınıdır.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
Prof. Dr. Recep Şentürk

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Hakkı Öcal

YAYIN KOORDİNATÖRÜ VE SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Muhammed Akaydın

YAYIN KURULU
Recep Şentürk
Fahrettin Altun
Faruk Yaslıçimen
Hakkı Öcal
Halil Berktay
H. Hümeyra Şahin
İsmail Erkam Tüzgen
Muhammed Akaydın
Talha Köse

EDİTÖRLER
Gökhan Gökçe
Ahmed Yusuf
Muhammet Furkan Alpat

YARDIMCI EDİTÖR
Hilâl Purde

FOTOĞRAF EDİTÖRÜ
Tevhid Yeni

KREATİF DİREKTÖR
Ali Vefa

REKLAM
Hilal Reklam
0539 599 69 20

TASARIM
Design Monsters
Ahmet Altay

www.acikmedeniyet.com
acikmedeniyet @acikmedeniyet
acikmedeniyet

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ

İletişim: İbn Haldun Üniversitesi, Ulubatlı Hasan Cad. No: 2 Başakşehir 34494 İstanbul | **Basın Müşavirliği:** 0531 618 16 23 acikmedeniyet@ihu.edu.tr
Basım: Kültür Sanat Basımevi, Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi ZB-11 Topkapı, İstanbul Telefon: 0212 674 00 21-29-46 Faks: 0212 674 00 61 www.kulturbasim.com

Yayımlanan tüm yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı İbn Haldun Üniversitesine aittir. İzin alınıp kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yayımlanan yazıların dil, bilimsel içerik ve hukukî sorumluluğu yazarlarına aittir.

Çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından ne farkı var?

MELİKE GÜNYÜZ *

Her ne gerekçeyle çocuk kitapları ile ilgileniyor olursak olalım çocuk edebiyatının çocuğun hayatındaki "*nasılları*" belirlediğini akıldan çıkarmamak gerekiyor. Okuma alışkanlığının nasıl gelişeceği, dünyayı nasıl tanıyacağı ve dili nasıl öğreneceği doğrudan çocuğun buluştuğu edebiyat metinleri ile şekilleniyor. İster şiir, ister fantastik roman, ister fabl olsun her bir metin çocuk için dünyaya açılan bir penceredir. Bu pencereden seyrettiği dünya, gözlerini kamaştıracak bir güzellikte mi yoksa bir daha tekrar açıp bakmak istemeyeceği renksiz ve zevksiz bir duvar mı? Muhteşem kitap kahramanları ile tekrar tekrar çıkmak isteyeceği bir yolculuk mu zihninin içinde dönüp duran anlamsız kelime yığını mı? Pencereden duyduğu ses büyülü bir melodi mi yoksa dört duvarın içinde her gün anne ve babasından işittiği nasihatlerinin yankısı mı?

Yetişkinlerin bir edebiyat metninden beklentisi ne olabilir? Bireysel tatmin, merak duygusu, estetik haz... Daha da sıralayabiliriz. Çocuğun da bir edebiyat metninden benzer sonuçlar beklemesi en doğal okur hakkı değil midir? Çocuk edebiyatı metinlerini, yetişkin metinlerden ayıran en belirgin özelliği ne yazık ki ikili okur kitlesine hitap etmek zorunda oluşudur. Bir yandan anne, baba ve öğretmen eleğinden geçmesi gerekir öte yandan çocukları kuşatması gerekir. Çocuk edebiyatı metinleri doğası gereği bir eğitim işlevi görür. Çocuğun gündelik hayatta duyduğu kelimeler, edebiyat yoluyla somut bir örneğe dönüşür ve anlam kazanır. Bu kavramsallaşma sürecinde doğru örneklerle hikâyeyi kurgulamak hem dile hâkimiyet hem kültüre hâkimiyet gerektirir. Bu nedenle Batı'da hem akademide hem toplumsal hayatta çocuk kitabı yazarları büyük itibar görürler. Zira yukarıdaki özelliklere sahip metinleri yazabilmek her babayiğidin harcı değil.

Her yıl dünyada yayımlanan yüz binlerce yeni çocuk kitabının az bir kısmı gerçekten beğeni kazanarak başka dillere çevrilme ve bütün dünya çocuklarına ulaşma şansı elde eder. Yetişkinlere yönelik yazacağınız metinde okuru etkileyecek her türlü kelimeyi kullanma, her türlü betimlemeyi yapma, dille istediğiniz gibi oynama özgürlüğünüz vardır. Bütün bunları yaptığınız için kimseye hesap vermek zorunda değilsiniz. Oysaki bir çocuk, metinde sınırlı sayıda kelime ile –ve bazılarını da asla kullanmadan– dikkat çekici yepyeni bir hikâye tasarlayacak, dolaysız ve basit bir dil kullanarak çatışmayı ortaya koyacak ve herkesi hayrete düşürecek ve mutlu edecek bir sonla öyküyü tamamlayacaksınız. En önemlisi de yazdığınız her bir metin ile çocuğu geçmişten bugüne gelen büyük bir edebî mirasla tanıştırma sorumluluğu taşıdığınızın farkında olacaksınız. Aslında çocuğun tanıştığı bu edebiyat dünyasından zevk alıp almamasında payınızın olduğunu asla unutmayacaksınız.

Dünyanın belki de en ünlü çocuk kitabı yazarı Roald Dahl'ın da dediği gibi her yetişkin yazarı çocuk kitabı yazmayı denemiştir ama bunu başaramamıştır. Çünkü çocuk kitabı yazmak çok ama çok zor bir iştir.

* *İbn Haldun Üniversitesi Diller Okulu.*

What makes Russian literature so good?

Classical Russian literature flourished in the 19th and beginning of the 20th centuries. That is when Russian classical poets like Pushkin and Lermontov and novelists like Gogol, Turgenev, Tolstoy and Dostoevsky had created their masterpieces. What makes them so good is the human side of the story. The characters in their stories are so alive and vivid that anyone can easily relate to them, to their life circumstances, their worries, their suffering and struggles, and most of all to their feelings and thoughts. Those books give the feeling as though the authors had breathed a soul into the heroes of their stories.

The poems and books were also actual and described the historical events that were happening at the time of the stories. One can literally study history from those books. At the same time, they are very philosophical and make the reader dive down into the meaning of heroes' decisions and actions. But if a book lover is an explorer, he/she should read "*Crime and Punishment*" by F. Dostoevsky. He/she probably would not stop thinking about Raskolnikov for a long time after putting the book down.

Turmoil in Russia and literature

Twentieth century saw turmoil in Russia, beginning with 1917 revolution and May authors emigrated, but many have stayed and created excellent works, sometimes innovative, like Mayakovsky, but maintaining the best traditions of Russian literature, e.g. Nabokov, Blok, Mayakovsky, Esenin, Akhmatova, and Gorky. Some were more socialistic than others, but they all share the passion for telling the stories and for their heroes.

Even during Soviet times, the Russian literature was moving and thought provoking, may be in spite of the censorship. People read the stories that were not published, but were retyped by hand in what was called "*Samizdat.*" To name just a few: Bulgakov, Pasternak, Solzhenitsyn, Grossman, Yevtushenko,

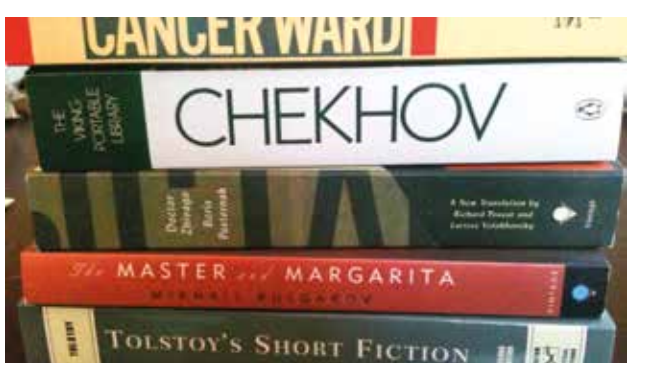

Aksyonov, and many others. Some authors had used science fiction, e.g. brothers Arkady and Boris Strugatsky, or humor, like Ilf and Petrov, to reflect on the Soviet reality.

In the twenty-first century Russia is no longer Soviet, the literature has been commercialized and Russians read less, but there are still authors who write in Russian and who carry the best tradition of Russian story telling. Akunin, Ulitskaya, Pelevin, Sorokin, Shishkin, Rubina, Bykov, and lately Vodolazkin are some examples of those authors.

Contemporary literature: An offspring of World War II

Talking about literature, there are myriad ways to define, describe and label the content. But talking about contemporary literature is a bit different. In contemporary literature the writing is described during a specific time period.

Contemporary literature is defined as literature written after World War II through the current day. While this is a vague definition, there is not a clear-cut explanation of this concept -- only interpretation by scholars and academics. While there is some disagreement, most agree that contemporary literature is writing completed after 1940.

Isabel Allende

Works of contemporary literature reflect a society's social and/or political viewpoints, shown through realistic characters, connections to current events and socioeconomic messages. The writers are looking for trends that illuminate societal strengths and weaknesses to remind society of lessons they should learn and questions they should ask. So when we think of contemporary literature, we cannot simply look at a few themes or settings. Since society changes over time, so do the content and messages of this writing.

Margaret Atwood

When we talk about contemporary literature and the start date of this label, we have to acknowledge World War II and the surrounding events. The horrors of the war, including bombs, ground wars, genocide and corruption, are the pathways to this type of literature. It is from these real-life themes that we find the beginning of a new period of writing.

Late 20th century authors

Ranking the most important authors in contemporary and late-20th-century literature is impossible. Spanning the last 50 years, new authors all made their mark over the last 50 years and are each widely considered to be significant and worth exploring. From Updike's post-World War II suburbia to Smith's postcolonial tale of London immigrants, the sweep of these writers' works chronicles the vast changes that have occurred over the turn of the 21st century. Here are a few examples of the important contemporary and late-20th century authors:

Isabel Allende

Chilean-American author Isabel Allende wrote her debut novel, "*House of Spirits,*" to great acclaim in 1982. The novel began as a letter to her dying grandfather and is a work of magical realism charting the history of Chile. Allende began writing "*House of Spirits*" on Jan. 8, and subsequently has begun writing all of her books on that day. Most of her works usually contain elements of magical realism and vivid female characters.

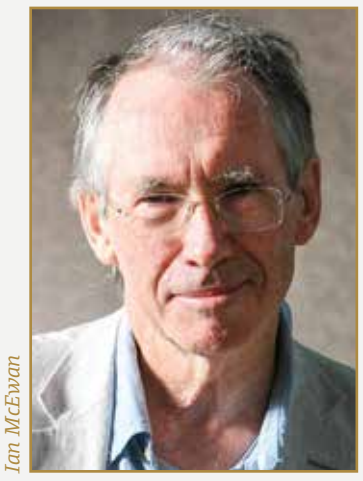

Ian McEwan

Jonathan Franzen

Margaret Atwood

Canadian author Margaret Atwood has numerous critically acclaimed novels to her credit. Some of her best-selling titles are *(2003)*, "*The Handmaid's Tale*" *(1986)*, and "*The Blind Assassin*" *(2000)*. She is best known for her dystopian political themes, and her prolific output of work spans multiple genres, including poetry, short stories, and essays. She distinguishes her "*speculative fiction*" from science fiction because "*science fiction has monsters and spaceships; speculative fiction could really happen.*"

Jonathan Franzen

Winner of the National Book Award for his 2001 novel, "*The Corrections,*" and a frequent contributor of essays to The New Yorker, Jonathan Franzen's works include a 2002 book of essays titled "*How to Be Alone,*" a 2006 memoir, "*The Discomfort Zone,*" and the acclaimed "*Freedom*" *(2010)*. His work often touches on social criticism and family troubles.

Ian McEwan

British writer Ian McEwan started winning literary awards with his first book, a collection of short stories, "*First Love, Last Rites*" *(1976)* and never stopped. "*Atonement*" *(2001)*, a family drama focused on repentance, won several awards and was made into a movie directed by Joe Wright *(2007)*. "*Saturday*" *(2005)* won the James Tait Black Memorial Prize. His work often focuses on closely observed personal lives in a politically fraught world. He wields a paintbrush.

Haruki Murakami

Son of a Buddhist priest, Japanese author Haruki Murakami first struck a chord with "*A Wild Sheep Chase*" in 1982, a novel steeped in the genre of magical realism, which he would make his own over the coming decades. Murakami's works are melancholic, sometimes fantastic, and often in the first person. He has said that "his early books…originated in an individual darkness, while his later works tap into the darkness found in society and history." His most popular book among Westerners is "*The Wind-Up Bird Chronicle,*" and 2005's English translation of "*Kafka on the Shore*" has also met with great success in the West. The English version of Murakami's well-received novel, "*1Q84,*" was released in 2011.

Haruki Murakami

Yedi güzel adam...

Şairler şehri Kahramanmaraş; Karacaoğlan'dan modern şiirin büyük ustası Necip Fazıl'a, Erdem Bayazıt'tan Cahit Zarifoğlu'na kadar pek çok yazar ve şair yetiştirmiş, birçok edebiyatçının yolunun kesiştiği bir kenttir. Türk edebiyatında "*Maraş ekolünü*" temsil eden şair ve yazarlardan yedisinin yeri ayrıdır. 1950 ve 1970 yıllarında yolları kesişen yedi güzel adam, Türk edebiyatına damga vuran en önemli isimlerdendir.

Türk edebiyatında büyük bir boşluğu dolduran, gerçekten birbirinden güzel insanlardan oluşan bu yedi güzel adam, tam olarak kimlerden oluşuyor, herkes bu sorunun cevabını merak ediyor. Edebiyata meraklı olan hemen hemen herkesin ilk olarak sorduğu sorulardan biridir bu soru. Türk edebiyatına damgasını vurmuş isimlerden oluşuyor yedi güzel adam. Yedi güzel adam ismini ilk olarak Cahit Zarifoğlu'nun aynı adlı eserinden duyuyoruz. "*Bu insanlar dev midir / Yatak görmemiş gövde midir?*"... Böyle başlar Cahit Zarifoğlu'nun "*Yedi Güzel Adam*" adlı şiiri. Şiir, altı bölümden oluşur. Şiirinin bölümlerinde yedi güzel adamdan her birinin bir şey gördüğünü ve gereğini yaptığını öğreniriz. Yedi güzel adamdan biri "*kan*" görür ve gereğini beller. Biri "*aşk*" görür ve gereğini beller. Biri "*yâr*", biri "*bela*", biri "*dağ*" diğeri de "*sofra*" görür ve gereğini beller. Zarifoğlu şiirde, yedi güzel adamın altısının neler gördüğünden bahsediyor. Yedinci güzel ne görmüştür derseniz. O da "*diğerlerini*" görmüştür. Mesela beşinci bölümde, "*Yedi güzel adamdan biri / Bir gün bir dağ göreni / Durdu sevmeden bilmeden devinirken / Durdu durdu seyreyledi*" mısraları vardır. Birkaç bölümde daha "*görenleri gördüğünü*" belirtir.

Peki, "Yedi Güzel Adam" kimdir?

"*Yedi Güzel Adam*" arasında Nuri Pakdil; onların ağabeyi gibi, öncülük eden bir karakter ve onları etkiliyor. Yazdıklarını otuz-kırk defa düşünen, kendine acımasız olan bir isim. Sakin sular derin akarlar. Pakdil de sakin bir suda ama gerçekte çok derin akıyor. İlk çalışmalarını, şiir ve deneme türünde "*Demokrasiye Hizmet*" gazetesinde yayımladı. Edebiyat dergisi ve Edebiyat Dergisi Yayınlarını kurdu. Oyun, çeviri, deneme, gezi-izlenim ve şiir kitapları bulunan yazarın otuzdan fazla eseri var.

Yedi güzel adamın diğer bir ismi Ahmet Sezai Karakoç; İkinci Yeni şiirinin uç beyi, yeni mistik şiirin kıyas kabul etmez şairi, tevazu ve beyefendiliğin kalesi... Büyük bir düşünür, siyasetçi, şair ve yazar olan Sezai Karakoç resmî kayıtlara göre 22 Ocak 1933'de Diyarbakır'da doğmuştur. Oldukça parlak bir eğitim hayatı geçirmiş, çeşitli dergilerde çalışmış, onlarca kitap yazmış, Türkiye'den ve dünyadan çeşitli sanat ödüllerine layık görülmüştür. Monna Rosa şiiri ile efsaneleşen Karakoç, yaşayan en büyük Türk şairlerinden biri olarak gösterilmektedir.

Bir diğer isim ise, Türk öykü yazarlığında önemli bir isim olan Rasim Özdenören... Rasim Özdenören'i yazma konusunda motive eden kişi Ali Kutlay. Yedi güzel adamla birlikteyken herhangi bir sorun olduğunda soruna karşı çözüm üreten, dramatik bir anda espriyle yaklaşan, lafını dinletebilen, ilk hızlı çözümü üreten kendisi. Ali Kutlay ise hiç çekinmeden lafını dobra dobra söyleyen bir insan. Yaşadıkları olaylara şair oldukları için farklı bir açıdan bakıyorlar; ölüm, ayrılık, aşk gibi kavramlar üzerine derinlikli bir bakışları var.

Öykü yazmaya 16 yaşında başladı, 18'inde bıraktı. O yaşta yazdığı öyküler bile kaliteliydi. Hukuk okudu. "*Yedi Güzel Adam*" deyince unutulmaması gereken isimlerden birisi de, Adil Erdem Bayazıt... Kibar, tok sesli, ağır ağır konuşan, insanların gözünün içine gülerek bakan, çocukları yetiştirmek için elinden geleni yapan ve kızmayan bir insan olarak biliniyor Erdem Bayazıt. Şiir ve yazıları Açı, Hamle, Çıkış, Yeni İstiklal, Büyük Doğu, Edebiyat, Mavera, Yedi İklim ve Hece dergilerinde yayımlandı. En bilinen şiiri, "*Sana, Bana, Vatanıma, Ülkemin İnsanlarına Dair.*"

Abdurrahman Cahit Zarifoğlu ise Bayazıt'ın tam tersi; içe dönük ve fazla konuşmayan bir insan... Kendi içinde apayrı bir dünya taşıyor; idealist bir şair. Öyle ki sözlüye kalkmak onun yapısına ters olduğu için edebiyat hocasının sözlüsüne cevap vermeyi reddediyor. Liseyi altı senede bitirebiliyor. "*Yedi Güzel Adam*" da onun şiiri. Genç yaşlarında çok gezmiş, çok görmüş bir şair. En çok bilinen şiiri Acz'dır. 47 yıllık kısa hayatından geriye birçok şiir, hikâye, deneme, roman, günlük, tiyatro, çocuk şiirleri ve hikâyeler bıraktı.

Ve tabii ki, Mehmet Akif İnan... İnan, insan haklarına değer veren, insanları seven bir isim. Hayatı, hak-hukuk mücadelesi ile geçmiş. Bazen şiir ve sanata önem veremediğini düşünmüş, çok üzülmüş, hayatında yaptığı şeyler hiçbir zaman yetmemiş ona. Tasavvuf ve divan edebiyatını bu güzel adamların içerisine dâhil eden kişi... İnan, şakasını bile şiirle yapan adam.

Son olarak, Alâeddin Özdenören... Rasim Özdenören'in ikizi. Başka kültürlerin görüşlerini incelemiş. Paraya önem vermeyen, şakacı bir kimliği var. Hepsi de adanmış insanlar. Hamle dergisi ile mahallî gazeteler için hazırladıkları edebiyat sayfalarında edebiyata başlayan Alâeddin Özdenören; Yeni İstiklal, Diriliş, Edebiyat ve Mavera dergisinde yazdı. Kendi adının yanı sıra Bilal Davut mahlasıyla da yazdı.

Türkçe şiirin Pîri: Yunus Emre

MUSTAFA ÖZÇELİK *

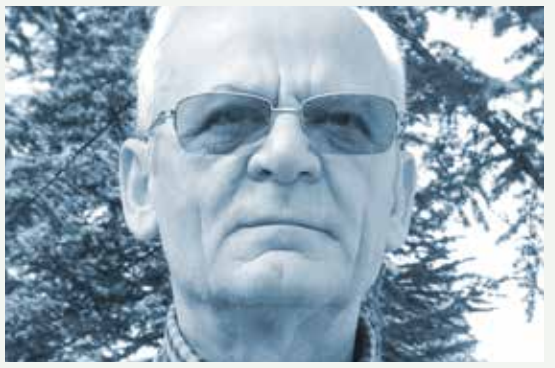

Edebiyatımız, tarihi boyunca pek çok şair yetiştirmiştir. Halkımız bunları sevmiş, benimsemiş, eserlerini okumuştur. Fakat bunlardan hiçbiri, Anadolu'da gördükleri itibar ve sevgi açısından Yunus Emre'nin katına yükselememişlerdir. Yunus Emre ise, bu coğrafyada daha özel bir sevginin ve ilginin konusu olmuş, halk onu "*Bizim Yunus*" diyerek bağrına basmış, Türk şiiri de onunla taçlanarak yüksek seviyeli bir şiir hâline gelmiştir. Denilebilir ki bugün bir Türk şiiri varsa şiire can veren nefes, Yunus'un nefesidir.

Bu durumun böyle olmasının iki önemli sebebi var: Dil ve din. Yunus Emre'nin doğuş yeri Anadolu, dili ise Türkçe olduğu için Yunus, bu toprakların maddî ve manevî ikliminin ortaya çıkardığı bir isimdir. Bunun önemi şuradadır: Türkçe, o çağlarda henüz tam anlamıyla bir edebiyat hele hele bir tefekkür dili hâlinde değildi. İşte Yunus Emre, işlenmemiş bir mücevher hükmündeki bu dili, çok zengin bir edebiyat dili hâline getirmiş, Türkçe konuşan bir coğrafyada bu dilin aynı zamanda bir yazı ve tefekkür dili olmasını da sağlamıştır.

Yunus Emre'nin dil konusundaki bu şuurlu tavrı, dinî tefekkür noktasında da özel bir duruma tekabül eder. İslam, onun temellendirdiği tasavvuf anlayışıyla bu coğrafyada özel bir yoruma kavuşur. Böylece Anadolu insanı, dinin özünü, ruhunu, varlık görüşünü kendisine kendi diliyle hitap eden birinden öğrenerek kendini yenileme bilinci kazanmıştır. Bu durum, sevgiyi esas alan bir anlayışa tekabül eder. "*Yaratılmışı, Yaratan'dan ötürü*" sevme anlayışıdır bu. Kardeşlik sesidir. Birlik çağrısıdır. Gönül yapmak esasına dayalıdır. Zorluğa değil "*işi kolay kılmaya*" yöneliktir. "*Dava*"yı, "*kavga*"yı değil; "*mana*"yı, "*barış*"ı öne çıkarır.

Yunus Emre, şiiriyle bunu yaparken üstelik didaktik bir tutum da takınmaz. Onun şiiri son derece lirizmi yüksek bir şiirdir. Bu duygu zenginliği İslamî kavramların sevgi, samimiyet çerçevesinde anlaşılmasını ve yaşanmasını sağlamıştır. Böylece İslam, kavramları ve kurallarıyla sadece ilim meclislerinde ele alınan bir konu olmaktan çıkıp ruhu ve ahlakıyla halkın gönlüne girmiş, dahası "*yaşanılır*" bir özelliğe kavuşmuştur.

Yunus Emre, işte bu özellikleriyle dilimizin, kültürümüzün ve inancımızın da temel taşı olmuştur. Anadolu, bu taşın üzerine inşa edilmiş bir coğrafyadır. Bu coğrafyanın en kıymetli hazinesi ise Yunus'tur. Bu bakımdan o, aynı zamanda Anadolu'nun mührüdür, tapusudur. Bu coğrafya için aidiyetimiz, milliyetimiz ve dinimiz anlamında hiç silinmeyecek bir mühür vurmuştur. Dolayısıyla Anadolu, Yunus; Yunus, Anadolu'dur. Anadolu beden, Yunus da onun ruhudur. Yunus Anadolu'da, Anadolu da Yunus'ta birbirlerini bulmuşlar; beden ve ruh olarak kavuşup kaynaşmışlardır. Et, tırnaktan ayrılmadığı gibi beden de ruhtan ayrılmaz. Birlikte varlıklarını sürdürürler. Nitekim yedi yüz yıldır bu coğrafyada etkisini hiç yitirmeden bir Yunus rüzgârı esmişse ve esmeye devam ediyorsa bunun sebebini, işte bu birliktelikte aramalıyız.

** Şair, yazar.*

Yazarlar, editörleri sevmez mi?

Yazarlar ve editörler... İki grup arasındaki ilişki çoğu zaman gergin bir seyir izliyor. Farklı kategorilerde pek çok editör birimi olsa da, temelde kitap editörlüğü, tüm bu editörlüklerin şemsiyesi sayılabilir.

Yazar, editörün müdahalelerine karşı çoğu zaman duygusal; editör, yazara müdahalelerinde akılcıdır. Yazar, kitabın sahibi olması dolayısıyla bu sahiplenmeyi kendi hakkı görür. Editör de yazardan gelen kitabı, okuyucuya daha temiz, tutarlı, net olarak sunabilmek için daha akılcı bir tarafta durur.

Teknik olarak bir kitabın bütün süreçlerinin içerisinde editör bulunur fakat yazar, kitabın yazım süreci boyunca kendi çocuğu gibi baktığı kitabı, kitabın okuyucuya sunulması aşamasında kendiliğindekiliğe zarar vereceği korkusuyla editörün kollarına teslim etmek istemez. Ama her kitap editörlüğe ihtiyaç duyar ve editoryal göz sadece bir okuyucu gözü değildir. Olsa olsa yazar ve okuyucu arasında, hem iyi bir okuyan ve hem bir yazan olması dolayısıyla, kendine ancak bir yer edinmiş ortak bir göz sayılabilir.

Herhangi bir kitapta tutarlılık, netlik, hata kontrolleri ve okuyucuların bu tutarlığa ve netliğe karşı verecekleri ve tutunacakları tavrın kestirilmesi süreçlerinin tümü, editörün kontrolü üzerinden tespit edilir ve gerçekleşir. Kitabın içeriğini, sunumunu ve tanıtımını yapmak dünya yayıncılık camiasında ayrı ayrı süreçler olarak işlense de *(aracı, edinme editörü, editör asistanı, musahhih, redaksiyon, ek editörler, beta okuyucular ve orijinallik okuyucuları)*, Türkiye'de tüm bunlar çoğu zaman sadece tek bir editörün inisiyatifine terk edilir. Hatta çoğu zaman bunların –süreçlerin– hiçbirinin öneminin olmadığı, kitabın sunumundaki problemlerin sadece birtakım imla hatalarına indirgendiği görülür –ki bu en vahimidir– burada editör sadece bir musahhih olmaktan öteye gidemez ve dahası editör olarak da görülmez. Çoğu editörün ve yazarın genel kanaatince de editörlük henüz Türkiye'de oturabilmiş bir meslek değil. Ve yayıncılar; editör denince sadece yazarlardan gelen telefonlara cevap veren, yayın programını takip eden bir sekreter yahut yayınevine gelen kitap dosyalarını üstünkörü okuyup gelen dosyalara cevap veren bir sorumludur.

Bunun yanında editörlerle yazarlar arasındaki çekişmede editörlerin yetkinliği ve yeterliliği gibi bir mesele de gündemdedir. Bir eserin yeterliliği ya da yetkinliği ancak yeterli ve yetkin bir gözün/bakışın belirleyebileceği bir şeydir. Dolayısıyla yetkinlik ve yetkinlik meselesi arasında süregelen tartışmanın çok yakınında duran bir gerçek de var: Edebiyat tarihi, editörlerce reddedilen birçok iyi eserle de dolu... Editörlerin, iyi bir metinden anladığı bir şehir efsanesi mi yoksa? Ya da editörlerin okuma, yazma olan ilişkisi mi belirliyor bu süreci...

Kuşların baktığı yerden öyküye bakmak

CEMAL ŞAKAR *

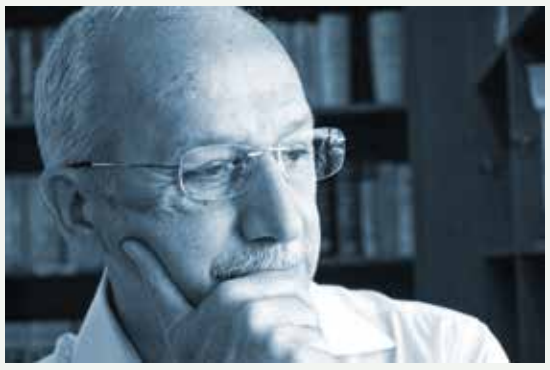

Öykü *(tahkiye değil)* bilindiği gibi modernliğin ürünlerinden... Sanayi sonrasında ortaya çıktığı için dönemin hızına, yeni yaşam biçimlerine uyum sağlamış ve bu bakımdan modernliğin birçok niteliğini haiz. Bir okunuşta okunması, tek etki yaratması, dallanıp budaklanmadan minik bir mesele etrafında fırtınalar koparması, çağın ruhunu yansıtmasının önemli özelliklerinden... Toplumsal değişimlere hızla uyum sağlayan esnek yapısı, eksiltili anlatımın mecbur ettiği "*anlatmak*" yerine "*göstermek*"i layıkıyla yerine getirebilmesi öyküyü, kanlı canlı kılan yapısal unsurlarından birkaçıdır.

Doğuşuna kaynak bulmak için geleneksel tahkiyelere uzanan tarih arayışları anlamlı olsa da esas kurucuları Edgar Allan Poe *(1809–1849)*, Guy De Maupassant *(1850–1893)* ve Anton Çehov *(1860-1904)* kabul edilir. Buradan hareketle 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Ülkemize de nerdeyse eş zamanlı olarak taşınmıştır: Ahmet Mithat Efendi *(1844–1912)*, Samipaşazade Sezai *(1860–1936)*. Olay ve durum öyküsü şeklinde iki ana tarz olarak süren öykünün Ömer Seyfettin, Sabahattin Ali çizgisi "*olay*"; M. Şevket Esendal, Sait Faik "*durum öyküsü*" tarzlarının kurucuları olarak kabul edilebilir. Postmodern zamanlarda *(Türkiye için postmodern zamanların etkisinin boyutları ayrıca tartışılabilir)* dahi bu iki tarz, öykümüzde sürmeye ve onu belirlemeye devam etmektedir.

1940'lı yıllar "*zamanın ruhu*"nun değişmeye başladığı yıllardır. Ülkemize taşınmasından itibaren "*halka doğru*" yönelen öykü ve romanda "*edebiyatsız edebiyat yapmak*" neredeyse şiar olmuştur. 1940'lı yıllarda Garipçilerin adını koyduğu bu arayışla birlikte öyküde de temalar daha "*sıradan insan*" merkezli bir yönelişe girmeye başladı. Ama daha önemlisi Sait Faik'in Alemdağ'da Var Bir Yılan'la haber verdiği gerçeküstü, fantastik dünyadır. Sait Faik, bir yandan kendi bağlı kaldığı kalıplardan kurtulduğunu söylerken, diğer yandan öykünün o zamana kadar olan kalıplarını da önemli bir şekilde esnetip ona yeni imkânlar kazandırır. *(Aynı zamanda şiirde de "2. Yeni"nin ortaya çıkmaya başladığını unutmamak gerekir)*.

Sait Faik'in bu cesurca girişimi "*50 Kuşağı*" olarak anılan çevrenin önünü açar, onlara yeni arayışlar için zemin sağlamış olur. İkinci dünya savaşının yarattığı tahribat sonucu anlamın yitirilmesi, değerlerin kaybı *(sonradan "Bunalım Edebiyatı" olarak anılacak)* birey merkezli açmazların, çelişkilerin, anlamsızlığın, bunalımın edebiyatın odağına yerleşmesi sonucunu doğurdu. Gerçekliğe bakış değişti, bunun sonucunda da öykü yepyeni biçimsel imkânlar kazanmış oldu.

Türk öykücülüğünde 1980 sonrası için de temel bir kırılmadan, değişimden söz edebiliriz. 12 Eylül darbesinin yarattığı ağır travma nedeniyle edebiyat derin bir suskunluğun içine girdi. Zaten "*50 Kuşağı*"yla birlikte bireysel temaların merkeze yerleşmiş olmasıyla bireyin sürekli kendini deşmesini anlatmak, işlemek öykü için çok da zor olmadı. Ancak bireyin bu kadar kendini deşmesiyle öykünün zaman zaman dış gerçeklikten tamamen koptuğu şeklinde eleştiriler oldu. Sonra olarak belki 2010 sonrası bir değişimden söz etmek mümkün. Bu yıllardan sonra öykünün fantastiğe yöneldiğinden, tema bakımından zihinselleşerek insandan koptuğundan, zekânın öne çıkmasıyla şapkadan tavşan çıkarmaya dönüştüğünden filan söz edebiliriz. Ancak bu söz ediş için bence henüz erken.

** Yazar.*

Yeni medya, edebiyatı dönüştürüyor mu?

Teknoloji, insan hayatına büyük kolaylıklar getirdi. Özellikle matbaa ile edebiyat ve gazete basımında büyük gelişmelere ve okuma oranlarının yükselmesine yol açtı. Kitabı bilmeyenler, kitabın varlığından haberdar oldu, bilinmeyen yazarlar ve şairler evlere konuk oldu. Zaman ilerledikçe ve teknoloji geliştikçe çoğalan ürünler, ürünlerin reklamları artık insan hayatının daha da içine girmiş durumda. Kimisi geçmişe özlem duyarken, kimisi bu gelişmelerin hayatı kolaylaştırdığını düşünüyor. Bugünün insanı için geçmişi hayal etmek oldukça güç. Hatta internet ve cep telefonları olmadan bugünün insanının hayatında büyük eksiklik hissedeceği çok açık. Artık sokaklarda gazete satan çocukların sesleri yerini, telefonlara gelen bildirim sesleri, mektupların yerini e-postalar, albümlere konulmak üzere çekilen doğal pozlar yerine filtreli öz çekimler ve yeni alınmış kitap kokusu yerine e-kitaplar hatta bugünün gözdesi sesli kitaplar aldı.

Sosyal medya artık her yerde

Birçok insanın mobil ve çevrimiçi olduğu dijital çağda paylaşım ve iletişim sınırı olmadan özgür ve özgün tartışma zemini yaratan sosyal medya, bireylerin iletişiminin yanında, marka ve kurum konumlandırması açısından da son derece önemli. Sağladığı etkileşim açısından, eğitim, araştırma ve bilgi sağlama anlamında da kapıları sonuna kadar açıyor. Yeni bir oluşum olarak düşünüldüğünde sosyal medyanın toplum üzerinde de büyük bir etkisi bulunuyor. Tabii ki ülkelerarası kültür ve yaşam koşullarına bağlı olarak kullanım oranlarında da farklılıklar yaşanıyor. Türkiye'de sosyal medya kullanımının hızla artığı hatta birçok ülkenin çok önünde olduğu bir gerçek. Bugün artık sosyal medyanın kaçınılmaz olduğu unutulmamalı.

Özellikle kitap pazarlamada mutlaka sosyal medya kullanmak gerekiyor. Bilinen anlamıyla internette deneme yazarı olan bloggerlar, okuyucu kitlesine bir kitap hakkında eleştiride bulunarak kitap pazarlamasına katılmış durumda. Facebook ise, bu mecrada güncel kalma ihtiyacını rahatlıkla karşılıyor. Takipçiler, eserin yazarını yakından takip edebiliyor ve onunla bağ kurabiliyor. YouTube ise yeni çıkan bir kitap ya da yazarı hakkında videoların hemen izleyiciye, kitapsevere ya da diğer bir değişle tüketiciye ulaşmasını sağlıyor. Eskiden sayfaları çevrilen edebiyat dergilerinin yerini ise, e-dergiler aldı. Bu dergiler artık sınırlı bir alanda satış yapmak yerine, şu anda herkese ulaşma şansına sahip.

Sosyal medya ve edebiyat ilişkisi

Aslında edebiyat ve sosyal medya birbirine tamamen zıt kavramlar. Birinin temel sorunu evrensellik ve kalıcılıkken, diğeri tamamen güncel ve unutulmaya dayalı. Öncelikle yazarlar, yeni kitaplarını artık burada duyuruyor. Pazarlama açısından bunda bir sorun yok. Yazarı tanıyanlar bu habere seviniyor, aynı kitabın kapağı sürekli zaman tünelinde yer alıyor. Sosyal medyada zaman geçiren yazarların üretimlerinde nicelik ve nitelik bakımından düşüşler olabildiği gibi, ortamın yıpratıcılığı nedeniyle bazı yazarlar da eser yayımlamaktan uzaklaşabiliyor. Ancak "*iyi edebiyat mutlaka iz bırakır*" ilkesi asla unutulmamalı. Yeni bir çağda yaşandığı bir gerçek. Bu çağın gereksinimleri arasında bilgiye ulaşmada ve yeniyi takipte çağdaşların gerisinde kalmama gerekliliği bulunuyor. Yine de dinlemenin, edinilen bilgilerin yararlılık süzgeçlerinden geçirmenin gerekliliğini unutmamakta yarar var. Son yıllarda edebiyatın kendini sosyal medyada daha fazla gösterdiği, sosyal medyadan ilham alındığı ya da sosyal medyaya ilham olunduğuna tanıklık ediliyor. Fakat aksi örnekler de var: Çok sayıda oyun, müzikal ve opera yazmış ödüllü Laura Harrington, yakın bir geçmişte sosyal medyayı bırakarak tatile çıktı. Gezeceği yerleri internette aramak yerine, yakındaki manava sormuş, elindeki haritayla gezeceği yerleri arada kaybolma endişesi de olsa rahatlıkla bulmuş. Sosyal medya ve teknolojinin insanlar için sadece "*araç*" olma noktasında kalması gerektiğini belirten Harrington, tatil boyunca birçok kitabı rahatlıkla okumuş. Tüm bunlar için süreyi, sosyal medyanın meşguliyetinden arınarak bulduğunu söylüyor.

Yazıyorsam sebebim var

EMİNE HOŞOĞLU DOĞAN *

14. yüzyıl şairi Mihri Hatun, Necati Bey'in şiirine nazire yazınca Necati Bey, "*Ey benüm şi'rüme nazire diyen / Çıkma râh-ı edebten eyle hazer*" mısralarıyla ona çıkışmış ve bunu edep dışı olarak nitelendirmişti. Yine 19. yüzyıl şairi Şeref Hanım, şiirinde Allah'a yalvararak kendisini hatalardan ve diğer şairlerin ayıplamasından korumasını ister.

Bu ayıplamaların sebebi neydi? Şiirin kalitesiyle, şairin kimliğiyle veya şiirin mahiyeti ile mi ilgiliydi? Şairleri anlatan tezkirelere bakıldığında sıra dışı bir şekilde kadın şairlerin kişilikleri, güzellikleri, ahlak ve bekâretleri ile ilgili olumlu-olumsuz yorumlara da yer verildiği görülür. Özel hayatları ve kapasiteleri ile ilgili spekülasyonların eserlerini gölgelediği bu şairler, bu yolla tezkirelerde marjinalize edilmiş görünmektedirler. Kadın şairler, şiirsel ifade kabiliyetleri, yaratıcılıkları ve bilgileri ile hamileri, üstatları, edebiyat eleştirmenleri ve diğer şairler tarafından övülüyorlardı da ancak altta yatan anlayış şuydu: Onlar, erkeklerin sahasında gezinmekteydiler ve erkek şairler ve yazarlar gibi toplumda tanınırlık sahibi olmaları yakışıksızdı, hiç değilse beklenmedik bir durumdu.

Yazmak, kamunun gözü önünde olmak demekti ve bu da farklı şekillerde saklı olması beklenen kadının ismine zarar verebiliyordu. Mistik düşünceden etkilenmiş, şarap içme, şarkı söyleme, aşka ve sevgiliye övgü temaları içeren şiir için de yine kadın şairin yaşam tarzı hakkında söylentiler çıkabilmekteydi.

Moralızade Leyla, şiirinde dostlarının kendisini ayıpladıklarını, öbür dünyada her şeyin ortaya çıkacağını söyler: "*İç bâdeyi gülşende ne dirlerse disünler / Âlemde sen eğlen de ne dirlerse disünler /... Gam mı bugün eylerse ahibbâ beni ta'yib / Bir bir çıkar Ukbada ne dirlerse disünler.*"

Kadınların herkese açık şekilde fikir, his ve tecrübelerini ifade etmeleri, mahremiyet ve iffet yanında sınırlı kapasite ile de betimlenen cinsiyet kimliklerini zora sokuyordu. Kamusal alanda edebî üretimin, başkalarının tüketimi için yazı ve şiir yazmanın, bir zekâ iddiası taşıdığı açık. Kadınların tipik olarak bu sebeple yazdıkları düşünüldüğünden diğerleri onları takdir etmemeye meylederler, der Madame de Staël. Erkekliğin tanımı ve yetkinlik alanı üzerinde yarattığı muğlaklık sebebiyle yazan kadınların üretimlerinin göz ardı edilmesi veya "*kadınlık*" kimliklerinin sorgulanması söz konusuydu. Rönesans dönemi yazarı Lady Mary Wroth için eseri Urania üzerinden yapılan "*hermafrodit*" ve "*canavar*" benzetmeleri ve Yusuf İzzeddin Paşa'nın, "*Kadınlar için en büyük fazilet iffet ve ismettir... Akıl ve zekâsından, ilim ve marifetinden fayda yerine zarar gelir.*" düşüncesi, bu tavrın ne Doğu'ya ne Batı'ya mahsus olduğunu gösteriyor. Kendi cinsinin aklının kısa olduğunu iddia edenlere hitaben, kabiliyetli, zihni açık bir kadının, idraki kıt ve kabiliyetsiz bin erkekten üstün olduğunu ifade eden Mihri, kadının aleyhine görünen bu kimlik kurgularına o zamandan itiraz ediyor ve belki biraz da bunun için yazıyor. 19. yüzyılda kadınlar tarafından çıkarılan Şukûfezar dergisi editörü de, "*Bizler, erkeklerin saçı uzun aklı kısa diye alaya aldığı bir grup insanız. Bunun tersini ispatlamaya çalışacağız.*" derken dört yüz yıl sonra yerinde sayan kadına bakışımızın nelere mal olmuş olabileceğini acı acı düşündürtüyor.

* *İbn Haldun Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü.*

Edebî metin edebî tiyatro

HALE CANAT CÜRGÜL *

Kalbindeki aynayı gözlerine yerleştirip bir seyirci koltuğunda, hiç yazılmamış şiirlerini, söylenmemiş şarkılarını, anlatılmamış duygularını, dile getirmekten korktuğu günahlarını, bağrında sakladıklarını izleyen seyirciyi izlemekten aldığım zevki, tiyatro izlerken alamıyorum.

Tiyatronun bendeki adı; duyguların edebî dili, sözlü ya da sözsüz anlatımı ile kurguların yerini değiştiren yegâne sanatın adı. Sahne, insanın kendini bulduğu yerdir. Bir tiyatro oyunu yazıyorsanız, merakınızın bu olduğuna inanmışsanız, sizi besleyen en önemli şeyin insan ve edebiyat olduğunu hemen fark edersiniz. Sırlar içinde yumak yumak dolaşmış konuları açmak, esnetmek, şeffaflaştırmak, gözle görülür ve hissedilir hâle getirmek için oldukça fazla insan okumak, insanın dehlizlerine dokunan cümleleri ise edebî dilde bulmak yolunda ilerlemelisiniz. Zeki fakat duygusal efektleriniz on ikiden vurduğunuz cümlelerin zekâtı olurken, bir köşede kıvranan hiçbir karakteri yetim bırakmadan yolunuza devam edebilmelisiniz.

Bu serüvenin, sırrı insanda gizli insanın devamlılığını sağlamaktan başka bir hizmeti olabilir mi? Görselliğini, dekorunu, ışığını, müziğini besleyerek sahne üzerinde tebliğ ışığını her ruhun beden ölçülerine göre giydirebilmek için kendi kalıbını yırtarak dışarı çıkan yönetmenin duygularında da aradığımız yine edebiyattır.

Yazarından yönetmenine, oyuncusundan sahne amirine dışarıdan bakıldığında farklı gelen her ne ise duygusallığın ve sıra dışı bir kimliğin getirdiğidir. Öyle ki tiyatro, içine aldığı herkesin ruhunu değiştirirken aynı zamanda da zengin bir kimliğe bürünmesine yardımcı olur. Son zamanlarda birtakım tiyatrolar içimizdeki "*kalite*" arayışını vuslata çevirse de, umutsuz olmak yerine "*bir şeyler yapmak*" gerektiğinin altını çizmek istiyorum. Bizler yalnızca eleştirerek bir yere varamadığımız konuların kurbanı bir millet olmayalım. Öyle ki iki saatlik bir tiyatro oyununda yalnızca bir cümle hayatımıza yön verebiliyorsa hâlâ şansımız var demektir.

Hiç unutmam, bir gün bir seyircimiz üç yıl evvel kaleme aldığım "*Sıradışı Martı*" oyunumuzu izlemiş ve bana gönderdiği mesajında, "*Oyunda geçen bir cümleniz nedenini bilmediğim huzursuzluğumun en güzel cevabı oldu. Aslında iki çocuk sahibi bir çocuk olduğumu unutmuşum. Aynı dilde konuşmayı başarmak için çocuk kalmak gerekiyormuş. Çocuk kalbi hesap bilmiyor.*" diye yazmıştı.

Bu kıymetli yorumun tiyatro metni yazmaya devam etmemde etkili olduğunu söyleyebilirim. İyi ki yazmışım dediğim o cümle ile selamlıyorum:

"*Küçükken sevilmiş, büyüyünce vazgeçilmiş çocuklarız biz!*"

* *Tiyatrocu, yazar, eğitimci.*

"Ben İsmet Özel, şair, kırk yaşında"

"İsmet Özel; şiirlerini kaleme alırken aynı zamanda bunlar üzerine fikir ileri süren; kendi şiir yazma geleneğinin sınırlarını ortaya çıkararak şiir sanatı üzerine açılımlarda bulunan ender şairlerden birisidir."

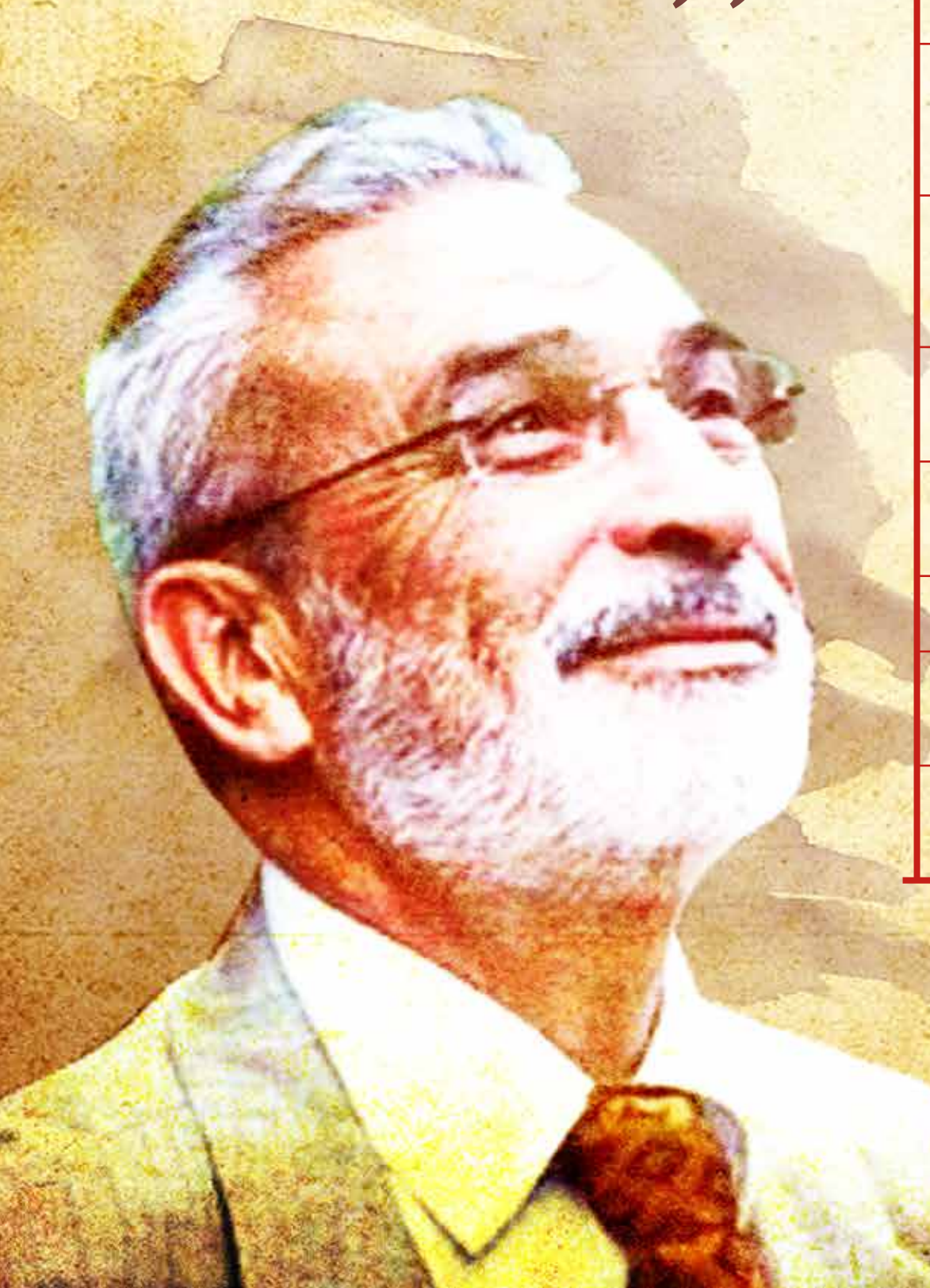

- **19 Eylül 1944**'te Kayseri'de doğmuştur.
- **Bir süre** Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğrenim gördükten sonra, Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatından mezun oldu.
- **18 yıl** Devlet Konservatuvarında Fransızca okutmanlığı yaptı.
- **1963**'ten itibaren şiirleri yayımlanmaya başladı.
- **1970** yılında Ataol Behramoğlu ile birlikte devrimci bir sanat anlayışına sahip "*Halkın Dostları Dergisi*"ni yayımladı ve yönetti.
- **1974**'te düşünsel ve ruhsal bir değişim yaşayarak yazı hayatına İslamî düşünce çerçevesinde devam etti. Uzun yıllar çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yaptı.
- **1978** yılında kaleme aldığı Üç Mesele *(Teknik, Medeniyet, Yabancılaşma)* en önemli kitaplarından biridir.
- **9 şiir**, 22 deneme, söyleşi, mektup ve 5 çeviri kitabına imza attı.
- **İngilizce**, Fransızca, Almanca ve İspanyolca bilmektedir.
- **2005**'te Türkiye Yazarlar Birliği deneme ve üstün hizmet ödülünü kazandı.
- **2007** yılında kurulan İstiklal Marşı Derneğinin kurucusu ve fahri genel başkanıdır.
- **Şiirleri**; İngilizce, Fransızca, Rusça ve Letoncaya çevrilmiş birçok ulusal ve uluslararası ödüller almıştır.

RÖPORTAJ

Rasim Özdenören

“Sosyal bilimci edebiyatı; edebiyatçı da sosyal bilimleri bilmek zorunda”

Edebiyat dünyamızın birçok güzeli vardır... Hatta kimileri bir araya gelip “yedi güzel adam” olmuştur. Bu yedi güzel adamdan biri de Rasim Özdenören’dir. Konumuz edebiyat olunca üstad Rasim Özdenören’e gitmemek olmazdı. Özdenören, yazı yazmaya başlayalı, dile kolay, altmış üç yıl olmuş. Elbette kendisiyle konuşacak çok konu vardı fakat ister istemez kendimizi sınırlamak zorunda kaldık. Özdenören’le edebiyat ve sosyal bilimler ilişkisini ve hatta fen bilimleriyle ilişkisini derinlemesine konuşma fırsatı bulduk ve yekten “edebiyat, sosyal bilimlerin nesi olur?” diye başladık. Sorularımızın cevaplarını ararken, aynı zamanda birçok klasik eserin yeni ve farklı yorumlarını da Özdenören’den öğrenmiş olduk. Bu sadece bir yorumdan ziyade, bir eserin nasıl yorumlanması gerektiği üzerine de bir ders oldu bizim için. Bizi kabul edip Ankara’da, evinde ağırlayan, sorularımıza içtenlikle cevap veren üstadımız Rasim Özdenören’e Açık Medeniyet gazetesi olarak çok teşekkür ederiz.

Röportaj: Muhammed Akaydın
Fotoğraflar: Enes Küçükyıldız

Üstadım edebiyat, sosyal bilimlerin nesi olur?
Ben okuduğum kadarıyla edebiyatla sosyal bilimler arasında bugüne kadar herhangi bir korelasyon kurulduğuna denk gelmedim. Ama bizatihi edebiyatın kendisi; şiir, öykü, roman, destan, bütün edebiyat türlerine baktığımızda bu türlerin terennüm ettiği fikirle o günün sosyal yapısı arasında bir bağlaşım kurmanın mümkün olduğunu görüyoruz. Bir sosyolog, edebiyat ürününün kendisinden sosyolojik sonuçlar çıkarabilir. Ama edebiyatın kendisi, edebiyat türünün yani şiirin, öykünün vesaire, onların kendisi doğrudan doğruya bir sosyal bilim konusu değil. Sosyal bilimleri inceleyen bir alan değil edebiyatın kendisi. Ama edebiyat, edebiyatın kendisi, sosyal bilimlerin konusu olabilir.

Kastım biraz da bu aslında... Sosyal bilimlerde edebiyatın yeri ne o zaman? Ya da edebiyattan habersiz bir sosyal bilimci olmak mümkün mü?
Tabii mümkün ama eksiktir. Nitekim edebiyatı hiç bilmeyen, edebiyattan tamamen uzak nice sosyal bilimciyi görüyoruz. En azından bunun öğretmen olanından. Sosyal bilimlerle ilgili kişilerin edebiyatla çok sıkı fıkı ilişkisi olmadığını da biliyoruz. Şu da var ki; birçok alanda gerek tarihin yorumunda gerek sosyal bilimlerin yorumunda edebiyat ürünleri yol gösterici olmuşturlar. Mesela Yunan mitolojisinde dile getirilen efsaneler... Shakespeare'in piyesleri... Rus edebiyatının bütün romanları... Bizim divan edebiyatımızın ürünleri... Bunların her birinin sosyal yapıyla ilgili irtibatı var. İncelmeyi bilen göz için o günün, bizim divan edebiyatına bakmak suretiyle sadece psikoloji alanında değil, o günün cinsel yaşantısı hakkında bile eğri doğru, isabetli isabetsiz fikir edinilmeye çalışılıyor. Oradaki örneklerden hareketle o günün cinsel yaşantısına kadar yorumlar yapılabiliyor. Sosyoloji için çok önemli kaynaklardan biri iyi bir romandır, tabii olarak. Burada herhangi bir roman, herhangi bir öyküyü kastetmiyoruz. En üst derecede başarı kazanmış bir roman; diyelim ki bir Tolstoy'un, Balzac'ın romanları, Victor Hugo'nun romanları, Dostoyevski'nin romanları gerek o günün yapısı hakkında gerekse tarihi yorumlama açısından çok sağlam ipuçları veriyor.

Bu romanları, salt bir edebî metin olarak kabul edemeyiz o hâlde, doğru mu?
Bu yazarlar, romanları öyle yorumlansın diye yazmamışlar. Yazarı, kendi bildiğini yazmıştır. Ama insanın ruhî yapısıyla, psikolojisiyle, insanın toplumsal ortamıyla öyle sağlam ilişkiler kurulmuştur ki yazar bile bunun farkında olmayabilir. Çoğu zaman farkında da değildir. Ama daha sonraki dikkat sahipleri; bak bundan şu sonuçlara varmamız mümkündür.

"Tolstoy'un, Balzac'ın, Victor Hugo'nun, Dostoyevski'nin romanları gerek o günün yapısı hakkında gerekse tarihi yorumlama açısından çok sağlam ipuçları veriyor."

"Marx'ın üzerinde Balzac'ın romanlarının büyük etkisi var. Bütün Sovyetler Birliği yöneticilerine, başta Lenin olmak üzere bunların tamamı Balzac'ın romanlarını okuyarak o günün Fransız ve bilumum insan yaşantısından sonuçlar çıkartıyorlar. Burjuva yaşantısı üzerine sonuçlar çıkartıyorlar. Burjuva yaşantısının proletarya yaşantıya, proletarya yaşantıdan da komünal yaşantıya nasıl dönüştürüleceği konusunda sonuçlar çıkartıyorlar."

O günün toplumsal yaşantısı fakirmiş veya zenginmiş veya toplumda iktisadî ilişkiler şu düzlemdeymiş gibi fikirler çıkarabilir.
Bunun somut örneğini Freud'da görüyoruz. Freud'un "*Oedipus*" piyesine bakmak suretiyle kendi teorisini "*Oedipus Kompleksi*"ni üretmiştir. Yani bu nedir? "*Baba Kompleksi*"... Yani erkek çocuğun babayı kıskanması... Anneden babayı kıskanması ve onun ölümünü istemesi gibi oğlan çocuğunun böyle bir psikolojisini çıkarıyor ve bu kompleksin adını da piyesin kahramanının adını koyuyor; "*Oedipus Kompleksi*". Oradan hareketle "*Elektra Kompleksi*"ne varıyor. Yani kız çocuğunun anne kıskançlığı... Babayı anneden kıskanmasını ortaya çıkartıyor. Keza yine Freud, Stefan Zweig'in "*Bir Kadının Yaşamından Yirmi Dört Saat*" olarak Türkçeye çevrilen romanlarına bakmak suretiyle kişilerin cinsellikleriyle ilgili sonuçlar çıkarıyor buradan. O çıkarttığı sonuçlar da mücerret bir ilim olarak orada durmuyor. Bunu hastalarına uygulamak suretiyle onları iyileştirmeye çalışıyor.

Bilimsel data olarak kullanıyor yani oradaki bilgileri?
Tabii ki... Mesela yine Freud, Dostoyevski'nin, "*Kumarbaz*" romanındaki kahramanın parmak hareketlerinden, parmağını birbirine sürtmesinden kendine göre neticeler çıkartıyor. Bugün o neticeler kabul görüyor, görmüyor o ayrı bir keyfiyet... Hangi bilim bugün kabul görüyor ki? Yüz sene önceki, elli sene önceki hiçbir bilim bugün kabul görmüyor. Bugün kabul görenler de yarın reddedilecektir. Aşılacak çünkü, her biri aşılacak. Ama bu bilimler kendi zamanları için büyük yenilikler getirmişlerdir. Mesela Marx'ın üzerinde Balzac'ın romanlarının büyük etkisi var. Bütün Sovyetler Birliği yöneticilerine, başta Lenin olmak üzere bunların tamamı Balzac'ın romanlarını okuyarak o günün Fransız ve bilumum insan yaşantısından sonuçlar çıkartıyorlar. Burjuva yaşantısı üzerine sonuçlar çıkartıyorlar. Burjuva yaşantısının proletarya yaşantıya, proletarya yaşantıdan da komünal yaşantıya nasıl dönüştürüleceği konusunda sonuçlar çıkartıyorlar.

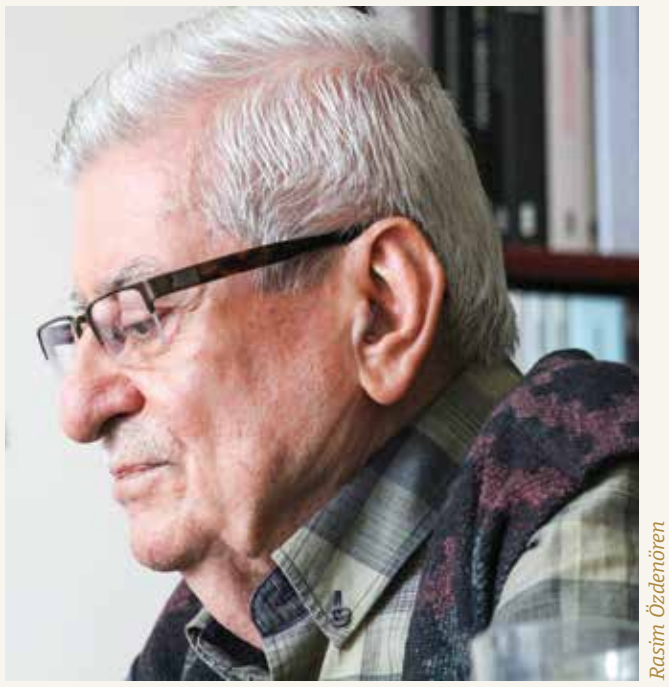

Rasim Özdenören

Aslında burada çok kuvvetli bir etkileşim var. Çok taraflı bir etkileşim...
Tabii ki... Ama edebiyatın kendisine bilim olarak bakıldığında bir edebiyat âliminin edebiyat ürünleri üzerine tamamen edebiyat alanında kalmak suretiyle yaptığı çalışmalar bunlar. Edebiyat çalışmalarıdır. Edebiyat ilmini ilgilendiren çalışmalardır.

Bu kötü bir şey değil mi? Yani bir edebî metnin sadece edebiyat ilmini ilgilendiriyor olması... Ne toplumu etkileyecek ne de sosyal bilimciyi etkileyecek söylediğiniz anlamda...
Bu durum; edebiyat bilgini, âlimi, profesörü için söz konusu... Ama edebiyat ürününün kendisi sosyolojik yorumlara da açık, tarih yorumuna da açık, coğrafya yorumuna da açık yani her şeye açık. Yani tabiatın kendisi gibidir. Bir şiir, bir roman, bir öykü; tabiatın kendisi gibidir. Tabiata Aristo nasıl yaklaşmış? Aristo nasıl açıklıyor bir cismin bırakıldığı zaman yere düşmesini, biliyor musunuz? "*Bir cisimde düşme hassası olduğu için düşüyor!*" diyor. "*Eğer duman gibi uçma hassası olsaydı, uçardı.*" "*Demek ki*" diyor, "*Cisimlerin zatında düşme hassası olanlar düşer, uçma hassası olanlar uçar, yüzme hassası olanlar yüzer. Tahta parçasında yüzme hassası vardır, o yüzden yüzer. Ama taşta yüzme hassası olmadığı için o batar.*" diyor. Bu görüş asırlarca benimsenmiş. O kadar benimsenmiş ki; Aristo'yu eleştirenler, dini eleştiriyor kabulüyle engizisyonda yakılmışlar. İşte bunlardan birinin de Galileo olduğu söyleniyor.

"Aristo, o kadar benimsenmiş ki; Aristo'yu eleştirenler, dini eleştiriyor kabulüyle engizisyonda yakılmışlar. İşte bunlardan birinin de Galileo olduğu söyleniyor."

Rasim Özdenören

“Jonathan Swift, “Gulliver’in Seyahatleri” romanında kendi zamanındaki baskıcı Hristiyan anlayışı eleştiriyor.”

Newton da demiş ki; bir cisim, hassasından yani kendi öz niteliğinde olan özelliğinden dolayı düşmüyor. Gravity diye yani yer çekimi diye bir olay var. Büyük cisimler küçük cisimleri kendilerine çeker. Dünyanın üzerindeki her cisim, dünya kütlesinden daha küçük olduğu için yer yani arz o cismi çekiyor. Önümüzdeki şu cisim yer küresinden daha küçük bir kütlesi olduğu için yer bunu çekiyor. Arzdan daha büyük olan kütleler de arzı kendisine çekiyor. Güneş de dünyayı kendisine çekiyor ama dünya da güneşi kendisine çekiyor. Böylece iki çekim optimum noktada birbirini çekmek suretiyle bir yörünge üzerinde bir denge bulup, o yörüngede hareketlerini devam ettiriyorlar.

Tabiat bilimleri ile günün anlayışı arasında da böyle bir korelasyon var. Jonathan Swift’in “*Gulliver’in Seyahatleri*” romanı... Gulliver, cüceler ülkesine gider farklı bir yaşantısı olur. Devler ülkesine gider farklı bir yaşantıya adapte olur. Memleketine, normal insanların arasına girer orada farklı bir yaşantısı olur. Bunu, o günün sosyal şartlarından soyutlayarak okuduğunda, dersin ki Swift, çocukları eğlendirmek için böyle bir roman yazmış. Evet, eğlendirici bir yanı, mizahî bir yanı da var fakat günün sosyal ortamıyla Gulliver’in yaşantısı arasında korelasyon kurabilenler pekâlâ şunu görür; Swift bu romanıyla kendi zamanındaki baskıcı Hristiyan anlayışı eleştiriyor.

Bunu nereden ve nasıl anlıyoruz?

Bunu şuradan anlıyoruz: Gulliver’in cüceler ülkesine geldiğinde, iki ada halkı arasında bir savaş olduğunu görür. Gulliver, “*Yüzlerce yıldır niye savaşıyorsunuz?*” sorduğunda, ilk ayak bastığı ada sakinleri şöyle açıklamış, “*Bizim kralımız bir gün kahvaltıda yumurtayı sivri ucundan kırmaya çalışırken bıçak kaymış. Bunun üzerine kimsenin parmağının kesilmesini istemeyen kralımız, ‘Bundan sonra yumurtayı sivri ucundan kırmayı yasaklıyorum.’ demiş.*” Kralın kendi ahalisi kabul etmiş bu yasağı. Ahali de, komşu ada sakinleri de bizim dostlarımız, arkadaşlarımız, alışveriş yaptığımız insanlar bu yasağı oraya da götürelim onlar da uysunlar, demiş. Bunu komşu ada ahalisine tebliğ ettiklerinde, “*Biz atamızdan bunu böyle görmedik. Biz daima yumurtanın sivri ucundan kırıldığını gördük ve bundan sonra da böyle devam edeceğiz.*” karşılığını almışlar. Onlar da diyor ki, “*Biz, sizin iyiliğiniz için yapıyoruz bunu*”... Diğerleri ise, “*Biz böyle iyilik istemeyiz. Biz kendi atalarımızın itikatlarını bıkarakıp sizin kralınızın sözünü tutacak değiliz.*” Tutarsınız, tutmazsınız derken buradan savaş başlıyor. Nedir bu hikâyenin verdiği mesaj nedir? Bir dinin kendilerine, böylesine saçma, absürt bir durumun dayatılmasını anlatmaya çalışıyor. Bunu, o günün şartlarını bildiğin takdirde, Gulliver’in romanından mesajını alabildiğin takdirde anlayabilirsin... Tabii ki romanın tek yorumu bu değil; yorumlardan bir yorum sadece... Romanı okuduğumuzda envaiçeşit yorum çıkarmak mümkündür. Zaten büyük ve has bir eserin özelliği, her yeni dönemde kendisini farklı yorumlarla okutabilmesidir. Çünkü has bir edebiyatın, kendini yeniden yorumlanmaya müsait bir yapısı vardır.

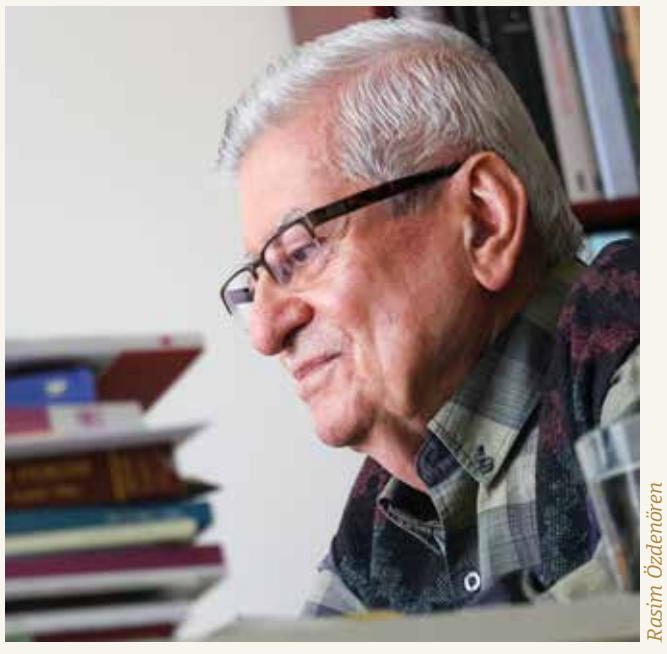

Rasim Özdenören

Bizdeki şerh etme geleneği de buradan geliyor sanki...

Tabii ki... Şerhte de şerh eden, kendi döneminin anlayışına göre yaklaşıyor. Mesela Mevlana hiçbir zaman ölmez, ölmüyor. Çünkü her anlayış tarzına açık kapı bırakıyor. Büyüklüğü buradan geliyor. Dünyanın her tarafında tutuluyor, seviliyor,

“Mevlana hiçbir zaman ölmez, ölmüyor. Çünkü her anlayış tarzına açık kapı bırakıyor. Büyüklüğü buradan geliyor. Dünyanın her tarafında tutuluyor, seviliyor, benimseniyor olmasının sebebi de bu.”

benimseniyor olmasının sebebi de bu. Biz İngiliz de seviyor, bir Japon da seviyor, bir Afrikalı da seviyor. Kendi kültür verilerine göre yorumlayabiliyor. Fuzuli de keza böyle... Bizim divan edebiyatının bütün büyük şairleri dünyanın hangi dilinden okursan oku sana bir mesajı vardır. Büyük eserdir çünkü... Yunan tragedyaları mesela... Bazen yazılıp çizilenlere bakıyorum, Yunan tragedyasına dudak bükerek bakılıyor, biz ona mı muhtaç mıyız, deniliyor. Muhtaç değilsin ama öğrenmek zorundasın. Öğreneceksin. Kendini anlayabilmen için öğrenmek zorundasın... Nasıl ki Fuzuli'yi yani kendi literatürünü öğrenme mecburiyetini hissediyorsan, bunları da öğrenmek zorundasın. Çünkü bunları bir millete mal etmekte doğru değil. Bunlar, insanlığın ortak malı olarak kabul edilir.

Niye öğrenmek zorundayız? Açar mısınız?
Kendi fikrî açılımını sağlaman için, kendi gününü anlayabilmen için... O gün nasıl anlaşılmış, onu bilmelisin ki kendi gününle irtibat kurabilesin. Mesela az önce Gulliver'in seyahatlerini bir biçimde yorumlamış olduk. Acaba bizim yorumladığımız şekilde o gün yorumlanıyor muydu? Hiç zannetmiyorum. İşte aradan zaman geçtikten sonra böyle yorumlanabiliyor.

Rasim Özdenören

Sizce Swift, Gulliver'i o niyetle mi yazmış ya da niyetin bir önemi var mı?
Onun niyeti önemli değil, önemli olan metnin kendisidir. O niyetle yazmış olabilir veya olmayabilir. Eleştiri merciinin o ürüne nasıl baktığı önemli... Yarın bir gün bu yorum da aşılacaktır. Başka yorumlar getirilecektir.
Mesela Shakespeare'in "*Hamlet*" piyesi... Piyesin temel kahramanı Hamlet, babasının ruhunu görür. Geceler boyu babasının ruhu bir telkinde bulunur. Der ki; "*Beni, amcan öldürdü! Beni öldürdükten sonra da annenle evlendi, benim intikamımı al.*" Her gece Hamlet, kalenin bir ucuna gittiğinde babasının ruhunu görünür ve kendisine aynı telkinde bulunur. Hamlet, bir süre sonra bu durumu arkadaşlarıyla, yakınlarıyla paylaşır ve, "*Bana babamın ruhu görünüyor. Babamın böyle bir telkini, talimatı var. Siz de gelin buna şahit olun.*" der. Arkadaşlarını toplar, her gece babasını gördüğü burca götürür, orada ruh tekrar görünür ve konuşmaya başlar, "*Duyuyorsunuz, görüyorsunuz, değil mi?*" diye. Arkadaşları da der ki; "*Biz bir şey görmüyoruz da, duymuyoruz da.*" Ruh, sadece Hamlet'e görünüyor...
Shakespeare, bu piyesi yazdığında İngiltere'de cinciler çok rağbettedir. Hâlen de İngiltere, bu açıdan tekin bir ülke değil. İngiltere, ecinni taifesinin hem de insanlardan cinci taifesinin çok olduğu ülkelerden birisidir. Shakespeare, bu piyesi yazdığında İngiltere'nin bu realitesine atıfta bulunuyor. Biz bugün böyle yorumluyoruz. Fakat yarın bir gün başka bilimsel görüşler çıkacaktır. Gerek psikolojide gerek sosyolojide gerek tarihte gerekse fen bilimlerinde farklı görüşler çıkacaktır. Shakespeare gibi Dostoyevski gibi ve diğer büyük yazarların fikirleri de geleceğin bilimleri ile farklı okumalara her zaman açık kalacaktır.

Shakespeare'in dönemindeki ecinniler mevzusunu bilmesek doğru bir okuma yapamamış olacağız. Yani bir sosyal bilimci için yan okumalar da gerekmiyor mu?
Tabii ki gerekiyor. Ama her şeye rağmen bunları metinden çıkarıyoruz. Aynı zamanda metni yan okumalarla destekleyeceğiz: O dönemin sosyal hayatını bileceğiz, o günün bilim anlayışını bileceğiz, toplumsal yapısının ne olduğunu, din anlayışının, itikat durumunun ne olduğunu bileceğiz. Bilmeliyiz ki isabetli yorumlar yapabilelim...

Yoksa tek başına iki taraf için de yetersiz bir şey çıkmış olacak?
Tabii ki... Yoksa tek başına kitabı okursun, hoşlanırsın ya da hoşlanmazsın o kadarla kalır. Nitekim sıradan bir okuyucuya Shakespeare'i verdiğinde üç satırını okur fırlatıp atar. Bundan bir şey anlamadım, der. Yetersizdir. Ya da sabreder, okur, beğenmedim, der. Kendisi yetersizdir onu anlamaya.
Sosyoloji doktorası olan bir arkadaş, edebiyatla meşguliyetini de biliyorum. Bir gün bana, "*Hangi kitabı okuyayım?*" diye sorduğunda hemen aklıma, "*Suç ve Ceza*" geldi. Sosyolog olduğu için, kendisi de hikâye yazdığı için seveceğini düşündüm. Bir hafta sonra karşılaştığımız da, "*Sıkıldım!*" dedi. "*Okuyamadım!*" dedi. Demek ki belli bir birikimi yok. Hâlbuki oradan bir sosyolog, cinayetle ilgili sosyolojik neticeler çıkarabilir. Roman kahramanını kendi sosyal ortamında, Dostoyevski'nin değil romanın kendi yaşadığı sosyal ortamda, ortamla kahramanın bağlaşımını görebilmesi, bulabilmesi lazım. Kahraman, fakir bir kahraman ama tefeci kadına para kaptırıyor. Üstelik faiziyle para kaptırıyor. Sonra diş biliyor, bizden daha müreffeh bir hayat sürüyor, bunun yaşaması caiz değil, diyor. Şimdi iktisadî ortamla, sosyal ilişkiler ortamıyla, artı psikolojik ortamla bir sürü bağlantılar kurmak mümkün ama bu bağlantıları kuramadığı için, sıkıldım, deyip atmış.

Son söz mahiyetinde tavsiyeniz ne olur?
Benden tavsiye isteme, soru sor. *(Gülüşmeler)*

Peki, bir edebiyatçı sosyal bilimciyi nasıl anlamalı, bir sosyal bilimci de edebiyatçıyı nasıl anlamalı?
Edebiyatçıdan kastımız yazarsa veya şairse, şair derken şair kelimesi benim jargonumda sadece şiir yazan değil, her türlü insan zihninin her türlü ürününü üretebilen kimseye şair diyorum ben. Şair, deneme de yazabilir, şiir de yazabilir, destan da yazabilir, bir bilimsel ürün de üretebilir. Bu manada şair, kendi toplumunu yansıtır. Niye? Çünkü ancak onu bilir. Fakat onun kılcal damarlarına kadar eğer nüfuz etmesini becerebiliyorsa, başarabiliyorsa, oradan üretebileceği şiir *(şiiri de geniş manada kullanıyoruz)*, bütün bir gelecek nesilleri etkiler. Bunu anlayabilmesi için de sosyal bilimcinin, başta kendi çağı olmak üzere, hem kendi çağını gayet iyi bilmesi lazım hem de geçmiş dönemleri iyi bilmesi lazım. Bunun için biz bugün, tek alanda yoğunlaşmayı, tek alanda uzmanlaşmayı önermiyoruz. Sadece edebiyat alanında değil, tıpta da, her alanda. Bütün bir mühendislik alanında da... Yelpazeyi alabildiğine geniş tutmalı... Bir doktor, ben sadece mideden anlıyorum diyorsa, ben size imzamı atabilirim ki, o doktor mideden de anlamıyordur. Bir doktor, ben sadece insanın psikolojik yapısını bilirim, psikiyatriyi bilirim diyorsa, ben size imza atarım ki o, onu da bilmiyordur. İnsanın anatomisini bilmeden zihin yapısını da bilmesi söz konusu değil. İnsanın anatomisini bildikten sonra insanın sosyal hayatını da bilecek. Onun kimlerle, nelerle haşır neşir olduğunu, kendi sosyal çevresini bilecek, az çok ilgi duyacak bunlara hekim. Tabii karşılıklı, fen bilimleri de sosyal bilimlere yaklaşacak ve onu anlamaya çalışacak, onu anladığı sürece kendi alanını da daha iyi anlar. Sosyal bilimci de az çok matematik bilecek, az çok fen bilimleriyle uğraşacak. Hukukçu, tek başına hukukçu olarak kalamaz. Tek başına hukukçu olarak kaldığın an *(küçümsemek için söylemiyorum)*, adliye binalarının önünde arzuhâlcilik yapan esnaf kadar bile olamaz. Bir arzuhâlci, bir avukattan daha iyi dilekçe yazabilir. Bir davayı avukattan daha çabuk netleştirebilir.

"Shakespeare gibi Dostoyevski gibi ve diğer büyük yazarların fikirleri de geleceğin bilimleri ile farklı okumalara her zaman açık kalacaktır."

Cinema and literature: A boundless relationship

"*What is cinema's utility if it comes after literature?*" Jean-Luc Godard

Cinema and literature are two interconnected art forms that keep inspiring each other and opening their audiences to an endless imaginary world.

There are a huge number of great films or truly bad movies which were adapted from books, from literature classics like Dangerous Liaisons by Choderlos de Laclos adapted by Stephen Frears in 1988 or minor short stories like The Birds by Daphné du Maurier adapted by Hitchcock in 1963. The Oscars has even created an award for Best Adapted Screenplay, showing evidence of a wide film production based on literature.

However, literature on-screen is not only about adapting existing books. Some movies are creating their own kind of literary style by focusing on a famous author's life or by adopting specific cinematographies, directions, dialogues or edits to create a literary or poetic aesthetic.

Here are five examples of how cinema and literature create an imaginary world out of words or actual images. In fact, when cinema matches literature, it gives the chance to visualize, imagine and dream much more.

1. The trouble with adaptations

When told about cinema and literature, the first thing that comes to mind is the issue of adaptation. It is quite a dangerous exercise, especially when adapting a literature classic faithfully loved by its readers.

In 1897, in the preface of his novel The Nigger of the Narcissus, author, Joseph Conrad states: "*My task which I am trying to achieve is, by the power of the written word, to make you hear, to make you feel-it is, before all, to make you see*". In fact, while reading, we imagine a fantasy world made up of our own ideas and interpretations, and when a director transcribes their own vision of a book into a movie, it will not precisely match ours.

Some adaptations have been recognized as bringing the reader's mental image of the book to life.

2. The author on screen

Authors are a recurring theme in films. In fact, when cinema deals with literature, it can illustrate what a writer lifestyle is or was like back in time. Some authors in films are imaginary, like the Coen Brothers' Barton Fink *(1991)*, or actual writers, like Virginia Woolf in Stephen Daldry's The Hours *(2003)*.

3. Poetic realism: a new genre

In the 30–40's, a new cinematographic genre was born in France: poetic realism. As the name mentions, the main point of this new genre is to link a poetic dialogue style with social reality insights and situations. In other words, poetic realism movie directors glorify the working class and struggling characters by having them speak in a lyric poetic way. As a matter of fact, the favorite dialogue writer of this area was the French poet Jacques Prévert. The dialogues play an important role in the genre. Another link between cinema and literature is the ability to create, on screen, a new genre that uses literary devices such as poetry. In that regard, Children of Paradise *(1945)* by Marcel Carné again is another delightful example of poetic realism.

4. A poetic life on screen

When cinema encounters literature, it is also to represent on screen what literature signifies to people, what it means for them on a daily basis. This is what Jim Jarmusch is dealing with in his recent feature Paterson *(2016)* where his main character Paterson, starring Adam Driver, is a poet who lives in Paterson, New Jersey and inspires himself with the famous poet William Carlos Williams. The film simply follows his weekly routine which whom he shares with his girlfriend played by Golshifteh Farahani, a painter, singer and cupcake baker aspirant.

While books need sentences, movies have to set up concrete imagery through the screen to make people feel and experience cinema. Cinema needs to show more than books do, even though they are telling the same tale. However, the relationship between these two art forms is boundless because they both directly deal with images and the world of possibilities. Adaptations are not the only way to connect books and films, and, movies can be a support and/or be tributes to literature through diverse stylistic and cinematographic devices.

"Büyük Doğu"nun mimarı:
Necip Fazıl Kısakürek

İstanbul'da 26 Mayıs 1904'te Maraşlı bir ailenin tek çocuğuna "Necip Fazıl" adı verildi. Çocukluğu büyükbabasının Çemberlitaş'taki konağında geçti. Kız kardeşi Sema'nın beş yaşında ölümünden sonra annesi vereme yakalanınca ailesi Heybeliada'ya taşındı. Necip Fazıl, Bahriye Mektebindeki öğrencilik döneminde şiirle ilgilenmeye başladı. İstanbul'un işgali sırasında annesi ile birlikte Erzurum'daki dayısının yanına giden Necip Fazıl, bu arada henüz çok genç yaşta olan babasını kaybetti. 1921 yılında Darülfünun Edebiyat Medresesi Felsefe Şubesine girdi.

1925'te ilk şiir kitabı "*Örümcek Ağı*", 1928 yılında ikinci şiir kitabı olan "*Kaldırımlar*" yayımlandı. "*Ben ve Ötesi*"nin yayımlanmasından sonra üne kavuştu.

14 Mart 1936 tarihinde "*Ağaç*" adlı bir dergi çıkarmıştır. Yazarları arasında Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer, Mustafa Şekip Tunç'un da bulunduğu Ağaç, yeni kapanmış olan Yakup Kadri'nin sahipliğindeki Kadro dergisinin Burhan Belge, Vedat Nedim Tör, Şevket Süreyya Aydemir ve İsmail Husrev Tökin gibi yazarlarının savunduğu ve dönemin entelektüellerini hayli etkilemiş bulunan materyalist ve marksizan düşüncelerine karşı spiritüalist ve idealist bir çizgi izlemeyi öngörmüştür. Ankara'da altı sayı çıkan Ağaç dergisini Kısakürek, daha sonra İstanbul'a nakletmiş, ancak dergi 17. sayıda kapanmıştır.

1942 kışında askerde iken siyasî bir yazı kaleme alması nedeniyle mahkûm oldu ve ilk kez hapis cezası aldı. 1943 yılından itibaren "*Büyük Doğu*" dergisini çıkarmaya başladı.

1949'da Büyük Doğu Cemiyetini kurdu. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde konferanslar verdi. Sık sık kapatılan ve toplatılan Büyük Doğu'nun çıkmadığı sürelerde günlük fıkra ve yazıları çeşitli gazetelerde yayınladı.

26 Mayıs 1980'de Türk Edebiyat Vakfı tarafından "*Şairler Sultanı*" ve 1982 yılında yayımlanan "*Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*" isimli eseri münasebetiyle de "*Yılın Fikir ve Sanat Adamı*" seçildi.

25 Mayıs 1983'te hayatını kaybetti. Eyüp Sultan Mezarlığına defnedildi.

Eserleri

Şiir: Örümcek Ağı *(1925)*, **Kaldırımlar** *(1928)*, Ben ve Ötesi *(1932)*, **101 Hadis** *(1951)*, Sonsuzluk Kervanı *(1953)*, **Çile** *(1962)*, Şiirlerim *(1969)*, **Esselâm** *(1973)*, Öfke ve Hiciv *(1988)*.

Oyun: Tohum *(1935)*, **Bir Adam Yaratmak** *(1938)*, Künye *(1938)*, **Sabır Taşı** *(1940)*, Para *(1942)*, **Vatan Şairi Namık Kemal** *(1944)*, Nâm-ı Diğer Parmaksız Salih *(1949)*, **Reis Bey** *(1964)*, Ahşap Konak *(1964)*, **Siyah Pelerinli Adam** *(1964)*, Ulu Hakan Abdülhamid Han *(1969)*, **Yunus Emre** *(1969)*, Mukaddes Emanet *(1971)*, **Senaryo Romanları** *(1972)*, İbrahim Edhem *(1978)*.

Hikâye ve roman: Meşum Yakut *(1928)*, **Birkaç Hikâye Birkaç Tahlil** *(1933)*, Ruh Burkuntularından Hikâyeler *(1965)*, **Hikâyelerim** *(1970)*, Aynadaki Yalan *(1980)*, **Kafa Kâğıdı** *(1984)*.

Hatıra: Cinnet Mustatili *(1955)*, **Büyük Kapı** *(1965)*, Yılanlı Kuyudan *(1970)*, **Hac'dan Çizgiler, Renkler ve Sesler ve Nur Mahyaları** *(1973)*, O ve Ben *(1974)*, **Bâbıâli** *(1975)*.

Tasavvufî eserler: Halkadan Pırıltılar *(1948)*, **ki O Yüzden Varız** *(1961)*, İman ve Aksiyon *(1964)*, **Hazret-i Ali** *(1964)*, Peygamber Halkası *(1968)*, **Çöle İnen Nur** *(1969)*, Son Devrin Din Mazlumları *(1969)*, **Nur Harmanı** *(1970)*, Doğru Yolun Sapık Kolları *(1978)*, **İman ve İslam Atlası** *(1981)*, Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu *(1982)*.

Denemeler: Abdülhak Hamid ve Dolayısıyla *(1937)*, **Çerçeve** *(1940)*, Müdafaa *(1946)*, **Maskenizi Yırtıyorum** *(1953)*, At'a Senfoni *(1958)*, **Büyük Doğu'ya Doğru** *(1959)*, Türkiye'de Komünizma ve Köy Enstitüleri *(1962)*, **Ulu Hakan Abdülhamid Han** *(1965, 1970)*, Büyük Mazlumlar *(1966)*, **Türkiye'nin Manzarası** *(1968, 1973)*, Tanrı Kulundan Dinlediklerim *(I-II, 1968)*, **Bin Bir Çerçeve** *(I-V, 1968–1969)*, Vahîdüddin *(1968)*, **İdeolocya Örgüsü** *(1968)*, Benim Gözümle Menderes *(1970)*, **Tarihimizde Moskof** *(1973)*, Rapor *(I-XIII, 1976–1980)*, **Yolumuz, Hâlimiz, Çaremiz** *(1977)*, İhtilâl *(1977)*, **Yeniçeri** *(1977)*, Sahte Kahramanlar *(1984)*.

Sanatın formu, sanatkârın yorumu ve sinemada edebiyat uyarlaması

ABDULHAMİT GÜLER *

Sanat dalları arasındaki bağ, bağsızlık boyutuna evrildi, tarih boyunca. Kimi sanat dalları arasında geçişkenlik yumuşak, kimisi sert bir şekilde oldu. Fakat hepsi kendi formunu oluşturdu. Zaten kendi normunu ve formunu oluşturamayan hiçbir kuram ve çaba sanat olamaz. Sanatı özgün ve sınırsız kılan unsurlardan biri de bu; yeni bir yöntem…

Evet, sanatın varlığı, yöntem ile ele alınmalı. İnsanoğlu, var olduğu zamandan beri kendini ifade etmenin yollarını aradı. Henüz yazıyı bulamamışken işaret dilini kullandı. Sesi kullandı. Duvar resmini kullandı. Yazmaya başladı sonra. Çizdi, resmi kâğıda indirdi. Şekil de verdi, çamura. Sahneledi, duygularını. Şuurunu mısralara sıraladı ve şiir oldu. Ve nihayetinde sinema yaptı, insanoğlu. Her sanat eserini özel bir çerçevede ele alabilirken, sinemayı bütünlüklü şekilde düşünmek gerekiyor. Zira sinema, diğer bütün sanat dallarını *(ve hatta henüz doğmamışları belki)* bünyesinde barındırıyor. Ancak bu barındırma, sinemanın kendinden ödün vermemesi gereken devasa bir alan açıyor. Edebiyat ile sinema ilişkisini bu pencerede ele almak gerekiyor. Çünkü kimileri edebiyatı sinemanın atası sayıyor. Öyle olamaz tabii ki. Sanat eseri bağlantılı ancak bağımsızdır. Sinema ile edebiyat arasındaki irtibatı uyarlama meselesinde daha net görüyoruz. Evet, yöntem, ifade biçimidir. Anlatmaktır. Hikâye etmektir büyük oranda. Sinema da böyle. Ama sinemada hikâyesiz anlatım da mümkün. Daha doğrusu bildik hikâye etme yöntemlerinin çok dışında bir şeyden bahsediyoruz. Hikâye ve öykünün, bir edebiyat türü olarak sinemaya daha çok uyarlandığını düşünebiliriz. Zira esasında her film senaryosu da bir hikâyeye dayanır. Bir edebî eser uyarlamasının, okurun o eserle bağına olan etkisi filmin başarı seviyesine göre değişir. Uyarlamanın tam da bu noktada tehlikeli bir yapısı var. Zira matbu eserin doğrudan okuyucunun hayal gücüne hitap etmesinin üzerine sinemaya uyarlandığında ise hayalde çizilen resim tamamen filmdeki hâle teslim olur. Çok başarılı bir uyarlama olması hâlinde aksi etki oluşturabilir. Ancak fazlasıyla görece ve eser türüne göre değişen bir durum bu. Fantastik bir eserde görsel öğe ve sinema hileleri etkili olurken, şiirsel bir eserde ise tamamen film dili yönlendirici oluyor. Hiçbir sanat dalı bir başka sanat dalı için vazgeçilmez değildir. Hele sinema, –bütün sanat dallarını içinde barındırabilme özelliğine rağmen– hiçbir kaynağa mahkûm değildir. Zira bir kaynağa mahkûm olan herhangi bir sanat dalı, olgunlaşmamış ve kendileşmemiştir. Sinema için önemli olan şu ki; bir filmde, başka sanat dalının tadı alınıyorsa, o eser başarısızdır. Misal; bir roman uyarlamasında, romanın kendi dilinden, yazım tekniğinden kurtulamamış, "*sadık kalma*" adına diğer sanat eserine mahkûm kalmış bir film başarısızdır. Sinemanın bütün sihirli argümanlarıyla uyarlanan "*malzeme*", tamamen yeni bir sanat eserine yani sinemaya dönüşmelidir. Somuta indirgeyip birkaç film örneği verelim… İzlediğim en başarılı edebiyat uyarlamalarından biri "*Kayıp Kız*"dır *(Gone Girl)*. David Fincher'ın 2014 tarihli filmi, beslendiği edebiyat eserinden yola çıkıp tamamen özgün bir anlatı olan sinemanın imkânlarını kullanarak yeni bir tat oluşturuyor. Joe Wright'ın 2012'de filme aldığı "*Anna Karenina*", Tolstoy'un klasiğinin güçlü zemininde yepyeni ve unutulmaz bir tecrübe ortaya koyuyor.

Son örnek İran'dan olsun… Abbas Kiyarüstemi'nin 2008 yılında çektiği "*Şirin*" filmi de uyarlama konusunda çığır açan çalışmalardan biri. *(Hüsrev)* Ferhat ile Şirin'in meşhur hikâyesini ele alan Kiyarüstemi, öylesine deneysel ve etkili bir yöntem ortaya koyuyor ki, hikâye bir kadın algısına dönüşüyor.

** Yazar, senarist, yönetmen.*

Hikâyenin geleceği, geleceğin hikâyesi

HALİL İBRAHİM İZGİ *

Pek çok kişi yazılı kültürün bittiğini, bazıları artık roman çağının kapandığını, kimileri de hikâyelerin artık eskisi kadar önemli olmadığını söylüyor. Bunlardan bir kısmı ya da tamamı gerçek olabilir. Ancak gerçek olan bir şey daha var ki o da hikâyelere olan ihtiyacımızın asla bitmeyeceği… Araçlar ne olursa olsun yazmaya olan tutkumuz sönmeyecek, okumaya olan tutkumuz da bitmeyecek. Yazının önemini yitirdiğini düşündüğümüz günümüz dünyasında video içeriklerle ilgili en büyük eleştiri senaryoların yeterince düzgün olmadığı. Hâlâ iyi hikâyelere ihtiyacımız var. Bu ihtiyaç bitmeyecek. Yazının biçim değiştirdiği tuhaf zamanların karamsarlığa meyyal yazarlarıyız. Artık okurlar eskisi gibi tepkilerini iletmekte cömert değil ve çeşitlenen yayıncılar arasında satırlarımız nadiren etki uyandırabilecek gücü kendinde buluyor. Gün içindeki yüzlerce mesaj arasında geçip giden sessiz gemilere benzetebiliriz. Yazan insanların karamsarlık dolu iç çekişlerini geride bırakırsak günümüz dünyasının edebiyat için ne büyük imkânlar sağladığını görüp, Allah'a şükredebiliriz. Sosyal medya bizi hiç olmadığı kadar büyük kitlelerle buluşturuyor. Yazılarımızı yayınlayacak mecralar olmasa bile kendimiz ücretsiz olarak dijital dünyada saklayabiliyoruz. Daha da ötesi tüm yazılarımız evrenin farklı yerlerindeki okuyucular tarafından gece gündüz okunabiliyor. Peki, o zaman derdimiz nedir? Neden yakınıyoruz? Okumaktan yüksünmek ve tamamını okumadığımız kitapların adını sayarak geçmişe öykünmek niye? Okumak olduğu kadar okumamak için mazeret bulmak da edebiyat evreninin parçası. Her şeyi hızla tükettiğimiz zamanlarda gerçek edebiyat parçalarına kavuşabilmek için biraz sükûnete ihtiyacımız var. Ancak en son yapmamız gereken şey hikâyenin geleceği hakkında endişe geliştirmek. Gazete gibi bir şablonun içinde uç veren hikâye ve roman biçimleri elbette dijital ortamların içinde de kök salacaktır. Yazarları ortaya çıkarak kelimelerden çok onlara kulak verenlerdi. İhtiyacımız olan sadece sabır. Birçok ünlü yazar, basılı kitaplar döneminde gerçek ilgiye kavuşmadı. En azından ömürleri buna yetmedi. Yaşadığı dönemde parlayan yazarlardan çok azı da ışıklarını geleceğe taşıyabildiler. Kimin geleceğe kalacağı konusunda hiç kimsenin doğru bir tahmine sahip olabileceğini düşünmüyorum. Mesele de bu değil zaten. Hikâyelerimizi anlatmak ve yeni hikâyeler dinlemek. Kurguyu güzel kılan, olmamışı olmuş gibi kabul ederek bir zaman parantezi açmak. Tüm gerçekliği bir hayalin etrafında dolanan insanlar olarak yazabildiğimiz tüm harfler için ayrı ayrı şükretmemiz gerekiyor.

Hikâyenin geleceği bugün yazılıyor ve gerçekten de "*yazı kalıyor*" nerede olursa olsun. Artık hepimiz eser miktarda eserler veren yazarlarız. Birbirimize ilham vermek ve birbirimizden ilham almak için daha fazla sebebimiz var. Birbirimizi anlamak için daha fazla kulağımız ve ancak –ah ne kötü– çok az zamanımız var. Geleceğin hikâyesi, sabırlı kulakların üstünde şekillenecek, birbirimize kulak verdiğimiz ölçüde anlatılmaya değer hikâyelerimiz olacak. Yoksa? Yoksa gerisi kocaman bir gürültü… Dijital çağın geçiş uğultusu da bunu göstermiyor mu zaten!

** Yazar.*

Kudüs sevdalısı büyük mütefekkir

Nuri Pakdil

Eserleri

- Harikalar Tablosu / Prevert, Oyun/Çeviri, Temmuz 1974
- Ay Operası / Prevert, Şiir/Çeviri, Nisan 1975
- Biat II, Deneme, Ocak 1977
- Bağlanma, Deneme, Şubat 1979
- Bir Yazarın Notları II, Deneme, Aralık 1980
- Put Yapımevleri, Oyun, Nisan 1980
- Biat III, Deneme, Nisan 1981
- Anneler ve Kudüsler *(Şiir)*
- Bir Yazarın Notları III, Deneme, Mayıs 1981
- Kasırganın Çatırtıları / Guillevic, Şiir/Çeviri, Mayıs 1981
- Bir Yazarın Notları IV, Deneme, Eylül 1982
- Kalbimin Üstünde Bir Avuç Güneş, Oyun, Haziran 1982
- Edebiyat Kulesi, Deneme, Şubat 1984
- Sükût Sûretinde, Şiir, Şubat 1997
- Derviş Hüneri, Deneme, Mart 1997
- Batı Notları, Gezi-İzlenim, Mart 1997
- Arap Saati, Deneme, Mayıs 1997
- Umut, Oyun, Haziran 1997
- Ahid Kulesi, Şiir, Haziran 1997
- Korku, Oyun, Ağustos 1997
- Klas Duruş, Deneme, Ekim 1997
- Arap Şiiri *(Güldeste)* I, Şiir/Çeviri, Haziran 1998
- Arap Şiiri *(Güldeste)* II, Şiir/Çeviri, Haziran 1998
- Kalem Kalesi, Deneme, Ekim 1998
- Bir Yazarın Notları I, Deneme, Mart 1999
- Osmanlı Simitçiler Kasîdesi, Şiir, Temmuz 1999
- Otel Gören Defterler 1: Çarpışan Sesler, Deneme, Aralık 1999
- Otel Gören Defterler 2: Yazının Epik Resmi Çekildiği Sırada, Deneme, Mayıs 2000
- Otel Gören Defterler 3: Büyük Sorgu, Deneme, Kasım 2001
- Otel Gören Defterler 4: Simsiyah, Deneme, Nisan 2002
- Otel Gören Defterler 5: Ateş Hattında Harf Müfrezeleri, Deneme, Ocak 2003
- Otel Gören Defterler 6: Yazmak Bir Mucize, Deneme, Haziran 2005

“Nuri Pakdil’i anlatmak “Gece, Kudüs ve Yalnızlık” kelimelerini teker teker şerh etmekle eş değerdir. Gece, onun için otel odalarında, duvarına astığı Kudüs resmine bakarak geçirdiği muhteşem yalnızlıkların daktilo tuşlarının sesiyle anlam bulmasıdır. Çocukluğunda üzerinde uyuyakaldığı atlaslarda, zihnine kazıdığı coğrafyanın yalnızlığını paylaşır.”

- **İstanbul Üniversitesi** Hukuk Fakültesini bitirdi.
- **1954-55** yıllarında ilk çalışmalarını, şiir ve deneme türlerinde Maraş’ta, “*Demokrasiye Hizmet*” gazetesinde yayımladı. Lisedeyken “*Hamle*” adında bir dergi çıkardı.
- **1964**’te İstanbul’da haftalık bir dergide sanat sayfaları düzenledi.
- **Edebiyat** dergisini *(Şubat 1969)* ve Edebiyat Dergisi Yayınlarını *(1972)* kurdu.
- **Edebiyat Dergisi Yayınlarının** ilk kitabı “*Batı Notları*”dır.
- **Edebiyat Dergisi**; kimi aralıklarla uzun yıllar sürdürdüğü yayınına, Aralık 1984’te ara verdi.
- **Edebiyat Dergisi** Yayınları, **1972-1984** yılları arasında 18’i Nuri Pakdil imzasını taşıyan 45 kitap yayımladı.
- **28 Şubat 1997** tarihinde Edebiyat Dergisi Yayınlarından yeniden kitap yayımlamaya başladı. Daha önce yayımlanan 5 kitabın yeniden çalışılmış basımı ve 12 yeni kitabın ilk basımları yapıldı.
- **Kasım 2014**’te Necip Fazıl Saygı Ödülünün ilkini aldı.

Divan edebiyatının seyri

“Divan edebiyatı; nazarî ve estetik esaslarını İslamî kültürden alan ve Türk edebiyatının şiir ufkunun doruklarını yaşadığı, Fars edebiyatının her yönüyle etkisinde şekillenip, yıllar geçtikçe biçimlenen bir edebiyat geleneğidir... Divan edebiyatında sanat ve estetik gaye her zaman ön plandadır.”

MEVLANA

YUNUS EMRE

I. BAYEZİD

II. MURAD

FATİH SULTAN MEHMED

13. yüzyıl

Türk edebiyatının ve tasavvuf edebiyatının sınırları aşan büyüğü Hz. Mevlana'nın şiir söylediği yıllar. “*Mesnevi*”, “*Divan-ı Kebir*” ve “*Fihi Ma Fih*” bu söyleyişin en kıymetli meyveleridir. Mevlana'nın ardından oğlu Sultan Veled'in Türkçe söylediği şiirler ile Ahmed Fakih'in “*Divan*”ı, Şeyyad Hamza'nın “*Yûsuf u Züleyha*”sı, Hoca Dehhânî'nin tasavvuf sonrası şiirleri bu dönemlere denk gelir.

14. yüzyıl

Divan edebiyatın dilini şekillendiren Farsçadan yavaş yavaş Türkçeye dönüş zamanları... Türkçeyi sanatlı bir üslupla kullanan Gülşehrî'nin “*Mantıku't-Tayr*”ı bu nev'in ilk önemli örneklerinden. “*Garipneme*”si ile Âşık Paşa'nın, “*Tuyuğlar*”ı ile Kadı Burhaneddin'in, “*Divan*”ı ile Ahmedî'nin sözleri bu yüzyıllarda yankılanır.

15. yüzyıl

II. Murad'ın “*Muradî*”, Fatih'in “*Avni*” ve I. Bayezid'in “*Adlî*” mahlasları ile Türkçe şiir söylediği zamanlardır. Büyük şair Şeyhî'nin, nefislerinin kibrini yarıştıranları hicvettiği “*Hârname*”si ile âşıklar için söylediği “*Hüsrev ile Şirin*”i; “*Şairler Sultanı*” Ahmet Paşa'nın “*Divan*”ı ile asrın üçüncü büyük sanatçısı Necati'nin “*Divan*”ı ve herkesin diline en az bir dizesi yankılanan Süleyman Çelebi'nin “*Mevlid*”i bu zamanlara denk gelir.

16. yüzyıl

“*Leyla ile Mecnun*”un, “*Su Kasidesi*”nin ve daha nice şiirlerin sahibi Fuzulî'nin sesi ile Şairler Sultanı Bâkî'nin Osmanlı saltanatının ihtişamına şahit şiirleri bu dönemin eserlerindendir.

17. yüzyıl

Hicivleriyle Nef'i ve “*Hayriyye*”si ile Nâbi bu dönemin güzel şiir söyleyenidir.

18. yüzyıl

Divan şairinin son incileri Nedim ve Şeyh Galip, son yüzyılın en büyük şairleridir. Hüsn-ü Aşk hâlâ şarkılara, bestelere, oyunlara, filmlere ilham verir.

FUZULİ

NABİ

SÜLEYMAN ÇELEBİ

ŞEYH GALİB

AŞIK PAŞA

“Diriliş”in üstadı: A. Sezai Karakoç

İkinci Yeni şiirinin uç beyi, yeni mistik şiirin kıyas kabul etmez şairi, tevazu ve beyefendiliğin kalesi... Büyük bir düşünür, siyasetçi, şair ve yazar olan Sezai Karakoç resmî kayıtlara göre 22 Ocak 1933'de Diyarbakır'da doğmuştur. Oldukça parlak bir eğitim hayatı geçirmiş, çeşitli dergilerde çalışmış, onlarca kitap yazmış, Türkiye'den ve dünyadan çeşitli sanat ödüllerine layık görülmüştür. Monna Rosa şiiri ile efsaneleşen Karakoç, yaşayan en büyük Türk şairlerinden biri olarak gösterilmektedir.

- **1933**'te Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde doğdu.
- **Parasız yatılı** okuduğu Gaziantep Lisesini 1950'de bitirdi. 1955'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat Bölümünden mezun oldu.
- **1956-1965** arasında Maliye müfettiş yardımcılığı ve gelirler kontrolörlüğü görevlerinde çalıştı. Temmuz 1965'te memurluktan ayrıldı.
- **Gazetecilik** ve yayıncılık işlerine girişti. “*Diriliş*” dergisini aylık, haftalık bazen haftada iki kez yayımladı.
- **1971**'den sonra kısa bir süre için Gelirler Genel Müdürlüğünde gelirler kontrolörlüğü yaptı.
- **1974** sonrası yeniden devlet memurluğu görevinden ayrılarak gazetecilik ve yayıncılığa başladı.
- **Yeni İstiklal**, Yeni İstanbul, Babıali'de Sabah, Millî Gazete'de yazılar yazdı.
- **İlk şiiri** 1951'de “*Hisar*” dergisinde çıktı.
- **Üniversite yıllarında** 1955'te “*Şiir Sanatı*” dergisini çıkardı.
- **Mülkiye**, Yenilik, XX. Asır, İstanbul, Şiir Sanatı dergilerindeki şiirleriyle tanındı.
- **Başlangıçta** Pazar Postası'nda İkinci Yeni akımı doğrultusunda şiirler yazdı. Daha sonraki yıllarda tümüyle kendi şiirine yöneldi.
- **Yeni biçim** araştırmalarına, değişik imgelerle kendine özgü, mistik ve İslamî içeriğe yer veren eserleriyle kuşağının en iyi şairleri arasına girdi.
- **Gazete yazılarında** ise İslam toplumlarının çağdaş dünyadaki konumlarını ele aldı.
- **Eski Türk** uygarlıklarına ilişkin değerlerle, çağdaş bir kişilik oluşturma düşüncelerini işledi.

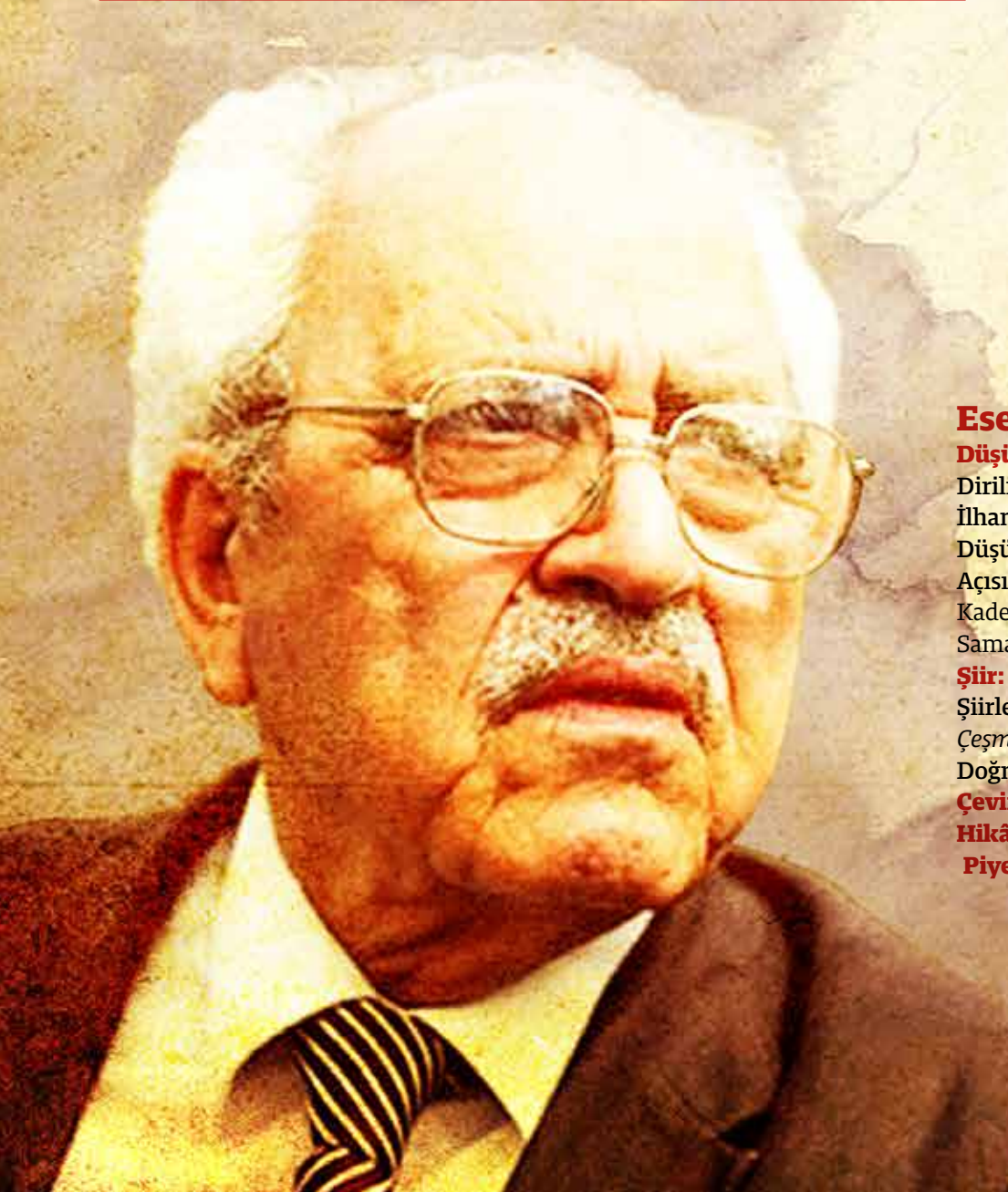

Eserleri

Düşünce: Ruhun Dirilişi, **Kıyamet Aşısı**, İslam, **Yitik Cennet**, İnsanlığın Dirilişi, **İslam'ın Dirilişi**, Makamda, **Diriliş Muştusu**, Çağ ve İlham-1, **Çağ ve İlham-2**, Çağ ve İlham-3, **Çağ ve İlham-4**, İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü, **Diriliş Neslinin Amentüsü**, Düşünceler-1, **Düşünceler-2**, Gündönümü, **Dirilişin Çevresinde**, Fizikötesi Açısından-1, **Fizikötesi Açısından-2**, Fizikötesi Açısından-3, **Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı-1**, Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı-2, **Unutuş ve Hatırlayış**, Varolma Savaşı, **Çağdaş Batı Düşüncesinden**, Samanyolunda Ziyafet.

Şiir: Şiirler-1 *(Monna Rosa)*, **Şiirler-2** *(Şahdamar, Körfez, Sesler)*, Şiirler-3 *(Hızırla Kırk Saat)*, **Şiirler-4** *(Taha'nın Kitabı, Gül Muştusu)*, Şiirler-5 *(Zamana Adanmış Sözler)*, **Şiirler-6** *(Ayinler, Çeşmeler)*, Şiirler-7 *(Leyla ile Mecnun)*, **Şiirler-8** *(Ateş Dansı)*, Şiirler-9 *(Alınyazısı Saati)*, **Gün Doğmadan** *(Bütün Şiirleri)*.

Çeviri şiir: İslam'ın Şiir Anıtlarından, **Batı Şiirlerinden**.

Hikâye: Hikâyeler-1 *(Meydan Ortaya Çıktığında)*, **Hikâyeler-2** *(Portreler)*.

Piyes: Piyesler-1, **Armağan**.

Deneme: Edebiyat Yazıları-1, **Edebiyat Yazıları-2**, Edebiyat Yazıları-3.

İnceleme: Mehmed Akif, **Yunus Emre**, Mevlana.

Günlük Yazılar: Günlük Yazılar-1 *(Farklar)*, **Günlük Yazılar-2** *(Sütun)*, Günlük Yazılar-3 *(Sur)*, **Günlük Yazılar-4** *(Gün Saati)*.

Söyleşiler: Tarihin Yol Ağzında, **Çıkış Yolu-1**, Çıkış Yolu-2, **Çıkış Yolu-3.**

Dostluk üzerine...

Fethi Gemuhluoğlu

Fethi Gemuhluoğlu

Efendim,

Evveli, ahiri, zâhirî, bâtını selamlarım... El-Evvelü Allah, el-Âhirü Allah, ez-Zâhirü Allah, el-Bâtınü Allah. Sâhib'i selamlarım... Sâhib-i Hakîki'yi selamlarım... Sağımı, solumu, önümü, ardımı selamlarım... "*Levlâke Sırrının Mazhan*"nı selamlarım. Validesini, Hadice Validemi, Fâtıma Validemi selamlarım... Cihâr-ı Yâr-ı Güzîn'i selâmlarım... Erkân-ı Erbaa'yı: Selman'ı, Mikdad'ı, Ammar'ı, Ebu-Zer'i selamlarım... İmâmeyn'i Muhteremeyn'i selamlarım... Taife-i ecinniyi selamlarım, müminlerini ve müslimlerini... Ve sizi selamlarım...

Peygamber-i Ekber *(s.a.v.)* bir hadis-i nebevîlerinde buyuruyorlar ki, "*Önce selam, sonra kelam*"... Önce sizi selamlıyorum... Yine Peygamber-i Ekber *(s.a.v.)* buyuruyorlar ki bir hadis-i nebevîlerinde, "*Önce refik, sonra tarik*"... Önce yolda yoldaş, sonra yol.

Dostluk üzerine konuşmak gibi, hiç mutadım değil konuşmak. Elli üç yaşındayım. Kırk senedir söz orucu tutuyorum. En az yirmi senedir, yirmi beş senedir yazı orucu tutuyorum. Ne yazarım ne çizerim. Zaten okuryazar takımından da değilim. Ama bu sözlerim size sanki bir veda gibi, sanki son sözlerim gibi... "*Hâl sârîdir*" buyurulmuştur. Maraz da sârîdir. Dilerim ve umarım ki, benim marazım sârî olmasın ve burada şevk sârî olsun, cezbe sârî olsun ve aşk sârî olsun.

Tabii, ezelde aşk vardı. "*Levlâke levlâke lemâ halaktü'l-eflâk*"de kâinatın aşk için halk edildiği meydanda. Onu... Eşrefoğlu diyor ki:

Yoğ idi levh ü kalem, aşk var idi
Âşık u ma'şûk u aşk bir yâr idi
Âşık u ma'şûk u aşk bir yâr iken
Cebrail ol arada ağyâr idi

Cebrail, Cibril-i Emin, Nâmûs-ı Ekber ol arada ağyâr idi, der. Demek ki, kâinat, eflâk aşk üzere, dostluk üzere halk edilmiştir.

Size bazı dostluk, remzi de olsa bazı dostluk hikâyeleri anlatmak isterim. Bu hikâyeler, hakikatin ta kendisidir. Dost ol kişidir ki, öldürülmesi muhakkak ve mukarrer olan gecede Peygamber-i Ekber'in *(s.a.v.)* yatağında yatar, O'na Şâh-ı Velâyet denir. Dost ol kişidir ki, Yâr-ı Gâr'dır. Kucağında, mübarek bir emanet vardır. Bütün delikleri, elbisesinden muhtelif parçalarla tıkar, son deliğe tabanını dayamıştır. Kucağındaki mübarek emanet, uyumayan uyanıklık içinde uyur görünmektedir. Oradan Ebubekir'i yılan sokar. Dost, son deliğe tabanını, taban gibi görünen gönlünü uzatandır, gönlü ile orayı tıkayandır.

Her şey gönülde cereyan ediyor. Ve insanlar, biz zannediyoruz ki, hâl-i cimadan doğuruyorlar. İnsanlar, hâl-i cimadan doğmuyorlar. İnsanları gönül döllüyor. Gönül çocukları, onun için ayrı oluyor. Ve gönül çocuklarının çoğu onun için "*yol evlâdı*" oluyor, "*bel evlâdı*" olmuyor. Tasavvufta, yol oğlu olmak, bel oğlu olmaktan; yol evlâdı olmak, bel evlâdı olmaktan onun için mukaddemdir.

.....

Şimdi, Batı adamınındır bunalım, diyorum. Doğu adamının, gerçek mümin ve muvahhid kişinin bunalımı olmaz, diyorum. Ve bunu şiir yazan, hikâye yazan, roman yazan dostlarıma da her zaman bıkıp usanmadan söylüyorum. Ben hayatın cezbe ve şevk üzerine bina edildiğine kailim. Hani ilk defa kelime-i şehadet getiriyor gibi getirmedikçe, kelime-i şehadet olmaz. İlk defa âşık oluyor gibidir, ilk defa yürek çarpmışa dönüyor gibidir. İlk defa şevk içindedir, vecd içindedir, istiğrâk hâlindedir ve aşk-ı ilahîde müstağraktır. Onun için... Biz müstağrak adamlara pek tahammül edemiyoruz.

Burada vakit için de bir şey söyleyeyim. Vakte de dost olmak gerekir. Çünkü, beyefendiler, vakit de mahlûktur. Vakit de halk edilmiştir. Vaktin de bir eceli vardır. İnsanın eceli gibi, vaktin de bir eceli vardır. Ve vakit de mahlûktur. Şair doğru söylüyor, "*vakit dar olsa gerek*" diyor. Vakit dardır. İnsan ömrü kısadır. Bu Osmanlı'dan kalan halk, kendisini gözden geçirsin. Biz İ'lâ-yı Kelimetullah üzere Allah'ın vazifelendirdiği halkın devamı mıyız?

Yine kendimizi gözden geçirelim, biz Hakk'ın ayali olan halk mıyız? Biz Hakk'ın ayali olan halk mıyız, kendimizi gözden geçirelim. Yine kendimizi gözden geçirelim, Ensardan mıyız muhacirinden miyiz? Hangi ahlak ile Allah'ın ahlakı ile taalluk etmiş miyiz? Kim karşımızda muhacirindendir kim Ashâb ahlakı ile ahlaklanmıştır, kim ensardandır? Öyleyse oturup kendi kendimizi de... Başımızı ellerimizin arasına alarak, her türlü silahı terk ederek, "*Ben nefsimi katlettim, hem şehidim hem gazi*" diyerek, cihadın küçüğünden büyüğüne dönerek; "*Ben nefsimi katlettim, hem şehidim hem gazi*"yim diyebilerek, bunu demenin iffetini yaşayarak, bunu diyebilmenin temrinini icra ederek; kendimize karşı saygılı olarak; kendimize karşı çok halim, selim ve kerim olmadan gayrıya karşı çok halim, selim ve kerim olarak; gayrıya karşı rıfk ile hilm ile gayrıya asıl dost olarak ama önce kendimize dost olarak; tarihimize, coğrafyamıza, ağacımıza, komşumuza, uzuvlarımıza, dişimize...

Peygamber-i Ekber *(s.a.v.)* buyuruyorlar ki fem-i saadetlerinden, "*Diş fırçalamak farz olacaktı.*" Eğer Peygamber-i Ekber'in *(s.a.v.)* ümmetinden ağzında dişi olmayanlar varsa, bir tanesi bile delikse, ağzı bomboşsa, onların kelime-i şehadet getirmekten adeta utanmaları gerekir. Hayâ sahibi olmaları gerekir. Dişimize bile saygıyı emrediyor, bütün uzuvlarımıza, sonra gönlümüze, sonra insanımıza, sonra vakte... Yani dostluk...

Uzuvlarımıza da dostluğumuz yok. Uzuvlarımıza dostluğumuz olsa... "*Dost yüzünü göremezsem bu gözlerim nemdir benim*" diyor. Biz dost yüzünü göremiyorsak gözlerimizin vazifesi nedir? "*Dilsizler haberini kulaksız dinleyesi*" diyor; kulağımıza dost değiliz. Gönlümüze dost değiliz. Gönlümüz Beytullah değil. Kan deveran ettiren –ettiriyor mu ettirmiyor mu benimki, o da meçhul– bir uzuv. Biz uzuvlarımızın da hakkını vermiyoruz. Çünkü kendimize dost değiliz.

Sözümüzün başına dönüyorum yani aşk: "*Aşk gelecek, cümle eksikler biter*" dendiği doğrudur. İlmin kîl u kâl olduğu doğrudur. Çünkü gerçek olan aşktır. Doğru söylüyor Eşrefoğlu, gayet tabii Hakk kelamı ediyor, şiir yazmak gayreti içinde değil. Diyor ki, "*Gökten bela yağmur gibi yağsa / Başını ana tutmaktır adı aşk*".

Fethi Gemuhluoğlu

Tabii, Yunus doğru söylüyor, "*Aşk gelecek, cümle eksikler biter*" diyerek. Tabii, bunlar doğru. Tabii, biz meczubu yanlış anlıyoruz. Biz istiğrakı yanlış anlıyoruz. Biz aşkta müstağrak olmayı yanlış kıymetlendiriyoruz.

Ve Peygamber-i Ekber *(s.a.v.)* yine söylüyorlar... Bir zaman, bir küçük çalışma yapıyordum. Okuryazar olmamam buna mani oldu. Bilemedim, emri bilemedim, kıymetini bilemedim, kendimi bilemedim, kendime saygısızlık ettim. Ama bu saygısızlık esnasında Yunus'la meşgul oldum. Yunus'ta kırka, elliye yakın beyit ve mısra yakaladım. İlm-i hadiste ileride değilim ama gördüm ki, Yunus'un çok sevilen mısraları ve beyitleri hadis tercümeleri...

Peygamber-i Ekber *(s.a.v.)* buyuruyorlar ki, "*Sevdiklerinize sevginizi izhar ediniz.*" Yunus diyor ki, "*Sevdiğimi söylemezsem, sevmek derdi beni boğar.*" Görüyorsunuz ki hilkat, muhabbet üzere ve aşk üzere halk edilmiş.

Şimdi, bir şey daha, bir emanet daha söyleyeyim; hep cezbeden, aşktan bahsettim. Fakat size ehl-i aşk için de bir hadis-i nebevî söyleyeceğim: Peygamber-i Ekber *(s.a.v.)* buyuruyorlar ki, "*Ehl-i aşk ile meşveret eylemeyiniz.*" Onlar ehl-i temkin değillerdir. "*Ehl-i aşk ile meşveret eylemeyiniz. Zira onların kalpleri muhterik, akılları maslûb olduğundan re'y-i tedbirleri olmaz.*"

Ve kelam, ölüme, dostluğa kadar kelam burada tükeniyor. Kelamı tükettim. Yine selama dönmüş oldum.

Ve size diyorum ki, gözü ışımış olun. Çünkü sabah oluyor. Şeb-i yeldâdan geçtik, küfür bitti. Küfür bir zatta kemâlini bulmuştu, bitti. Şimdi onun önünde duruyorlar, şimdi putperestliği onun önünde icra ediyorlar. Nifak bir zatta idi, o da bitti. Riya devrini geçiyoruz beyler. Hiçbir tünel ebedî değildir; ebedî olursa adına tünel denmez. Hiçbir tünel ebedî değildir.

Ve Yahya Kemal Bey yanlış söylüyor, "*İman, bir şevk olan zamanlar geçti*" diyor. Geçmemiştir. İman, bir şevk olan zaman tekrar gelmiştir. Ebedîdir. Her zaman öyledir. Her zaman iman bir şevktir. O zaman geçmemiştir. Onun vakt-i eceli... Hani, onun vakti henüz ecelsizdir; sonunda mukadderdir o.

Son sözüm: "*Nefesler pâyende ola. Demler, safalar müzdâd ola. Kulûb-ı âşıkan küşâde ola...*"

Bana hakkınızı helâl ediniz.

Fethi Gemuhluoğlu

Not: Yukarıdaki metin, Merhum Fethi Gemuhluoğlu'nun, 22 Kasım 1975 tarihinde "Dostluk" üzerine irticalen yaptığı konuşmadır.

Türkiye'nin ruhunu anlatamadan hayata veda etti

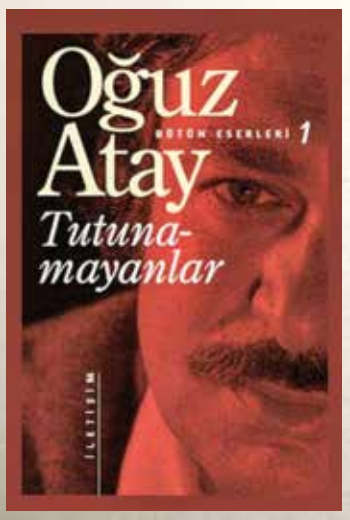

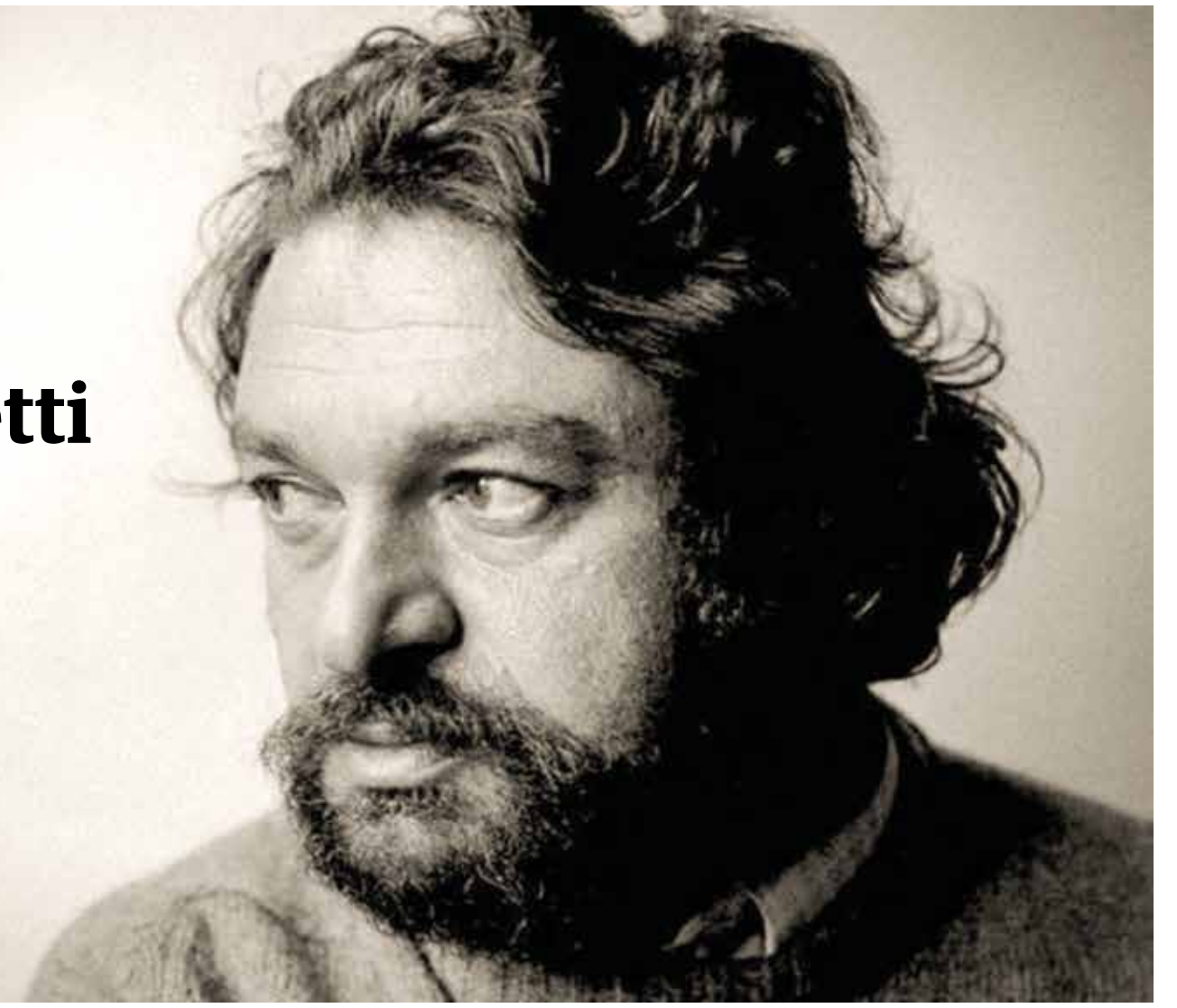

Türkiye'nin en büyük yazarları arasında olan Oğuz Atay, bundan 42 yıl önce hayata erken yaşta veda ettiğinde en büyük hayalini tamamlayamadı. Atay, ünlü romanı "*Tutunamayanlar*"dan hareketle, "*Türk Tutunamayanlar Ansiklopedisi*" planını hayata geçiremedi.

"*Tutunamayanlar*", "*Tehlikeli Oyunlar*" ve "*Korkuyu Beklerken*" gibi kült kitapların yazarı Oğuz Atay, 1934 yılında Kastamonu'nun İnebolu ilçesinde doğdu. Aslında bir mühendis olan Atay, çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanan makaleleriyle edebiyata adım attı. Oğuz Atay, Tutunamayanlar'ın 1971–72'de yayımlanmasından sonra, önemli bir tartışmanın odak noktası oldu. Bu romanıyla, 1970 TRT Roman Ödülünü kazandı.

Türk edebiyatının en önemli eserlerinden biri olan Tutunamayanlar, eleştirmen Berna Moran tarafından, "*Hem söyledikleri hem de söyleyiş biçimiyle bir başkaldırı*" olarak nitelendirildi. Moran'a göre Tutunamayanlar'daki edebî yetkinlik, Türk romanını çağdaş roman anlayışıyla aynı hizaya getirmiş ve ona çok şey kazandırmıştır.

Atay'ın büyük etki yaratan eseri Tutunamayanlar'ı 1973'te yayımladığı "*Tehlikeli Oyunlar*" adlı ikinci romanı izledi. Hikâyelerini, "*Korkuyu Beklerken*" başlığı altında toplayan Atay, 1911–1967 yılları arasında yaşamış Prof. Mustafa İnan'ın hayatını konu eden "*Bir Bilim Adamının Romanı*"nı 1975 yılında yayımdı. 1973 yılında yayımlanan "*Oyunlarla Yaşayanlar*" adlı oyunu Devlet Tiyatrosunda sahnelendi. Atay, beyninde çıkan bir tümör nedeniyle büyük projesi "*Türkiye'nin Ruhu*"nu yazamadan 13 Aralık 1977'de, İstanbul'da hayatını kaybetti.

Öldükten sonra 1987'de "*Günlük*", 1998'de ise Eylembilim adlı kitapları yayımlandı. Sağlığında hiçbir kitabı ikinci baskı bile yapamayan Atay'ın kitapları ölümünden sonra büyük ilgi gördü ve defalarca basıldı. Yıldız Ecevit'in hazırladığı Oğuz Atay biyografisi "*Ben Buradayım…*", 2005 yılında yayınlandı. Türk edebiyatında yazdığı Tutunamayanlar ile postmodern tarzda eser veren ilk yazar Oğuz Atay'dır.

"Tutunamayan" roman: Tutunamayanlar

Türk edebiyatı için dönüm noktası sayılan Tutunamayanlar'ın nasıl olup da Oğuz Atay'ın hayatında etkisini göstermediği hep tartışılan bir konu. Aslında bu sorunun belki de en basit yanıtı, Atay'ın değerinin ölümünden sonra anlaşılmasında yatıyor olduğu…

Atay'ın "*Bir Bilim Adamının Romanı*" adlı eserinde anlattığı Prof. Dr. Mustafa İnan'ın kızı Prof. Dr. Esin İnan'ın, ünlü yazarın mezun olduğu İstanbul Teknik Üniversitesindeki bir anma töreninde kullandığı şu ifadeler belki de her şeyi daha iyi anlatıyor:

"*Atay, bu ilk romanını yazarken pek mutlu sayılmıyordu. Romanı kolunun altına alıp matbaacıları gezdiğini hatırlıyorum. Kimse basmıyordu. 'Bu kitabı okumak, anlamak zor' diyorlardı. Sonra bir yayıncı çıktı, çok fazla okumadan bastı kitabı. Günler geçti, aylar geçti kitap hakkında çıt yok; kimse konuşmuyor, yazmıyordu. Atay, gerçekten çok mutsuzdu. Birileri çıksın, 'Bir şeye benzemiyor desin, ona bile razıyım.' diyordu.*"

Tutunamayanlar, 1970 TRT Roman Ödülünü almasına rağmen yayıncı bulamaz. İnan'ın bahsettiği ilk yayıncı olan Sinan Yayınevi, 1971'de kitabı iki cilt hâlinde basar. Yayınevinin sahibi Hayati Asilyazıcı, kitabın TRT'den ödül aldığını duyunca merak edip teksir kopyasını okuduğunu ve hemen basmak istediğini söylüyor. Atay, kendisini telefonla arayan Asilyazıcı'ya inanmaz; "*Emin misiniz? Kaç aydır uğraşıyorum kimse basmak istemedi.*" der. Asilyazıcı, "*İki cilt yapalım, rahat okunur*" der.

Romanın sessizlikle karşılanmasının bir nedeni okurların ve eleştirmenlerin yeni, katmanlı bir biçimle karşılaşmasıdır. Dönemin politik atmosferine kapılmış entelektüel dünyasında; bu entelektüel ortamın eleştirel figürüne dönüşmüş, "*tutunamayan*", Selim Işık'ın buhranlı hikâyesi çekici bulunmaz. Görmemek daha kolaydır. "*Tutunamayanlar*"ın bir külte dönüşmesi, yazarın diğer kitaplarına gösterilen ilgiyi de artırması ancak 1980'lerde gerçekleşir.

"Türk tutunamayanların ansiklopedisini yazacaktı"

İlkokuldan itibaren parlak bir öğrencilik hayatı geçiren Oğuz Atay, Ankara'dan, İTÜ İnşaat Fakültesinde okumak için İstanbul'a gelir. Otobiyografik özellikler taşıdığı bilinen "*Tutunamayanlar*"da, Selim şöyle anlatıyor; "*Lisede iyi bir öğrenci olduğum için zor bir meslek seçmeliydim. Bu nedenle mühendis olmaya mecburdum… Bütün umudu Dostoyevski gibi mühendis olduktan sonra istifa etmekti…*"

1960'larda zor bir dönem geçirir. Evlenir, kızı dünyaya gelir ve geçim telaşı başlar. 1968'de "*Tutunamayanlar*"ı yazmaya başlar. Ardından 1977'ye kadar diğer kitapları gelir. Yazar, 1960'lı yıllarda hazırlığına başlanan, 1970'lerde yayımlanan Meydan Larousse'da da çalışır. Enis Batur, onun edebiyat anlayışını belirleyen etkenlerden birinin de ansiklopedici yanı olduğunu söylüyor; "*Tutunamayan maddesini, Garip Yaratıklar Ansiklopedisinde bulmuş, sonra da kendi ansiklopedisini tasarlamıştır. 'Gerçek tutunamayanlara saygım büyüktür. Onları bir ansiklopedide toplamak isterdim. Türk Tutunamayanları Ansiklopedisi…' derdi.*"

Bir "uzun hikâye"dir
Mustafa Kutlu

Hikâyeciliğin Türkiye'deki öncü isimlerinden olan Mustafa Kutlu, hemen hemen her hikâyesinde psikolojik ve sosyolojik tespitlerini ustaca okuyucusuna aktarır. Sade dili ile bir çırpıda okunan kitaplar kategorisinde değerlendirilecek olan hikâyelerinin ilkini 1970 yılında yazmıştır. Kutlu, 1999 yılından itibaren her yıl bir hikâye kitabı çıkararak bu geleneğini de sürdürmeye devam eder.

- **Erzincan** Lisesini *(1964)*, Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümünü *(1968)* bitirdi.
- **Tunceli** Lisesinde ve İstanbul'da Vefa Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı.
- **1974**'te mesleğinden ayrılarak Dergâh Yayınlarında çalışmaya başladı.
- **Türk Dili** ve Edebiyatı Ansiklopedisinin yayın müdürlüğünü 3. ciltten itibaren üstlendi *(8 cilt, 1976–1998)*.
- **İlk hikâyeleri** "*Fikir ve Sanatta Hareket*" dergisinde çıktı *(İlk hikâyesi "O", 1968)*. 1979–1982 yılları arasında bu derginin yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. Ayrıca Adımlar *(Erzurum)*, Hisar, Türk Edebiyatı, Düşünce ve Yönelişler'de hikâyeleri yayımlandı. Dergâh dergisinin genel yayın müdürü oldu *(Mart 1990)*.

Eserleri

Hikâye:
Ortadaki Adam *(1970)*, **Gönül İşi** *(1974)*, Yokuşa Akan Sular *(1979)*, **Yoksulluk İçimizde** *(1981)*, Ya Tahammül Ya Sefer *(1983)*, **Bu Böyledir** *(1987)*, Sır *(1990)*, **Arkakapak Yazıları** *(1995)*, Hüzün ve Tesadüf *(1999)*, **Uzun Hikâye** *(2000)*, Beyhude Ömrüm *(2001)*, **Mavi Kuş** *(2002)*, Tufandan Önce *(2003)*, **Rüzgârlı Pazar** *(2004)*, Chef *(2005)*, **Menekşeli Mektup** *(2006)*, Kapıları Açmak *(2007)*, **Huzursuz Bacak** *(2008)*, Tahir Sami Bey'in Özel Hayatı *(2009)*, **Zafer yahut Hiç** *(2010)*, Hayat Güzeldir *(2011)*, **Anadolu Yakası** *(2012)*, Sıradışı Bir Ödül Töreni *(2013)*, **Nur** *(2014)*, Trende Bir Keman *(2015)*, **Hesap Günü** *(2015)*, İyiler Ölmez *(2016)*, **Tarla Kuşunun Sesi** *(2017)*, Sevincini Bulmak *(2018)*.

Deneme ve inceleme:
Sait Faik'in Hikâye Dünyası *(1968)*, **Sabahattin Ali** *(1972)*, Siyasi Tarih **Üzerine Konuşmalar-1 – İsmail Usta** *(1976)*, Şehir Mektupları *(1995)*, **Akasya İle Mandolin** *(1999)*, Yoksulluk Kitabı *(2004)*, **Vatan Yahut İnternet** *(2014)*, Dem Bu Demdir *(2014)*, **Vitrinde Olmak** *(2015)*, Bir Demet İstanbul *(2016)*.

Çocuk Kitabı: Yıldız Tozu *(2004)*.

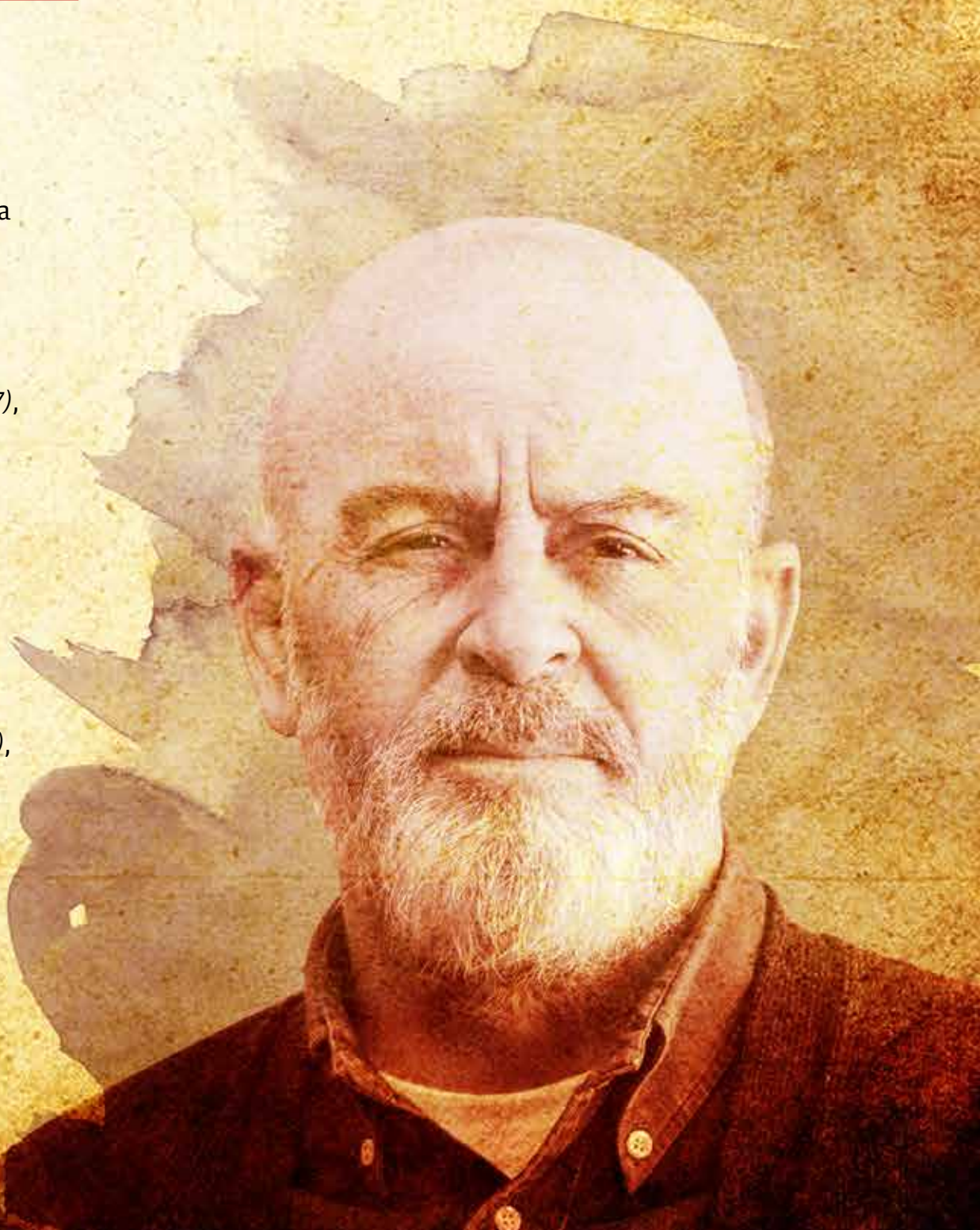

Anne kucağı gibi güvenli yarınlara

TÜRGEV yurtlarında kalan 10.000'i aşkın kız öğrenci, sizlerin desteğiyle hayallerine kavuşuyor; binlerce ailenin umudu burada büyüyor.

32 İlde Faaliyet

49 Yükseköğretim Yurdu
11 Ortaöğretim Yurdu

1125 Seminer, **328** Sınıf
81 Atölye ile Yıl Boyu Eğitim

1996
TÜRGEV

Edebiyatın zarif insanı: Abdurrahman Cahit Zarifoğlu

Türk şiirinin en özgün isimlerinden biridir. Geride Türk şiirlerinin ve edebiyatının başyapıtlarını bırakan soyadı gibi zarif insan olan şair, aynı zamanda güreş ve pilotlukla da ilgilenirdi. İşte 32 yıl önce aramızdan ayrılan Yedi Güzel Adam'ın değerli ismi Cahit Zarifoğlu...

- **1 Temmuz 1940**'ta, Ankara'da Maraşlı aile Şerife Hanım ve Niyazi Beyin oğlu olarak dünyaya geldiğinde, ailesi ona "*Abdurrahman Cahit*" adını verdi.
- **Çocukluğu** Siverek, Maraş ve Ankara'da geçti.
- **İstanbul Üniversitesi** Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatını bitirdi.
- **Lisede** olduğu gibi üniversitede de şiirler yazmaya devam ediyordu. Cemal Süreya'ya ise hayrandı.
- **Diriliş** dergisinde şiirleri yayımlandı.
- **Yeni Devir** ve Millî Gazete'de yazıları yayımlanan Zarifoğlu, lisede öğretmenlik ve TRT'de çevirmenlik de yaptı.
- **1973** yılında Sarıkamış'ta vatani hizmetine başlamış, 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtına katılmış ve 1975 yılında askerliğini tamamlamıştır.
- **1976**'dan sonra da kurucusu olduğu Mavera Dergisinde şiirlerini, hikâyelerini, günlüklerinden seçkileri ve senaryo çalışmalarını yayımlandı. "*Okuyucularla*" adını verdiği bir de sohbet köşesi oluşturdu.
- **Zarifoğlu**'nun özelliklerinden birisi de çocuk edebiyatına yönelmiş olmasıdır. Şiirlerinde de çocuk temasını işlemiş ve bilhassa 1980'den sonra çocuklara hitap eden çocuk romanları yazmıştır.
- **"Diriliş"** dergisindeyken Sezai Karakoç gibi isimlerden etkilendiğini kendisi de dile getiren Zarifoğlu, muhafazakâr kesimde yer alan diğer isimlerden üslubu ve yumuşak tonuyla ayrılıyor.
- **7 Haziran 1987** tarihinde akciğer kanseri sebebiyle İstanbul'da vefat etti.

Eserleri

Şiir: İşaret Çocukları *(1967)* , **Yedi Güzel Adam** *(1973)*, Menziller *(1977)*, **Korku ve Yakarış** *(1986)*, Şiirler *(1989, daha önce kitaplaşmış olanlarla hiçbir kitabına girmemiş şiirleri bir araya getirilmiştir.)*
Hikâye: İns *(1974)*, **Hikâyeler** *(1996, İns'teki hikâyelerle daha önce kitaplarına girmemiş bazı hikâyelerinden oluşmaktadır.)*
Roman: Savaş Ritimleri *(1985)*, **Romanlar** *(1991, Savaş Ritimleri'ni ve yazarın sağlığında yayımlayamadığı Anne romanını içermektedir.)*
Çocuk edebiyatı: Serçekuş *(1983, uzun hikâye)*, **Ağaçkakanlar** *(1983, roman)*, Katıraslan *(1983, uzun hikâye)*, **Yürek Dede ile Padişah** *(1987, masal)*, Motorlu Kuş *(1987, uzun hikâye)*, **Küçük Şehzade** *(1987, masal)*, Gülücük *(1989, şiir)*, **Kuşların Dili** *(1989, Mantıku't-tayr'dan hareketle yazılmış hikâyeler)*, Ağaç Okul *(Çocuklara Afganistan Şiirleri) (1990, şiir)*, **Çocuklarımızla Atlara Biniyorduk** *(2006, toplu çocuk kitapları)*.
Mektup: Okuyucularla *(2009)*, **Mektuplar** *(2010)*.
Günlük: Yaşamak *(1980)*.
Tiyatro oyunu: Sütçü İmam *(1987)*.
Deneme: Bir Değirmendir Bu Dünya *(1986)*, **Zengin Hayaller Peşinde** *(1999)*.
Araştırma: Rilke'nin Romanında Motifler *(2013) (1971, bitirme tezi)*
Diğer: Konuşmalar *(2010)*

Her insan az da olsa felsefeci olmalı

ENİS DOKU *

Nietzsche'den paylaşılan aforizmalar, Schopenhauer'un kıvrak dilli yazıları, Sartre'ın felsefî temalı romanları felsefe ile edebiyatın benzer hatta ortak disiplinler olduğu kanaati oluşturabilir. Nitekim bu kanaate sahip çok insan var.

Tarih boyunca tam tersini düşünenler de olmuş tabii. Entelektüel serüvenine şair olarak başlayan ve diyaloglarının felsefî değeri yanında edebî değeri de bulunan Platon; sanat ve edebiyatı, felsefenin karşısına konumlandırmıştır. Şair ve oyun yazarlarını, ideal devletinden uzaklaştırmayı önermiş, ideal toplum ve vatandaşlarını sanatın "*şerrinden*" korumak için sanat üstünde sansür ve sıkı kontrol tavsiye etmiştir.

Platon'un tavsiyelerini ifade özgürlüğüne uygun bulmadığım için kabul etmesem de sanatın aldatıcılığı noktasında sunduğu uyarıları değerli buluyorum. Edebiyat ve sanat; zihin inşa etmede, bilim, felsefe hatta bazı toplumlarda dinin önünde gelen çok etkili bir araç. Öyle bir araç ki kullanıcının kendini teslim ettiği, zihninin şekillendirildiğinin farkında olmadığı bir araç. Akıldan çok duygulara hitap eden bir araç. Bu yüzden aslında edebiyat; akla vurgu yapan, nesnel olmayı hedefleyen felsefeden çok, öznel yaklaşıma sahip, duygulara vurgu yapan retoriğe benzer. Felsefe yapısı itibarı ile sanattan çok, ortaya çıkardığı deneysel bilimlere benzer.

Burada şu vurguyu yapmak önemli, kesinlikle edebiyat ya da sanat düşmanlığını öğütlemiyorum. Hatta kendim edebiyattan müziğe, resimden sinemaya bütün sanat dallarından keyif alan bir insanım. Lakin sanat ve edebiyatın bir araç olduğunun, kötüye de iyiye de kullanılabileceğini bilmek gerekir. Modern topluma bakın; sanatçılar, siyasetten dine, felsefeden bilime, sağlıklı beslenmeden spora her alanda fikir beyan ediyorlar. Bu fikirler de bu sanatçıların takipçileri tarafından uzman görüşü olarak benimseniyor. Sanat eserleri her gün bize çeşitli fikir ve ideolojiler pompalıyor. Şirketler, ideolojik yapılar, devletler hepsi sanat eserini farklı fikir ve yaklaşımlara süs kâğıdı olarak kullanabiliyor ne yazık ki.

İşte felsefe sanat ilişkisi de bence burada devreye giriyor. Sanat eserlerine felsefenin en temel aracı olan kritik düşünce ile yaklaşmak gerekir. Sanatla ruhumuzu beslerken, aklımızı da uyanık tutmalı, gerçekliğin sınırlarını iyi çizmeliyiz. Geçmişte yaşadığımız dünya, fizikî olarak tehlikeliydi, hayatta kalmak için savunma sanatlarında eğitim almak gerekiyordu. Günümüz de ise ideolojik ve fikrî tehlikelerle dolu bir dünyada yaşıyoruz ve hayatta kalmak için düşünsel savunma sanatları olan mantık ve kritik düşüncede eğitim almak gerekiyor. Yani her insan az da olsa felsefeci olmalı. Ancak bu şekilde sanatın aldatıcı yönlerini devre dışı bırakıp onlardan gerçek anlamda keyif alabiliriz.

* *İbn Haldun Üniversitesi Felsefe Bölümü.*

Değişen toplumda aile

MEHMET ÖZAY *

"*Aile Krizde*" başlığı, Batılı endüstrileşmiş toplumlarda gündeme gelse de, zamanla ekonomik modernleşmeye konu olan diğer toplumlarda da benzer bir sürecin ortaya çıktığına kuşku yok. Aile kurumundaki değişime vurgu yapan kriz olgusu, toplumsal dinamikleri harekete geçirici bir neden teşkil ediyor. Bu noktada, Batılı toplumlar modernleşmeden taviz vermeden, modernite içerisinde bu sorunu çözümleme gayreti gösteriyorlar. Ancak Batı, çözüm arayışlarında geleneğe yaslanmak yerine –ki böyle bir yaslanmaya olanak tanıyacak mekanizmaları çoktan ortadan kaldırmış olması nedeniyle, yeni tür aile yapıları icat etmeye yöneldi. Bugün tek ebeveynli ve ayrı yaşayan ebeveynler kadar, evlilik dışı birliktelikler ve aynı cinsiyetin bir arada yaşaması gibi çoğulcu aile manzaraları ortaya çıkıyor.

Bu çerçevede, "*Biz de mi o yöne doğru gidiyoruz?*" türünden sorular akla gelmiyor değil. Hatta bu soruyu sormanın kimi çevrelerde, neredeyse abesle iştigal kabul edilecek şekilde kabul edilerek, hızla hüküm süren toplumsal değişim ve dönüşümün meşrulaştırıldığını söylemek mümkün.

Modernleşme ve Batılılaşma tecrübelerimiz kırmızı çizgilerimizin ne denli solgunlaştığını ortaya koyarken, bugün aile sorunları ile yüz yüze kaldığımızda gücümüzün kırıldığını hissediyoruz. Her işin başı eğitim derken, eğitimin kurumsallaşması ve nicelikselleşmesi bağlamında önemli "*başarılar!*" yakalanmasına rağmen, aile kurumundaki sorunlarda bir azalmadan söz edilemiyor. Uzun bir dönem siyasal elitlerin yönlendirdiği devlet politikalarının ve medya unsurlarının dejenerasyon yönelimli çabalarıyla aile kurumunun zedelenmesi arasındaki doğrudan bağa dikkat çekilirdi. Öte yandan, muhafazakâr çevrelerin yönetimdeki varlıklarına rağmen, ailede yaşanan sorunların aşılması bir yana, artış göstermesi çözüm konusunda kısırlaşmayı ortaya koyması açısından dikkat çekici.

Yakın tarihi süreç bağlamında aşındırılan bir Müslüman kimlik olgusunun varlığı inkâr edilemez. Bu sürecin Müslüman kitleler üzerinde bıraktığı içselleştirme olgusu ile aşındırıcı unsurların gizli ve açık araçlarla hedef belirleme mekanizmalarındaki varlığı, Müslüman kitleyi kısır bir döngüye sürüklüyor. Red ve kabul arasında gidip gelen ilişkiler bireylerin gündelik yaşamları kadar, üst politik söylem ve eylemlere kadar sirayet ediyor.

Aile kurumundaki çözülmeler, İslamî hassasiyetlerin dejenerasyonu olarak değerlendirilebileceği gibi, "*göreceliğin monopolleşmesi*" ile de kavramsallaştırılabilir. Modernleşme süreçlerinde karşımıza çıkan eğitim, şehirleşme, kapitalist ekonomik model ve bireyselcilik gibi olgular çerçevesinde yaşanan süreçlerin göreceliği ön şart kabul etmesi neredeyse her birey tarafından içselleştiriliyor. Hayata bu perspektiften bakmaya alıştırılan Müslüman birey, kasıtlı/kasıtsız eylemleri ile alışkanlıklarını yapıcı unsurlara dönüştürerek hayata intibak çabası sergiliyor. Müslüman bireyin ikilemlerinin başında da bu husus geliyor. Bir yandan kendi eliyle alışkanlıklarını inşa ederken, öte yandan bu alışkanlıkların üstesinden gelmek için çaba harcamak zorunda kalıyor.

Öyle görüküyor ki, geniş kitleler bu iki yönlü süreçten rahatsız oldukları izlenimi verseler de, ailede krizin çözülmek yerine giderek kronik bir hâl alması, Müslüman kitlenin modern kurumlar çerçevesinde toplumsallaşma süreçlerini, bir tezat teşkil etmekle birlikte, meşrulaştırma süreçleriyle birlikte ortaya çıkıyor.

* *İbn Haldun Üniversitesi Sosyoloji Bölümü.*

Eğitimci, yazar, şair, sendikacı:
Mehmet Akif İnan

- **12 Temmuz 1940**'da Şanlıurfa'da doğdu.
- **1959'**da bir grup arkadaşıyla "*Derya*" adlı bir gazete çıkardı.
- **1964–69** yılları arasında Türk Ocakları Genel Merkezinde müdürlük yaptı.
- **1969** yılında Nuri Pakdil, Rasim Özdenören ve Erdem Bayazıt'la birlikte "*Edebiyat*" dergisinin, 1976'da Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Erdem Bayazıt, Alaeddin Özdenören ve Ersin Gürdoğan ile "*Mavera*" dergisinin kurucuları arasında yer aldı.
- **1969–72** yılları arasında Türk Taşıt Sendikasında sendikacılık faaliyetinde bulundu.
- **1972**'de Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu.
- **Daha çok** "*Edebiyat*" dergisinde çıkan yazıları ve ayrıca 1977'de "*Yeni Devir*" gazetesinde Akif Reha imzası ve kendi adıyla yazdığı köşe yazılarıyla tanındı.
- **1977–80** yılları arasında Gazi Eğitim Enstitüsünde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı.
- **1993–2000** yılları arasında kurucusu olduğu Eğitimciler Birliği Sendikası ve Memur-Sen Konfederasyonunun Genel Başkanlığını yaptı.
- **1998**'de Kanal 7'de kültür ve sanat programı hazırlayıp sundu.
- **Bazı yazıları** Türk Ruhu, Türk Yurdu, Filiz, Yeni İstiklal, Hilal gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. 1998'de Divan ve halk şiiri geleneğinden yararlandığı şiirleriyle kendi kuşağının usta şairleri arasında gösterildi. 1982'de KASD Deneme Ödülünü aldı.
- **1999** yılının Haziran ayında kanser hastalığına yakalandığı anlaşılarak Ankara'da hastaneye yatırıldı. Tedaviden ümit kesilince isteği üzerine Aralık ayında götürüldüğü Urfa'da 2000 yılının ilk günlerinde bir Ramazan gecesi vefat etti.

"Akif Reha, Mehmet Reha, Müslimoğlu ve Mithat Mirzali imzalarını da kullandı. Gümrük memuru Hacı Müslim İnan'ın oğlu. İlk ve ortaokulu Urfa'da okudu. 1958 yılında Urfa Lisesinden Maraş Lisesine sürgün gönderildi; bir yıl sonra Maraş Lisesinden mezun oldu ve ilk konferansını Urfalı Şairler üzerine verdi. İlk yazı ve şiirleri 1957'den itibaren mahallî gazetelerde çıktı."

Yedi güzel adamın sessiz ve bir o kadar güçlü kalemi:

Alâeddin Özdenören

> *Türk edebiyatının önde gelen hikâyecilerinden Rasim Özdenören'in ikizi olarak 20 Mayıs 1940'ta Kahramanmaraş'ta dünyaya gelen Alâeddin Özdenören, ilk ve ortaöğrenimini Maraş, Tunceli, Malatya ve İstanbul'da tamamladı.*

1966 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitiren Özdenören; İstanbul, Maraş, Çorum, Mersin ve Ankara'da çeşitli okullarda öğretmen olarak görev yaptı.

1991 yılında Kültür Bakanlığı Müşavirliğine atanan Özdenören, bu görevindeyken emekli oldu ve emekliliğinden sonra Balıkesir'e yerleşti.

Lise yıllarında ikiz kardeşi Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu ve Erdem Bayazıt ile Maraş'ta çıkardıkları Hamle dergisi ile mahallî gazeteler için hazırladıkları edebiyat sayfalarında edebiyata başlayan Alâeddin Özdenören, daha sonraları Yeni İstiklal, Diriliş ve Edebiyat dergileri ile 1976'da kurucuları arasında yer aldığı Mavera dergisinde yazmaya devam etti.

Özdenören, son yıllarda ise Edebiyat Ortamı, Yedi İklim, Hece, Ay Vakti, Ünlem, Yansıma gibi dergilerde görünmüştür. Şair, kimi zaman kendi adıyla, kimi zaman da Bilal Davut müstearıyla Yeni Devir, Millî Gazete, Zaman, Tutanak ve Sağduyu gazetelerinde de fikrî ve kültürel yazılar kaleme aldı. Özdenören'in şiirlerine hüzün, ayrılık, ölüm, keder gibi duygular hâkimdir.

Bu duygular, ince bir lirizm ile sağlam bir şiirsel yapı oluşturur. Daha çok şairlik yönüyle tanıdığımız Alâeddin Özdenören'in deneme, inceleme, hatıra ve deneme alanlarında da eserleri vardır.

Bir süre Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Onkoloji Bölümünde tedavi gördükten sonra taburcu olan ve ikamet ettiği Balıkesir'e dönen şair Alaeddin Özdenören, 26 Haziran 2003'de vefat etti.

Şairin cenazesi **27 Haziran 2003** günü Cuma namazını müteakip Balıkesir Bahçelievler Camiinden kaldırılarak Başçeşme Mezarlığına defnedildi.

Edebiyata hayat verenler

MAHMUT BIYIKLI *

Dünya bize olanca cazibesiyle hazzın an kırıntılarında saklı olduğunu dayatmaya devam ediyor. "*Ânı yaşamak*", modern tasavvurun doyamadığı âb-ı hayatı oldu. "*Geçmişle geri kalma/Müstakbele hem dalma/Hâl ile dahi olma*" diyordu geçmişten gelen ezel aşinamız olan tok sesler hâlbuki... Yekpare bir zaman tasavvur etmek istiyordu Tanpınar. Değişmenin ebedî olduğu bir "*ân-ı dâim*"e talip eskimeyen bir sesle konuşuyordu. Hızlandırılmış zamandan sıyrılmaya ve kök bilginin ufuk ötesi manzaralarını seyredebilmek için saatlerimizi geri almaya ihtiyacımız var. Olur olmaza canı sıkılmayan, her dem yeniden doğan "*can*"lı insanlara ihtiyacımız var. Yeniden büyülenmeli insan muhayyilesi eşyaya bile insan muamelesi yapan sevgili bir anlayışla. Dağları seven, dağların sevdiği soylu ruhlar yürümeli önümüzde. Sevdiğinin baktığı dağların düşüncesiyle hislenen, sevgilinin köyüne rüzgârlarla selam gönderen sınır ötesi "*vizyon*" erlerinin diriltici nefeslerine ihtiyacımız var. Gülleri uykusunda olgunlaştıran Leyla'ları anmalı dil döne döne. Onların destanlarıyla büyümeli çocuk ruhumuz. İnsan olmanın bütün "*çile*"sine rağmen güzel olduğunu hatırlatmalı birileri bize tekraren.

Modern edebiyatların ızdırabı, ızdırabın edebiyatını yok saymasından, acının oldurucu gücünü, dolayısıyla tahammülü, tevekkülü, tefekkürü ve en önemlisi şefkati, merhameti esirgemesi insan yüreklerimizden. Vaktin oğulları olmak için vaktin babaları olan ecdad silüeti, "*can*" bulmalı gönlümüzde yeniden. Görülenin ötesine ayarlı gönül saatiyle şükran yazgımızı tazeleyen, bir karıncaya ulu nazar sarf eden, bir bakışta asıl sahibinin sonsuz gülümseyişini seyreden ince dakik soylu ruhlar geçmeli düşlerimizden. Tevazu, itimat, diğerkâmlık duygularımızı tetikleyerek ahlakî bir silkinişle bizleri vaktin oğulları kılacak, hangi suyun sakası olduğumuzu hatırlatacak hemhâlliklere ihtiyacımız var.

Bunun içindir Necip Fazıl, Nurettin Topçu, Cemil Meriç, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, İsmet Özel diye tutturmamız. Özümüzü şefkatle mayalayan o ruh dostluklarını yeniden tesis edebilmek umuduyla düştük izlerinin peşine. "*Bize ait*" eserler boşluğu yaşadığımız bu dar vakitte şahsî metafizik yönelişleriyle şiirin, edebiyatın, aşkın diline derinlik getirmiş kelam ehlinin üzerimizde büyük haklarını hatırdan çıkarmamak gerek. Yeni olmanın, eskinin sırrını bulmak olduğunu onlardan öğrendik. Çünkü onlar bize, "*Şair milletin kalbidir, atan nabzı, çarpan yüreğidir!*" dediler. Bir kalbimiz, bir vicdanımız var ise damarlarımızda esas duruşlu adamların sağlam cümleleri dolaştığı içindir çünkü.

Fırtınaların en sert estiği dönemlerde bizi dinginliğe çağıran, kimlik kayıplarının yaşandığı zamanlarda bize biz olmayı hatırlatan kalem ustaları her zaman fener oldu önümüzde. Karanlıklara kanmadan esenlik dolu aydınlığa kavuştuk onlar sayesinde.

Mutluluk çağının ebedî hazzına eriştirecek şuurlar kuşanmak için rahatını soylu ideallerine değişen bu öncü şahsiyetlerin zikirleri bereketiyle fuzuli sözlerimiz benzersiz incilere dönüştü. Marifetin iltifata değil, iltifatın marifete tabii olduğu güzel günlerin hasretiyle sonsuz tatlar bıraktılar dimağımıza.

Bizler, kalın kitapların uzun sayfaları arasından güzel sevmeye çıktık. Nasibimize bu isimler düştü. Hepsinden razıyız. Çünkü onlar kurak dönemlerde edebiyata hayat verdiler. Hepsine şükran borçluyuz. Çünkü onlar bir millet yeniden dirilsin diye hayatlarını edebiyata verdiler.

---

* *Türkiye Yazarlar Birliği İstanbul Şube Başkanı.*

Bana bir kitap listesi yapar mısınız!

İnternette gezinirken çoğumuz "*okumanız gereken 100 kitap, ölmeden önce izlemeniz gereken 35 film, görmeniz gereken 101 yer, dinlemeniz gereken 1000 müzik*" vb. gibi uzayan listelerle karşılaşıyoruz. İnternette sörf yaparken yüzlerce liste arasında başlığı o an ilgimizi çeken listeyi bilgisayarımıza indiriyor yahut listedekiler hemen erişilebilir şeylerse gidip satın alıyor ya da sahip oluyoruz.

Peki, ama bu listeler bu kadar şey vadederken, hitap ettikleri ya da doyurdukları kitleleri birbirine benzetmekten başka neye yarıyor? Tatmin edici ilk 10'ları ve akılda kalıcı başlıklarıyla, listeler, yalnızca günlük sıkıntılarınız için göze çarpan çözümler vadetmekten, tüketim alışkanlıklarımızın içine kendilerini dâhil etmekten başka gerçekten bizim okumamıza, dinlememize, seyretmemize ya da gezmemize imkân sağlıyor mu? İnternette sörf yaparken bulduğumuz/önümüze çıkan listeler içinde bazı şeyleri okumuş, izlemiş yahut dinlemiş isek komik bir rahatlama içine girip, sorumluluğumuzu yerine getirmiş gibi hissetmiyor muyuz? Doğru bir aylaklık içinde olduğumuzu tekrar doğrulamak üzerine kurgu listeler gibi gelmiyor mu bunlar? Listelerin dikkat çeken gücünün ışığında, kitap okumamızı engelleyiciklerini ya da keşfetmenin doğasını öldürdüğünü düşünmek kolay olurdu belki de! Ama gerçek şu ki listeler dizüstü bilgisayarlarımıza, akıllı telefonlarımıza ve tabletlerimize yönlendiriyor sürekli bizi: Listeleri okuyun*(!)* Listeleyin*(!)* Yazın*(!)* Çok okuyun*(!)* Çok dinleyin ve çok izleyin*(!)* Ve çok gezin*(!)* Çokluk... Nicel bir doyumun ötesine geçebiliyor mu bu listeler?

Listeler hakkında Umberto Eco gibi aksini söyleyenler de var. Eco'ya göre, "*Liste, kültürü yok etmiyor; aksine onu tekrar yaratıyor. Kültürel tarihte listeler her zaman vardı.*" Elbette, listeler her gün birkaç dakikalığına birkaç dakika boyunca internette onlarla flört etmemize ve en azından kitaplar hakkında bize fikir verebilir, belki en azından çevrimiçi birkaç sayfa okumamıza... Akılda kalıcı başlıkları tıklıyor, kendimizi daha fazla*(!)* şeye *(kitaba, müziğe, filme)* maruz bırakıyoruz. Ödüller, top 10, 100, 1000 listeleri okuma ihtiyacını kendileri belirlemiyor mu?

Kitap listeleri, okuyucuyu felç edici "*seçim paradoksunun*" ötesine götürüyor. Okunacak çok fazla kitap var. İzlenecek çok film var ve dinlenecek daha çok müzik var. Alınacak, sahip olunacak... Listelerin zarar verdiği noktasındaki yorumların tam karşısında duranlar da tam da bu seçim paradoksu meselesi üzerinde duruyor. 2011 yılında psikologlar, "*seçim paradoksunu*" *(daha fazla seçeneğe sahip olduğumuz, hissettiğimiz en kötü durum)* olgusunu tartışmaya başladılar. Listeler *(mutlaka okunması, izlenmesi, gezilmesi, dinlenmesi gerekenleri sıralayarak)*, bir şeyin seçilmesini daha kolay ve muhtemel mutluluk potansiyeline uygun hâle getiriyor ve okuyucuları seçim paradoksunun içinden çekip alıyor. Bu yüzden listelerin, okuyucunun isteklerinin bir yön kazanması bakımından önemli olduğu görülüyor. Umberto Eco'nun da kültürün sonsuzluğu içinde, kişinin söz konusu kültürü anlamasına, onunla yüzleşmesine ve ondan bir düzen yaratma isteğine olanak sağlayan ve bunu kolaylaştıran şeyler olarak listeleri, sanat ve edebiyat tarihinin bir parçası olarak görmesi iyimser bir yorum olarak görünüyor.

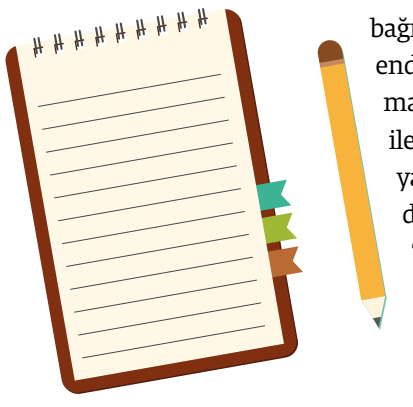

Meraklı okuyucular için mükemmel bir şekilde tasarlanmış ve dizayn edilmiş kitap listeleri, söz gelimi "*Savaş ve Barış*"ı okumayı ertelemenin bir yolu olabilir. Çıkacak yeni bir liste "*Savaş ve Barış*"ın önüne yahut onun daha da gerilere gitmesine neden olabilir. Ve internette karşımıza çıkan onlarca liste aslında kitap okumaya başlayacaklar için bir başlangıç olabilir ya da kütüphanelerin, bağımsız kitapçıların, yayıncılık endüstrisinin ve kitapların kendilerini mahkûm ettiğini bildiren başlıklar ile belki de kitap listeleri bize bazı yaratıcı edebî umutlar sunar. Romancı, denemeci ve eleştirmen kimliğiyle bu "*ölümsüz listelere*" dâhil olan Umberto Eco, bugün de, "*Liste, kültürü yok etmiyor!*" der miydi acaba?

Gerçek İsmailleyin kurban olasım gelir

/ İskender Pala

Yılda bir kurban keserler halk-ı âlem ıyd için
Ben senin sâat-be-sâat dem-be-dem kurbânınam
Fuzulî

Ebu Hureyre'den İbn Mace rivayet ediyor; Efendiler Efendisi buyurdu ki: Kim ki kurban kesmeğe malı, kudreti müsait olur da kurban kesmezse o kimse bizim namazgâhımıza sakın yaklaşmasın.

Yoluna kurban olduğum!

Lebbeyk!..

Bir yakınlık ver bize; kurbanlara vâbeste yakınlıklar ver! Suyu yakuta döndüren, kanları lâl eden aydınlıklar ver. Kalplerimizdeki dehşeti sevinçlere döndürüp can cânâne teslim eden yalınlıklar ver. Gürül gürül tekbirlerle yankılanan ordulara döndür gönderdiğimiz canları ve zafer muştularıyla doldur gönüllerimizi.

Çiçeğin rengini yeşerten bülbüllerin şarkısıyla ölçülür bir kurban sesi ve şiire döner niyetler, sonra telbiyeler mûsîkîye karışır. Dönüp dönüp bakışından melal devşirilen kurbanların şefkatle sıvazlamışsak başını bir sevgili perçemi okşar gibi; ve bir avuç tuz vermişsek, bir tas da su; gurbeti kurbete yazdık, firkati vuslata geçtik sayarız. Kullukta şuurumuzu ve imanda nurumuzu inayet kanatlı tazarrularla mavera semtine uğurlarız firaklarımızı özge çilesiyle. Bir hâl ile bir kâl olur "*(...) ve'nhar!*"

Kurban; yorgun ve yenilmiş insanlığımızın üstüne en uzun sevinçleri akıtır kanıyla ve ulu ırmaklara bedel ferahlıklar verir çölleşen ruhlarımıza. Deli depremlerce sarsılırken bedenler, ipek avuçlarımızdan süzülüp mükerrem kulların münacatları yükselir, yükselir, veraların kapılarına dayanır. Tebessümsüz salınan en ince dalın ucundaki en küçük sarı yaprakça titretir sonbahara tutulmuş gönüllerimizi kurbanlar ve bir şemsiye olur masiyetlerimize, geniş ve muhkem.

Bir kurban, bazen bir gecenin yuvarlanıp ahdini unutan neşidelerinde dökülen gül yapraklarına döndürür gözyaşlarımızı. Bize çok yakın olana, çok uzaklardan bir yakınlık dileği için, kehribar gündüzlere sürme çekmek üzere bir sürmeli koyun can verir, şan bulur; ser verir, hüsn-ü ân bulur. Bir ölüm ki yaşamak isteyenlere kimya olur, bir can ki nereye gitse müheyya düşer. Memâtı hayata tahvil ile tezhiblenir kaderi kurbanın ve kader kurbanı bir millettir bu can pazarında nice evlat kurban eden.

"*Çatma kurban olayım çehreni ey nazlı hilal*"

Bir mahşer provasıdır kurban; mahrem hislerimizi bayram bayram dökerek gözlerimizden Arafat'a, Müzdelife'ye, Mina'ya; ve duyulur sesi Kâbe'den, dostlar meclisinden, doludizgin süveydalara ferman olarak: Lebbeyk!.. Zemzemce çoğalan Lebbeyk!..

Bir İsmail bıçağı bir sabrı keser çocuk boynunda; sonra bir koça sürülür. Bir İbrahim gelir, bir sevgi eser baba koynunda, ahir gökler ayağına serilir. Bir yakınlık olur kurbanın adı, İsmail olur. Bir kez daha kurban olur nefisler; ve bir kez daha ilhama durur nefesler. Sakıncalı türküler söyleyen çocuklar için akika olur, adak olur, evine döner nihayet iyi niyet. Ve bir tebessüm olsun sunamadıklarımıza yılda bir pay biçilir sıcak hayattan, ocak tüter, sevinç olur.

Kurban olunacaklarımızı kuru kavgalara kurban etmeden... Arenalarda "*Kan!.. Kan!..*" çığlıklarıyla cinnete gitmeden... Gelinlik kızlarımızı ve ercesine delikanlılarımızı satanist mabetlerde boğazlamadan... Ve Zilhiccemiz Muharrem olmadan... Sevgiyle ve şefkatle... Geceyi kuşatan öfkeli yalnızlıkları sevinç bulvarlarında boğarak... Ve helal kazançla... Bir kınalı koç, ya bir akıtmalı gülbahar...

Bu bizim kurbanımız... İsmail olana sabır ve teslimiyet, İbrahim olana azim ve niyet...

Kurban bir yakınlıktır madem, Sen yakınlığını ver bize ey yakınlığına muhtaç olduğumuz...

Not: Yukandaki yazı İskender Pala'nın MÜSİAD Kültür Kitaplığından çıkan "Nurundandır Bütün Nurlar" adlı kitabından alınmıştır.

Kurban

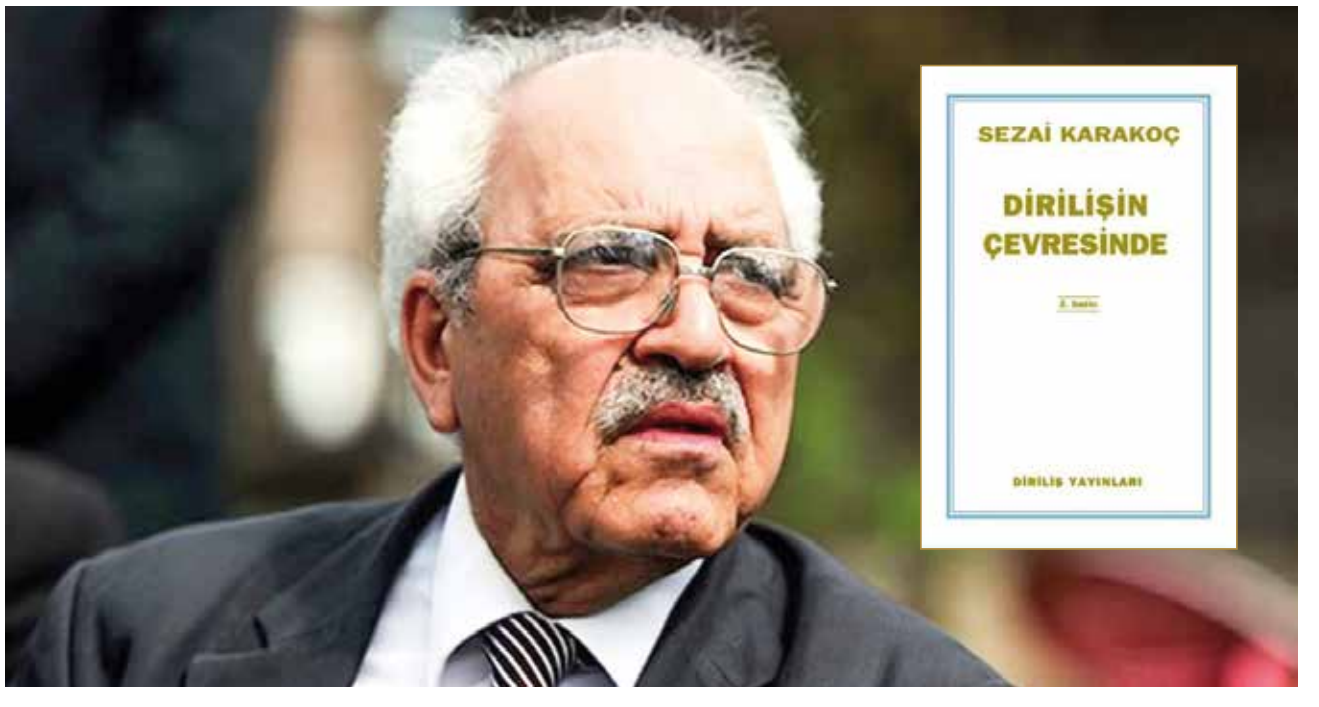

Her gün salhanelerde hayvanlar kesilir, ölü hâle gelirler. Biz biliriz. Ama bilmiyor gibiyizdir. Daha doğrusu, sanki kasaptan alınan bir kilo et, bir canlıdan, onu ölü hâline getirmek bahasına alınmış bir parça değil de, bir kilo şeker, bir kilo sabun gibi bir cansız eşyadır. Bütün yıl böyle gider de, yılda dört gün, kurban bayramı günleri durum değişir birden. Şehir baştanbaşa, her köşeden alev gibi çıkan koyunlarla donanır. Kınalı yünleriyle yollar bir yumuşaklıkla döşenir. Yalnız yün yumuşaklığıyla değil, yürek yumuşaklığıyla da. Sanki yollar yüne kabartılmıştır, yürek de kabarmıştır. Artık et ayrı şey, canlı hayvan ayrı şey değildir. İkisi birleşmiştir.

Ey, dağların nefis ve saf havasında yüze yüze gelişen mübarek yaratıklar, hoş geldiniz. İnsan ihtiraslarının ve şeytan soluklarının köşe taşlarına kararttığı şehre hangi haberi getiriyorsunuz? Meta olarak canlarınızı koyduğunuz ulvî pazar kutlu olsun. Ayrıldığınız kuzulara, bıraktığınız dağlara, arkanızda kalan ovalara ve yollara, gökten ışık insin. Din uğruna canı feda etmenin canlı sembolleri, şehrin çeliğine kanınızla su vermeğe geldiniz.

İşte şehrin her alanında, Kurban Bayramında gördüğümüz kurbanlık hayvanlara içimizden aşağı yukarı böyle söylemeyi geçiririz. Ve işte Kurban Bayramındadır ki, Allah'ın bir yaratığının, günübirlik bir akıntı hâlinde öbürü yaşasın diye hayatını verdiğini ve buna sessizce katlanacak şekilde ayarlanmış olduğunu görüyor ve anlıyoruz.

O gün, Kurbanın günüdür. Kanıyla, sallanan gövdesiyle, tuzlu etinin şekersi tadıyla, derisiyle, tüyüyle... Sesiyle... O gün, çubuğuyla, bir kurban adayı hayvana sertçe vuran bir sürücü, alelade günlere göre, bizde çok daha büyük bir tepki doğurur. İçimiz, "*Başımıza vursa daha iyi!*" der. Acıma duygumuz, keskin bir koku gibi yayılır ortalığa. Kurban, kimseden bir şey istemeden ve her şeyini vererek, şehri ve bizi zapt eder, fetheder.

Her Müslüman denemiştir: Kurbanın eti farklıdır. Adeta, her günkü ete benzemez. "*Bu sizin inancınızdır ki, size öyle gösteriyor.*" diyecekler bize. Doğru. Biz de zaten onu söylüyoruz. Her gün kesildiği hâlde kılımız bile kıpırdamayan hatta hiç kesilmiyorlarmışçasına kesilmelerinden habersiz davrandığımız, etleri onlardan değil de bir maden ocağından geliyormuşçasına kayıtsız davrandığımız bu kutlu yaratıkların, yalnız bayram günüdür ki, çektikleri çileyi gösterir bize. Bunun üzerine düşünürsek, bu gündeki bu değişikliği açıklayacak unsurlar arasında belli başlı iki unsurun ağır bastığını görürüz:

1- Kurban kesmenin dinî bir tören olması.
2- Kesilmenin, göz önünde, şehrin içinde, herkesin görebileceği bir biçimde yapılması.

Yani öbür günlerdeki ölüm de ölümdür ama dışımızda hatta idraklerimizin dışında bir ölümdür ama dışımızda hatta idraklerimizin dışında bir ölümüdür hayvanın. Alanımıza girdiği zaman, hayvan, artık canlı varlık değil, sadece ettir. Hâlbuki kurban olayında, ölüm artık yalnız kurban edilenin değil, kurban edenin de bir yaşantısıdır. Yani insan da kendi ölümünü bir parça yaşar o anda. Yani sanki o anda kendisi ölecekken, o hayvancağız, kendisinin yerine ölmekle ödevlendirilmiştir. Hz. İsmail'in yerine koçun kurban edilmesi gibi. Bu anlamda kurban, bir nevi, hayvanın şehidi gibidir. Kurban kesilirken, bir an için insanın yaşadığına hamd etmemesi elde değildir. Hamd ve şükür, yaşamak gibi zaruret oluyor. O gün havada, elle tutulur bir kurban yeli eser. Artık bu ölüm, öbür günlerdeki hayvan ölümlerine benzemez. Farklı bir ölümdür bu. Ölümün metafizik havası, canlı bir şekilde, her yanımızı ve yöremizi sarmıştır. Böylece, denebilirse, öbür ölüm, ölü bir ölüm olduğu hâlde, bu ölüm diri bir ölümdür. Hayvanların ölünce toprak hâline geleceği ve öteki dünyaya geçmeyeceği, buna karşılık, kurban edilen hayvanların yarın cennette olmayacağı haberinin hikmetinden biri de bu değil mi? Bir ölüm ölüme götürüyor, bir ölüm dirime götürüyor. Böylece, bir bakıma, bir kurban kesilirken, kurban edilen hayvanın hüviyetinde, bütün bir yıl kesilen hayvanlar dirilmiş oluyor.

"*Bunu gör, buna tahammül et. Ve gerçeği anla. Kurban bir semboldür. Aslında her gün, senin için, nice varlık kurban olmaktadır. Ama sen de bunun dışında değilsin, öyleyse neye adandığını araştır ve bil!*" demektir Kurban. Kurban, ölümden yapılmış, böylesine canlı bir konuşmadır.

Not: Yukandaki metin, Sezai Karakoç'un "Dirilişin Çevresinde" adlı kitabının "Kurban" adlı bölümünden alınmıştır.

Açık Medeniyet gazetesi olarak tüm İslam âleminin ve okurlarımızın mübarek **Kurban Bayramını** tebrik eder, hayırlara vesile olmasını Cenab-ı Hakk'tan niyaz ederiz.

“Öz geçmişini değil öz geleceğini yaz!”

İbn Haldun Üniversitesinin üniversite adaylarına yönelik gerçekleştirdiği “*Geleceğim Sosyal Bilimler Zirvesi*”nin bu yıl üçüncüsü gerçekleştirildi. İstanbul ve Anadolu’dan 300 aday öğrencinin katıldığı ve 3 gün süren zirvenin son gününde; Gençlik ve Spor Bakanı Mehmet Kasapoğlu, Yargıtay Başkanı İsmail Rüştü Cirit, THY Yönetim Kurulu Başkanı İlker Aycı, Borsa İstanbul Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Erişah Arıcan, spor yorumcusu Ahmet Çakar ve CNN Türk Genel Müdürü Bora Bayraktar aday öğrencilerle bir araya geldi.

İlker Aycı

“Başarılı insanlar için ‘pazartesi sendromu’ diye bir şey yoktur”

THY Yönetim Kurulu Başkanı İlker Aycı, “*Kendi kişisel tarihime baktığımda; üniversiteyi bitirdiğimi ama üniversiteden edindiğim, öğrenme, kendini yenileme, analitik düşünme, değerler üzerinden olayları analiz etme sürecinin hayatımda hâlen devam ettiğini görüyorum.*” sözleriyle başladığı konuşmasına şöyle devam etti: “*Öğrenmek, öğrencilik hiç bitmeyecek bir süreç… Şahsen, kendi kariyerimin her basamağında yeni meydan okumalarla karşılaştım, yeniliklere adapte olup sürekli kendimi geliştirdim, her basamakta yeni hedefler belirleyip onun peşinden yürüdüm. Ve bunlardan hep keyif aldım.*” Aycı, konuşmasının devamında, “*Başarılı insanlar için ‘pazartesi sendromu’ diye bir şey asla yoktur. Elbette işin için yorulmak vardır, bıkacaksınızdır, engeller çıkacaktır, etrafınızdakiler size sürekli kolay ama size ve kurumunuza ekstra bir katkısı olmayacak yolları göstereceklerdir. Başarılı insanlar, tüm bunları aşma azmini ve iradesini kendinde bulan insanlardır.*” değerlendirmesinde bulundu.

Bora Bayraktar

“Gelişmiş ülkelerde medyaya çok büyük yatırımlar yapılıyor, kalifiye eleman ihtiyacı da bu oranda artıyor”

Geleceğim Sosyal Bilimler Zirvesi’nin bir diğer konuğu, CNN Türk Genel Müdürü Bora Bayraktar’dı. “*Hayattan ne beklediğinize ne istediğinize dikkat edin. Kendinizi tanıyın. Merak edin. Bir de, dünyayı tanımaya (ben neredeyim, dünya nereye gidiyor, vs.) çalışın. Çok çalışırsanız, onu elde edersiniz.*” sözleriyle konuşmasına başlayan Bayraktar, bir medya kurumunun başında olmasına rağmen kendisini mesleğe ilk başladığı noktada yani hâlâ bir muhabir olarak gördüğünü belirtti: “*Bir medya kurumunun başındayım. Bu noktaya gelene kadar, muhabirlikten başlayarak birçok deneyim edindim. Bu işi rastgele yapamazsınız; hem kişisel hem kurumsal olarak muhakkak çok ciddi bir birikime ihtiyacınız var. Medya sektöründe yaptığımız işle insanları uyandırıyor, fark ettiriyor, bilgilendiriyoruz. Oluşturulan yalan yanlış algılara direnç koyabiliyoruz. Bu birikimi edinme süreci, okuduğumuz okullardan başlıyor.*” Gelişmiş ülkelerde medyaya çok büyük yatırımlar yapıldığını hatırlatan Bora Bayraktar, bu noktada kalifiye eleman ihtiyacının, dünyayı doğru okuyan ve kendini geliştiren medya ve iletişim mezunlarına duyulan ihtiyacın gün geçtikçe arttığını söyledi: “*Ülkemizde de gerek devletimiz gerek özel sektör bu tür medya yatırımlarını artırıyor. Herkes kendini doğru anlatmak ve doğru anlaşılmak istiyor. İletişim çok önemli bu anlamda… Meseleleri doğru takip eden ve disiplinler arası bir bakışla analiz eden insanlara ihtiyacımız var. Bu bakımdan, ben İbn Haldun Üniversitesinin misyonuna inanıyorum.*”

Prof. Dr. Erişah Arıcan

“Hocalık bakidir”

Zirve konuşmacılarından Borsa İstanbul Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Erişah Arıcan, “*Unvanlar gelir gider, hocalık bakidir; ben de bir hocayım,*” sözleriyle giriş yaptığı konuşmasında, deneyimlerinden bahsetti, aday öğrencilere çeşitli tavsiyelerde bulundu.

Ahmet Çakar

“Tıp okuduğuma pişmanım, şimdiki aklım olsa hukuk okumak isterdim”

“*Sizleri karşımda görünce 1980’lerin başına gittim. İstanbul Erkek Lisesi mezunu olarak 1980’de girdiğim üniversite sınavında 49. oldum. Ve birinci tercihim olan İstanbul Tıp Fakültesini kazandım.*” sözleriyle hayatı hakkında kısa bilgiler veren Spor Yorumcusu Ahmet Çakar, konuşmasına şöyle devam etti: “*Bugün sorarsanız tıp okuduğuma pişmanım, şimdiki aklım olsa hukuk okumak isterdim. Hayatta iki şeyi çok iyi bilin: Bir, hukuk; iki, matematik.*”

Mehmet Kasapoğlu

“İstanbul’da okumak, iki üniversite okumak demek”

Gençlik ve Spor Bakanı Mehmet Kasapoğlu, “*Geleceğim Sosyal Bilimler Zirvesi*”nde aday öğrencilere hitabında, geleceğiyle ilgilenen, geleceğiyle ilgili konuları merak eden gençleri burada görmekten memnuniyet duyduğunu belirterek, “*Sizlerle gurur duyduğumuzu bilmenizi isteriz. Sizler sadece yarınların değil, bugünlerin de umudusunuz.*” dedi. Sadi’nin, “*Bazı insanlar koca evreni bilseler de kendilerini bilmezler.*” sözünü aktaran Bakan Kasapoğlu, sosyal bilimlerin temelinde de insanı tanımak, onu incelemek ve öncelemek olduğunu ifade etti. Kültürlerin inşasının, medeniyetlerin inşasının, sosyal bilimlerin en önemli misyonu olduğunu dile getirerek sosyal bilimlerin toplumların dönüşümüne, gelişimine öncülük ettiğini söyledi ve ekledi: “*Kıtalara hükmeden, asırlarca yaşayan devletler kuran ecdadımız da sosyal bilimleri ihmal etmediler. Medeniyet inşasında sosyal bilimleri en üst düzeyde kullandılar. Sosyal bilimleri ihmal eden toplumlar, başarıya ulaşamamışlardır. Sizlerin de geleceğe yönelik böyle bir perspektifi ortaya koyacağınıza inanıyoruz. Çalışmaktan, üretmekten, hayal kurmaktan asla vazgeçmeyin.*”

İsmail Rüştü Cirit

“Sevdiğiniz işi yapın”

Geleceğim Sosyal Bilimler Zirvesinin son konuşmacısı, Yargıtay Başkanı İsmail Rüştü Cirit idi. “*Yapacağınız tercihler elbette sizin için önemli olduğu kadar, devletimiz ve milletimiz için de önem taşıyor. En doğru tercihleri yapacağınıza inanıyorum.*” sözleriyle konuşmasına başlayan Cirit, kendisinin neden hukuku tercih ettiğini şu sözlerle açıkladı: “*16 büyük devlet kurmuşuz. Hepsinin hedefi adalet olmuş, hepsi adalet temeli üzerine kurulmuş. Adalet, devletin bekasıyla, yaşamasıyla doğrudan ilgilidir. Bu derece önemli olduğu için ben de hukuk fakültesini tercih ettim.*” Hukuktan mezun olanların gerek kamuda gerek özel sektörde çok iyi yerlere geleceğine, maddî ve manevî tatmini yakalayacaklarına inandığını sözlerine ekleyen Cirit, sosyal bilimlerde okuyanların gelecek kariyerlerine ilişkin şu açıklamalarda bulundu: “*Bugün örneğin otomotiv sektöründe en büyük firmaların istihdam ettikleri isimler arasında, sosyal bilimler mezunları da var. Çünkü o firma belli bir toplumun taleplerini karşılamak istiyor hatta daha fazlasını arz etmek noktasında toplumda belli bir talep yaratmak istiyor. Toplumu en iyi tanıyanlar ise sosyal bilimciler… Dolayısıyla muhakkak sosyologları, psikologları istihdam ettiklerini görüyoruz bu firmaların, fabrikaların…*” İsmail Rüştü Cirit, “*Sevdiğiniz işi yapın. İnsanların, sorumluluğunu taşıyabileceği işleri yapması lazım… Sorumluluk bilinci, iş için gereken beceri, yeterlilik ve çok çalışmak; bütün bunların bir insanda bir araya gelmesi, başarılı olmanın anahtarıdır.*” tavsiyeleriyle konuşmasını sonlandırdı.

Modern şiirin usta şairi:
Adil Erdem Bayazıt

İlk ve ortaöğrenimini Kahramanmaraş'ta tamamlayan Bayazıt, sırasıyla 1953'te İstiklal Ortaokulundan, 1959 yılında ise Kahramanmaraş Lisesinden mezun olmuştur.

Aynı yıl kaydolduğu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde yükseköğrenimine başlayan şair, tahsiline iki yıl kadar bu üniversitede devam ettikten sonra geçim sıkıntısı nedeniyle 1961 yılında devam mecburiyeti olmayan Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine nakil olur.

Hukuk Fakültesinde başladığı tahsil hayatına, Ankara Üniversitesi DTCF Türk Edebiyatı bölümünde devam eder.

1971 yılında buradan mezun olan Bayazıt, memuriyet hayatına atılır ve edebiyat öğretmeni olarak Kahramanmaraş'ta aynı zamanda kendi okuduğu lisede vazifesine başlar.

Mezun olduğu Kahramanmaraş Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak görev yapan şair, daha sonra Kahramanmaraş İl Halk Kütüphanesine müdür oldu.

Erdem Bayazıt, daha sonra Sanayi Bakanlığı İnsan Gücü Eğitim Daire Başkan Yardımcılığı görevini yürütürken istifa ederek kurucusu olduğu Akabe Yayınlarının ve Mavera dergisinin yönetimini üstlendi.

İlk şiir kitabı olan "*Sebeb Ey*" 1972 yılında Edebiyat Yayınlarından, son şiirleri ise "*Risaleler*" adı altında 1987'de Akabe Yayınlarından çıkmıştır.

1981 yılı Temmuz ayında Ajans 1400 adlı bir firmanın film ekibiyle beraber Afganistan'a doğru yola çıkan şair; Şenol Demiröz, Yücel Çakmaklı, Ahmet Bayazıt, Çetin Tunca, Halil İbrahim Sarıoğlu ve Necdet Taşçıoğlu'ndan oluşan çekirdek bir kadro ile birlikte Pakistan'ın Peşaver kenti başta olmak üzere İran, Hindistan ve Afganistan içlerini gezer. Yaptığı bu iki aylık gezinin izlenimlerini topladığı "*İpek yolundan Afganistan'a*" adlı eseriyle 1983 yılında Türkiye Yazarlar Birliği Basın Ödülünü kazandı.

Bayazıt'ın şiir ve yazıları; Açı, Hamle *(Kahramanmaraş)*, Çıkış *(Ankara)*, Yeni İstiklal, Büyük Doğu, Edebiyat, Mavera, Yedi İklim ve Hece dergilerinde yayımlanmıştır.

Erdem Bayazıt, **5 Temmuz 2008** tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.

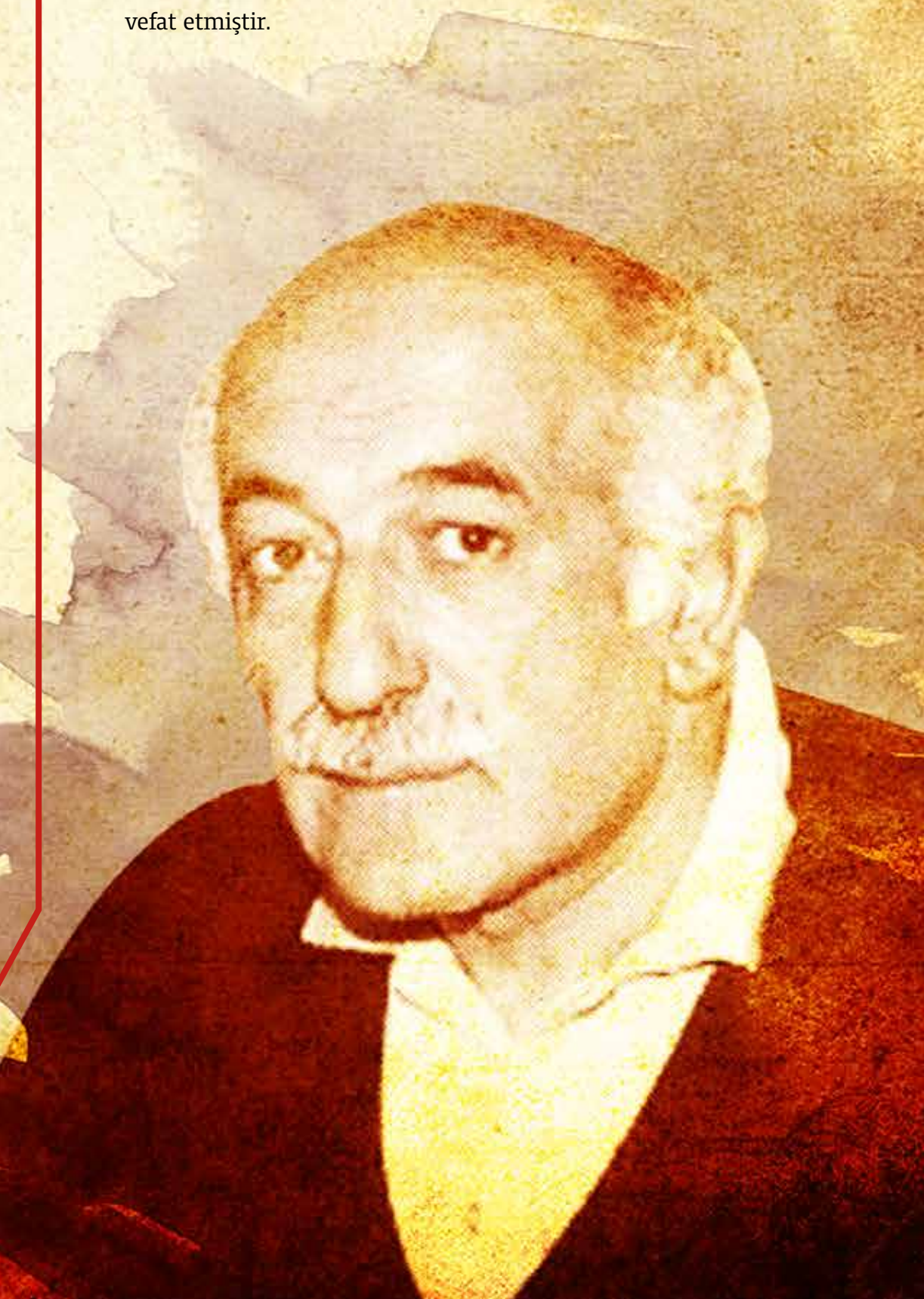

Fikrî bağımsızlık... Peki, nasıl?

Prof. Dr. Recep Şentürk

İbn Haldun Üniversitesinin, farklı kesimlerden farklı tecrübelere sahip insanları bir araya getiren TEDx etkinliklerinin ilki, 18 Temmuz'da gerçekleştirildi. "*TEDx Ibn Haldun University*" etkinliği kapsamında birçok ünlü ve özgün isim, "*Fikri Bağımsızlık*", "*Açık Medeniyet*" ve "*Zihnî Özgürleşme*" temaları etrafında konuşmalar gerçekleştirdi. Etkinliğe, özellikle gençler yoğun ilgi gösterdi.

Fikrî Bağımsızlık: Neyden? Nasıl?

TEDx etkinliğinde "*Bağımsız Düşünme: Çemberin Dışından Düşünmeyi Öğrenmek*" üzerine bir konuşma yapan İbn Haldun Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Recep Şentürk, eğitimin ve genelde eğitim kurumlarının, özelde ise üniversitelerin amacına ve içeriğine değindi. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de McDonald tipi eğitimin yaygınlığından bahisle, "*Bakışlarımızı eğitim kurumlarının rolüne çevirmek durumundayız*" diyen Prof. Şentürk, "*Eğitim, fikirleri enjekte etmek ve belli bir görüşü/düşünceyi/ideolojiyi mutlak bir doğru imişçesine sunmak mıdır yoksa nasıl düşünüleceğini ve mukayese metotlarını verip tüm fikirleri bir arada sunmak mı olmalıdır?*" sorusunu yöneltti. Eğitimin, fikrî bağımsızlık hedefi doğrultusunda verilmesi gerektiğinin altını çizen Prof. Şentürk, eğitim kurumlarının da varlık gayesinin bu olması gerektiğini belirtti. Bize, bizim irademiz dışında çizilen sınırların dışına çıkmakla ancak entelektüel olarak bağımsızlığı ve özgünlüğü yakalayabilir ve fikren bağımsız insanlar yetiştirebiliriz.

Fikrî bağımsızlık denince akla "*neyden*" ve "*nasıl*" sorularının gelebileceğini ifade eden Prof. Şentürk, özetle şu hususların altını çizdi: "*İlk sorunun cevabı (1) Avrupa-merkezcilikten ve her türlü konu ve soruna Avrupa-merkezci bakış açısından; (2) ırkçı ve sömürgeci medyanın tasallutundan ve endoktrinasyonundan; (3) egoizmden sıyrılmak ve bağımsızlığımızı kazanmak... Peki, nasıl? (1) Karşılaştırmalı eğitim ve tüm medeniyet birikimlerinin bir arada sunulup mukayese edilmesiyle, Avrupa-merkezcilikten; (2) eleştirel düşünme ile medyanın yıkıcı etkisinden; (3) şahsiyet eğitimi ile egoizmden kurtulmamız mümkün...*"

Dr. Kerem Kınık

"Bir B planımız yok, çünkü..."

Türk Kızılay Genel Başkanı Dr. Kerem Kınık, TEDx etkinliğinde, "*Global Hedefler Işığında Kızılay'ın 2030 Vizyonu*" başlıklı bir konuşma gerçekleştirdi. Son raporlara göre bugün dünyada iki milyar insanın, bırakın yemek ve barınmak, temiz suya dahi ulaşamadığını; her gün yirmi bin insanın savaş, terör ve benzeri sebeplerle yurtlarını geride bırakıp göç ettiğini, kamplarda yaşadığını; her yıl altı milyon çocuğun elverişsiz yaşam şartlarından dolayı öldüğünü; milyonlarca insanın savaş, terör ya da doğal afetlerle öldüğünü ve yaralandığını; tüm bu olumsuz tabloya rağmen devletlerin ve bireylerin milyarlarca dolarını hâlâ silah alımına ya da kozmetik sektörüne harcayabildiğini aktaran Kınık, "*Bir B planımız yok çünkü yaşayabileceğimiz başka bir gezegen, bir B gezegeni yok!*" sözleriyle böyle bir ortamda insanî yardım kurumlarının sürdürülebilirliğinin önemli olduğunun, özellikle toplumu güçlendirerek ve toplumsal bilinci yükselterek bu meydan okumanın üstesinden gelinmesi gerektiğinin altını çizdi.

Yedi milyon gönüllüye sahip büyük ve köklü bir kurum olan Kızılay'ın sürdürülebilir bir ekonomik altyapıya sahip olması ve kurumsal yapısını güçlendirmek için, iyi yönetim, şeffaflık ve yenilikçilik ilkeleri çerçevesinde yaptıkları çalışmalardan da bahseden Kınık, bu çerçevede hazırladıkları stratejik planın; *(1)* malî sürdürülebilirlik, *(2)* insanlara sağlıklı yaşam ve sağlıklı yaşlanma becerileri kazandırma, *(3)* özellikle afet yönetimini kurumsaldan toplumsala yayma, *(4)* çevreyi koruma ve israfı önleme, *(5)* eğitim faaliyetlerine destek verme, gibi hedef ve uygulamalara sahip olduğunu aktardı.

Prof. Dr. Recep Şentürk

Dr. Kerem Kınık

İstiklal Şairi
Mehmet Âkif Ersoy

20 Aralık 1873'te İstanbul'un Fatih ilçesi Sangüzel mahallesinde Buhara'dan Anadolu'ya geçmiş bir ailenin kızı olan Emine Şerif Hanımın ve Kosova doğumlu, Fatih Camii medrese hocalarından olan Mehmet Tahir Efendinin oğlu olarak doğdu.

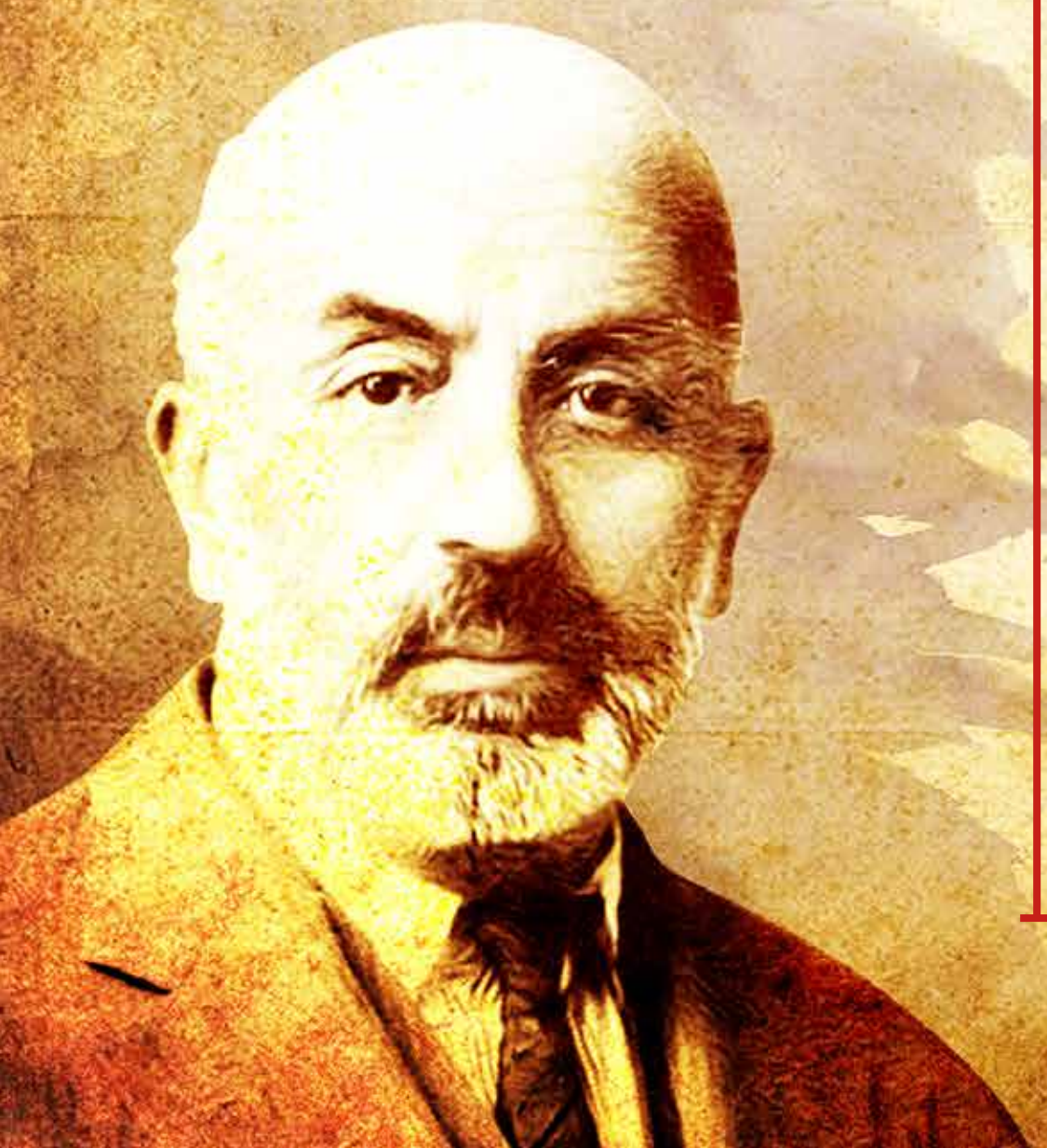

- İlkokul yıllarında babasından Arapça öğrenmeye başladı.
- Dil derslerine büyük ilgi duyan Mehmet Âkif Ersoy, Rüştiyedeki eğitimi boyunca Türkçe, Arapça, Farsça ve Fransızca derslerinde hep birinci oldu.
- Rüştiyeyi bitirdikten sonra 1885'te dönemin gözde okullarından Mülkiye İdadisine kaydoldu.
- 1888'de okulun yüksek kısmına devam etmekte iken babasını kaybetti.
- Ertesi yıl büyük Fatih yangınında evlerinin yanması aileyi yoksulluğa düşürdü. Babasının öğrencisi Mustafa Sıtkı, aynı arsa üzerine küçük bir ev yaparak aileyi bu eve yerleştirdi.
- Şiire olan ilgisi okulun son iki yılında yoğunlaştı. 6 ay içinde Kuran'ı ezberleyerek hafız oldu. 1895'te "*Mektep Mecmuası*"nda "*Kuran'a Hitab*" adlı şiiri yayımlandı.
- Memuriyet hayatı başladıktan sonra edebiyata olan ilgisini şiir yazarak ve edebiyat öğretmenliği yaparak sürdürdü. "*Resimli Gazete*"de, "*Servet-i Fünun Dergisi*"nde şiirleri ve yazıları yayımlandı.
- II. Meşrutiyetin büyük etkisinde kalan Âkif, arkadaşı Eşref Edip ve Ebül'ula Mardin'in çıkardığı ve ilk sayısı 27 Ağustos 1908'de yayımlanan "*Sırat-ı Müstakim*" dergisinin başyazarı oldu.
- Âkif'in yazdığı İstiklal Marşı, Hamdullah Suphi Bey tarafından mecliste okunup ayakta dinlendikten sonra 12 Mart 1921 Cumartesi günü saat 17.45'te "*Millî Marş*" olarak kabul edildi. Âkif, ödül olarak verilen 500 lirayı hayır kurumuna bağışladı.
- Şiirlerinde Türk-İslam dünyasının içinde bulunduğu durumu, sosyal, siyasal ve kültürel hayatı, bu hayatın çürüyen eksik yanlarını, realist bir bakışla dile getirdi.
- Sanat yaşamı boyunca herhangi bir edebî topluluk içerisinde yer almamıştır.
- "*Toplum için sanat*" anlayışına bağlıdır.
- Cehalet, taassup, fakirlik, inançsızlık, köksüzlük onun şiirinin en önemli konularıdır.
- Şiirleri, genel anlamda İslamî bir lirizme sahiptir.
- Nazmı nesre yaklaştırmada oldukça başarılıdır.
- Bütün şiirlerini aruz ölçüsüyle kaleme almıştır.
- Aruzu Türkçeye başarıyla uygulayan üç önemli sanatçıdan *(diğerleri Tevfik Fikret ve Yahya Kemal)* biridir.
- Divan edebiyatı nazım biçimlerini özellikle de mesnevi nazım biçimini kullanmıştır.
- Şiirleri genel anlamda lirik-epik kategorilerinde değerlendirilmiştir.
- İslamcılık akımını benimsemiş, çeşitli yazılarında sık sık Batıcılık ve Türkçülük akımını eleştirmiştir.
- Manzum hikâye türünün Türk edebiyatındaki önemli isimlerinden biridir.
- Seyfi Baba, Küfe, Mahalle Kahvesi, Meyhane, Hasta; Mehmet Akif'in meşhur manzum öykülerindendir.
- Kurtuluş Savaşı ve zafer sonrası uzunca bir süre Mısır'da yaşayan Millî Şairimiz Mehmet Âkif Ersoy, 17 Haziran 1936'da tedavi için İstanbul'a döndü.
- 27 Aralık 1936 tarihinde İstanbul'da, Beyoğlu'ndaki Mısır Apartmanında siroz hastalığı yüzünden vefat etti, Edirnekapı Şehitliğinde defnedildi.

Kendi dilinden 10 başlıkta Mehmet Ali Doğan

1 Zeytinburnu

1980'ler... Doğma büyüme Zeytinburnu çocuğu... Annemin pişirdiği mis gibi tarhana çorbası... Pazartesi günleri semt pazarından yapılan alışverişin ardından doyasıya yediğim mandalinanın buram buram kokusu... Çamurlu sokaklarda büyürken bir insan hep güzel insanlarla mı karşılaşır? Bir akşam kulak misafiri olduğum babamın arkadaşlarının tartışmasında duyduğum "oryantalizm" kelimesi üzerine, "Neymiş bu yahu?" diyerek babamın kütüphanesinden Edward Said'in kitabını alıp anlamaya çalıştığım yıllar... Arkadaşlarım, babamın arkadaşlarıyla yaptığı ve benim hayranlıkla dinlediğim sohbetler, içinde bugün bile bulunması zor nice kitap ve dergiyi barındıran babamın kütüphanesi... Her yaz tatilinde o dergilerdeki derin fikrî tartışmaları anlamaya çalışan ufacık bir çocuk. Hayatımın başlangıcının özeti...

2 Ankara

1990'lar... Ve o sessiz sakin çocuğun lisedeki sıra arkadaşının lise son sınıfı dışarıdan verelim teklifinin ardından liseyi erken bitirip üniversite sınavında ilk yüze girerek sessizliğini ve sakinliğini azaltması... Zeytinburnu'ndaki kabuğundan çıkıp Ankara'daki Bilkent Üniversitesinin Uluslararası İlişkiler Bölümüne burslu olarak gidiş... "Yes" ve "No" kelimeleri hariç tek kelime İngilizce bilmeyen 17 yaşındaki bir gencin tüm derslerin İngilizce olacağı bir bölüme hazırlık sınıfını bitirdikten sonra balıklama dalışı... İlk yazımı lisans yıllarında can dostum Mustafa Özgür Tuna'nın çıkardığı ufacık bir öğrenci dergisine yazmam... Hayatımın en güzel yıllarında verimli bir lisans eğitiminin ardından aynı bölümde yüksek lisansımı "Türkiye-İsrail İlişkileri" üzerine bir tez yazarak tamamlayarak doktora yapmaya karar vermem.

3 ABD

2000'li yılların başı... ABD'de Utah Üniversitesinde doktora... İlk dönemin ardından o yıllarda Indiana Üniversitesinde okuyan Mustafa ile Harvard Üniversitesinde misafir hoca olarak bulunan Hakan Kırımlı hocamızı ziyaret... Harvard'daki kütüphane ve arşivleri gezerken Orta Doğu'ya gelen Amerikan misyonerlerinin yaptıkları faaliyetler konusuna ilgi duymam... İki Amerikalı Protestan misyonerin 1820 yılında Anadolu'ya ulaşması ve sonraki yıllarda gelen yüzlerce misyonerin açtıkları okul, kilise, hastane, matbaa ve yetimhanelerle bölgedeki tüm topluluklar arasında insanları Protestan yapma çabasının etkilerini araştırmaya karar vermem... Bunun için de Utah Üniversitesinde doktora yaparken Amerikan misyonerlerinin bölgedeki en büyük teşkilatı olan "American Board of Commissioners for Foreign Missions" adlı teşkilatın arşivinde araştırma yapmak için bir seneyi Misafir Araştırmacı olarak Harvard Üniversitesinde geçirmem... Osmanlı İmparatorluğuna gelen Amerikalı misyonerlerden biri olan ve bölgede 69 yıl misyonerlik yaptıktan sonra 91 yaşında İstanbul'da ölen Elias Riggs hakkında yazdığım doktora tezim...

4 Konferanslar

Ve üzerine doktora tezi yazdığım misyonerlik faaliyetleri konusunda verdiğim konferanslar ve akademik tebliğler... Hindistan, New Orleans, Boston, Utah, Konya, Washington DC, Zeytinburnu, Alaska, Safranbolu, Şikago, Oxford, Harvard, İstanbul... İnsanın bir konuyu anlattıkça o konu hakkında daha fazla öğrenmesi ve daha fazla öğrenme isteği...

5 İstanbul

2010'lar... Doktora tezini savunduktan sonra Türkiye'ye dönüp İstanbul Teknik Üniversitesinde hoca olmam. Eşim ve yeni doğmuş çocuğumuzla hayat koşuşturmacası... Üniversitede çoğunlukla mühendis adayı olan öğrencilere Modern Türkiye Tarihi dersleri verme tecrübesi... Teknik bir üniversitede mühendis adayı öğrencilerin mezun olmadan en azından bir tane sosyal bilimlerle alakalı ders alabilmeleri için kurulmuş bir bölümde öğrencilerin sosyal bilimlere yaklaşımını gözlemleme fırsatı...

6 Tarih

İlkokulda abimle gittiğimiz bir kitap fuarında rahmetli babamın yayıncı bir arkadaşının bana ve ağabeyime hediye ettiği tarihî romanlarla başlayan tarih merakım... Sonrasında romanlarda geçen kişi ve olayları anlatan kitaplarla devam eden okuma maceramın üniversite yıllarında daha akademik kitaplara evrilmesi ve tarih bölümünden aldığım seçmeli derslerle devam etmesi... Kulakları çınlasın, lisedeki tarih hocamın teşviklerini de unutmamak lazım. Amerika'da doktora tez konusu ararken bulduğum misyonerlik faaliyetlerinin tarihî konusuna balıklama atlayışımın nedeni kesinlikle bana hediye edilen o tarihî romanın şimdilik son halkası...

7 Dostlar

Beni; iyiye, güzele, doğruya sevk eden insanlar... Zeytinburnu'nda, Ankara'da, Amerika'da ve şimdi de İstanbul'daki akademik hayatta etrafımı saran ve bana nefes aldıran güzel insanlar... Akademisyeninden bankacısına, profiterolcüsünden mühendisine bir nevi balıkçı barınaklarım...

8 Babam

Şöyle geçmişe bakıp hayatımı gözden geçirdiğimde rahmetli babamın bizi (beni ve ağabeyimi) hep teşvik ettiğini ve herhangi bir şeye zorlamadığını anlıyorum. Okuma alışkanlığımı ilk ondan edindim, onun teşvikiyle okumaya ve okuduğumu başkalarına anlatmaya başladım. Sadece bir kere çocukken bizi teşvik etmek için, "Okursanız okursunuz, okumazsanız sizi çırak olarak bir işe veririz!" dediğini hatırlıyorum. Babam rahmetli oldu, ben hâlâ okuyorum.

9 Safranbolu

Her yaz gittiğim Anadolu beldesi... Babam ve annem şimdi Karabük'e bağlı olan Eflani ilçesinde doğmuş, 70'lerde İstanbul'a gelip Zeytinburnu'na yerleşmişler. Akrabalarımızın çoğu Safranbolu ve Eflani'de... Her gidişimde hayran olduğum evleri ve tabii ki enfes lokumlarıyla bir Osmanlı zarafetini yansıtan Safranbolu, Anadolu'nun yaşanılası yerlerinden... Bölgedeki çam ormanlarında gezerken bir bilen refakatinde enfes Kanlıca Mantarı toplamak İstanbul'da biriktirdiğiniz karbondioksitten ve stresten kurtulmak için birebir.

10 Gençler

İçten yanmalı motor olmalarını yani devamlı dışarıdan teşvik beklemeyerek kendi iç motivasyonlarını edinmelerini tavsiye ettiğim genç insanlar... Hayatta bir hedefinin olması, çalışmak ve sabretmek... Her yiğidin yoğurt yiyişinin farklı olduğunu ve uzun yolun yolcusunun az olduğunu devamlı söylediğim gençler... Hedeflerinizden vazgeçmeyin dediğimde, "ama hocam şöyle, ama hocam böyle!" şeklinde karşılık verenlere gülümseyerek mırıldandığım türkü sözleri:

"Hüseyin beyhude ah etme naçar / Bir kapı örterse birini açar / Buna dünya derler hepisi geçer / Hangi günü gördün akşam olmamış."

Yaşananlar, "Niyet hayır, akıbet hayır!" sözünün ne kadar doğru olduğunu anlamak için yeterli çünkü.

KISA KISA

Fatih Andı

Çocukluk kahramanınız?

Halid bin Velid

Ne sizi heyecanlandırır?

Güzel olan her şey

Heyecanınızı ne öldürür?

Kabalık ve kalabalık

Başarı nedir?

Mutluluk sebebidir

Sizce üniversite?

Bütün zaaflarına rağmen Türkiye'de "*okuryazarlık*"ın kalesi yahut kafesi...

Talebe deyince...

Frekans ayarı

Akasemisyen olmasaydınız ne olurdunuz?

Romancı, şair, hikâyeci, hattat, ressam, mimar... Yani güzel işler üreten, güzelliği çoğaltan bir adam...

Sizi sarsan kitap?

Yitik Cennet *(Sezai Karakoç)*

Hangi romanda olmak isterdiniz?

Dünyayı Dolduran Kiraz *(Şükrü Karaca)*

Hangi şiirin şairi olmak isterdiniz?

Şeyh Galib'in, "*Yine zevrak-ı derûnum kırılıp kenâre düştü*" gazelinin...

Mutlaka görmemiz gereken film?

Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak *(Yönetmen: Ahmet Uluçay)*

En sevdiğiniz kelime?

Sükûnet

Hangi şehir?

Çocukluğumun Adana'sı

Bir müzik enstrümanı?

Ud, sonra ney

Bize bir şarkı önerin?

Yine bir gülnihal aldı bu gönlümü *(Dede Efendi)*

En sevdiğiniz atasözü?

Gönülsüz namaz, göğe ağmaz

Hangi renk?

Mavi

Neye rağmen ne?

Kente rağmen tabiat, eşya kalabalığına rağmen sadelik, gürültüye rağmen sükûnet

En önemli kusurunuz?

Unutmak

Nasıl ölmek isterdiniz?

"*Yeter*" diyebilmek doygunluğu ve hazırlığıyla

Tarkovski'nin edebiyat ve sinema karşılaştırması

Edebiyat ve sinema, son derece özgün ve bağımsız sanat dallarının tek ortak yönü, malzemeyi yoğurmaktaki geniş özgürlükleridir. Bir film, yaratıcısı ve seyircisinin yaşantılarına bağımlıdır. Gerçi bütün diğer sanat dalları gibi düzyazı da; duygusal, düşünsel ve entelektüel okuyucu alışkanlıklarıyla oynama imkânına sahiptir. Ancak edebiyatın gerçek ayrıcalığı, yazarın kitabın her sayfasında harcadığı sineğin yoğunluğundan bağımsız olarak, okurun kendi içinde belli tat alma normlarını şekillendiren deneyimleri ve yapısına göre bu sayfaları "*okuması*" ve "*keşfetmesi*"dir. Okur, her şeye karşın öznel olarak algılamadan vazgeçemediği için en doğalcı ayrıntılar bile sanki yazarının denetiminden kurtulurlar.

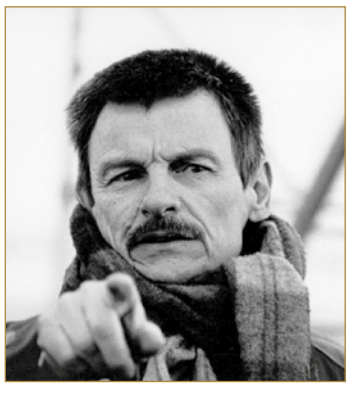

Andrey Tarkovski

Buna karşın sinema, bir yazarın kendisini, sınırsız bir gerçekliğin ve kelimenin tam anlamıyla öznel dünyasının yaratıcısı olarak kabul edebileceği biricik sanat dalıdır. İnsanların içinde var olan kendini kanıtlama eğilimi, en kapsamlı ve en dolaysız ifadesini sinemada bulur. Film, duygusal bir gerçekliktir ve seyirci tarafından ikinci bir gerçeklik olarak kabul görür. Bu yüzden sinemayı, bir göstergeler sistemi olarak ele alan yaygın görüşü son derece ahmakça ve temelde yanlış buluyorum.

Edebiyat, yazarın yeniden üretmek istediği bir olayı, iç ve dış dünyayı sözcükle betimler. Sinema ise doğada var olan, zaman ve mekân içinde kendiliklerinden ortaya çıkan çevremizde gözlemleyebildiğimiz ve içinde yaşadığımız malzemeleri kullanır. Yazar, önce dünyanın belli bir görüntüsünün hayalini kurar, sonra da bu hayali sözcüklerin yardımıyla kâğıda döker. Oysa bir film şeridi, kameranın görüş alanına giren dünyadan kesitleri, doğrudan doğruya mekanik bir şekilde kaydeder. Bu kesitlerden daha sonra bir film bütününün görüntüleri yaratılır. Film yönetmenliği kelimenin tam anlamıyla, "*ışığı karanlıktan, suyu karadan ayırma*" yeteneğidir. Bu imkân yönetmenin kendisini bir yaratıcı olarak algılaması aldatmacasına yol açar.

Kısacası, her okurun algılamasında gerçekleşecek estetik uyarlamayı şart koşan edebiyatın aksine sinema, hiçbir zaman seyirci deneyimleriyle oynanamayacağı için yönetmen de başkalarına kendi deneyimlerini olabildiğince dürüst bir şekilde yansıtmalıdır. Bu, sanıldığı kadar kolay bir iş değildir, her şeyden önce kararlı olmayı gerektirir. Zaten bu yüzden bu sanat, bütün dünyada ancak bir avuç insan tarafından üstesinden gelinebilen bir sanat olarak kalmaya mahkûmdur.

www.trt2.com.tr
Türksat 4A (HD) Frekans: 11054 Polarizasyon: Dikey (V) Sembol Oranı: 30000
D-Smart 105, **Digiturk** 66, **Tivibu** 55, **Turkcell TV Plus** 45, **Türksat Kablo TV** 50

TRT 2

açıkkitap

Yıl: 2 Sayı: 16 Ağustos 2019

Açık Medeniyet Gazetesinin
Kültür, Sanat ve Kitap ekidir

18

Ağustos ayında ne yapmalı nereye gitmeli?

"Olacak olur, adına *kader* denir"

Türk edebiyatının usta hikâyecilerinden Mustafa Kutlu, "*Sevincini Bulmak*"ta, "*dış dünyanın hücumuna karşı kitapların dünyasına sığınan*" Suna ile Elif'in hikâyesini anlatıyor. Hikâye, Tanpınar hayranı bir akademisyen olan Suna'nın ve onun dert ortağı, sırdaşı Elif'in hayatlarına giren insanların, yaşadıkları aşkların, ayrılıklarının, uğradıkları hayal kırıklarının, hüzünlerinin anlatılmasıyla şekilleniyor. Kutlu, "*sevincini arayan*" ve bütün zorlukların üstesinden gelen kadınların dünyalarını okuyucuya açıyor. Kutlu, "*Sevincini Bulmak*" kitabında insanî ilişkilere değinmekle birlikte günümüz ilişkilerini de sorguluyor. "*Topraktan kopan insanoğlu, bir daha o aşk ile başka bir şeye bağlanamadı.*" diyor Mustafa Kutlu "*Sevincini Bulmak'ta. Varlık sebebini, kim ve neden burada olduğunu ya da hayatın anlamını arayanın varacağı noktayı, "Sevincini Bulmak*" diye tarif ediyor Kutlu.

10-11

Sarajevo Film Festival: 53 films competing this year

Bosnia-Herzegovina will host 53 films in four categories at the 25th Sarajevo Film Festival (SFF) this year. The SFF was initiated to make the capital Sarajevo the culture and art destination once again, which of late has remained imbued with the bloody memories of the Bosnian War.

4

Efsane ikili "*Laurel ile Hardy*" beyaz perdede

1930'lu yıllarda çektikleri filmler ile üne kavuşmuş olan komedi ikilisi Stan Laurel ve Oliver Hardy, araları açıldıktan sonra kariyerlerini yeniden canlandırmaya çalışırlar. Savaş sonrası Britanya'sında turneye çıkan Laurel ve Hardy'nin karşılaşacağı güçlükler, geçen yıllar ile birlikte daha da çoğalmıştır.

12

İki kardeş ve bir kurt arasında var olma öyküsü: Mavzer

Birçok dizi ve filmin senaristliğini yapan Fatih Özcan, ilk uzun metrajlı filmi "*Mavzer*" ile yönetmen koltuğuna oturdu. Fatih Özcan ile hem Mavzer filmini hem de gelecek projelerini konuştuk.

14

Documentary to highlight Turks' battle with racism in US

The battle against racism in the U.S. waged by two Turkish brothers who founded a major record label is set to become a feature-length documentary.

13

Yıl: 2 | Sayı: 16 | AĞUSTOS 2019

İbn Haldun Üniversitesi
Adına İmtiyaz Sahibi:
PROF. DR. RECEP ŞENTÜRK

Genel Yayın Yönetmeni: HAKKI ÖCAL

Yayın Koordinatörü ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
MUHAMMED AKAYDIN

Yayın Kurulu:
RECEP ŞENTÜRK
FAHRETTİN ALTUN
FARUK YASLIÇİMEN
HAKKI ÖCAL
HALİL BERKTAY
H. HÜMEYRA ŞAHİN
İSMAİL ERKAM TÜZGEN
MUHAMMED AKAYDIN
TALHA KÖSE

Editörler:
GÖKHAN GÖKÇE
AHMED YUSUF
MUHAMMET FURKAN ALPAT

Yardımcı Editör: HİLÂL PURDE

Fotoğraf Editörü: TEVHİD YENİ

Kreatif Direktör: ALİ VEFA

Reklam: HİLAL AJANS
0539 599 69 20

Tasarım: DESIGN MONSTERS
AHMET ALTAY

İletişim: Ulubatlı Hasan Cad. No: 2
34494 Başakşehir / İstanbul
İbn Haldun Üniversitesi Basın Müşavirliği
Tel: 0531 618 16 23
e-posta: acikmedeniyet@ihu.edu.tr

ISSN 2602-2699

Basım: Kültür Sanat Basımevi Rekl. ve Org. San. Tic. Ltd. Şti.
Adres: Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi ZB-11 Topkapı / İstanbul
Tel: 0212 674 00 21-29-46
Faks: 0212 674 00 61
www.kulturbasim.com

Açık Kitap eki, Açık Medeniyet Gazetesinin Kültür, Sanat ve Kitap ekidir.

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ

www.acikmedeniyet.com

acikmedeniyet @acikmedeniyet
acikmedeniyet

Yayımlanan tüm yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı İbn Haldun Üniversitesine aittir. İzin alınıp kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yayımlanan yazıların dil, bilimsel içerik ve hukukî sorumluluğu yazarlarına aittir.

Kitapların ilk cümleleri

"Şehrin dışına çıkmak, kendi kendinden kurtulmak gibi bir şey."
Sait Faik Abasıyanık / Sur Dışında Hayat

"I'll be back soon. You won't have time to miss me. Look after my heart – I've left it with you."
Stephenie Meyer / Eclipse

"Gözlerini açar gibi olunca rüyasından artakalan bir boşluğu yokladı parmaklarıyla."
Rasim Özdenören / Hastalar ve Işıklar

"İğde kokusuna tutunmuş gidiyordum."
Mustafa Kutlu / Rüzgârlı Pazar

"Without music, life would be a mistake."
Friedrich Nietzsche / Twilight of the Idols

"Siz hiç anne babasını sevmeyen bir çocuk gördünüz mü?"
Leyla İpekçi / Maya

"Mankind can only disappoint Mother Nature for so long."
Anthony Douglas Williams / Inside the Divine Pattern

"Gün zehir gibi geçmiş, unutulan zamanların karnı deşilmiş, göğsü yarılmıştı."
Tarık Buğra / İbiş'in Rüyası

"Beklemesini onlar kadar bilen yoktur."
Peyami Safa / Dokuzuncu Hariciye Koğuşu

"Kurumuş sel yataklarında, çırılçıplak kalmış vadi yamaçlarında av aramak büyük bir sabır işiydi."
Cengiz Aytmatov / Gün Olur Asra Bedel

"His heart was like a sensitive plant that opens for a moment in the sunshine, but curls up and shrinks into itself at the slightest touch of the finger, or the lightest breath of wind."
Anne Brontë / The Tenant of Wildfell Hall

"O güzel insanlar o güzel atlara binip gittiler."
Yaşar Kemal / Demirciler Çarşısı Cinayeti

"Şimdiye kadar tesadüf ettiğim insanlardan bir tanesi benim üzerimde belki en büyük tesiri yapmıştır!"
Sabahattin Ali / Kürk Mantolu Madonna

"Alsace'da aşağı yukarı 1850'de çocuklarıyla ne yapacağını bilemeyen bir ilkokul öğretmeni, bakkallığa razı oldu."
Jean Paul Sartre / Sözcükler

Edebiyata aksedemediği sürece bir şehrin portresi tamamlanamaz

Şehir kavramı çoğu zaman medeniyet/uygarlık kavramıyla birlikte anılır; şehirlileşme ve medenîleşme kavramları da benzer çağrışımlara ve anlamsal örüntülere sahiptir. Şehirler, geçmişten geleceğe ait oldukları medeniyetlerin maddî ve manevî değerlerini yansıtırken çoğu zaman içlerindeki abidevî eserlerle temsil edilir. Türk edebiyatının zirve şahsiyetleri Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar da şehirlerin portresini medeniyetle, "*kendilik bilinciyle*", anneyle, sevgiliyle, vatanla yoğurarak tamamlarlar. Her iki sanatkârın şehre bakışı, şehir ve medeniyet ilişkisini işleyiş tarzı benzerdir. Onlara göre şehirler, tıpkı sanat eserleri gibidir. Şiir gibi okunur; resim, heykel, mimarî eserleri gibi seyredilir; mûsîkî gibi dinlenir; açık hava müzesini andırır. Bu çalışma tamamlandıktan sonra şu fark edilmiştir ki iki sanatkârın metinleri adeta birbirini tamamlamakta, karşılıklı olarak soru ve cevaplar içermektedir. Sanki kader bu iki ismi aynı görevde buluşturmuş; şehirleri de onların hayatlarına şehirler adına konuşmaları için dâhil etmiştir. Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserleri şu gerçeği göstermiştir: Edebiyata aksedemediği sürece bir şehrin portresi tamamlanamaz. Her iki isim bu portreyi tamamlama görevini üstlenmiş; bugün bile her okuyuşta yeni bir şeyler keşfedilen, ayrı bir haz alınan metinler bırakmıştır.

Şehre Yansıyan Medeniyet / Edebiyata Yansıyan Şehir
Mehmet Güneş
Hece Yayınları, Edebiyat, 344 sayfa

Rethinking globalized world literature

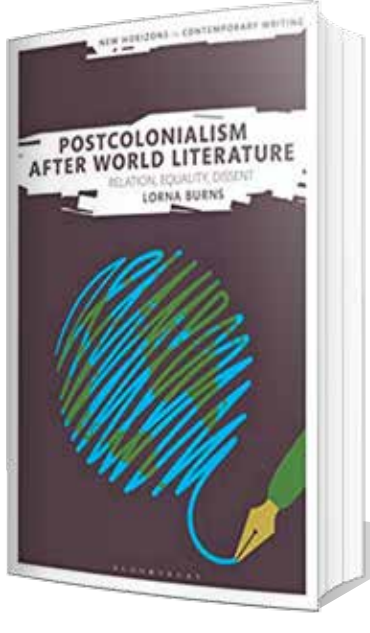

Postcolonial studies took shape in response to the nationalist and decolonization movements of the twentieth century. Today, a resurgent interest in world literature reflects an increased awareness of globalization. These twin projects are torn between a criticism that finds in the text the trace of capitalist modernity and one that accounts for the revolutionary potential of literature to challenge our global present. Postcolonialism After World Literature exposes what is at stake in this critical choice through a line of philosophical enquiry – Bruno Latour, Gilles Deleuze, and Jacques Rancière – that poses an alternative to the materialist strand of world literary criticism pioneered by Pascale Casanova and Franco Moretti. Engaging with these theorists and others, Lorna Burns contests world-systems theory as the basis for thinking about contemporary postcolonial and world literatures, and proposes a renewed framework that promotes literature's capacity to provoke dissent; to imagine new forms of belonging and relation for both national and world citizens; and to stage the shared equality of all. The book presents the case for rethinking world literature in light of the legacies of postcolonialism.

Postcolonialism After World Literature: Relation, Equality, Dissent
Lorna Burns
Bloomsbury Academic, Comparative literature, 264 pages

Classic Turkish shadow play draws more African viewers

A famous traditional Turkish shadow play, Karagöz Istanbul Explorer will be staged for different African audiences, following its successful show at Africa's Ubumuntu Arts Festival in Kigali in Rwanda. Karagöz master Fatih Polat said, "*I received a lot of inspiring feedback. I count this Rwandan performance as the starting point, to perform in other big audiences in Africa.*" The fifth annual Ubumuntu Arts Festival featured theatrical performances that sought to answer the question: "*What if the walls you built for others today become your own downfall tomorrow?*" Across a black stage wall, a group of local and international artists who gathered in Kigali for three days scribbled writing for humanity with brightly colored chalk and white chalk. Polat performed on July 12, alongside artists from Rwanda, Uganda, the U.S., Austria and the Democratic Republic of Congo. The festival incorporated performances ranging from theater, poetry, dance, movements and acrobatics. Troupes from 16 countries including Turkey participated in the festival.

"İplikten Çözülenler: Tekstilde Küresel Anlatılar"

Almanya'nın köklü sanat kurumu Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (ifa, Institut für Auslandsbeziehungen) iş birliği, Goethe-Institut İstanbul'un katkılarıyla 22 Şubat–7 Temmuz 2019 tarihleri arasında izleyiciyle buluşan "*İplikten Çözülenler: Tekstilde Küresel Anlatılar*" sergisi Türkiye'den sanatçıların yapıtlarıyla İstanbul Modern'de sanatseverle buluştu. 18 Ağustos'a kadar ziyaret edilebilecek sergide tekstil malzemesi kullanarak estetik ve kültürel anlatılar meydana getiren Türkiye'den 11 sanatçının 30'un üzerinde çalışmasına yer veriliyor.

Eyüboğlu'ndan Doğançay'a

"*İplikten Çözülenler*" sergisi, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun unutulmaya yüz tutan yazmacılık geleneğini canlandırıp tekrar hayata geçirme hikâyesinden Burhan Doğançay'ın Aubusson halı dokuma atölyelerinde gerçekleştirdiği duvar halılarına kadar birçok farklı hikâyeyi bir araya getiriyor.

Sergide Türkiye'de resim ile nakış, dokuma, yazmacılık geleneği arasında bir sentez kurgulayan ilk sanatçılardan Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ürettiği yazmalar da yer alıyor. Sanatçının ürettiği yazma kalıplarının bir kısmı da ilk defa izleyiciyle buluşuyor. 1958 yılında mimar Turgut Cansever tarafından tasarlanan, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sanatçı eşi Eren Eyüboğlu'yla birlikte 1975 yılındaki ölümüne kadar ev ve atölye olarak kullandığı mekândan, fotoğraf sanatçısı Ziya Tacir'in çektiği güncel fotoğraflar da sergide yer alan özel alanlardan biri olarak konumlanıyor.

Sarajevo Film Festival: 53 films competing this year

Bosnia-Herzegovina will host 53 films in four categories at the 25th Sarajevo Film Festival (SFF) this year. The SFF was initiated to make the capital Sarajevo the culture and art destination once again, which of late has remained imbued with the bloody memories of the Bosnian War. 14 short films, nine feature films, 16 documentaries, as well as 14 student films, will compete for the special award entitled the Heart of Sarajevo. The films vying for the award are from Turkey, Albania, Armenia, Austria, Azerbaijan, Bulgaria, Croatia, Greece, Georgia, Hungary, Kosovo, North Macedonia, Malta, Moldova, Montenegro, Romania, Serbia, Slovenia and Bosnia-Herzegovina. Also during the festival, the historic National Theater in Sarajevo will screen the world premiere of 23 films this year, stated the organizing committee. The Sarajevo Film Festival was launched in 1995, as an act of defiance towards the end of the 43-month siege of Sarajevo by Bosnian Serb forces and is now one of the most important cultural events in Europe, attracting thousands of people every year.

Outstanding Akdamar Church seen through veteran photographer's lens

Designed as the first step in the project initiated by the Republic of Turkey Directorate of Communications to promote Turkey's historical richness in harmony with its geographical treasures, an exhibition entitled "*Akdamar,*" consisting of photos depicting the Akdamar Holy Cross Church in Van Province opened. The opening ceremony was held at the Hagia Irene Church in the Topkapı Palace Museum, and visited by many art lovers and included

Armenian Patriarchate Gov. Sahak Maşalyan, Van Governer Mehmet Emin Bilmez and photographer İzzet Keribar. A book containing the detailed information about the church, architectural drawings and photographs has been released while digital data about the church has been collated on a website. Prepared in three languages, namely Turkish, English and Armenian, the website presents 360-degree photos from 14 spots and high-resolution VR videos. The interiors and exteriors of the place, reliefs and frescoes were photographed at eye level for the first time. The church is among the prominent architectural works of medieval Christian art.

"Palais de Tokyo"da bienal söyleşisi

16. İstanbul Bienali küratörü Nicolas Bourriaud ve İstanbul Bienali Direktörü Bige Örer, Bourriaud'un da kurucuları ve eski direktörleri arasında yer aldığı Paris'te bulunan modern sanat merkezi "*Palais de Tokyo*"da düzenlenen etkinlikte basın ve sanat dünyasından isimlerle bir araya geldi.

Bu yıl "*Yedinci Kıta*" teması etrafında kurgulanan sergileri izleyiciyle buluşturacak 16. İstanbul Bienali, 14 Eylül'de şehrin üç farklı mekânında kapılarını açacak. Başlığını, okyanuslarda yüzen devasa atık yığınına bilim çevrelerinin verdiği isimden alan bienal, insanların sebep olduğu doğal veya kültürel atıklara antropoloji veya arkeolojinin araçlarıyla bakan güncel sanat çalışmalarına yer vererek sanat ve ekoloji arasındaki ilişkiyi de tartışmaya açmayı hedefliyor.

Bienal kapsamında altmıştan fazla sanatçının eserleri, Tersane İstanbul, Pera Müzesi ve Büyükada'da ziyaret edilebilecek.

Mecelle'nin orijinali yeniden basıldı

Başkanlığını Ahmet Cevdet Paşa'nın yaptığı bir ilmî komisyon tarafından 1868–1876 yılları arasında derlenen İslamî özel hukuk kurallarının yer aldığı Osmanlı'nın medeni kanunu olan "*Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye*"nin orijinali, Diyanet İşleri Bakanlığı Dinî Yayınlar Müdürlüğünce orijinal hâliyle ilk defa basıldı.

İstanbul Müftülüğünün arşivinde bulunan, yıllarca olduğu gibi muhafaza edilen Ahmet Cevdet Paşa ve diğer ilmî komisyon üyelerinin imzalarının yer aldığı orijinal Mecelle, 2 cilt hâlinde yayımlandı. İstanbul Müftüsü Hasan Kamil Yılmaz'ın girişimleri sonucu Diyanet İşleri Başkanlığı Dinî Yayınları arasında bin adet basılan Mecelle, ilahiyat fakültelerinin kütüphanelerine gönderilerek akademisyenlerin istifadesine sunulacak.

Orijinal Mecelle'nin raflardaki yerini almasını sağlayan Müftü Yılmaz, çok kıymetli bir eseri halkın, ulemanın, bilenlerin önüne koymanın mutluluğunu yaşadığını belirtti ve şunları söyledi:

"*İstanbul Müftülüğü, gerçekten bir tarih hazinesi gibi... Burada çok geniş arşiv varlığımız mevcut. Buranın Meşihattan kalan bir kütüphanesi var. Bu kütüphanede çok sayıda yazma eser ve resmî evrak var. Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye, Osmanlı Devleti'nin son döneminde, 19. yüzyılda İslam hukukunun farklı mezheplerin yorumlanmasından kaynaklanan zafiyetleri ortadan kaldırmak üzere Ahmet Cevdet Paşa riyasetindeki bir heyet tarafından hazırlandı. Mecelle'nin orijinali arşivimizden çıktı.*"

Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hatıraları

Mehmet Nuri Yardım
Çağrı Yayınları, Hatıra, 360 sayfa

Sevilen şair ve yazarlar nasıl bir çocukluk yaşadı, neleri merak edip, neyin özlemini çekti? İlk duyguları, mutlulukları, acıları, özlemleri... Nasıl bir aile ortamında yetiştiler, mahalle arkadaşları kimlerdi? Edebiyatçıların yazdığı ilk şiirler, karaladıkları ilk deneme ve öyküler çevrelerinde nasıl karşılandı? İlginç olaylarla dolu yazı serüvenlerinden unutulmayanlar... Yayımlanan ilk çalışmalarını görünce heyecana kapıldılar mı? Karşılaştıkları olaylar zinciri, onları ne şekilde etkiledi? Hepsinin cevabı bu kitapta... Öğrenciler, şiir ve yazılarını severek okudukları edebiyatçıları, bu kitapla daha yakından tanıma fırsatı bulacak, çocukluk yıllarına tanık olacak ve onları daha çok benimseyeceklerdir. Millî Eğitim Bakanlığının tavsiye ettiği kitapta, okullarda okutulan 72 ünlü edebiyatçının fotoğrafları ve öz geçmişleri de yer alıyor. Mehmet Nuri Yardım'ın ilk kitabı olan "*Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hatıraları*", kendi türünde de öncüdür. Renkli bir dünyanın şölenine katılmak isteyenler, bu keyifli yolculuğu çok sevecek.

Devlet Ana

Kemal Tahir
İthaki Yayınları, Roman, 651 sayfa

"*Devlet Ana*", Osmanlı kurulmadan önceki Anadolu'nun görünümünü ve Anadolu insanının özlemlerini anlatırken, onların güçlü, güvenli, adaletli bir devlete duyduğu ihtiyacı da açığa çıkarır. Kemal Tahir'in en önemli romanı olarak gösterilen "*Devlet Ana*", onun düşünce yapısını da en iyi yansıtan eserlerinden biri sayılır. Kemal Tahir, tarihi ve toplumu hakkındaki orijinal ve sağlam görüşlerinden hareket ettiği için hem "*mahallî ağızları*" hem Türkçenin küçümsenmiş ve unutulmuş nesir dilini hem de yeni imkânlarını kaynaştırarak ve aşarak kullanabilmiştir. Eserlerindeki eşsiz dil ve üslup güzelliğinin kaynağı bu davranıştadır. Daha önceki romanlarında da görülen bu özellik "*Devlet Ana*"da en yüce noktasına erişmiştir. Türkçenin unutulmuş olan dehası; bütün boyutları, zenginliği ve haslığıyla ilk olarak Kemal Tahir'in eserlerinde kendini gösterir.

Edebiyat ve Hayat

Rasim Özdenören
İz Yayıncılık, Deneme, 216 sayfa

"*Edebiyat ve Hayat*", Türk edebiyatının en önemli isimlerinden Rasim Özdenören'in hayatın sanat ve edebiyatla ilişkisi üzerine çeşitli zamanlarda kaleme aldığı birbirinden bağımsız ama bir bütünlük oluşturma arzusuna hizmet eden yazılarından oluşuyor. Her biri ayrı ayrı, daha önce yayımlanmış deneme kitaplarında yer almış olan bu yazılar, "*hayat ve edebiyat*" bağlamı gözetilerek bir araya toplandı. Edebiyatımızın usta ismi Özdenören'in öyküleri kadar düşünsel denemelerine de ilgi duyan okurlar için edebiyat ve sanat bağlamında özel bir seçki olarak görülebilecek bu eser, edebiyatla kurulan ilişkinin hayatımızın neresine düştüğüne dair ufuk açıcı önermelerde bulunuyor.

Lûgat365 - Bazı Kelimeler Çok Güzel

Kolektif
Can Yayınları, Edebiyat, 304 sayfa

Lûgat365 projesi, 2014 yılının sonlarına doğru, Banu-Onur Ertuğrul çiftinin aklına düşer. "*Hissikablelvuku*", "*müşkülpesent*" gibi bazı kelimeler, hem söylenişleri hem de kapsadıkları anlam alanları, dolu dolu geçmişleri ile ne güzeldirler. Kolları sıvar, 2015 yılı boyunca her gün beğendikleri bir kelimeyi Twitter üzerinden paylaşmaya, eski kelimeleri unutmuş ya da hiç duymamış günümüz toplumunun dikkatine sunmaya başlarlar... Öyle ki, zamanla paylaşılan kelimeler; o günün güncel olaylarına, duygularına göndermeler içermeye, adeta "*yaşamaya*" başlar... Takipçileri kısa zamanda yüz binleri bulur... Lugat365 paylaşımları 2015 yılı sonu itibarıyla sona erdi. Ama yayımlanan kitap, o kelimeleri bir araya getirerek önemli bir kaynak ve başucu sözlüğü oldu. Kendine özel tasarımı ve sunumuyla...

Ayaklı Kütüphaneler

Dursun Gürlek
Kubbealtı Neşriyat, Edebiyat, 406 sayfa

"*Ayaklı Kütüphaneler*"; bilgi hazinelerinden birkaç pırlantayı sinesinde barındırıyor. Okuyucuyu "*yıldızları konuşturan âlim*"le, "*kafasının içi, müdürlüğünü yaptığı kütüphane kadar zengin olan hoca efendi*"yle, "*ölüleri dirilten ve mezarlıklara hayat veren biyografi bilgini*"yle, "*kahvelerde ders veren ünlü tarihçi*"yle, "*Osmanlı arşivi belgelerini Bulgarların elinden kurtarmak için çırpınan, akmayan çeşmeleri görünce gözyaşı akıtan muallim*"le, "*Fransız işgal komutanını kütüphanesinden kovan Hafız-ı Kütüp*"le, "*kitapların ve kitapçıların şeyhi kabul edilen sahhaf*"la tanıştırıyor.

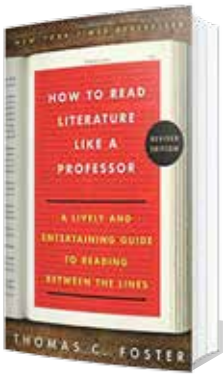

How to Read Literature Like a Professor

Thomas C. Foster
Perennial, Literary History, 336 pages

A thoroughly revised and updated edition of Thomas C. Foster's classic guide—a lively and entertaining introduction to literature and literary basics, including symbols, themes and contexts, that shows you how to make your everyday reading experience more rewarding and enjoyable. "*How to Read Literature Like a Professor*" helps us to discover those hidden truths by looking at literature with the eyes—and the literary codes—of the ultimate professional reader, the college professor.

Dostluk Üzerine

Fethi Gemuhluoğlu
İz Yayıncılık, Biyografi, 694 sayfa

"*Dostluk Üzerine*", merhum mücadele adamı Fethi Gemuhluoğlu'nun 22 Kasım 1975 tarihinde bir toplantıda yaptığı, ünü günümüze kadar ulaşmış bir konuşma metnidir. Kendisinin vefatından sonra defalarca basılmış, elden ele ulaşmış, milyonları etkilemiş bir manifestodur. Bu kitap, kendisinin ünlü konuşmasının eksiksiz ve tam bir metninin yanı sıra, vefatından sonra hakkında yazılmış makale, yorum ve yazıları, merhumun şiirlerini, kendisine ithaf edilen şiirleri, yine kendisinin, "*Arapgir Postası*"nda çıkmış yazılarını ihtiva etmektedir.

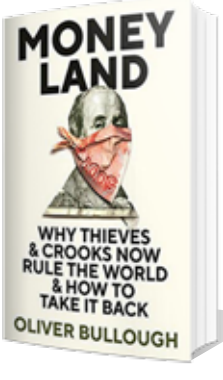

Money Land: Why Thieves and Crooks Now Rule the World and How to Take it Back

Oliver Bullough
Profile Books Ltd, Research, 320 pages

An Economist Politics and Current Affairs book of the year. Once upon a time, if an official stole money, there was not much he could do with it. Join the investigative journalist Oliver Bullough on a journey into Money Land - the secret country of the lawless, stateless superrich. Learn how the institutions of Europe and the United States have become money-laundering operations, undermining the foundations of Western stability.

Orange World and Other Stories

Karen Russell

Knopf, Visionary Fiction, 288 pages

From the Pulitzer Finalist and universally beloved author of the New York Times best sellers Swamplandia! and Vampires in the Lemon Grove, a stunning new collection of short fiction that showcases Karen Russell's extraordinary, irresistible gifts of language and imagination. Russell captures the exquisite beauty and tenderness of ordinary life. Orange World is a miracle of storytelling from a true modern master.

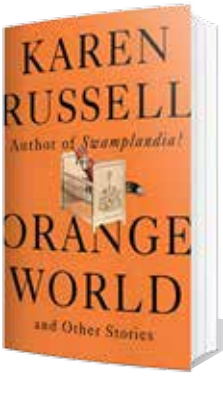

Zilberman Gallery concludes exhibition season with "Young Fresh Different"

Zilberman Gallery, founded in Istanbul in 2008, stages 10-12 exhibitions every year in its main gallery spaces in Istanbul and Berlin. The gallery occupies two separate floors of Mısır Apartment, one of the most famous examples of art nouveau in Istanbul. Concluding each year's exhibition season, Zilberman Gallery curates "*Young Fresh Different,*" a group show with a selection of works chosen by an independent jury from applications made to a nationwide open call. Recently, it opened the 10th exhibition of the "*Young Fresh Different*" selection, also known as YFD, which started to reach out to young artists in 2009. The new selection titled "*Young Fresh Different 10: One Must Continue*" was curated by artist Burçak Bingöl. With works of 12 artists who took part in the previous selections, Eda Aslan, Özgür Atlagan, Alpin Arda Bağcık, Zeynep Beler, Sevinç Çalhanoğlu, Nazlı Erdemirel, Gizem Karakaş, Zeynep Kayan, Gülşah Mursaloğlu, Ali Şentürk, Ezgi Tok and Hasan Özgür Top, YFD 10, was displayed in the main gallery space of Zilberman Gallery Istanbul in Mısır Apartment.

Babil, Dünya Miras Listesine ekledi

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Irak'taki Babil tarihi sit alanının Dünya Miras Listesine eklendiğini duyurdu. UNESCO'nun Twitter sayfasından yapılan yazılı açıklamada, Babil tarihi sit alanının Dünya Miras Listesine eklendiği belirtildi.

Irak merkezî hükümetinden yapılan yazılı açıklamada da, UNESCO'nun aldığı karardan duyulan memnuniyet dile getirilerek, şehirdeki kitabeler ve antik kentin benzersizliğinin insanlık tarihi, Mezopotamya'daki medeniyet ve bu medeniyetin insanlığa sunduğu katkıları ifade ettiği kaydedildi.

Başkent Bağdat'ın yaklaşık 100 kilometre güneyinde yer alan Babil, tarihi kaynaklara göre yaklaşık 4 bin yıl önce kadim Babil İmparatorluğunun merkeziydi. Bağdat yönetimi, 10 kilometrekare üzerinde sadece yüzde 18'inde kazıların yapıldığı Babil'deki tarihi sit alanın Dünya Miras Listesine eklenmesi için 1983'ten bu yana girişimlerde bulunuyor.

Iraklı şarkıcı Kadim El Saher, İstanbul'da konser verecek

Arap dünyasının ünlü şarkıcısı Kadim El Saher, Kurban Bayramında İstanbul'da Haliç Kongre Merkezinde sahne alacak. Aynı zamanda şarkı sözü yazarı olan Iraklı sanatçı, 12 ve 13 Ağustos'ta Haliç Kongre Merkezinde konser verecek.

Kadim El Saher

Double Eight Production tarafından düzenlenen konserlerde sanatçı, aralarında "*Sevgili*", "*Ellerin*" ve "*Sahile Gittim*"in bulunduğu birçok sevilen parçasını seslendirecek.

Müzik dünyasında romantik şarkılarıyla tanınan Kadim El Saher, 1957'de Bağdat'ta dünyaya geldi. Müzik hayatına 10 yaşında gitar çalarak başlayan, daha sonra ud ile devam eden Saher, Bağdat Müzik Akademisinde eğitim aldı.

Sanatçının, 30 yılı aşkın kariyeri boyunca 100 milyondan fazla albümü satıldı. Dünya çapında konserler veren sanatçı, "*BBC Radyo 3 Ödülleri*" kapsamında "*En iyi Orta Doğu-Kuzey Afrika sanatçısı*" ödülünü ve "*Dinleyici*" ödülünü aldı. Aynı zamanda UNICEF'in iyi niyet elçisi olan Saher, Ürdün'de de "*En İyi Arap Sanatçı*" ve "*Yaşam Boyu Onur*" ödüllerinin sahibi oldu. Sanatçının "*Ana Wa Leila (Ben ve Gece)*" adlı eseri ise BBC'nin dünyadaki en iyi 10 şarkı listesine 6. sıradan giren tek Arapça şarkı oldu.

Kutlu'nun "Kasabaya ne oldu?" denemesi Dergâh'ta

Dergâh dergisi 353. sayısında, İsmail Kara'nın TDV İslam Ansiklopedisi hakkında tutuğu günlükleri yayınlıyor. Ansiklopedinin ikinci edisyonu için hazırlıkların yapıldığı şu günlerde Kara'nın, "*dini – ilmi – fikri*" meselelerde "*Yeni Selefi*" bakışın ansiklopediye damga vurduğu yönündeki eleştirilerinin tartışılması gerekiyor. İbrahim Gökburun ve Fatih Çodur, derginin "*derkenar*" sütunlarında yazdı. Emine A. Kazan, Merve Can, Mihriban Aydın ve Müge Oskay bu sayıya hikâyeleri ile katkıda bulunan isimler. Aynı zamanda Mustafa Özel, Werner Sombart'ın "*Burjuva*"sından hareketle eski ve yeni kapitalisti karşılaştırıyor. Necip Tosun ise, Honoré de Balzac'ın eserlerine ayna tutuyor. Derginin arka kapağında ise Mustafa Kutlu'nun "*Kasabaya ne oldu?*" başlıklı denemesi var.

The White Review

As a UK based literature magazine, The White Review invokes the power of black magic. The spell-infused opening essay takes seriously the idea of the sacred, and the supernatural, defining a witch as "*one who uses language to cause change in the material world*". You can read that as a statement of editorial intent, as the interviews, poetry and stories in the magazine return to this idea of finding language powerful enough to save us, or to somehow cut through. One of the nicest things about The White Review is that it's academic, and earnest, but at the same time it's playful.

"Yanlışlıkla Büyüyen Çocukların" dergisi ÇETO

Yaz geldi ve "*Yanlışlıkla Büyüyen Çocukların*" dergisi ÇETO Temmuz/Ağustos sayısı ile okurlarını selamladı. Kitap, kütüphane ve çocuk ilişkilerini dosya yapan ÇETO'nun bu sayısında da edebiyatçıların ve çizerlerin okuyucularına sürprizleri var. Kitaplar, kütüphaneler ülkemizin ve dünyanın kitapla ilgili yaklaşımları, mekânları yazarların kitapla ilişkileri... Hepsi bu sayıda... Hüsrev Hatemi, Hakan Albayrak, Kemal Sayar, Erol Göka, Hüseyin Hatemi, Hasan Aycın, Mustafa Ruhi Şirin, Erol Erdoğan, Hüseyin Akın ve Mevlana İdris bu sayıya emek ve değer veren yazar/çizer ve fotoğrafçılardan sadece birkaçı. ÇETO, benzersiz yolculuğunu 10. sayı ile sürdürüyor ve bütün çocuklara/çocuk kalabilenlere selam ediyor.

The Stinging Fly

An Irish literary magazine of new writing, the latest edition of The Stinging Fly received 982 submissions of short stories alone. Sally Rooney is a contributing editor, and on these pages there's an echo of her attention to the minute detail of how we see ourselves and are seen by others. In the very first story in the collection, Harpies, the magazine's narrator describes herself: "*I am small, brunette, and round. I crouch next to beauties like a full stop. I accentuate.*" Reading The Stinging Fly one can get that delicious feeling of surrender.

"Olacak olur, adına ***kader*** denir"

Sevincini Bulmak

Mustafa Kutlu

Dergâh Yayınları, Hikâye, 296 sayfa

Türk edebiyatının usta hikâyecilerinden Mustafa Kutlu, "*Sevincini Bulmak*"ta, "*dış dünyanın hücumuna karşı kitapların dünyasına sığınan*" Suna ile Elif'in hikâyesini anlatıyor. Hikâye, Tanpınar hayranı bir akademisyen olan Suna'nın ve onun dert ortağı, sırdaşı Elif'in hayatlarına giren insanların, yaşadıkları aşkların, ayrılıklarının, uğradıkları hayal kırıklarının, hüzünlerinin anlatılmasıyla şekilleniyor. Kutlu, "*sevincini arayan*" ve bütün zorluk-

ların üstesinden gelen kadınların dünyalarını okuyucuya açıyor.

Kutlu, "*Sevincini Bulmak*" kitabında insanî ilişkilere değinmekle birlikte günümüz ilişkilerini de sorguluyor.

****

"*Topraktan kopan insanoğlu, bir daha o aşk ile başka bir şeye bağlanamadı.*" diyor Mustafa Kutlu "*Sevincini Bulmak'ta. Varlık sebebini, kim ve neden burada olduğunu ya da hayatın anlamını arayanın varacağı noktayı, "Sevincini Bulmak*" diye tarif ediyor Kutlu.

Kitabın esas kahramanı Suna, Tanpınar hayranı ve araştırmacısı, onun ablası eczacı Sevim, mücahit iken müteahhit olan Serdar'ın ihanet ettiği 28 Şubat'ın mücadeleci kızlarından Elif ve onlarla aynı kaderi paylaşan Nilgün... Aldatılan, yarı yolda bırakılan, tek başına hayatın yükünü taşıyan kadınları anlatıyor, yakın dönemin sancılı günlerinden kalan ağrıları tekrar dile getiriyor Kutlu...

Kutlu; yargılamadan, hesaba çekmeden olayı anlatıyor. "*Ne oldu da bir zamanların mücahitleri, yuvasını yıkacak kadar kendini kaybetti ?*" sorusunun cevabını biz okuyuculara bırakıyor.

Pek çok hikâyesinde olduğu gibi toplumsal değişim ve dönüşümü de kuşaklar öncesinin yaşantısından başlayarak anlatıyor yazar...

Apartmanlar, AVM'ler, siteler...

Fıstıkağacı'ndaki ahşap bir evin etrafında; şehrin, insanların değişimi, betona nasıl mecbur ve mahkûm edildiğimizi, mahalleyi yitirişimizi okurken, İstanbul'un yıllar içinde nasıl yaşanmaz hâle geldiğini de hatırlıyoruz. Mahallenin, hayatımızda ne çok anlam ifade ettiğini de hatırlatıyor Kutlu. "*Mahalle; medeniyet ile kültürün, milletin asırlar içinde süzüp aldığı ilkelere, tecrübeye, acı ve sevince, ahlaka, mimarî ve estetiğe, adalet ve merhamete, hizmet ve hürmete, devlet ile münasebete dayanan bağımsız bir birim idi. Hâkim sermaye ve hâkim kültürün emperyalizmin alafranga dayatmasına ve baskısına dayanamadı, küçümsendi ve yıkıldı. Yerine ne konuldu? Kimliksiz, kişiliksiz, birlikten, dayanışmadan bihaber, yerli ve millî olana düşman, bireye ve onun nefsanî arzularına dayanan apartmanlar, AVM'ler, siteler /.../ Birlikte yaşamayı reddedip ferdî hayatı seçenler özgür olduklarını sanıyorlardı. Böylece zokayı yuttular; sermayenin tüketim ekonomisine esir düştüler.*" şeklinde gözlemlerini kitaba aktarıyor.

Mustafa Kutlu'nun son söz olarak söyledikleri, "*Sevincini Bulmak*" kitabına dair en vurucu ve kestirme cümleler: "*Bu dünyada ne tesadüf ne tevafuk vardır. Olacak olur, adına kader denir. Şu hikâyeyi yazan adamın yazması, kitap diye basılması, birinin onu alıp okuması, yahu neler oluyor şu dünyada diye olup bitenlere boş yere akıl erdirmeye çalışması, sonra o kitabı bir başkasına vermesi, kitabın elden ele dolaşması, neticede o da yani kitap da bizim bir kardeşimizdir ve elbette ki fanidir, yok olup gitmesi nedir? Fazla üzerine gitmeyin, zira bu terazi bu sıkleti çekmez. Kılın beşi kurtarın başı...*"

“Diriliş Osman” dizisi sezona iddialı giriyor

Senaristliğini ve yönetmenliğini Mehmet Bozdağ’ın yaptığı ve TRT 1 ekranlarında beş sezondur yer alan “*Diriliş Ertuğrul*”un final yapmasının ardından devam dizisi olarak seyirciyle buluşacak Diriliş Osman’ın detayları belli olmaya başladı.

Başrolünde Burak Özçivit’in yer alacağı “*Diriliş Osman*” özellikle savaş sahneleriyle adeta rekor kıracak. Dizinin çekimleri başladı. Diriliş Osman 1. sezonunun, geçen yıl olduğu gibi 2019’un Eylül-Ekim aylarında başlaması bekleniyor. Burak Özçivit ile Engin Altan Düzyatan aynı karede yer almayacak. Diriliş Osman dizisinde Ertuğrul Gazi’nin yaşlılığı olacağı için Engin Altan’ın değil başka bir oyuncunun oynayacağı belirtiliyor.

Diriliş Ertuğrul’da Ertuğrul Bey’in oğulları Gündüz ve Savcı’nın “*Osman*” konseptinde de yer alması bekleniyor. Öte yanan gerçek tarihte yer alan bilgilere göre Turgut Alp’in (Cengiz Coşkun) devam edeceği de söyleniyor. Dizinin bir başka sürprizi ise yayınlanacak kanalın değişmesi oldu. TRT 1’de yayınlanması beklenen “*Diriliş Osman*”, ATV kanalında ekranlara gelecek.

“Jiang hu er nü”: A deeply moving romance haunted by cliches

Jia Zhangke’s latest movie “*Jiang Hu Er Nü*” (Ash is the Purest White), which was selected to compete for the Palme d’Or at the 2018 Cannes Film Festival, hit the silver screen as a gangster love story. Zhangke is a director who has made heart-stopping productions and participated in Cannes competitions for years. Apart from his “*Tian Zhu Din*” (A Touch of Sin), which picked up Best Screenplay in 2013, he returned empty-handed every time. However, he presents a unique representation in his movies that distinguishes him as an auteur. All the viewers are going to find in the movie is a stereotyped romantic drama that ends in the self-sacrifice of the heroine. Unfortunately, the movie offers an outlaw love story feeding on the cliche of Chinese mafia plots. Although it is a deeply moving romance, do not expect a new story line.

Efsane ikili “Laurel ile Hardy” beyaz perdede

1930’lu yıllarda çektikleri filmler ile üne kavuşmuş olan komedi ikilisi Stan Laurel ve Oliver Hardy, araları açıldıktan sonra kariyerlerini yeniden canlandırmaya çalışırlar. Savaş sonrası Britanya’sında turneye çıkan Laurel ve Hardy’nin karşılaşacağı güçlükler, geçen yıllar ile birlikte daha da çoğalmıştır.

Hollywood’un en çok sevilen komedi ikilisi ve yüzü aşkın filmde birlikte rol alan Stan Laurel ve Oliver Hardy’nin hayatını konu edinen biyografi türündeki yapım, çiftin 1953’te çıktıkları son turnenin yanı sıra özel hayatlarını ve yaşadıkları olayları mercek altına alıyor. Film, daha çok kariyerlerinin bitme noktasına geldiği yılları ele alırken ikili olmanın olumlu ve olumsuz yanlarını gayet açık bir biçimde ortaya koyuyor.

Film, komedi türünde olsa da dramatik bir anlatımla trajik bir hikâyeyi anlatıyor aslında... İkilinin eşleri “*Lucille*” ve “Ida“ karakterlerini Shirley Henderson ve Nina Arianda’nın canlandırdığı, ABD ve İngiltere ortak yapım filmin yönetmen koltuğunda Jon S. Baird oturuyor.

Documentary to highlight Turks' battle with racism in US

Ahmet Ertegün

The battle against racism in the U.S. waged by two Turkish brothers who founded a major record label is set to become a feature-length documentary. Ahmet Ertegün and his brother Nesuhi established Atlantic Records in 1947 and played a role in the growth of famous singers and bands including Ray Charles, Aretha Franklin, Miles Davis, the Rolling Stones and Led Zeppelin. The documentary, entitled "*Sultans of Jazz,*" will take viewers on a journey into the history of jazz music with a special focus on how the Ertegün brothers challenged racism in the U.S. by inviting African-American jazz performers to the Turkish Embassy in Washington, D.C. during the 1930s and 1940s, when racism was running high. The Ertegün brothers, along with their father Münir Ertegün, who was Turkey's then-ambassador to Washington, ignored the negative reactions from some U.S. politicians and continued to help black musicians. "*Sultans of Jazz*" is scheduled to be completed by the fall and is expected to be screened at international film festivals. Filming will take place in Washington, D.C., New York, New Orleans and Istanbul.

Bir yılda sinemaya 62 milyon lira destek

Hükümet, sinemaya destek vermek için 8 başlıkta kesenin ağzını açtı. Sinema Destekleme Kurulu, geçen yıl uzun metrajlı kurgu filmden, ilk filmini gerçekleştirecek yönetmen desteğine kadar geniş bir alanda sinema sektörüne yaklaşık 62 milyon liralık destek sağladı. Bu yıl da 38 projeye aktarılacak 32 milyon liranın üzerindeki destekle iki yılda verilen teşvik 100 milyon liraya çıkacak. Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, son iki yılda 24 yönetmene ilk filmini gerçekleştirecek yönetmen desteği verildiğini belirterek, son 5 yılda 105 proje sahibinin, birden fazla teşvikten yararlandığını açıkladı.

8 başlıkta büyük teşvik

Sinema filmlerinin sınıflandırılması ve desteklenmesine yönelik yasada yapılan değişiklikle 8 kategoride 4'ü geçmeyecek şekilde "*destekleme kurulu*" oluşturulmasına karar verildi. İlk uzun metrajlı kurmaca film yapım, uzun metrajlı sinema film yapım, senaryo ve diyalog yazım, animasyon film yapım, kısa film yapım, belgesel film yapım, çekim sonrası dağıtım ve tanıtım ile yerli film gösterim alanlarında yapılan projelere destek sağlanıyor. Kurulda, meslek birliklerince belirlenen yapımcı, yönetmen, senaryo, diyalog yazarı, oyuncu, sinema salonu işletmecilerinin aralarında yer aldığı üyeler bulunuyor. Dizi ve Yabancı Filmleri Destekleme Komisyonu oluşturulurken, sektöre destek meclis gündemine taşındı. Bakan Ersoy, destek başvurularında kültürel, sanatsal ve estetik açıdan niteliksel değer ve özgünlük taşıması, ulusal kültüre katkısı, ulusal ve uluslararası başarılar, yeni sanatçıların yetişmesine imkân sağlaması gibi kriterlerin dikkate alındığını belirtti.

"The Lion King" roars with $185-million debut

The Walt Disney Co. is ruling the box office again with the record-breaking debut of "*The Lion King.*" The studio said that the photorealistic remake devoured an estimated $185 million in ticket sales from 4,725 North American locations. It's a record for the month of July and PG-rated films, and the ninth-highest opening of all time. That figure represents the second-best domestic debut of the year behind Disney and Marvel's "*Avengers: Endgame*" ($357 million). It also marks the biggest opening yet for a Disney remake of its original cartoons. Overseas, "*The Lion King*" felt the love with $269 million for a global start of $433 million. The film was also launched in China and has since earned $98 million, boosting the worldwide haul to $531 million. No other studio even dared to go up against "*The Lion King*" with a major release. "*The Lion King*" provided a much-needed jolt to the domestic box office.

Röportaj: **Muhammed Akaydın**

İki kardeş ve bir kurt arasında var olma öyküsü: Mavzer

"*Diğer Yarım*", "*Çırağan Baskını*", "*Son Çıkış*" gibi birçok dizinin ve "*Kuklalı Köşk (Hırsız Var)*", "*Kuklalı Köşk*" gibi birçok filmin senaristliğini yapan Fatih Özcan, aynı zamanda ilk uzun metrajlı filmi "*Mavzer*" ile yönetmen koltuğuna oturdu. Fatih Özcan ile hem Mavzer filmini hem de gelecek projelerini konuştuk.

Fatih Özcan

Sizi tanımayanlar için kendinizden biraz bahseder misiniz?

Karaman doğumluyum. Köyden şehre taşınan ama asla köyle bağlantısı kopmayan kalabalık bir ailede, oldukça kavgası gürültüsü bol bir mahallede büyüdüm. İstanbul'a gelişim biraz olaylı oldu açıkçası. Okumakla ilgili bir hayalim yoktu. Okulu da sevmiyordum. Sevdiğim tek şey kitaplardı. Kitaplarla haşır neşir olmak yazma arzusunu doğurdu. Gurbette olmak da bunda etkili oldu hâliyle. Öykü yazma çabası, bir yapımcı ile kesiştiğinde doğal olarak senaryo girdi hayatıma. O gün bugündür de öykülerle başım belada diyebilirim.

Profesyonel olarak nasıl başladı peki?

Bu soruyu cevaplamak gerçekten zor. Yani hayatımın en karmaşık, geleceğe dair en kritik kararları vermem gereken bir dönemindeydim. "*Profesyonellik*", şayet bir ücret karşılığı yazmak ise –ki öyle bence– yirmili yaşların başında, çok genç ve tecrübesizken başladı.. Peyami Sefa'nın Matmazel Noraliya'nın Koltuğu romanını uyarlamamı istemişlerdi. Senaryo yazmak hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Oldukça maceralı, gergin ve stresli bir dönemdi benim için.

Türk sinemasında geçmişte oldukça başarılı edebiyat uyarlaması filmler var. Bugün ise perdede çok fazla uyarlama görmüyoruz. Sizce neden?

Birçok neden sayılabilir ama naçizane fikrim, perdenin öykücülüğü de kalemin öykücülüğü de aslında içinde yaşadığımız coğrafyanın ruhundan uzaklaştığı için birbirini besleyemez hâle geldi. Necati Cumalı, Peyami Sefa, Fakir Baykurt, Adalet Ağaoğlu, Reşat Nuri, Ahmet Hamdi Tanpınar, Rafet Ilgaz, Orhan Kemal, Kemalettin Tuğcu ve daha birçok büyük öykücünün evreni, bugün ne izleyicinin ne de okuyucunun dünyasında anlam bulmuyor. Hatta özellikle sinemaya giden genç kitle için bu romanlar sıkıcı olmaktan öteye gitmiyor. Burada şöyle bir sorun ortaya çıkıyor. Bu romanlar perdeye uyarlandığında ne olacak? Hangi yapımcı, neden bu riski alsın? Nihayetinde bir film yapmak pahalı bir iş...

Durum bu kadar karamsar mı gerçekten?

Elbette ki değil. İki binli yıllardan sonra özellikle de son birkaç yıldır genç yazarlar çok iyi öyküler, romanlar yayımladılar. Türk öykücülüğü ve romancılığı bir yükselişe geçti denebilir. Birkaç baskıyı geçiyor artık yayımlanan öyküler, romanlar... Sinema da ise durum daha başka. Bugün sinema izleyicisinin tercihleri az çok belli. Festival filmi izleyicisi var. Aksiyon, macera, bilim kurgu izleyicisi var. Neden edebiyat uyarlaması filmlerin izleyicisi olmasın? Naçizane fikrim, elbette olur. Biraz zaman alır belki ama mutlaka olur. Özellikle Türk sinemasının öykü sıkıntısı yaşadığı bu dönemde yeni bir yol açabilir, yeni bir ufuk çizebilir. Son birkaç senedir bazı kurumların bu hususta çalışmaları olduğunu biliyorum. Bazı yapımcıların roman uyarlaması filmlere hazırlandığını biliyorum. Bunlar ümit verici gelişmeler.

Fatih Özcan

Ne yapılmalı peki?

Her yıl bakanlık, biliyorsunuz sinema desteği için fon veriyor. Belki uyarlama filmler için bir fon da ayrıca oluşturulabilir. TRT, "*12 Punto Senaryo Günleri*" ile güzel bir adım attı. Belki uyarlama filmler konusunda kurumsal bir çalışmaya öncülük edebilir. Yapımcılar, yazarlar, yönetmenler bu konuda böylece daha cesur davranabilir.

"Mavzer" adında bir film çektiniz. İlk uzun metraj filminiz, öyle değil mi? Biraz konusundan bahseder misiniz?

Evet. İlk uzun metraj filmim. İç Anadolu'da, bir dağ köyünde, iki kardeş ve bir kurt arasında bir var olma öyküsü üzerine kurulu. İlk filmini çeken bir yönetmen için her türlü zorluk vardı. Kurtlar, koyunlar, atlar, çocuk, yaşlı, soğuk, ayaz, tipi... Yine de başarılı bir şekilde altından kalktığımı düşünüyorum.

Çekerken sizi en çok zorlayan ne oldu?

Kurtlarla çalışmak elbette... Ne kadar eğitimli olsalar da nihayetinde kurt ve vahşi bir hayvan.

Son olarak, bir roman uyarlaması çalışmanız var mı?

Hem yazıp hem çekmek istediğim bir roman var. Hatta romanlar var ama acele etmeye de gerek yok diye düşünüyorum. Bu yine de yavaş yavaş acele etmem gerektiği gerçeğini değiştirmiyor elbette... Bakalım zaman ne gösterecek.

“Kendi Gök Kubbemiz” Devlet Tiyatrolarında sahnelendi

Kaybettiğimiz usta tiyatro sanatçılarından Sönmez Atasoy’un, Yahya Kemal’e ait her ânı ve detayı ıskalamadan, adeta bir Yahya Kemal Beyatlı biyografisinin yanı sıra şiirlerinden bir seçki sunan, siyasî ve edebî kişiliğine değinen, karakterini ve aşklarını anlatan “*Kendi Gök Kubbemiz (Yahya Kemal)*” adlı oyunu, tam anlamıyla bir şaheser niteliği taşıyor.

Yazar; bütün sahneleri, 1958 yılının 31 Ekim’i 1 Kasım’a bağlayan gecesinde Yahya Kemal’in Cerrahpaşa Hastanesinde ölüme yatarken, yaşamının bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçişi gibi resmetmiş. Yahya Kemal; o son altı saatte, ömrünün bütün önemli parçalarını anımsayarak hayata veda etmiştir.

Bu oyun da, o koskoca ve bütün anlar bir başka değerde olan ömrün sahneye yansıtılmış hâlidir. Kimi zaman yolculuklarından, gurbete çıkışlarından, siyasî tavırlarından, diplomatik başarılarından, aşklarından ve şiirlerinden bahsediliyor. Oyunun tam metnini okuyan kişiler, Yahya Kemal hakkında en azından biyografik açıdan birçok bilgiye sahip olabilirler.

Paul McCartney adapts “It’s A Wonderful Life” into a stage musical

Paul McCartney

It’s fair to say that Paul McCartney has written some of the most iconic pop songs of all time. He is, of course, most well known for being 1 of 4 of the legendary pop group The Beatles but has a range of songwriting that spans further than the Liverpudlian band. Initiated by the highly reputable theatre producer Bill Kenwright and along with writer Lee Hall, this dream team are set to take “*It’s Wonderful Life*” — one of the world’s most beloved films — and turn it into a stage musical. Bill Kenwright had previously tried to obtain the rights to “*It’s A Wonderful Life*” as a young man but was refused. After receiving the rights, Kenwright approached McCartney three years ago, over an email, and after the pair met up with Lee Hall, the interest was well and truly piqued. McCartney will write the music and lyrics; Hall will also write lyrics as well as the book for the project. The first stage adaptation of the 1946 film is set to open late 2020.

“Yüz Yılın Evi”, Edinburgh Festivalinde

İBB Şehir Tiyatroları tarafından sahnelenen “*Felatun Bey ile Rakım Efendi*” oyunu Harbiye Cemil Topuzlu Açıkhava Tiyatrosunda seyirciyle buluştu. “*Bizim Aile*”, “*Amanvermez Avni*” ve “*Cibali Karakolu*” oyunları da geçtiğimiz ay sahnelendi.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Şehir Tiyatroları tarafından düzenlenen “*Yaz Oyunları*”, “*Felâtun Bey ile Rakım Efendi*” oyunuyla başladı.

Şehir Tiyatrolarının gelenekselleşen etkinliği kapsamında Ahmet Mithat Efendinin yazdığı, Selçuk Soğukçay’ın oyunlaştırıp yönettiği “*Felâtun Bey ile Rakım Efendi*”, Cemil Topuzlu Açıkhava Tiyatrosunda sahnelendi.

Seyircilerin beğenisini kazanan ve ayakta alkışlanan oyunun gösterimine, Şehir Tiyatroları Müdürü Necip Sedat Çakır, Şehir Tiyatroları Genel Sanat Yönetmeni Süha Uygur, Müdür Yardımcıları Ceyhun Ünlü, Osman Kurtuluş ve Mehmet Karaosmanoğlu’nun sanatçı, gazeteci ve eleştirmenler katıldı.

Açıkhava Yaz Oyunlarında “*Bizim Aile*”, “*Amanvermez Avni*” ve “*Cibali Karakolu*” oyunları da seyirciyle buluştu.

Sadık Şendil’in yazdığı Aziz Sarvan’ın yönettiği “*Bizim Aile*” Süreyya Sami’nin yazdığı Selçuk Yüksel’in oyunlaştırıp yönettiği “*Amanvermez Avni*”, Henri Keroul ve Albert Barre’in yazıp Nedret Denizhan’ın yönettiği “*Cibali Karakolu*” oyunları da seyircilerden ilgi gördü.

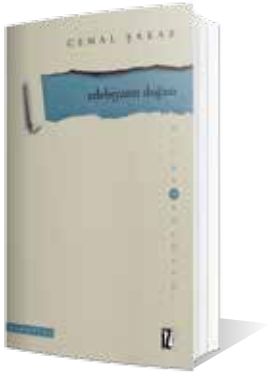

Edebiyatın Doğası

Cemal Şakar

İz Yayıncılık, Edebiyat, 182 sayfa

Edebiyatın doğası/özü/mahiyeti/hakikati olup olmadığı her zaman önemli sorunlardan biri olagelmiştir. Bu tartışmalarda eşyanın doğası/özü meselesi şablon olarak alınıp edebiyata uyarlanmıştır. Bilindiği gibi eşyanın bir doğası bir de biçimi olduğu şeklinde genel kanı kadim zamanlardan beri kabul görmüştür. "*Bir şeyi, o yapan unsur*" şeklinde tanımlanan doğa, en basit ifade ile "*O nedir?*" sorusuna aldığımız cevaptır. "*Edebiyatın Doğası*", usta yazar Cemal Şakar'ın, "*nedir*" sorusuna verdiği önemin tezahürü; sanatın, edebiyatın tekniği, içeriği ve biçimi arasındaki ağı kurma çabasının sonucu.

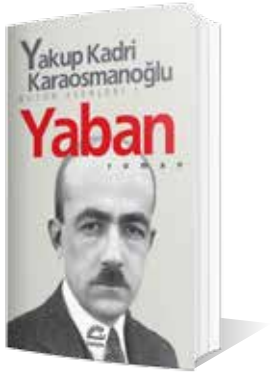

Yaban

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

İletişim Yayıncılık, Roman, 214 sayfa

Kendi dönemi içindeki gerçekçilik anlayışına uygun olarak yazılmış olan "*Yaban*"da, Yakup Kadri, I. Dünya Savaşının bitimiyle birlikte Sakarya Savaşının sonuna kadar olan sürede bir Anadolu köyünde, köylüleri, köyün durumunu, Millî Mücadeleye ilişkin tavırlarını bir aydının gözüyle verir. "*Yaban*" için, "*Bu eser benliğimin çok derinliklerinden adeta kendi kendine sökülüp, koparak gelmiş bir şeydir.*" diyen yazar, bu romanda ortaya koyduğu birçok soruna daha sonra yazacağı Ankara'da cevap bulmaya çalışacaktır.

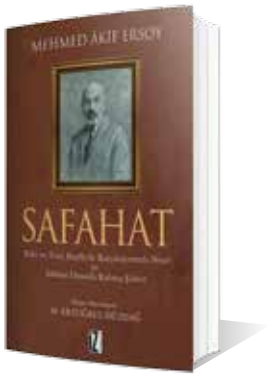

Safahat

Ertuğrul Düzdağ

İz Yayıncılık, Biyografi, 1358 sayfa

Eski ve yeni harflerle tenkitli neşri ilk defa 1991 yılında İz Yayıncılık tarafından yapılmış olan "*Safahat*", Mehmed Âkif'in 1893–1936 yılları arasında yazdığı ve bir kısmını yayımladığı ancak "*Safahat*"a almadığı yüz adet şiir ile birlikte genişletilmiş giriş ve ayrıntılı indekslerin de ilavesiyle çok daha mükemmel şekilde yeniden okuyucunun istifadesine sunulmaktadır. Eser, M. Ertuğrul Düzdağ'ın 1970 yılından beri devam eden araştırmalarının eseri olan bu değerli çalışmayı, merhum şair ve fikir adamı Mehmed Âkif Ersoy'un ve onun muazzam eseri "*Safahat*"ın en iyi şekilde tanınabilmesi için çok gerekli, beklenen ve vazgeçilemez bir kaynak olarak okuyuculara sunulmuştur.

Poetika Dersleri

M. Orhan Okay

Dergâh Yayınları, Edebiyat, 203 sayfa

Klasik edebiyatımızda şiir sanatına dair bize ulaşan müstakil bir kitap yoktur. Tanzimat devrinde şiire dair tartışmalar –neredeyse tamamen– gazete ve dergi sayfalarında yoğunlaşır. Cumhuriyet devrinde ise şiir sanatı üzerine zengin bir literatür karşımıza çıkar. Fakat şiir kadar, şiir hakkında söylenenlerin de ucu-bucağı, eni-boyu yoktur. Kitap, adından da tahmin edileceği gibi bir inceleme ve araştırma mahsulü olmaktan çok, şiir üzerine teorik birtakım bahislerin kürsülerde takrir edilmesinden oluşuyor.

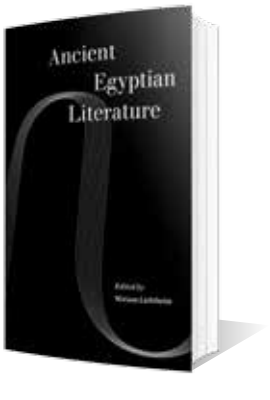

Ancient Egyptian Literature

Miriam Lichtheim

University of California Press, African Literature, 872 pages

First published in 1973, this anthology has assumed classic status in the field of Egyptology and portrays the remarkable evolution of the literary forms of one of the world's earliest civilizations. Beginning with the early and gradual evolution of Egyptian genres, it includes biographical and historical inscriptions carved on stone, the various classes of works written with pen on papyrus, and the mortuary literature that focuses on life after death.

Revisiting the French Resistance in Cinema, Literature, Bande Dessinée, and Television (1942–2012)

Christophe Corbin
Lexington Books, Historical Event Literature, 250 pages

The book examines how fictional works have contributed to shaping the image of the French Resistance, and offers a key to understanding France's national psyche. Christophe Corbin explores themes including the making of the myth of an honorable country united against a common enemy, comedies gently poking fun at it and fictional works debunking it straightforwardly, the invisibility and resurfacing of women in films and novels, as well as contemporary depictions of the Resistance on television.

Kafa Kâğıdı

Necip Fazıl Kısakürek
Büyük Doğu Yayınları, Otobitografi, 208 sayfa

Hayat hikâyesini bazı eserlerinde gereğince yazmış olduğunu, ancak asıl ruh hayatını, ruhunun kafa kâğıdını resimlendirmek istediğini dile getirmiş olan Necip Fazıl, bu eseriyle geçmiş, özellikle çocukluk günlerinin perdesini bir daha aralar. "*Kafa Kâğıdı*", olayların dış tezahür çizgilerinden ziyade, onları doğuran ruhî oluşları tespite yönelik bir otobiyografidir. Yarım kalmışlığı ile ayrı bir "*hususiyet*" kazanan eser, Ocak 1984'de Milliyet gazetesinde tefrika edilmiş ve daha sonra kitaplaşmıştır.

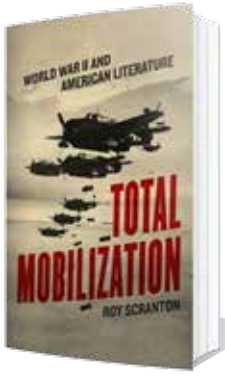

Total Mobilization

Roy Scranton
Little, Brown and Company, University of Chicago Press, American literature, 288 pages

Since World War II, the story of the trauma hero—the noble white man psychologically wounded by his encounter with violence—has become omnipresent in America's narratives of war, an imaginary solution to the contradictions of American political hegemony. In Total Mobilization, Roy Scranton cuts through the fog of trauma that obscures World War II, uncovering a lost history and reframing the way we talk about war today.

Migrating Texts: Circulating Translations around the Ottoman Mediterranean

Marily Booth
Edinburgh University Press, Middle Eastern Literature, 416 pages

Fénelon, Offenbach and the Iliad in Arabic, Robinson Crusoe in Turkish, the Bible in Greek-alphabet Turkish, excoriated French novels circulating through the Ottoman Empire in Greek, Arabic and Turkish - literary translation at the eastern end of the Mediterranean offered worldly vistas and new, hybrid genres to emerging literate audiences in the nineteenth and early twentieth centuries. Translation was essential but as these essays show, translators were inventors. And their efforts might yield surprising results.

The Great World

David Malouf
Vintage, Contemporary Fiction, 340 pages

The Great World is a remarkable novel of self-knowledge and of fall from innocence, of survival and witness. Absorbed by the Australian life, the novel focuses on the unlikely friendship of two men who meet as POWs of the Japanese during WWII. For both men, war was supposed to be a testing ground of masculine and nationalist virtue. Instead, it becomes an ordeal that lays bare the painful reality which lies behind a nation's myth of itself.

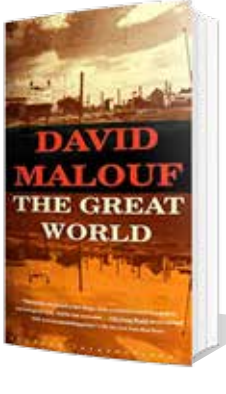

Ağustos'ta ne yapmalı?

▶ Balıkesir'in Burhaniye ilçesinde bu sene ilk kez düzenlenecek "*1. Burhaniye Kitap Fuarı*", 31 Temmuz'da açılıyor. Kitapseverler 4 Ağustos'a kadar fuarı ziyaret edebilecek.

▶ Denizli'nin Buldan ilçesinde bu sene 24. kez düzenlenecek olan "*Buldan-Yenicekent Tripolis Kültür ve Turfanda Çekirdeksiz Sultaniye Üzüm Festivali*"; 2-4 Ağustos tarihleri arasında gerçekleşecek. Ziyaretçiler, festival kapsamında açılacak olan üzüm stantlarında üzümlerin tadına bakma ve alma şansı elde edebilecek.

▶ Yerel üreticiye destek olmak, taze inciri tüm dünyaya duyurmak amacıyla Aydın'ın Buharkent ilçesinde düzenlenen "*Taze İncir Festivali*"nin bu sene 15.si gerçekleşecek. Ziyaretçiler, 8-10 Ağustos tarihleri arasında festivali gezebilecek.

▶ Balıkesir'in Kepsut ilçesinde bu sene 10. kez düzenlenecek Geleneksel Yağlı Güreşleri, 8 Ağustos 2019 Perşembe günü Tarzan Mehmet Güreş Alanında gerçekleşecek.

▶ 22 Ağustos – 3 Eylül tarihleri arasında bu sene 2.si gerçekleştirilecek olan "*Efes Opera ve Bale Festivali*", İzmir'in çeşitli mekânlarında sanatseverleri ağırlayacak.

▶ Muğla Marmaris'te bu sene ilk kez düzenlenecek olan Caz Festivali, 23 Ağustos ile 6 Eylül tarihleri arasında gerçekleşecek.

▶ Bu sene 4.sü düzenlenecek olan Türkiye'nin ilk ve tek açık inovasyon kampı "*Hack'n Break*", 24 Ağustos ve 1 Eylül tarihleri arasında Urla'da gerçekleşecek.

▶ Başrolünü usta oyuncu Haldun Dormen'in oynadığı Moliere'in ölümsüz eseri "*Kibarlık Budalası*" adlı tiyatro oyunu, 9. yılında seyircisiyle buluşmaya devam ediyor. Ağustos ayında Balıkesir ve İstanbul'da 3 kez sahnelenecek oyun, tiyatroseverleri bekliyor.

▶ Ara Güler Müzesinin ikinci sergisinde; sanatçının arşivinden Geyre Köyü ve Aphrodisias Arkeolojik Alanına ait ve aralarında orijinal karanlık oda baskılarının da bulunduğu fotoğraflar, uluslararası yayın ve ajanslarla yazışmaları, gezi notları ve kendi hazırlamış olduğu Aphrodisias kitap maketinin de bulunduğu bir seçki sergileniyor. Sergi, 1 Eylül'e kadar gezilebilecek.

▶ UNIQ İstanbul ve Başka Sinema iş birliği ile bu yıl 5.si düzenlenen Açıkhava Film Festivali, 15 Eylül'e kadar sinemaseverleri benzersiz filmlerle büyüleyecek.

▶ Usta oyuncu Şener Şen, "*Zengin Mutfağı*" isim tiyatro oyunuyla yaz turnesine çıkıyor... Turne, 2 Eylül tarihine kadar devam edecek.

“Dostoyevski’yi severim, çünkü tutarlılıkla, öfkeyle ve ölçüsüzce çarpıtır”

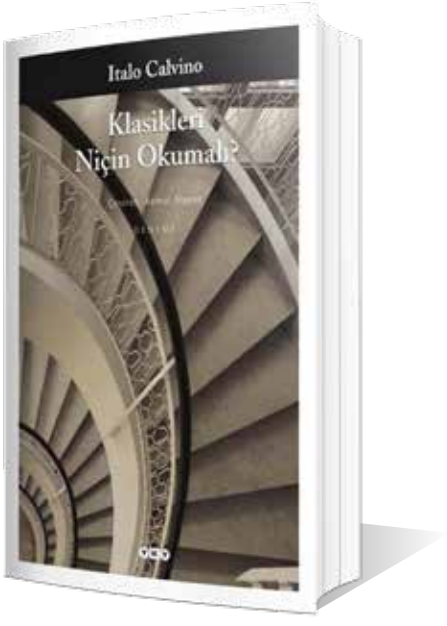

Dünya edebiyat tarihine yalnızca bir yazar olarak değil, edebiyat üzerine düşünceleriyle de damga vuran İtalya’nın “*kalem sincabı*” Italo Calvino’nun, hayatının değişik dönemlerinde kendisi için büyük bir önemi olmuş yazarları, şairleri, bilim adamlarını ağırladığı “*Klasikleri Niçin Okumalı?*” kitabında isim isim detaylandırarak anlatmış...

Calvino, kitabını daha doğrusu yazarlarla olan diyaloğunu şöyle anlatıyor: Öncelikle Stendhal’i severim, çünkü yalnızca onda bireysel ahlakî gerilim, tarihsel gerilim, yaşam atılımı bir bütün oluşturur: Romanın çizgisel gerilimidir bu. Puşkin’i severim, çünkü berraklık, ironi ve ciddilik demektir. Hemingway’i severim, çünkü yalınlık, abartısızlık, mutluluk arzusu, hüzün demektir. Stevenson’u severim, çünkü sanki uçar. Çehov’u severim, çünkü gittiğinden daha öteye gitmez. Conrad’ı severim, çünkü derin sularda seyreder ve batmaz. Tolstoy’u severim, çünkü kimi zaman, “*Hah, şimdi anlıyorum nasıl yaptığını*” duygusuna kapılırım, oysa bir şey anladığım yoktur. Manzoni’yi severim, çünkü düne kadar nefret ediyordum. Gogol’u severim, çünkü açıkça, kötülükle ve ölçüyle çarpıtır. Dostoyevski’yi severim, çünkü tutarlılıkla, öfkeyle ve ölçüsüzce çarpıtır. Balzac’ı severim, çünkü kâhindir. Kafka’yı severim, çünkü gerçekçidir. Maupassant’ı severim, çünkü yüzeyseldir. Mansfield’i severim, çünkü zekidir. Fitzgerald’ı severim, çünkü hâlinden memnun değildir. Radiguet’yi severim, çünkü gençlik geri gelmez bir daha. Svevo’yu severim, çünkü yaşlanmak da gerekir...

Klasikleri Niçin Okumalı?
Italo Calvino
Yapı Kredi Yayınları, İnceleme, 292 sayfa

An Encyclopedic tradition in Mamluk Empire

Shihab al-Din al-Nuwayri was a fourteenth-century Egyptian polymath and the author of one of the greatest encyclopedias of the medieval Islamic world—a thirty-one-volume work entitled The Ultimate Ambition in the Arts of Erudition. This enormous book brought together materials on nearly every conceivable subject, from cosmology, zoology, and botany to philosophy, poetry, ethics, statecraft, and history. The Ultimate Ambition was one of hundreds of large-scale compendia, literary anthologies, dictionaries, and chronicles produced at this time—an effort that was instrumental in organizing the archive of medieval Islamic thought. In the first study of this landmark work in a European language, Elias Muhanna explores its structure and contents, sources and influences, and reception and impact in the Islamic world and Europe. He sheds new light on the rise of encyclopedic literature in the learned cities of the Mamluk Empire and situates this intellectual movement alongside other encyclopedic traditions in the ancient, medieval, Renaissance, and Enlightenment periods. He also uncovers al-Nuwayri’s world: a scene of bustling colleges, imperial chanceries, crowded libraries, and religious politics.

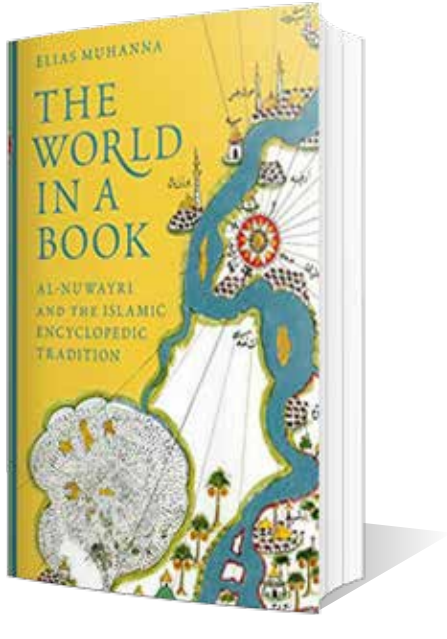

The World in a Book: Al-Nuwayri and the Islamic Encyclopedic Tradition
Elias Muhanna
Princeton University Press, Comparative literature, 232 pages

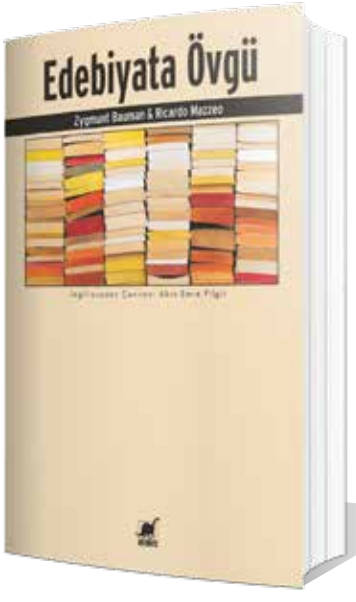

İki kız kardeş: Edebiyat ve sosyoloji

Zygmunt Bauman ve Riccardo Mazzeo arasında gerçekleşen bu diyalog kitap, "*iki kız kardeş*" olarak edebiyat ve sosyoloji arasında mekik dokuyor, bu iki söylem alanının bağlantı noktalarına, ayrı düştükleri sınır bölgelerine eleştirel bir perspektiften hareketle derinlikli ve tartışmaya açık yorumlar getiriyor. "*Edebiyata Övgü*", hem edebiyatın hem de sosyolojinin çağdaş sorunlarını titiz bir bakışla masaya yatırıyor...

Bauman bu kitap için şunları diyor: "*İnsan deneyimi; hem yazarların hem de sosyologların tezgâhlarına, hâlihazırda önceden yorumlanmış bir biçimde gelir. Gerek edebiyat gerekse sosyoloji 'ikincil hermenötik' çalışmalardır yani zaten yorumlanmış olan şeyin yeniden yorumlanışıyla uğraşırlar. Bu sebeple her ikisi de, yorumlama perdesinin yırtılmasını sağlayacak saklı dikiş yerlerini aramakla meşgul olmalıdır. Dahası hiçbiri o an yırtmakta oldukları perdelerin arkasına saklanmış diğer perdeleri açığa çıkarmaktan kaçınamaz. Bizler, sizin de söylediğiniz gibi gerçekten de 'iki kız kardeş'iz. Bir adım daha ileriye gidip edebiyatla sosyolojinin öyle sıradan kardeşler olmadığını, Siyam ikizleri olduklarını söyleyeceğim. Her Siyam ikizi gibi, beslenme ve sindirme organları ortak oldukları için de cerrahî olarak birbirlerinden ayrılmaları imkânsızdır. Kardeş olarak kardeşçe rekabetlere girmeye meyilliyizdir. Ancak Siyam ikizleri olarak, işi asla yolları ayıracak noktaya getiremeyiz ve aynı uğraşları paylaşmaya, hareketlerimizi koordine etmeye mahkûmuz..."*

Edebiyata Övgü
Zygmunt Bauman & Riccardo Mazzeo
Ayrıntı Yayınları, İnceleme, 144 sayfa

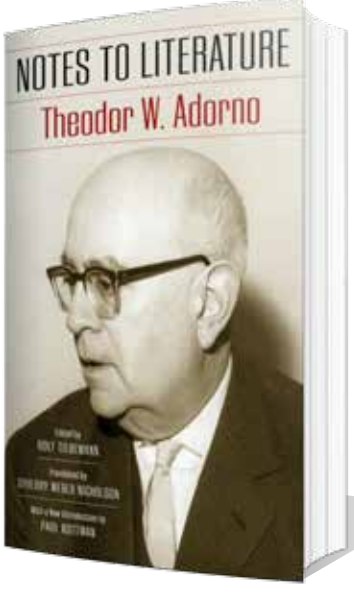

Adorno's essays on aesthetics

Notes to Literature is a collection of the great social theorist Theodor W. Adorno's essays on such writers as Mann, Bloch, Hölderlin, Siegfried Kracauer, Goethe, Benjamin, and Stefan George. It also includes his reflections on a variety of subjects, such as literary titles, the physical qualities of books, political commitment in literature, the light-hearted and the serious in art, and the use of foreign words in writing. The book also contains his thoughts on movements like surrealism and existentialism; they show what a dialectical analysis of poetic texts can yield as well as making some fundamental statements about the status of the intellectual and the political, social and historical function of art. Alexander Garcia Düttman, the author of Philosophy of Exaggeration, believes the book is not only an important document of Adorno's interest in art and aesthetics, but it is also a groundbreaking examination of literature in general. This edition presents this classic work in full in a single volume, with a new introduction by Paul Kottman. The book will be released in September 10, 2019.

Notes to Literature
Theodor W. Adorno
Columbia University Press, Literature, Culture, 544 pages

Bir şûlesi var ki şem-i cânın / Fânûsuna sığmaz âsumânın - Şeyh Galip

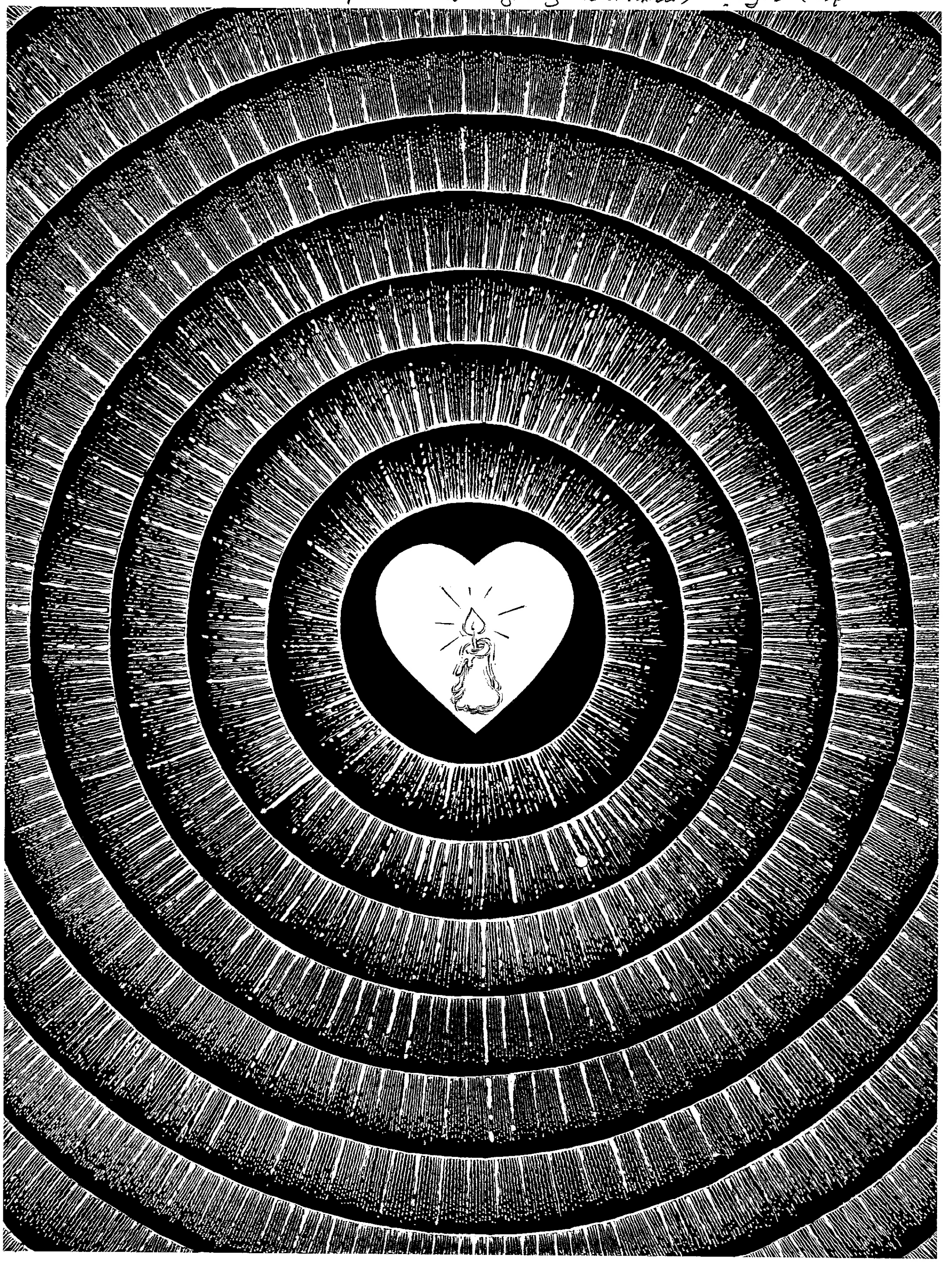

6.7.2019

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ

Çizgi: Hasan Aycın